T Ü R K T A R İ H K U R U M U

BELGELER

Sayı/Issue: 47
Haziran/June 2026

https://belgeler.gov.tr

Başvuru/Submitted: 03.12.2025
Kabul/Accepted: 02.06.2026

DOI: 10.37879/belgeler.2026.247

Araştırma Makalesi/Research Article

İngiliz Diplomatik Arşiv Belgelerinde Kütahya Mültecileri Krizi (1850-1851)

The Kütahya Refugee Crisis (1850-1851) in British Diplomatic Archival Records

Faruk Taşkın*

Öz

Bu çalışma, FO 424 serisi İngiliz diplomatik arşiv belgelerine dayanarak, 1850-1851 yıllarında Kütahya'ya yerleştirilen ve ikametleri denetim altında tutulan Macar ve Leh mülteciler meselesini belge temelli ve analitik bir yaklaşımla incelemektedir. Mültecilerin Osmanlı Devleti'ne sığınmasıyla başlayan süreç, Avusturya ve Rusya'nın güvenlik kaygılarıyla temellendirilen ve önemli siyasal sonuçlar doğurma potansiyeli taşıyan ısrarlı iade talepleri doğrultusunda kısa sürede çok aktörlü ve karmaşık bir uluslararası krize dönüşmüştür. Bu bağlamda Babıâli, geleneksel dönemde padişahın şahsi himaye ve takdir yetkisine dayanan iltica uygulamasını, Tanzimat sonrasında şekillenen hukuki gerekçelendirme, diplomatik müzakere ve devlet egemenliğinin uluslararası hukuk çerçevesinde savunulması esaslarına dayalı kurumsal bir devlet pratiğiyle yeniden tanımlayarak söz konusu talepleri kesin biçimde reddetmiş; böylece hem Osmanlı Devleti'nin egemenlik haklarını hem de uluslararası hukuk bağlamında üstlendiği ilkesel sorumlulukları koruma yönündeki iradesini açık biçimde ortaya koymuştur. Çalışma, İngiltere'nin krizin seyrine yönelik diplomatik yönlendirme çabalarını, insani ve stratejik unsurları bir arada barındıran diplomatik yaklaşımını ve Osmanlı Devleti'nin uluslararası konumunu güçlendirmeye yönelik destekleyici tutumunu, Avusturya'nın baskıcı, güvenlik odaklı ve zorlayıcı politikalarıyla karşılaştırmalı biçimde analiz etmektedir. Ayrıca, merkezin taşra üzerindeki idari, güvenlik ve denetim mekanizmalarını Kütahya örneği üzerinden inceleyerek, kriz yönetiminin yalnızca uluslararası arenada değil, Osmanlı taşrasında uygulanan idari pratikler üzerinden de nasıl şekillendiğini göstermektedir. Arşiv belgeleri, 1851 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin müdahil olmasıyla meselenin transatlantik bir boyut kazandığını ve Babıâli'ye önemli bir diplomatik manevra alanı sağlayarak çözüm sürecini hızlandırdığını ortaya koymaktadır. Mültecilerin 1 Eylül 1851'de tahliye edilmesi, Osmanlı Devleti'nin uluslararası baskılara rağmen egemenlik temelli ve tutarlı bir idari - diplomatik tutum sergilediğini göstermektedir. Bu yönüyle Kütahya örneği, diplomasi, uluslararası hukuk ve taşra yönetimi kesişiminde özgün bir kriz yönetimi modeli sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kütahya Mültecileri, FO 424 Belgeleri, Osmanlı Diplomasisi, 1848 Devrimleri, Diplomatik Kriz Yönetimi.

* Doç. Dr., Artvin Çoruh Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü - Assoc. Prof. Dr., Artvin Çoruh University, Faculty of Arts and Sciences, Department of History, Artvin/TÜRKİYE, faruktaskin@artvin.edu.tr https://ror.org/02wcpmn42 https://orcid.org/0000-0002-2872-4575

Atıf/Citation: Taşkın, Faruk, "İngiliz Diplomatik Arşiv Belgelerinde Kütahya Mültecileri Krizi (1850-1851)", *Belgeler*, S. 47, 2026, s. 247-400.

Abstract

This study examines the question of Hungarian and Polish refugees who were settled in Kütahya and placed under supervised residence in 1850-1851. The research is based on British diplomatic archival documents from the FO 424 series, employing a document-based and analytical approach. The process, which began with the refugees' asylum in the Ottoman Empire, rapidly evolved into a complex, multi-actor international crisis with significant political ramifications, driven by the persistent extradition demands of Austria and Russia, justified on security grounds. In this context, the Sublime Porte unequivocally rejected these demands by redefining the traditional asylum practice - formerly grounded in the sultan's personal protection and discretionary authority - as an institutionalised state policy based on legal justification, diplomatic negotiation, and the defence of state sovereignty within the framework of international law as shaped in the post-Tanzimat period. In doing so, the Ottoman government evidently demonstrated its commitment to safeguarding both its sovereign rights and its principled responsibilities under international law. The study comparatively analyses Britain's efforts to diplomatically steer the course of the crisis - characterised by an approach that combined humanitarian and strategic considerations - and its supportive stance aimed at strengthening the Ottoman Empire's international position, in contrast to Austria's coercive, security-oriented, and pressure-driven policies. Moreover, by examining the administrative, security, and surveillance mechanisms exercised by the centre over the provinces through the case of Kütahya, the article demonstrates how crisis management was shaped not only within the international arena but also through concrete administrative practices implemented in the Ottoman provinces. Archival evidence indicates that the involvement of the United States in 1851 endowed the issue with a transatlantic dimension, thereby providing the Sublime Porte with significant diplomatic scope for manoeuvre and accelerating the resolution process. The evacuation of the refugees on 1 September 1851 demonstrates that the Ottoman Empire maintained a consistent administrative and diplomatic stance grounded in sovereignty despite sustained international pressure. In this respect, the Kütahya case offers a distinctive model of crisis management at the intersection of diplomacy, international law, and provincial governance.

Keywords: Kütahya Refugees, FO 424 Records, Ottoman Diplomacy, 1848 Revolutions, Diplomatic Crisis Management.

Giriş

Bu çalışma, esas olarak FO 424 (No. 1-68) serisine ait İngiliz diplomatik arşiv belgelerine dayanmaktadır[1]. İkincil literatür ise bağlamsal ve yorumlayıcı çerçevenin oluşturulmasında tamamlayıcı olarak kullanılmıştır. Stratford Canning, Viscount Palmerston, Stephen Pisani, Ali Paşa, Kostaki Musurus Paşa ve Avusturya temsilcisi M. de Klezl gibi dönemin kilit diplomatik aktörleri arasında gerçekleşen resmî yazışmalar; mülteci krizine ilişkin diplomatik baskı mekanizmalarını, Babıâli'nin müzakere stratejilerini ve taşra ölçekli idari uygulamaları doğrudan yansıtmaktadır. Söz konusu belgeler, yalnızca uluslararası diplomatik tutumları ortaya koymakla kalmayıp, Kütahya'daki iaşe, barınma, gözetim ve sağlık düzenlemelerine ilişkin sayısal ve gözlemsel veriler içermeleri bakımından da çalışmaya niteliksel katkı sağlamaktadır.

1 The National Archives (TNA), Foreign Office (FO), 424/6, *Further Correspondence Respecting Refugees from Hungary within the Turkish Dominions* (London, 5 May 1852).

1848–1849 Avrupa Devrimleri, kıta Avrupası'nın siyasal ve toplumsal dengelerini kökten sarsmakla kalmamış, Osmanlı İmparatorluğu'nun uluslararası sistem içerisindeki konumunu da doğrudan etkileyen kritik bir dönüm noktası oluşturmuştur. Çok uluslu monarşilere karşı gelişen devrimci hareketler; meşrutiyet, ulusal egemenlik ve bireysel özgürlük ideallerini öne çıkarmış, ancak kısa süre içinde uygulanan monarşik restorasyon politikalarıyla bastırılmıştır. Devrimlerin başarısızlıkla sonuçlanması, yüksek rütbeli subaylardan siyasi liderlere ve entelektüellere uzanan geniş bir mülteci kitlesinin Osmanlı Devleti'ne yönelmesine yol açmış; bu gelişme imparatorluğu, 19. yüzyıl ortasında çok boyutlu bir diplomatik sınavla karşı karşıya bırakmıştır[2].

Macaristan'daki bağımsızlık mücadelesinin Avusturya İmparatorluğu ve Rusya'nın ortak askerî müdahalesiyle bastırılmasının ardından Lajos Kossuth ve beraberindeki Macar ve Lehistanlı siyasi liderler Osmanlı topraklarına sığınmış; süreç kısa sürede bir iltica meselesi olmaktan çıkarak egemenlik, uluslararası hukuk ve diplomatik denge siyasetinin merkezinde konumlanan yüksek profilli bir krize dönüşmüştür. Avusturya ve Rusya'nın iade taleplerine karşı Osmanlı Devleti, geleneksel dönemde padişahın himaye ve misafirperverlik anlayışına dayanan iltica pratiğini, Tanzimat sonrasında gelişen hukuki gerekçelendirme ve diplomatik müzakere araçlarıyla yeniden tanımlamış; bu çerçevede mültecileri iade etmeyi reddederek iltica hakkı, devlet onuru ve egemenlik kavramlarını dönemin uluslararası hukuk tartışmaları bağlamında savunmuştur. Bazı mültecilerin İslamiyeti kabul ederek Osmanlı tebaasına geçirilmesi ise, bu stratejinin hem hukuki hem de diplomatik boyutunu yansıtan dikkat çekici bir uygulama olarak öne çıkmıştır[3].

Mülteciler ilk olarak Vidin ve Şumnu'da iskân edilmiş; artan uluslararası baskılar sonucunda daha planlı bir yeniden yerleştirme süreci gündeme gelmiştir. Bu doğrultuda Kossuth ve yakın çevresinin Kütahya'ya, General Józef Bem liderliğindeki Leh grubunun ise Halep'e sevk edilmesi uygun görülmüştür[4]. Kütahya'nın tercih edilmesinde, İstanbul'a görece uzak konumunun yabancı diplomatik temsilciliklerle doğrudan teması sınırlaması kadar, taşra idaresinin merkezî otoriteye sıkı biçimde bağlı olması da belirleyici olmuştur. Bu tercih, mülteci meselesinin taşra ölçeğinde idari ve diplomatik denetim altında yürütülmesini mümkün kılmıştır.

1849-1851 Macar ve Leh mültecileri meselesi, Osmanlı Devleti'nin iltica siyaseti ve Avrupa diplomasisi bağlamında literatürde farklı yaklaşımlarla ele alınmıştır. Bu çalışmaların önemli bir bölümü, mülteci krizini merkezî diplomasi ve genel dış politika ekseninde değerlendirerek devletler arası müzakereler ve uluslararası baskılar üzerinde yoğunlaşmıştır. Abdullah Saydam, Osmanlı Devleti'nin siyasi iltica anlayışını normatif ve tarihsel bir çerçevede incelerken;

2 Musa Gümüş, "1848 Mülteciler Meselesi Örneğinde 19. Yüzyıl Türk Diplomasisi", *History Studies,* C 2/S. 2, 2010, s. 260; Abdullah Saydam, "Osmanlıların Siyasî İlticalara Bakışı Ya Da 1849 Macar-Leh Mültecileri Meselesi", *Belleten*, C 61/S. 231, 1997, s. 339.

3 Bayram Nazır, *Osmanlı'ya Sığınanlar: Macar ve Polonyalı Mülteciler*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2016, s. 57; Kaan Cem Geniş, "1848 Macar İhtilali ve Macar Mültecileri Meselesi", *Uluslararası Beşerî Bilimler ve Eğitim Dergisi,* C 4/S. 8, 2018, s. 118.

4 Bayram Bayrakdar, "Osmanlı Arşiv Belgeleri Işığında Devletler Hukuku Açısından 19. Yüzyılda Osmanlı'ya Sığınan Lehistan ve Macar Mültecileri Hakkında Bazı Düşünceler", *Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi Dergisi*, C 34, 2021, s. 21.

Musa Gümüş ile Kaan Cem Geniş, 1848 devrimleri sonrasında ortaya çıkan mülteci krizini Osmanlı diplomasisinin genel yönelimleri ve Avrupa güç dengeleri bağlamında analiz etmiştir. Bu literatür içerisinde Türkiye'de Mülteciler Meselesi adlı erken dönem çalışmasıyla Ahmed Refik Altınay, mülteci sorununu Osmanlı idari yapısı ve resmî yazışmalar temelinde ele alarak özellikle Rusya ve Avusturya ile yaşanan diplomatik gerilimleri ortaya koymaktadır. Altınay, bu çalışmasında, Sadrazam Mustafa Reşid Paşa'nın liderliğinde şekillenen Osmanlı diplomasisini; Rusya ve Avusturya'nın iade talepleri karşısında geliştirilen siyaset çerçevesinde değerlendirirken, Hazine-i Evrak'ta muhafaza edilen belgeler ile Kossuth'un Mustafa Reşid Paşa'ya yazdığı mektupları ve Vidin ile Kütahya safhalarına dair verileri merkeze alarak mülteciler meselesini Osmanlı egemenliği, kapitülasyonlar ve uluslararası hukuk bağlamında ele almaktadır[5]. Bayram Nazır'ın çalışmaları ise, Osmanlı arşiv belgelerini merkeze alarak mültecilerin iskânı ve serbest bırakılma sürecini, bilhassa Avusturya ile yürütülen müzakereler ve Osmanlı iç karar mekanizmaları üzerinden ayrıntılı biçimde incelemiş; Kütahya'daki Macar ve Polonyalı mültecilerin serbest bırakılmasına odaklanan çalışmasında süreci büyük ölçüde Osmanlı arşiv belgeleri ışığında takip etmiştir.[6]

Bununla birlikte, mevcut literatürde mülteci krizinin Kütahya'daki iskân uygulaması, taşra yönetimi perspektifiyle ve İngiliz diplomatik arşiv malzemesini merkeze alan belge temelli bir yaklaşımla bütüncül biçimde ele alınmamıştır. Bu çalışma, söz konusu boşluğu doldurmayı amaçlayarak, "İngiliz Diplomatik Arşiv Belgelerinde Kütahya Mültecileri Krizi (1850-1851)" başlığı altında, krizin seyrini FO 424 serisi İngiliz diplomatik yazışmaları üzerinden incelemekte; Osmanlı Devleti'nin mülteci meselesine ilişkin diplomatik tutumunu ve bu tutumun taşra idaresine, özellikle Kütahya'daki uygulamalara, nasıl yansıdığını analiz etmeyi hedeflemektedir.

FO 424 belgelerine dayalı bu yaklaşım, Babıâli'nin karar alma süreçlerini, hukuki ve idari gerekçelendirme biçimlerini ve bu kararların taşrada nasıl uygulandığını ayrıntılı biçimde izlemeye imkân vermektedir. Bu çerçevede Kütahya uygulaması, yalnızca mültecilerin geçici olarak yerleştirildiği bir mekân olarak değil; Osmanlı Devleti'nin artan uluslararası baskılar karşısında geliştirdiği çok yönlü bir kriz yönetimi modelinin taşra düzeyindeki somut bir yansıması olarak ele alınmaktadır. Böylelikle Kütahya örneği, bireysel bir yer değiştirme sürecinin ötesinde, Osmanlı Devleti'nin modernleşme süreciyle uyumlu diplomatik ve idari stratejilerinin taşra ölçeğinde nasıl hayata geçirildiğini gösteren açıklayıcı bir vaka olarak değerlendirilmektedir.

1. Mültecilerin Kütahya'ya Sevki

184-1849 Avrupa Devrimleri'nin bastırılmasının ardından Osmanlı Devleti'ne sığınan Macar ve Leh mültecilerin Kütahya'ya gönderilmesi, basit bir yer değiştirme tedbiri olmanın ötesinde, dönemin uluslararası baskıları karşısında şekillendirilen çok katmanlı bir devlet stratejisinin parçası olarak ortaya çıkmıştır. İngiliz diplomatik yazışmalarından anlaşıldığı üzere, mültecilerin İstanbul'da tutulması Avusturya ve Rusya tarafından yüksek düzeyde

5 Ahmed Refik Altınay, *Türkiye'de Mülteciler Meselesi*, Matbaa-i Âmire, İstanbul 1926, s. 122.

6 Bayram Nazır, "Kütahya'daki Macar ve Polonyalı Mültecilerin Serbest Bırakılmaları," *Düşünce Dünyasında Türkiz* C 8/S. 42, 2017, s. 20.

diplomatik hassasiyet içeren bir durum olarak değerlendirilmiştir. Başkentteki yabancı elçiliklerin mültecilerle doğrudan temas kurabilme ihtimali, bu devletlerin diplomatik baskılarını artırabilecek bir unsur olarak Babıâli açısından siyasi risk teşkil etmiş; bu nedenle mesele, kısa sürede idari bir ikamet düzenlemesi olmaktan çıkarak uluslararası diplomatik bir kriz alanına dönüşmüştür[7].

Sir Stratford Canning'in raporları, İstanbul'un yoğun diplomatik trafiği ve Avrupa siyasetine açık yapısı nedeniyle mülteciler için uygun bir yerleşim merkezi olmadığını belirtmektedir. Ona göre burada gerçekleşebilecek her temas, yeni bir diplomatik gerilim yaratma potansiyeli taşımaktadır[8]. Bu çerçevede Osmanlı Devleti hem mültecilerin güvenliğini sağlamak hem de Avrupa devletlerinin baskılarını kontrol edilebilir seviyede tutmak amacıyla başkent dışında, merkezî kontrolü sürdürülebilecek bir iç bölgede yerleşim yapılmasını gerekli görmüştür.

Bu noktada belirlenen Kütahya, yalnızca diplomatik temasların sınırlandırılmasına yönelik idari ihtiyaçlara değil, aynı zamanda taşra yönetiminin idari ve güvenlik kapasitesine dayalı olarak tercih edilmiştir. Şehir, yabancı temsilciliklerin doğrudan erişim alanı dışında bulunmakla birlikte, merkeze bağlı ve kontrol edilebilir yapısıyla öne çıkmıştır. Ayrıca lojistik açıdan erişilebilir olması, iaşe ve barınma süreçlerinin uygulanmasını kolaylaştırmıştır. Böylece Kütahya, stratejik olarak hem denetim altında tutulabilecek kadar merkezî hem de diplomatik müdahalelerin sınırlı kalabileceği ölçüde çevresel bir konumda çözüm sunmuştur.

1849 sonrasında Şumnu'daki mültecilerin İstanbul'a yakın konumlanması, Avusturya ve Rusya tarafından özellikle sakıncalı görülmüş; Kossuth'un uluslararası kamuoyunda yeniden etkin bir figür hâline gelme ihtimali ise "diplomatik risk" olarak değerlendirilmiştir[9]. Bu nedenle Babıâli, meselenin siyasi gerilimi tırmandırmadan yönetilebilmesi amacıyla, mültecilerin daha uzak fakat kontrolü güçlü bir taşra merkezine sevk edilmesini uygun bulmuştur. Kayıtlar, Kütahya'nın seçiminin, krizin İstanbul merkezli olmaktan çıkarılarak taşra ölçeğinde idari olarak yönetilebilir hâle getirilmesi stratejisinin bir parçası olduğunu göstermektedir[10].

Bayram Nazır'ın çalışmasına göre, Kossuth ve beraberindeki lider kadronun 1849 yılı sonlarında Şumnu'dan Filibe, Edirne ve Bursa güzergâhı üzerinden Kütahya'ya nakledilmeleri, Avrupalı konsolosluk temsilcilerinin gözetiminde gerçekleştirilmiştir[11]. Bu durum, sevk sürecinin yalnızca izolasyon odaklı olmadığını, aynı zamanda diplomatik sürecin dikkatle yönetildiği kontrollü bir transfer mekanizması olarak tasarlandığını göstermektedir.

Bu çerçevede Kütahya, Osmanlı Devleti'nin mülteci politikasında benimsediği denge siyasetinin mekânsal bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Devlet, bir yandan Avusturya'nın iade taleplerini reddederek insani yaklaşımını sürdürmüş; diğer yandan diplomatik gerilimi arttırmamak

7 TNA, FO. 424/6, No. 1, Sir Stratford Canning'den Viscount Palmerston'a, İstanbul, 4 Mayıs 1850 (Received Mayıs 27).

8 TNA, FO. 424/6, No. 1.

9 Nazır, *age.,* s. 57.

10 TNA, FO. 424/6, No. 1, Inclosure, "Substance of a Letter from the Grand Vizier to Suleiman Bey, on service at Kutahia", 16 Djemazi-ul-Akhir 1266 (30 April 1850).

11 Bayram Nazır, *Mülteciler Meselesi 1849–1851*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Erzurum 1999, s. 157.

amacıyla geçici, kontrollü ve merkezî denetim altında işleyen bir iskân modeli uygulamıştır. Arşiv kayıtları, Kütahya'nın hem uluslararası baskıları hafifleten hem de Osmanlı'nın egemenlik söylemini güçlendiren bir "tampon bölge" işlevi gördüğünü ortaya koymaktadır[12].

Sonuç olarak, Kütahya'nın tercih edilmesi, Osmanlı Devleti'nin 19. yüzyıl ortasında uluslararası krizleri merkezden uzak fakat idari açıdan denetlenebilir bir taşra alanı üzerinden yönetme yaklaşımının somut bir yansımasıdır. Bu tercih, diplomatik temasların sınırlandırılması, güvenlik denetiminin sürdürülmesi ve egemenlik temelli denge siyasetinin birlikte uygulanabildiği bir idari çözüm modeli ortaya koymaktadır.

1. 1. Kütahya'ya Gelen Mülteciler: Kimlikleri ve Gruplar

1849 Macar Bağımsızlık Savaşı'nın Avusturya ve Rusya'nın askerî müdahalesiyle sona erdirilmesinin ardından yaklaşık 2.000 Macar ve Leh mülteci Osmanlı Devleti'ne sığınmış, bu grubun önemli bir kısmı Vidin, Şumnu ve Anadolu'nun farklı şehirlerine dağıtılmıştır. Ancak siyasi ve askerî açıdan en yüksek profilli kabul edilen lider kadrosu, uluslararası diplomatik baskılar, güvenlik kaygıları ve özellikle Avusturya'nın ısrarlı talepleri doğrultusunda 1850 yılı ortalarından itibaren Kütahya'da ikamet etmeleri sağlanmıştır[13].

Kütahya'daki yerleşimin merkezinde Macar Devrimi'nin siyasi lideri Lajos (Louis) Kossuth bulunmaktadır. Onun yanı sıra eski savaş bakanı Lázár Mészáros, aristokrat kökenli General Kont Casimir Batthyány, General Maurice Perczel ve kardeşi Nicolas Perczel ile Lehistanlı generaller Henryk Dembinski ve Józef Wysocki, koloni içindeki siyasi ve askerî karar süreçlerinde belirleyici olan isimleri oluşturmuştur[14].

Söz konusu liderler, devrim sürecindeki rollerinin yanı sıra Avusturya tarafından özel olarak hedef alınmaları nedeniyle Kütahya'daki mülteci varlığının diplomatik açıdan stratejik önemini belirlemişlerdir. Nitekim Avusturya'nın 1851 yılı başlarında ilettiği diplomatik yazışmalarda bu isimlerin serbest bırakılmasının "Avusturya İmparatorluğu'nun iç güvenliği açısından sakıncalı" olduğu belirtilmiş, böylelikle söz konusu liderlerin uluslararası müzakerelerde odak noktasına yerleştiği teyit edilmiştir[15].

Sayısal veriler, Kütahya'daki mülteci topluluğunun yaklaşık 55-67 kişi arasında değiştiğini göstermektedir. Bu grubun 20-25 kişilik bölümü üst düzey siyasi ve askerî liderlerden oluşurken; geri kalanlar eşler, danışmanlar, teknik personel, hizmetkârlar ve seyisler gibi destek elemanlarıdır. Bu durum, uygulamanın bireysel bir cezalandırma pratiği değil, bütünlük içinde bir koloni yerleştirme modeli olduğunu ortaya koymaktadır. Nitekim yalnızca Kossuth'un maiyetinde üç seyisin bulunması, iskânın siyasi baskıdan ziyade kontrollü bir yaşamsal düzenleme olarak kurgulandığını göstermektedir[16].

Topluluğun yapısı yalnızca askerî ve siyasi profillerle sınırlı değildir. Étienne Kinizcy ve Martin Koszta gibi danışmanlar karar alma çevresinde etkin olurken; eski papaz Étienne Kovacz

12 TNA, FO. 424/6, No. 5, "Viscount Palmerston to Mr. Magenis", Foreign Office, 27 August 1850.

13 TNA, FO. 424/6, No. 29, Inclosure 2, "List of Refugees at Kutahia".

14 TNA, FO. 424/6, No. 29, Inclosure 2.

15 TNA, FO. 424/6, No. 29, Inclosure 3, "List of Refugees to remain at Kutahia".

16 TNA, FO. 424/6, No. 29, Inclosure 2.

dinî temsil gücüyle öne çıkmış; Jean Kalapsa, François Nazsmann ve Gustave Wagner gibi görevliler ise grubun sosyal ve idari işleyişinin yürütülmesine katkı sağlamışlardır. Bu çeşitlilik, Kütahya'daki grubun yalnızca pasif bir iskân topluluğu olmadığını; fikir üretimi, stratejik iletişim ve Avrupa ile temas açısından da işlevsel bir yapı sergilediğini göstermektedir[17].

9 Şubat 1851 tarihinde Avusturya ile yürütülen diplomatik görüşmeler doğrultusunda, Babıâli bazı mültecilere Osmanlı topraklarını terk etme izni vermiş; ancak "politik açıdan en hassas" olarak değerlendirilen sekiz kişi için denetimin sürdürülmesine karar vermiştir. Bu isimler arasında Kossuth, Batthyány, Maurice ve Nicolas Perczel, General Wysocki, Alexandre Arboth, Adolphe Gyurmann ve Emmanuel Luley yer almış; böylelikle süreçte bireysel özgürlük yerine stratejik risk değerlendirmesinin belirleyici olduğu ortaya konmuştur[18].

Kütahya'da geçen yaklaşık on altı aylık süreç boyunca mültecilerin iaşe, konaklama ve sağlık hizmetleri Osmanlı Devleti tarafından karşılanmış, ülkeyi izinsiz terk etmeleri ise açık biçimde yasaklanmıştır. Uygulamada, mülteciler ne dinî ne de siyasi bir değişime zorlanmış; Tanzimat sonrasında şekillenen diplomatik anlayış doğrultusunda Osmanlı Devleti, sığınma uygulamasını padişahın şahsi himayesine dayanan geleneksel koruma anlayışı yerine, hukuki gerekçelendirme, diplomatik müzakere ve idari düzenlemeler çerçevesinde yürütmüştür. 1851 yılı başlarından itibaren gündeme gelen Amerika Birleşik Devletleri'ne yerleştirme planı ise, bu politikanın yalnızca pratik bir çözüm aracı değil, aynı zamanda stratejik bir diplomatik manevra niteliğinde olduğunu göstermektedir[19].

Sonuç olarak, 1850-1851 yıllarında Kütahya'da iskân edilen Macar ve Leh mülteciler, sayısal olarak sınırlı olmalarına rağmen siyasal etkileri bakımından dönem Avrupa siyasetinde önemli bir yere sahip olmuştur. Bu çok katmanlı yapı, Osmanlı Devleti'nin uluslararası baskılar altında yürüttüğü dengeleyici diplomasi politikasının merkezinde yer almış; Kütahya'yı yalnızca bir iskân merkezi değil, mültecilerin himayesine yönelik Osmanlı uygulamaları ile Avrupa güç dengesi arasında kurulan diplomatik uzlaşının taşra ölçeğinde somutlaştığı geçici bir kriz alanına dönüştürmüştür.

2. Osmanlı Devleti'nin Mültecilere Yaklaşımı: Diplomasi, Egemenlik ve İnsaniyet

Osmanlı Devleti'nin Kütahya'daki Macar ve Leh mültecilere yönelik yaklaşımı, yalnızca bir sığınma uygulaması değil, aynı zamanda uluslararası diplomasi, devlet egemenliği ve insaniyet ilkeleri arasındaki hassas dengenin bir yansıması olarak değerlendirilmelidir. Lord Stratford Canning'in Viscount Palmerston'a gönderdiği rapor, bu yaklaşımın diplomatik ve hukuki mahiyetini ortaya koyar niteliktedir. Canning, Lajos Kossuth'tan aldığı muhtırada yer alan şikâyetleri Osmanlı topraklarında keyfî alıkoyma ve Devletler Hukuku ilkelerine aykırılık temelinde ele almakta; mültecilerin Avusturya karşısında maruz kaldıkları haksız muamele iddialarının artık bireysel hak ihlallerinden ziyade uluslararası hukuki sorumluluk çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir[20].

17 TNA, FO. 424/6, No. 29, Inclosure 3.

18 TNA, FO. 424/6, No. 29, Inclosure 3.

19 TNA, FO. 424/6, No. 27, "Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston", Constantinople, 20 January 1851 (Received February 8).

20 TNA, FO. 424/6, No. 1.

Canning, muhtırada yer alan ifadelerin doğruluğu konusunda kesin bir hüküm vermekten kaçınsa da bunları Sadrazam'a eksiksiz ilettiğini vurgulamaktadır. Bu tavır, İngiltere'nin Osmanlı üzerinde yönlendirici ancak doğrudan müdahaleci olmayan bir diplomatik rol üstlendiğini gösterirken, aynı zamanda mültecilerin yerleşme koşullarının cezalandırıcı değil, rahat yaşam imkânları çerçevesinde düzenlenmesi yönünde insaniyet temelli bir yaklaşımı desteklediğini göstermektedir[21]. Canning'e göre Osmanlı makamları bazı şikâyetlerde abartılı unsurlar bulunduğunu değerlendirerek meseleye karşı temkinli ve dengeli bir idari tutum benimsemiştir.

Bu politikanın uygulamaya yansıyan somut örneği, Sadrazam Mustafa Reşid Paşa'nın 30 Nisan 1850 tarihli talimatnamesinde görülmektedir. Reşid Paşa, barınma koşullarına ilişkin şikâyetler üzerine, iskân kuralları ihlal edilmeden yaşam alanlarının genişletilmesini, yüksek rütbeli mülteciler için uygun konutlar tahsis edilmesini ve iaşe-barınma şartlarının iyileştirilmesini emretmiştir. Kont Batthyány için farklı bir konut sağlanması, Kossuth'un ikametgâhına ek odalar inşa edilmesi ve bazı isimlerin kışladan çıkarılarak daha elverişli mekânlara yerleştirilmesi bu kapsamda alınan önlemler arasındadır. Ayrıca Kossuth'un sınırlı dolaşım hakkı karşısında takibin fark ettirilmeden yapılması istenmiş; Kütahya'da görevlendirilen Miralay-ı Hassa Süleyman Bey'e[22] uygulanacak tedbirler konusunda geniş idari inisiyatif tanınmıştır. Talimatte yer verilen Hırvat unsurlarına ilişkin istihbarat, güvenlik kaygılarının insani koşullar gözetilerek dikkate alındığını göstermektedir[23].

14 Ağustos 1850 tarihli raporda Canning, Osmanlı Devleti'nin mültecilerle ilgili politikasını "misafirperverlik" ilkesi çerçevesinde sürdürdüğünü, konunun cezai bir nitelik taşımadığını; fakat iskân süresinin uzamasıyla hem siyasi hem idari açıdan Osmanlı idaresi üzerinde bir yük oluşturduğunu belirtmektedir. Bu nedenle mültecilerin serbest bırakılmasının devlet itibarı ve Avrupa kamuoyu açısından uygun olduğu değerlendirilmiştir[24]. İngiltere burada Osmanlı'nın bağımsız hareket edebilmesini desteklemiş; egemenlik ve merhamet ilkelerinin birlikte uygulanmasını stratejik olarak teşvik etmiştir.

Diplomatik baskıların artması bağlamında, Viyana'daki İngiliz temsilcisi Arthur C. Magenis'in 2 Ekim 1850 tarihli raporu, Osmanlı'nın mültecilerin idaresi nedeniyle yaşadığı mali ve idari yükten kurtulma arzusunu ortaya koymaktadır. Dışişleri Bakanı Ali Paşa'nın bu yöndeki talebi Avusturya maslahatgüzarı M. de Klezl'e iletmiş olmasına rağmen, Avusturya'nın katı tutumu Osmanlı'nın hareket alanını daraltmıştır[25]. Benzer şekilde, 10 Eylül 1850 tarihli Kostaki Musurus'un yazışması, mültecilerin Amerika Birleşik Devletleri'ne gönderilmesi önerisinin Avusturya tarafından "yararsız ve uygunsuz" görüldüğünü ortaya koyarak Osmanlı'nın İngiliz insani yaklaşımına açık olmakla birlikte Avusturya'nın güvenlik temelli çekincelerini dikkate almak zorunda olduğunu göstermektedir[26].

21 TNA, FO. 424/6, No. 1.

22 Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Sadaret Mektubi Umum Vilayet Evrakı (A.MKT.UM), 9/100, 19 R 1266 / 4 Mart 1850.

23 TNA, FO. 424/6, No. 1, Inclosure.

24 TNA, FO. 424/6, No. 8, Inclosure 2, "Sir Stratford Canning to M. F. Pisani", Therapia, 14 August 1850.

25 TNA, FO. 424/6, No. 14, "Mr. Magenis to Viscount Palmerston", Vienna, 2 October 1850 (Received October 12).

26 TNA, FO. 424/6, No. 16, Inclosure 1, "M. Musurus to Aali Pasha", Vienna, 10 September 1850.

15 Eylül tarihli müteakip yazışmada, Ali Paşa'nın Avusturya'dan "onay alma" yönünde yorumlanabilecek ifadelerine karşı İngiliz tarafı, Babıâli'nin sorumluluğunun yalnızca "rıza arayışı" ile sınırlı olduğunu, aksi takdirde egemenlik yetkisinin zedeleneceğini vurgulamıştır[27]. 13 Şubat 1851 tarihli raporda Canning, Osmanlı Devleti'nin Avusturya'ya rağmen bağımsızlık tutumunu muhafaza etmesinden memnuniyet duymuş; mültecilerin tutulmaya devam edilmesinin artık gereksiz sıkıntı ve prestij kaybına yol açtığını belirtmiştir[28]. Bu değerlendirme, "tam serbest bırakma" kararının hem diplomatik hem de egemenlik temelli uygunluğunu göstermektedir.

Karar süreci Nisan 1851'de belirginleşmiş; Ali Paşa 26 Nisan tarihli cevabında serbest bırakmanın artık Avusturya'nın muvafakatine bağlı olmadığını, bunun yalnızca iyi niyet çerçevesinde bir nezaket jesti olarak kabul edilebileceğini ifade ederek sürecin Osmanlı iradesiyle şekillendiğini açıkça belirtmiştir[29]. Nihayet 16 Ağustos 1851 tarihli notada, mültecilerin 1 Eylül'de Osmanlı topraklarından çıkarılacağı bildirilmiş; bu kararın dış baskılarla değil, devlet düzeni ve menfaatleri doğrultusunda alındığı vurgulanmıştır[30].

7 Eylül 1851 tarihli son raporda Canning, sevk sürecini değerlendirmiş; mültecilerin çoğunluğunun Amerikan firkateyni Mississippi ile hareket ettiği belirtilmiş; gemi değişiminin İstanbul yerine Çanakkale'de yapılmasında ısrar edilmesi, sürecin dış müdahalelere açık görünmemesi için Osmanlı'nın egemenlik protokolünü titizlikle koruduğunu göstermiştir. Bu tercihler, serbest bırakma sürecinin İngiltere'nin desteğiyle yürütülmesine rağmen, Fransa ve Amerika Birleşik Devletleri'nin sürece sembolik ya da görünür bir diplomatik müdahale olarak dâhil olmasını sınırlandırmaya yönelik bir idari hassasiyetle yürütüldüğünü göstermektedir[31].

2. 1. Sultan Abdülmecid'in Macar Mültecilerine İlişkin Muhtırası: Diplomatik Denge ve İnsani Sorumluluk

1851 Mart tarihli "Sultanın Macar Mültecilerine İlişkin Muhtırası", Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa siyasetindeki kırılgan konumunu yansıtmaktadır. Belge, başlangıçta yalnızca bir sığınma ve koruma meselesi olarak ele alınan Macar mülteciler sorununun, kısa sürede büyük devletler arasında uluslararası bir diplomatik krize dönüştüğünü ortaya koymaktadır. Bu bağlamda muhtıra, Osmanlı dış politikasının insani sorumluluklar ile diplomatik zorunluluklar arasında kurmaya çalıştığı hassas dengenin belgesel niteliğindeki en net örneklerinden biridir[32].

Muhtırada Sultan Abdülmecid, İngiltere ve Fransa büyükelçiliklerinin sunduğu görüşleri "insanlık kuralına tamamen uygun" olarak tanımlamakta ve bu devletlerin gösterdiği dostane tutumu "şükranla" andığını belirtmektedir. Bu ifade, Babıâli'nin uluslararası kamuoyunda

27 TNA, FO. 424/6, No. 16, Inclosure 3, "Sir Stratford Canning to M. F. Pisani", Therapia, 15 September 1850.

28 TNA, FO. 424/6, No. 29, Inclosure 4, "Sir Stratford Canning to M. F. Pisani", British Palace, 13 February 1851.

29 TNA, FO. 424/6, No. 44, Inclosure, "Aali Pasha to M. de Klesl", 26 April 1851.

30 TNA, FO. 424/6, No. 61, Inclosure 1, "Aali Pasha to M. de Klesl", 19 Chenal 1267 (16 August 1851).

31 TNA, FO. 424/6, No. 64, "Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston," Therapia, 7 September 1851 (Received September 18).

32 TNA, FO. 424/6, No. 39, "Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston", Constantinople, 5 April 1851 (Most Confidential; Received April 27).

ahlaki meşruiyet kazanma yönündeki çabasını vurgulasa da meselenin yalnızca insani gerekçelerle açıklanamayacak kadar karmaşık ve çok katmanlı bir diplomatik boyutu bulunduğunu da göstermektedir. Nitekim Lajos Kossuth ve diğer önde gelen Macar devrimcilerin serbest bırakılması, Avusturya İmparatorluğu tarafından "kutsal hakların ihlâli" şeklinde yorumlanmış; bu durum, meselenin diplomatik boyutu aşarak idari ve egemenlik eksenli bir kriz karakteri kazandığını göstermektedir[33].

Bu doğrultuda, Sultan muhtırada mültecilerin serbest bırakılmasının özellikle Bosna, Hersek ve Sırbistan sınır bölgelerinde mevcut hassas dengeleri bozabileceğini ve Kelec ile Suterina gibi tartışmalı sınır noktalarında yeni krizlere yol açabileceğini ifade etmektedir. Bu değerlendirme, Osmanlı yönetiminin meselenin sadece diplomatik boyutunu değil, aynı zamanda iç güvenlik ve bölgesel istikrar açısından doğurabileceği riskleri de göz önünde bulundurduğunu göstermektedir. Muhtıra, Osmanlı dış politikasının insaniyet–egemenlik dengesini yansıtan nadir belgesel örneklerden biridir[34].

Bu çerçevede belgenin en dikkat çekici unsurlarından biri, Sultan Abdülmecid'in nihai kararı verirken benimsediği pragmatik ancak son derece temkinli tutumdur. Muhtırada açıkça belirtildiği üzere, Kossuth ve diğer önde gelen mültecilerin "Osmanlı topraklarını ay sonuna kadar terk edeceklerine dair kesin güvence vermedikçe serbest bırakılmamaları" emredilmiştir. Bu hüküm, Osmanlı'nın insani sorumluluğu yerine getirirken aynı zamanda Avusturya karşısında yeni bir uluslararası gerilim yaratmaktan kaçınma stratejisini yansıtan son derece kritik bir diplomatik hamle olarak değerlendirilmelidir[35].

Sonuç olarak bu muhtıra, Sultan Abdülmecid döneminde Osmanlı dış politikasının yalnızca siyasi bir direktif niteliğinde olmadığını; aynı zamanda ahlaki meşruiyet ile devlet çıkarı arasında kurulan hassas dengeyi göstermektedir. Babıâli, bir yandan "misafirperverlik" ve "insanlık ilkesi" doğrultusunda uluslararası kamuoyunun desteğini sürdürmeyi amaçlamış; diğer yandan Avusturya gibi bölgesel güçlerle diplomatik çatışmayı tırmandırmamak için ihtiyatlı davranmıştır. Bu nedenle muhtıra, Osmanlı'nın 19. yüzyıl ortalarında Avrupa güç sistemine entegre olurken benimsediği "dengeci dış politika geleneği"nin özgün bir örneği olarak değerlendirilebilir[36].

3. Kütahya Mültecileri Krizinde İngiltere'nin Rolü: Liberal Müdahale, Diplomatik Baskı ve Osmanlı Egemenliğini Destekleme Politikası

Kütahya mültecileri meselesi, İngiltere tarafından geçici nitelikte bir diplomatik sorun olarak ele alınmaktan ziyade, dönemin liberal siyaset anlayışı, Avrupa kamuoyu duyarlılıkları ve Osmanlı Devleti'nin bağımsız karar alma yetisinin korunması açısından stratejik öneme sahip bir kriz olarak değerlendirilmiştir. Bu yaklaşım, İngiltere'nin mülteci meselesine yalnızca dış gözlemci kimliğiyle katılmadığını, aksine süreci yönlendiren etkin bir diplomatik aktör olarak konumlandığını göstermektedir. İngiltere'nin tutumu üç temel eksen üzerinde şekillenmiştir: liberal–insani müdahale anlayışı, diplomatik baskı ve yönlendirme stratejisi ile Osmanlı egemenliğini destekleme politikası.

33 TNA, FO. 424/6, No. 39, Inclosure, "Sultan's Memorandum respecting the Hungarian Refugees".

34 TNA, FO. 424/6, No. 39, Inclosure.

35 TNA, FO. 424/6, No. 39, Inclosure.

36 TNA, FO. 424/6, No. 39, Inclosure.

Bu çerçevede 31 Mayıs 1850 tarihli Palmerston-Canning yazışması, İngiltere'nin krize yaklaşımını yansıtan temel kaynakların başında gelir. Dışişleri Bakanı Viscount Palmerston, Elçi Stratford Canning'in mültecilerin yaşam koşullarının iyileştirilmesine yönelik girişimlerini destekleyerek bu çabaların sürdürülmesini tavsiye etmiş, iskân uygulamalarının Sultan'ın devlet onuru ile uyumlu olacak şekilde "mümkün olan en insani" biçimde yürütülmesi gerektiğini vurgulamıştır[37]. Palmerston'un, iklim koşulları veya sağlık gerekçeleri geçerli olduğu takdirde mültecilerin farklı bir bölgeye naklinin değerlendirilebileceğini belirtmesi, İngiltere'nin müdahalesinin yalnızca siyasi-diplomatik boyutta değil, aynı zamanda uygulamaya yönelik insani hassasiyetler çerçevesinde geliştiğini göstermektedir.

Bu stratejik söylem, yalnızca İngiliz diplomatik makamlarıyla sınırlı kalmamış; 18 Nisan 1850 tarihli Kütahya'dan gönderilen ve Kossuth ile diğer liderlerin beklentilerini yansıtan mektupta da bilinçli bir biçimde kullanılmıştır. Yazışmada Palmerston'un liberal değerleri ve "kamu özgürlüklerinin savunucusu" olarak bilinen siyasi kimliği özellikle vurgulanmış; mesele bireysel bir talep olmaktan çıkarılıp Osmanlı Devleti'nin uluslararası itibar ve karar alma bağımsızlığını desteklemeye yönelik diplomatik bir çağrıya dönüştürülmüştür[38]. Mültecilerin hukuken "Sultan'ın misafirleri" olarak tanımlanmalarına rağmen fiilen sıkı denetim altında tutulmaları sorgulanarak, İngiltere'den beklenen girişimin yalnızca insani gerekçelere değil, aynı zamanda Osmanlı egemenliğinin korunmasıyla ilişkili olduğu belirtilmiştir.

Sultan Abdülmecid'in mültecilere ilişkin kaleme aldığı muhtıranın ardından Stratford Canning tarafından yapılan diplomatik değerlendirme, İngiltere'nin bu yaklaşımını daha da belirginleştirir. Canning, Osmanlı yönetiminin mültecileri tutmaya devam etmesine yol açabilecek gerekçeleri dikkatle incelemekle birlikte, bu gerekçelerin devletin uzun vadeli çıkarları çerçevesinde yeniden ele alınması gerektiğini savunmuştur. Avusturya'nın sınır bölgelerine ilişkin güvenlik kaygılarının abartılı olduğunu, bu görüşleri destekleyecek somut kanıtların bulunmadığını belirtmiş; bu kaygıların gerçek güvenlik endişesinden ziyade politik baskı niteliği taşıdığını ifade etmiştir[39].

Canning'e göre, Macaristan'da düzenin yeniden tesis edilmesiyle Avusturya ile varılan uzlaşmanın temel şartı yerine getirildiğinden, mültecilerin alıkonulmaya devam edilmesi artık ne hukuken ne de ahlaken savunulabilir bir konumdadır. Bu bağlamda, sürecin uzatılmasının Osmanlı Devleti'nin uluslararası kamuoyu nezdindeki itibarı açısından olumsuz sonuçlar doğurabileceği belirtilmiştir. İngiltere, çözüm olarak mültecilerin üçüncü bir ülkeye, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'ne gönderilmelerini diplomatik gerilimi artırmadan meseleye son verebilecek uygulanabilir bir alternatif olarak değerlendirmiştir[40].

27 Ağustos 1850 tarihli talimatta Palmerston, Babıâli'nin mültecilerin uzun süre idaresinden kaynaklanan mali yükümlülüklerinden kurtulma arzusuna dikkat çekmiş; bu sürecin Avusturya ile eşgüdüm içinde yürütülmesi gerektiğini vurgulamıştır. Mültecilerin Amerika Birleşik Devletleri'ne gönderilmesi düşüncesi, hem Osmanlı üzerindeki idari ve insani yükü

37 TNA, FO. 424/6, No. 2, "Viscount Palmerston to Sir Stratford Canning", Foreign Office, 31 May 1850.

38 TNA, FO. 424/6, No. 3, Inclosure, "M. Kossuth and others to Viscount Palmerston", Kütahia, 18 April 1850.

39 TNA, FO. 424/6, No. 40, Inclosure, "Observations of Sir Stratford Canning on the Sultan's Memorandum".

40 TNA, FO. 424/6, No. 40, Inclosure.

hafifletecek hem de Avusturya'nın siyasi endişelerini yatıştıracaktır[41]. Ancak 6 Eylül 1850 tarihli yazışma, Avusturya Başbakanı Prens Felix von Schwarzenberg'in İngiltere'nin bu girişimini reddettiğini ve meselenin yalnızca Osmanlı-Avusturya arasında çözülmesi gereken ikili bir sorun olarak görüldüğünü ortaya koymuştur[42].

Bu gelişmeler karşısında İngiltere, Babıâli'nin egemenlik yetkisini etkin şekilde kullanması yönünde baskısını sürdürmüştür. 23 Eylül 1850 tarihli yazışmada Canning, mültecilerin iskânına ilişkin şartların artık yerine getirildiğini belirterek sürecin uzamasının ne siyasi ne de hukuki açıdan savunulabilir olduğunu ifade etmiştir[43]. 7 Şubat 1851 tarihli talimatta Palmerston, mültecilerin özgürlüğü konusunda İngiliz kamuoyunda oluşan güçlü beklentiye işaret etmiş; Osmanlı'nın bağımsız hareket etmesi halinde İngiltere'nin bu desteği sürdürebileceğini ifade etmiştir[44]. 15 Mart 1851 tarihli yazışmada ise Osmanlı'nın "yabancı bir gücün zindancısı" konumunda bırakılmaması gerektiği özellikle vurgulanmıştır[45].

Bu süreçte kamuoyu desteği belirleyici rol üstlenmiştir. 22 Mayıs 1851'de Londra Şehri Umumi Meclisi'nde Kossuth ve diğer mültecilere duyulan sempati oybirliğiyle resmen beyan edilmiş; bu karar Palmerston tarafından olumlu karşılanmıştır[46]. Böylece mülteci meselesi, İngiltere'de yalnızca diplomatik değil, aynı zamanda geniş toplumsal kesimlerce "insani bir dava" olarak tanımlanmıştır.

Sonuç itibarıyla, Kütahya mültecileri krizi, Osmanlı diplomasi tarihinin sınırlı bir müzakere başlığı olmanın ötesinde, 19. yüzyıl liberal müdahale kavrayışı, güç siyaseti ve Osmanlı–Batı ilişkilerinin kesişiminde yer alan çok katmanlı bir diplomatik vaka niteliğindedir. İngiltere, insani müdahale söylemini kamuoyu duyarlılıkları ve liberal siyaset anlayışıyla temellendirmiş; diplomatik baskı ve yönlendirme araçlarını etkin şekilde kullanarak süreci yönlendirmiştir. Stratford Canning'in değerlendirmeleri, mültecilerin alıkonulmasının hukuki ve ahlaki dayanaklarının zayıfladığını açık biçimde ortaya koymuştur. Bu bağlamda İngiltere, krizin yönetimine ilişkin çözüm arayışlarında aktif bir dış aktör olarak konumlanmış ve Osmanlı egemenliğini destekleyen diplomatik bir tutum sergilemiştir.

4. Kütahya Mültecileri Krizinde Avusturya Diplomasisi: Güvenlik Kaygısı, Hukuki Baskı ve Karşı-Devrimci Strateji

1850-1851 yılları arasında Osmanlı Devleti'nin Kütahya'daki Macar ve Lehistanlı mülteciler meselesi, Avusturya İmparatorluğu tarafından yalnızca ikili ilişkiler bağlamında değil, Avrupa

41 TNA, FO. 424/6, No. 5.

42 TNA, FO. 424/6, No. 9, "Mr. Magenis to Viscount Palmerston", Vienna, 6 September 1850 (Received 13 September; No. 82).

43 TNA, FO. 424/6, No. 16, Inclosure 4, "Sir Stratford Canning to M. F. Pisani", Therapia, 23 September 1850.

44 TNA, FO. 424/6, No. 26, "Viscount Palmerston to Sir Stratford Canning", Foreign Office, 7 February 1851 (No. 35).

45 TNA, FO. 424/6, No. 31, "Viscount Palmerston to Sir Stratford Canning," Foreign Office, 15 March 1851 (No. 72).

46 TNA, FO. 424/6, No. 46, Inclosure 2, "Resolution of the Court of Common Council", Guildhall, London, 22 May 1851; TNA, FO 424/6, No. 46, Inclosure 3, "Mr. Addington to Mr. Serjeant Merewether", Foreign Office, 27 May 1851.

düzeninin sürdürülebilirliği ve imparatorluk içi güvenlik açısından stratejik bir tehdit olarak değerlendirilmiştir. Bu yaklaşım, Avusturya diplomasisinin meseleye insani değil güvenlik odaklı bir perspektiften baktığını göstermektedir. Nitekim Avusturya'nın tutumu, devrimci hareketlerin yeniden canlanmasını önlemeye yönelik güvenlik merkezli bir strateji, hukuki argümanlarla desteklenen diplomatik baskı politikası ve potansiyel devrim liderlerini etkisizleştirme çabası etrafında şekillenmiş olup, bu süreç Babıâli'nin insani kaygılarına dayalı yaklaşımıyla açık bir gerilim yaratmıştır.

8 Ekim 1850 tarihli rapor, Osmanlı'nın Viyana Elçisi Kostaki Musurus Paşa tarafından Hariciye Nazırı Âli Paşa'ya gönderilmiş olup, Prens Felix von Schwarzenberg ile gerçekleşen görüşmenin atmosferini ayrıntılı şekilde yansıtmaktadır. Görüşmede Schwarzenberg, Osmanlı'nın mültecileri iskâna tabi tutmasını takdir etmekle birlikte, özellikle Lajos Kossuth'un serbest bırakılmasının "zaman bakımından uygun olmadığını" belirtmiş ve bu adımın Avrupa'da yeniden ayaklanmalar doğurabileceği yönündeki endişesini dile getirmiştir. Kossuth'un halk üzerindeki etkisine ilişkin ileri sürülen ifadeler -örneğin "toprak altına gömülü Kossuth banknotlarıyla köylüleri harekete geçirebileceği" yönündeki söylentiler- Avusturya'nın meseleyi diplomatik bir ihtilaftan ziyade karşı-devrimci bir güvenlik tehdidi olarak konumlandırdığını göstermektedir. Musurus'un iskân uygulamasının Osmanlı'ya idari ve mali yük getirdiğine dikkat çekmesine rağmen, Schwarzenberg'in "meselenin yalnızca zamanı geldiğinde çözülebileceği" yönündeki yanıtı, Avusturya'nın çözümü bilinçli şekilde ertelemeyi tercih ettiğini göstermektedir[47].

1851 başlarında Avusturya'nın tavrında diplomatik ton açısından kısmi bir yumuşama gözlense de stratejik yaklaşımın özü değişmemiştir. 9 Şubat 1851 tarihli Baron Eduard de Klezl yazışmasında, mültecilerin Osmanlı topraklarını terk etmeleri şartıyla Malta gibi üçüncü bölgelere gönderilmelerine sınırlı biçimde onay verilmiş; bu kapsamda iki liste hazırlanmıştır. İlk listede serbest bırakılabilecek liderler ve yanlarındakiler, ikincide ise iskânın devam etmesi istenen şahıslar yer almıştır. Bu adım, Avusturya'nın mültecileri Osmanlı coğrafyasından uzaklaştırmak istediğini, ancak denetimin tamamen sona ermesini uygun bulmadığını göstermekte; dolayısıyla otorite ve güvenlik kaygısının insani değerlendirmelere üstün geldiğini ortaya koymaktadır[48].

Bununla birlikte, 27 Şubat 1851 tarihli nota Avusturya'nın baskıcı tonunun yeniden sertleştiğini göstermektedir. Klezl, hiçbir mültecinin Avusturya'nın önceden rızası olmaksızın Osmanlı topraklarını terk etmemesi gerektiğini açıkça belirtmiş ve daha önce Şumnu'dan Kütahya'ya olan nakli hatırlatarak Babıâli'nin uygulamalarının "uluslararası diplomatik normlara aykırı" olabileceği yönünde uyarıda bulunmuştur[49]. Bu ifade, Avusturya'nın Osmanlı egemenliğine müdahale etmeye yönelik diplomatik hamlesinin belirginleştiği noktadır.

1851 yılı baharında İngiltere'nin arabuluculuk faaliyetleri hız kazanmış olsa da Avusturya diplomasisinde temkinli fakat ısrarlı tutum sürmüştür. 6 Mart 1851 tarihli Stratford Canning raporunda, General Henry Dembinski'nin İstanbul'a gelişi üzerine Avusturya Elçiliği'nin

47 TNA, FO. 424/6, No. 16 Inclosure 4.

48 TNA, FO. 424/6, No. 29, Inclosure 1, "M. de Klesl to Aali Pasha", Constantinople, 9 February 1851.

49 TNA, FO. 424/6, No. 33, Inclosure, "M. de Klezl to Aali Pasha", Constantinople, 27 February 1851.

gösterdiği sert tepki aktarılmakta; mülteciler arasındaki liderlik rekabetinin -özellikle Kossuth ile Dembinski arasındaki güvensizliğin- diplomatik etkiler doğurduğu belirtilmektedir. Canning, Dembinski'nin Osmanlı hizmetine girme ihtimalinden söz etmişse de Avusturya'nın bu konuda baskı kurması üzerine nazırların ihtiyatlı bir tavır benimsediğini kaydetmiştir[50].

Pisani raporu ise Avusturya'nın bu meseleye yaklaşımını sistematik biçimde üç temel boyutta çerçevelendirmektedir: iç güvenlik tehdidi, iki devlet arasındaki diplomatik yükümlülükler, Avrupa'da devrimci hareketlerin yeniden canlanma ihtimali. Prens Schwarzenberg'e göre mülteci meselesi yalnızca Osmanlı'nın insani değerlendirme alanına bırakılmamalı; aksine "Avrupa düzeninin sürdürülebilirliği" açısından ele alınmalıdır[51].

29 Temmuz 1851 tarihli memorandumda, Avusturya'nın hukuki dayanaklara yaslanarak baskı stratejisini güçlendirdiği görülmektedir. Klezl, Sultan Abdülmecid'in 17 Eylül 1849 tarihli yazışmalarına atıfta bulunarak mültecilerin serbest bırakılması konusunda Avusturya ile "dostane mutabakat" sağlanması gerektiğini savunmuştur[52]. Bu tutum, meselenin yalnızca Osmanlı–Avusturya ilişkileri ekseninde değil, Avrupa güç dengeleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği mesajını taşımaktadır.

Diplomatik sürecin en keskin ifadesi ise 18 Ağustos 1851 tarihli son notada yer almaktadır. Klezl, mültecilerin 1 Eylül'de serbest bırakılması kararını "son derece ciddi gerekçeler göz ardı edilerek alınmış" bir karar olarak nitelendirmiş; bu adımın muhtemel sonuçlarından yalnızca Osmanlı Devleti'nin sorumlu tutulacağını bildirmiştir. Böylece Avusturya, ileride doğabilecek siyasi gelişmelerin maliyetini önceden Babıâli'ye yüklemeye çalışarak sorumluluk devri stratejisi izlemiştir[53].

Sonuç olarak Avusturya'nın Kütahya mültecileri meselesine yaklaşımı, diplomatik ton açısından zaman zaman yumuşamalar içerse de esasen güvenlik merkezli, hukuki baskı araçlarını etkin biçimde kullanan ve karşı-devrimci strateji üzerine kurulu bir siyaset izlemiştir. Osmanlı Devleti'nin insani ve diplomatik sorumluluklarını gözeten dengeci yaklaşımı, Avusturya'nın sert güvenlik kaygıları karşısında süreklilik göstermiş; Babıâli bu süreçte Avrupa güç dengelerine karşı temkinli ve çok katmanlı bir diplomasi yürütmüştür. Bu nedenle Kütahya mültecileri krizi, 19. yüzyıl diplomasi tarihinde, güç siyaseti, güvenlik algısı ve insaniyet ilkelerinin kesiştiği özgün ve öğretici bir vaka olarak önemini korumaktadır.

5. Mültecilerin ABD'ye Gönderilmesi: Krizin Transatlantik Boyuta Taşınması ve Osmanlı Diplomatik Manevra Alanının Genişletilmesi

1851 yılı itibarıyla Macar mülteciler meselesi, yalnızca Osmanlı–Avusturya odaklı bir diplomatik sorun olmaktan çıkarak İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nin aktif müdahalesiyle transatlantik nitelik kazanan çok aktörlü bir krize dönüşmüştür. Amerikan katılımı, mültecilerin güvenli tahliyesi için alternatif bir çözüm sunmakla kalmamış; aynı zamanda Osmanlı

50 TNA, FO. 424/6, No. 35, "Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston", Constantinople, 6 March 1851 (Received 26 March).

51 TNA, FO. 424/6, No. 57, Inclosure 1, "M. S. Pisani to Sir Stratford Canning", Pera, 19 July 1851.

52 TNA, FO. 424/6, No. 60, Inclosure, "M. de Klesl to Aali Pasha", Buyukdere, 29 July 1851.

53 TNA, FO. 424/6, No. 61, Inclosure 2, "M. de Klesl to Aali Pasha", Buyukdere, 18 August 1851.

Devleti'nin Avusturya ve Rusya kaynaklı baskılara karşı manevra kabiliyetini belirgin ölçüde artıran stratejik bir araç haline gelmiştir[54]. Böylece mesele, bölgesel bir diplomatik açmaz olmaktan çıkıp küresel güç dengelerini içine alan yeni bir boyuta taşınmıştır.

Stratford Canning'in 17 Nisan 1851 tarihli raporuna göre, Amerikan Maslahatgüzarı Babıâli'ye başvurarak, ABD Başkanı'nın özel talimatı doğrultusunda Akdeniz filosuna bağlı bir Amerikan savaş gemisinin mültecileri doğrudan Amerika Birleşik Devletleri'ne nakletmek üzere hazır tutulacağını bildirmiştir[55]. Bu teklifin en dikkat çekici yönü, mültecilerin Avrupa'ya uğramaksızın Osmanlı topraklarından Amerika'ya gönderilme olanağı sunmasıdır. Böylece Avusturya'nın "serbest bırakılan liderlerin yeniden Avrupa'da devrimci faaliyetlere öncülük edebileceği" yönündeki argümanları büyük ölçüde geçersiz kılınmış; Osmanlı üzerindeki siyasi baskıların azaltılması için pratik ve diplomatik açıdan avantajlı bir çözüm doğmuştur.

Ancak sürecin sorunsuz ilerlemediği de görülmektedir. Canning'in raporuna göre, Giuseppe Mazzini çevresiyle bağlantılı bazı kişilerin Kütahya'ya giderken yakalanması ve üzerlerinde ele geçirilen belgelerin Avusturya casuslarının eline geçmesi, krizin seyrini olumsuz etkilemiş, Avusturya'nın güvenlik kaygılarını daha da pekiştirmiştir[56]. Bu olay, Habsburg yönetiminin mültecileri siyasi sığınmacıdan ziyade potansiyel devrimciler olarak değerlendirdiğini yeniden teyit etmiş ve tahliye sürecinin planlanan takvimden sapmasına yol açmıştır.

Bu noktada İngiltere'nin ABD ile örtülü bir diplomatik iş birliği çerçevesinde hareket etmesi sürecin dönüm noktalarından biridir. Lord Palmerston'un 17 Şubat 1851 tarihli talimatı, mültecilerin ABD'ye gönderilmesi planını hem "insani bir çözüm" hem de Osmanlı üzerindeki baskıyı hafifletmeye yönelik stratejik bir manevra olarak değerlendirmiştir. Palmerston, "Kütahya'da hapsedilmiş gibi yaşayan" mültecilerin kendi rızalarıyla Amerika'ya gönderilmesinin, Osmanlı Devleti'nin uluslararası itibarını güçlendireceğini belirtmiş; bu adımın ayrıca Avusturya ve Rusya'nın diplomatik baskılarını etkisizleştirme potansiyeline sahip olduğunu vurgulamıştır[57].

19 Şubat 1851 tarihli Canning raporunda, Mustafa Reşid Paşa ile yapılan görüşmede, tahliyenin mültecilerin kendi tercihleri doğrultusunda yapılması hâlinde bunun Osmanlı'nın tarafsızlığıyla uyumlu olacağı ifade edilmiştir. Ayrıca mültecilerin Osmanlı gemileriyle taşınmasının Avusturya tarafından "siyasi himaye" olarak yorumlanabileceği düşünülerek, naklin üçüncü bir devlet -tercihen ABD- tarafından gerçekleştirilmesinin uygun olacağı belirtilmiştir. Bu değerlendirme hem ABD hem de İngiltere'nin sürece aktif katılımının, Osmanlı'nın diplomatik manevra alanını genişleten yapısal bir stratejik tercih olduğunu açıkça göstermektedir[58].

54 Altınay, *age*, s. 50.

55 TNA, FO. 424/6, No. 41, "Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston", Constantinople, 17 April 1851 (Received May 3).

56 TNA, FO. 424/6, No. 41.

57 TNA, FO. 424/6, No. 45, "Viscount Palmerston to Sir Stratford Canning", Foreign Office, 24 May 1851 (No. 190).

58 TNA, FO. 424/6, No. 30, "Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston", Constantinople, 19 February 1851 (Received March 10).

24 Mayıs 1851 tarihli Palmerston talimatında, Osmanlı'nın 1 Eylül 1851 tarihine kadar serbest bırakılma kararını uygulaması İngiltere tarafından yakından takip edilmiş; ABD'nin askeri gemi tahsisine rağmen bazı Macar liderlerin nakil planına temkinli yaklaştığı aktarılmıştır[59]. Palmerston'un geçici çözüm olarak mültecilerin önce Osmanlı denetiminde bir İngiliz buharlı gemisiyle Malta'ya, oradan da posta gemileriyle Amerika'ya sevk edilmelerini önermesi, İngiltere'nin süreci hızlandırmaya yönelik aktif rolünü göstermektedir.

Amerikan müdahalesi, Kütahya mültecileri krizinde yalnızca alternatif bir tahliye güzergâhı sunmamış; aynı zamanda Osmanlı Devleti'nin uluslararası baskılara karşı manevra alanını genişleten kilit bir araç haline gelmiştir. İngiltere'nin liberal dış politika anlayışı ile ABD'nin insani yaklaşımı arasında kurulan iş birliği, Osmanlı'nın hem uluslararası yükümlülüklerini yerine getirmesine hem de "modern ve medeni bir devlet" olarak itibarını korumasına olanak tanımıştır. Bu çerçevede mülteci meselesi, 19. yüzyıl uluslararası ilişkiler tarihinde Osmanlı'nın esnek fakat ilkeli diplomasi anlayışının, küresel güç dengelerine uyum sağlama kapasitesinin ve transatlantik çözüm arayışlarının bir örneği olarak değerlendirilmektedir.

6. Kütahya Mültecilerinin Nihai Tahliyesi: Osmanlı Diplomatik Kararlılığı ile Uluslararasılaştırma Stratejisinin Kesişim Noktası

1851 yılı, yaklaşık iki yıldır Kütahya'daki Macar ve Leh mülteciler meselesinde Osmanlı Devleti açısından hem stratejik bir dönüm noktası hem de diplomatik bir sonuçlanma evresi olmuştur. Sürecin ilk aşamaları, 19 Ağustos 1850 tarihli belgelerde yoğunlaşan diplomatik tartışmalar etrafında şekillenmiştir. Hariciye Nazırı Âli Paşa, Avusturya'nın meseleye ilkesel düzeyde karşı olmadığını, ancak en ciddi çekincenin Lajos Kossuth'un devrimci kimliğiyle bağlantılı olduğunu belirtmiştir[60]. Avusturya, Kossuth'u yalnızca 1848 Macar İhtilali'nin lideri olarak değil, aynı zamanda devrimci faaliyetlerle irtibatını sürdürmesi nedeniyle siyasi istikrarsızlık kaynağı olarak görmüş; bu değerlendirme 13 Ağustos 1850 tarihli Pisani raporunda da teyit edilerek serbest bırakılma sürecine dair diplomatik riskler açık biçimde vurgulanmıştır[61]. 8 Ekim tarihli Magenis raporunda ise Avusturya Başbakanı Prens Felix von Schwarzenberg, Kossuth'un serbest bırakılması hâlinde Macar köylüleri arasında gizlenmiş devrimci tahviller aracılığıyla yeni bir ayaklanma başlatabileceğini ileri sürmüş; bu nedenle mültecilerin Osmanlı topraklarında alıkonulmasını bir "zulüm" değil, tersine "insani bir tedbir" olarak nitelendirmiştir[62].

Bu süreçte İngiltere, Osmanlı Devleti'nin egemenlik temelinde hareket etme iradesini açık biçimde desteklemiştir. Dışişleri Bakanı Lord Viscount Palmerston'un 21 Eylül 1850 tarihli yazışmasında, mültecilerin serbest bırakılması kararının yalnızca siyasi gerekçelerle değil, aynı zamanda insani sorumluluklar doğrultusunda temellendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir[63]. Ancak Avusturya'nın Kossuth merkezli güvenlik kaygıları, 8 Ekim tarihli Magenis raporunda

59 TNA, FO. 424/6, No. 45.

60 TNA, FO. 424/6, No. 8, "Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston", Therapia, 19 August 1850 (Received September 2).

61 TNA, FO. 424/6, No. 8, Inclosure 1, "M. F. Pisani to Sir Stratford Canning", 13 August 1850.

62 TNA, FO. 424/6, No. 15, "Mr. Magenis to Viscount Palmerston", Vienna, 8 October 1850 (Received October 15).

63 TNA, FO. 424/6, No. 11, "Viscount Palmerston to Sir Stratford Canning", Foreign Office, 21 September 1850.

yeniden gündeme taşınmış; serbest kalmasının Avrupa'da potansiyel bir ayaklanmayı tetikleyebileceği yönündeki endişeler bir kez daha dile getirilmiştir[64]. Erken başlayan kış koşulları ve diplomatik gerilimlerin artması nedeniyle, 18 Kasım 1850 tarihli raporda Bursa üzerinden planlanan sevk girişimi geçici olarak askıya alınmış, böylece sorunun çözümü bir kez daha ertelenmiştir[65].

1851 yılı başına gelindiğinde Babıâli, meselenin yalnızca iç yönetim boyutuyla sınırlandırılamayacağını görerek yeni bir stratejik çerçeve benimsemiştir. 20 Ocak 1851 tarihli rapor, çözümün giderek göç odaklı bir "uluslararasılaştırma" eksenine evrildiğini göstermektedir. Raporda, çoğunluğu Lehistanlı olmak üzere 270 kişinin Amerika Birleşik Devletleri'ne gönderilmesinin planlandığı, ayrıca 36 Macar mültecinin İngiltere üzerinden ABD'ye sevk edilmesinin düşünüldüğü belirtilmektedir[66]. Nihai diplomatik karar ise Babıâli Meclisi'nde 18 Mart 1851'de oy birliğiyle alınmış; tüm mültecilerin 1 Eylül 1851 tarihinde serbest bırakılması kararlaştırılmıştır[67].

Bu bağlamda sevk sürecindeki en dikkat çekici gelişmelerden biri, 19 Haziran 1851 tarihli raporlarda anlatılan *Oriental Steam Navigation Company*'ye ait *Euxine* adlı buharlı gemiyle İngiltere'ye gönderilme girişimidir. Yaklaşık 150 Macar ve Leh mültecinin aynı gün öğleden sonra sevk edilmesi planlanmış; bu kararın, artan diplomatik baskıların yanı sıra iaşe ve barınma giderlerinin Osmanlı üzerindeki mali yükünü hafifletme amacını da taşıdığı belirtilmiştir[68]. Stratford Canning, sevk öncesinde yaptığı değerlendirmede, İngiltere'nin bu topluluk için "planlanmamış bir varış noktası" haline gelmesinin yaratabileceği sosyo-ekonomik risklere dikkat çekmiş ve kitlesel naklin İngiltere'de "beklenmedik ve potansiyel olarak istenmeyen bir yük" oluşturabileceğini vurgulamıştır[69]. Bu tespit, İngiltere'nin insani duyarlılığını sürdürmekle birlikte doğrudan mali ve sosyal sorumluluk üstlenme konusunda temkinli davranmak istediğini açıkça ortaya koymaktadır.

Sevk süreci mali destek mekanizmaları açısından da önemli diplomatik tartışmalara yol açmıştır. Canning, mültecilerin sefalet içinde bulunduğunu belirterek Babıâli'den harcırah verilmesi için yoğun çaba sarf etmiş; özellikle ABD'ye geçiş gibi daha uzun rotalar açısından mali desteğin stratejik önemini vurgulamıştır[70]. Mültecilerin daha düşük maliyetli bir yelkenli gemiyle gönderilmesi yönündeki önerisine rağmen, Osmanlı hükümeti yapılan sözleşmenin Euxine üzerinden işlemeye bağlanmasını gerekçe göstererek bu alternatifi reddetmiştir. Böylece hem mali hem sözleşmesel yükümlülükler sevk sürecinin biçimlenmesinde belirleyici olmuştur.

64 TNA, FO. 424/6, No. 15.

65 TNA, FO. 424/6, No. 20, "Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston", Therapia, 18 November 1850 (Received December 2).

66 TNA, FO. 424/6, No. 27.

67 TNA, FO. 424/6, No. 36, "Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston", Constantinople, 18 March 1851 (Received April 1).

68 TNA, FO. 424/6, No. 53, "Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston", Therapia, 19 June 1851 (Received July 7).

69 TNA, FO. 424/6, No. 53.

70 TNA, FO. 424/6, No. 53.

19 Haziran tarihli ikinci rapor, sevk planının mültecilere yeterince açık aktarılmadığını eleştirmekte; sürecin şeffaflık eksikliği nedeniyle hem mülteciler nezdinde güvensizlik doğduğunu hem de İngiltere'nin sevki organize ettiği yönünde hatalı algıların ortaya çıktığını belirtmektedir[71]. Buna rağmen İngiliz elçiliği, sınırlı kaynaklara karşın "en muhtaç olanlara" yardım sağlanması için girişimde bulunmuş, ancak 150 kişilik bir grubun düzenli biçimde desteklenmesinin "uygulamada neredeyse aşılmaz bir güçlük" taşıdığını ifade etmiştir[72].

Yaz aylarıyla birlikte süreç fiilen uygulamaya dönüşmüş; 24 Haziran 1851 tarihli belgelerde mültecilerin Gemlik limanı üzerinden *Oriental Steam Company* aracılığıyla İngiltere'ye sevk edildikleri kaydedilmiştir[73]. Temmuz 1851 tarihli yazışmalarda İngiltere ve Fransa, Babıâli'nin kararını açıkça desteklemiş; Canning, 21 Temmuz tarihli mektubunda "Sultan'ın verdiği söze bağlı kalma kararlılığını" özellikle vurgulamıştır[74]. Nihai kararın uygulanması ise 16 Ağustos 1851 tarihli Âli Paşa notasının 1 Eylül için serbest bırakılma kararını resmen bildirmesiyle gerçekleşmiş; buna rağmen Avusturya maslahatgüzarı Klezl, 18 Ağustos tarihli notasında bu kararı "iki devlet arasındaki dostane ilişkiler açısından sakıncalı" bulmuş, ancak Babıâli geri adım atmamıştır[75]. Bu durum, Osmanlı'nın artık Avusturya'nın vetosuna bağlı kalmayan bir egemenlik söylemi benimsediğini göstermektedir.

Tahliye süreci, Amerikan savaş gemisi Mississippi'nin devreye girmesiyle tamamlanmıştır. Canning'in 5 Eylül 1851 tarihli raporu, mültecilerin Çanakkale üzerinden Mississippi'ye bindirildiğini; 7 Eylül tarihli belgede ise yalnızca bir subayın Osmanlı topraklarında kalmayı tercih ettiğini kaydetmektedir[76]. 13 Eylül'de Palmerston, Osmanlı'nın yoğun baskılara rağmen verdiği sözü yerine getirmiş olmasını "egemenlik ve insani sorumluluk açısından takdir edilmesi gereken bir tutum" olarak nitelendirmiştir[77].

Sonuç olarak, *Euxine* vapuruyla gerçekleştirilen sevk girişimi ve akabinde Kütahya mültecilerinin kesin tahliyesi, Osmanlı Devleti'nin 19. yüzyıl ortalarında uluslararası baskıya rağmen egemenlik ilkesine dayalı bağımsız karar alma iradesini koruyabilen bir aktör olduğunu ortaya koymuştur. Osmanlı Devleti, mültecileri iade etmeyerek, onları zorla siyasi dönüşüme uğratmayarak ve nihai olarak kendi iradeleriyle ülkeyi terk etmelerine izin vererek yalnızca insani değil, aynı zamanda dönemin uluslararası hukuk anlayışıyla uyumlu bir diplomasi pratiği sergilemiştir. Bu tarihsel süreç, Babıâli'nin 19. yüzyıl güç dengeleri içinde yeniden konumlanmasının sembolik ve öğretici bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

71 TNA, FO. 424/6, No. 55, Inclosure 1, "Sir Stratford Canning to M. S. Pisani", Therapia, 19 June 1851.

72 TNA, FO. 424/6, No. 53.

73 TNA, FO. 424/6, No. 55 Inclosure 1.

74 TNA, FO. 424/6, No. 57, Inclosure 2, "Sir Stratford Canning to M. F. Pisani", Therapia, 21 July 1851.

75 TNA, FO. 424/6, No. 61, "Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston", Therapia, 25 August 1851 (Received September 9).

76 TNA, FO. 424/6, No. 63, "Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston", Therapia, 5 September 1851 (Received September 18).

77 TNA, FO. 424/6, No. 62, "Viscount Palmerston to Sir Stratford Canning", Foreign Office, 13 September 1851.

Sonuç

1850-1851 Kütahya mültecileri meselesi, Osmanlı Devleti'nin uluslararası baskı altında iltica siyasetine verdiği yanıtı yalnızca merkezî diplomatik söylem düzeyinde değil, aynı zamanda taşrada kurulan denetim, iaşe ve sevk pratikleri üzerinden de izlenebilir kılan özgün bir kriz yönetimi vakasıdır. FO 424 serisi belgeler, Babıâli'nin Avusturya ve Rusya'nın ısrarlı iade taleplerini reddederken Tanzimat dönemi hukuki gerekçelendirme ve diplomatik müzakere araçlarını sistematik biçimde devreye soktuğunu; bununla eşzamanlı olarak söz konusu kararın taşrada "denetlenebilir fakat diplomatik temasın sınırlı olduğu" bir mekânsal düzenlemeyle, özellikle Kütahya üzerinden desteklendiğini ortaya koymaktadır. Bu çerçevede Kütahya, krizin yalnızca diplomatik bir başlık olarak değil, taşra idaresi aracılığıyla yönetilen bütüncül bir devlet pratiği olarak okunmasını mümkün kılan anahtar bir örneklem alanı hâline gelmektedir.

Bu çalışma, FO 424 belgelerine dayanarak Kütahya uygulamasının mahiyetine ilişkin birkaç özgün tespiti belirginleştirmektedir. Her şeyden önce Kütahya, basit bir "geçici ikamet" ya da "mülteci" mekânı olarak değil; İstanbul merkezli diplomatik tırmanmayı sınırlarken merkezî denetim kapasitesini sürdüren, dolayısıyla krizi taşra ölçeğinde yönetilebilir kılan bir "tampon-mekân" işlevi görmüştür. Başkente yakınlığın doğurduğu diplomatik temas ve görünürlük riskinin azaltılması, buna karşılık taşra idaresi üzerinden kontrol ve denetimin kurumsal biçimde işletilmesi, Osmanlı kriz yönetiminde mekânın stratejik bir araç olarak kullanıldığını göstermektedir.

Bu mekânsal kurgunun idari düzeydeki yansımaları, belgelerde yer alan sayısal veriler ve koloni bileşimine dair ayrıntılar üzerinden daha açık biçimde izlenebilmektedir. Yaklaşık 55–67 kişiden oluşan ve 20–25 kişilik çekirdek lider kadro ile hane/maiyet unsurlarını birlikte içeren yapı, Kütahya'daki düzenlemenin bireysel bir cezalandırma pratiğine indirgenemeyeceğini; aksine uygulamanın "koloni yerleştirme modeli" şeklinde kurgulandığını düşündürmektedir. Bu bulgu, iskânın yalnızca siyasal liderleri tecrit etmeye yönelik bir tedbir olmadığını; belirli bir topluluğun gündelik hayatı, barınması ve denetimiyle birlikte yönetilmesini hedefleyen daha geniş bir idari çerçeveye oturduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

Kriz yönetiminin bu yapısal boyutunu tamamlayan bir diğer unsur, Osmanlı idaresinin mültecileri yekpare bir kitle olarak değerlendirmemesi ve risk temelli bir sınıflandırma geliştirmesidir. 1851 yılı başlarında "serbest bırakılabilecekler" ile denetimin sürdürüleceği "politik açıdan hassas" çekirdek kadronun ayrıştırılması, esnekliğin yalnızca söylemsel düzeyde kalmadığını; güvenlik değerlendirmesi, diplomatik pazarlık ve idari uygulama arasında işleyen bütüncül bir karar mantığına dönüştüğünü ortaya koymaktadır. Bu sayede Babıâli hem uluslararası baskıyı yönetebilmiş hem de egemenlik iddiasını zedelememek adına "seçici serbestiyet" gibi ara çözümler üzerinden hareket alanı üretebilmiştir.

Öte yandan barınma koşullarının iyileştirilmesi, ikametgâhların genişletilmesi ve takibin "fark ettirilmeden" yürütülmesi gibi ayrıntılar, iskânın salt cezalandırıcı bir rejim olarak değil, insaniyet ile kontrol arasında kurulmuş bir denge üzerinden işletildiğini göstermektedir. Bu tür uygulama ayrıntıları, literatürde çoğu kez merkezî diplomatik müzakerelerin gölgesinde kalan taşra yönetimi boyutunu görünür kılmakta; krizin gündelik idare mekanizmaları üzerinden nasıl sürdürüldüğüne dair somut bir okuma imkânı sağlamaktadır.

Tahliye sürecine ilişkin protokol tercihleri de Osmanlı'nın egemenlik söylemini yalnızca diplomatik metinlerde değil, pratik ve sembolik düzeylerde de korumaya çalıştığını düşündürmektedir. Örneğin gemi değişiminin İstanbul yerine Çanakkale'de yapılması yönündeki ısrar, çözümün dış aktörlerle yürütülmesi kaçınılmaz hâle gelse bile "dış müdahale görüntüsünü" sınırlama ve devlet itibarını muhafaza etme arzusunu yansıtmaktadır. Bu noktada kriz yönetimi, yalnızca "ne karar alındığı"yla değil, kararın "nasıl uygulandığı"yla da egemenlik üretme süreci olarak belirginleşmektedir.

1851'de Amerika Birleşik Devletleri'nin devreye girmesiyle birlikte meselenin transatlantik bir boyut kazanması ise, çözüm dinamiklerini dönüştüren kritik bir eşik oluşturmuştur. ABD'nin sağladığı alternatif tahliye kanalı, krizi Avrupa diplomasisinin dar çerçevesinden çıkararak yeni bir çözüm ufku açmış; Avusturya'nın güvenlik temelli argümanlarını görece zayıflatarak Babıâli'ye belirgin bir diplomatik manevra alanı kazandırmıştır. Bu gelişme, Osmanlı'nın krizi yalnız "direnç" üzerinden değil, aynı zamanda denge üretme ve çözümü uluslararasılaştırma stratejisi üzerinden de yönetebildiğini göstermektedir.

Son olarak İngiltere'nin insani odaklı destekleyici yaklaşımı ile Avusturya'nın güvenlik/karşı-devrimci baskı siyaseti arasındaki gerilim, Babıâli'nin egemenlik temelli tutumunun güçlenmesine elverişli bir dış destek zemini üretmiştir. Bu bağlamda Osmanlı Devleti, yalnız savunmacı bir pozisyonda kalmak yerine, çözümü yeniden çerçeveleyen ve kendi kararını meşrulaştıran bir stratejik hat izleyebilmiştir. Dolayısıyla kriz, büyük güçler arasındaki rekabetin basit bir yansıması olmaktan çıkarak Osmanlı'nın uluslararası hukuk, diplomasi ve taşra yönetimi araçlarını birlikte kullanarak hareket ettiği çok katmanlı bir müzakere alanına dönüşmüştür.

Bütün bu göstergeler ışığında 1 Eylül 1851'de tahliye ile sonuçlanan süreç, Babıâli'nin iade taleplerine direnerek iltica ilkesini koruduğunu; fakat bunu taşrada kontrollü yerleşim, seçici serbestiyet, protokol hassasiyeti ve uluslararasılaştırma hamlesi gibi araçlarla destekleyerek kurumsallaşmış bir kriz yönetimi modeli ürettiğini ortaya koymaktadır. Bu yönüyle Kütahya örneği, diplomasi–uluslararası hukuk–taşra yönetimi kesişiminde Osmanlı'nın modern devlet pratiğini açıklamak bakımından yalnız dönemsel bir vaka değil, aynı zamanda yöntembilimsel olarak da belge temelli analizlere imkân veren bir model niteliği taşımaktadır.

Değerlendirme

Bu makale en az iki hakem tarafından çift taraflı kör hakemlik modeliyle incelendi. Benzerlik taraması yapılarak intihal içermediği teyit edildi.

Etik Beyan

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Etik Bildirim

belgeler@ttk.gov.tr

Yapay Zeka Kullanımı

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde yapay zekâ tabanlı herhangi bir araç veya uygulama kullanılmamıştır. Çalışmanın tüm içeriği, yazarlar tarafından bilimsel araştırma yöntemleri ve akademik etik ilkelere uygun şekilde üretilmiştir.

Lisans

Bu makale Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisans (CC BY-NC) ile lisanslanmıştır.

Review

This article has been reviewed by at least two reviewers using a double blind peer review model. A similarity check was performed to confirm that it was free of plagiarism.

Ethical Statement

It is declared that scientific and ethical principles were complied with during the preparation of this study and all the works referred are mentioned in the bibliography.

Complaints

belgeler@ttk.gov.tr

Use of Artificial Intelligence

No artificial intelligence-based tools or applications were used in the preparation of this study. The entire content of the manuscript was produced by the authors in accordance with scientific research methods and academic ethical principles.

License

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC).

KAYNAKLAR

1. Arşiv Kaynakları

The National Archives (TNA)

Foreign Office (FO), 424/6, *Further Correspondence Respecting Refugees from Hungary within the Turkish Dominions*. London: Printed for the Use of the Foreign Office, 5 May 1852.

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)

Sadaret Mektubi Umum Vilayet Evrakı (A.MKT.UM), 9/100, 19 R 1266 / 4 Mart 1850.

2. Araştırma Eserler

Altınay, Ahmed Refik, *Türkiye'de Mülteciler Meselesi*, Matbaa-i Âmire, İstanbul 1926.

Bayrakdar, Bayram, "Osmanlı Arşiv Belgeleri Işığında Devletler Hukuku Açısından 19. Yüzyılda Osmanlı'ya Sığınan Lehistan ve Macar Mültecileri Hakkında Bazı Düşünceler", *Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi Dergisi,* C 34, 2021, s. 13-35.

Geniş, Kaan Cem, "1848 Macar İhtilali ve Macar Mültecileri Meselesi", *Uluslararası Beşerî Bilimler ve Eğitim Dergisi,* C 4/S. 8, 2018, s. 113-130.

Gümüş, Musa, "1848 Mülteciler Meselesi Örneğinde 19. Yüzyıl Türk Diplomasisi", *History Studies,* C 2/S. 2, 2010, s. 255-280.

Nazır, Bayram, *Mülteciler Meselesi 1849-1851*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Erzurum 1999.

Nazır, Bayram, *Osmanlı'ya Sığınanlar: Macar ve Polonyalı Mülteciler,* Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2016.

Nazır, Bayram, "Kütahya'daki Macar ve Polonyalı Mültecilerin Serbest Bırakılmaları," *Düşünce Dünyasında Türkiz*, C 8/S. 42, 2017, s. 15-27.

Noszko, Janos, *Kossuth and Görgey: The Political-Military Relationship in the Hungarian War of Independence, 1848–1849,* U.S. Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, KS, 2009.

Saydam, Abdullah, "Osmanlıların Siyasî İlticalara Bakışı Ya Da 1849 Macar-Leh Mültecileri Meselesi", *Belleten*, C 61/S. 231, 1997, s. 339–385.

EKLER

Ek 1: The National Archives (UK), British Foreign Office, (FO 424/6, 1-68), 5 May 1852, Osmanlı Ülkesi Dâhilinde Macaristan'dan Gelen Mültecilere İlişkin Ek Yazışmalar, Tercümesi.

No. 1.

Sir Stratford Canning'den Vikont Palmerston'a (27 Mayıs'ta alındı.)

(No. 137)

İstanbul, 4 Mayıs 1850

Efendim,

Macar mültecilerinin Kütahya'daki durumu hakkında Osmanlı nazırlarıyla bazı ilave görüşmeler yaptım.

Kont Batthyani ve Mösyö Kossuth tarafından bana gönderilen mektuplarda, oraya vardıkları tarihten bu yana katlanmak zorunda kaldıkları gereksiz sıkıntılar ve kısıtlamalardan şikâyet edilmektedir; söz konusu yeri ıssız ve sağlıksız olarak nitelendirmektedirler.

M. Kossuth'tan ayrıca uzun bir muhtıra yahut protesto metni aldım; bu metinde, Sultan'ın topraklarında tutulmasına dair, Devletler Hukuku'ndan çıkarılan ilkelere dayanan şikâyetlerini ve Babıâli'nin kendisine ve talihsizlik içindeki arkadaşlarına karşı, Avusturya'ya karşı taahhütlerinin ötesine geçen keyfî muamelesini dile getirmektedir.

Bu şikâyet gerekçelerinin ne ölçüde geçerli olduğu meselesine girmeksizin, bunları bütünüyle Sadrazam'a ilettim ve güçlü bir biçimde tavsiye ettim ki, bu gözaltı hâli devam ettiği müddetçe, Babıâli, iradeleri dışında misafir edilen bu kişilere, bir hapis durumuna değil, yalnızca basit bir iskân hâline uygun düşen her türlü rahatlığı ve özgürlüğü sağlamalıdır.

Yüce Efendileri, onları Bursa'daki Eflak göçmenleriyle aynı statüye koymayı kabul etmemiştir; Babıâli'nin, Viyana Kabinesi tarafından resmen tasdik edilmemiş olsa bile, kendisi için bağlayıcı olduğu anlaşılan taahhüdünü yerine getirmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Ancak, mültecilerin taleplerini karşılaması ve makul olan her şekilde rahatlıklarını gözetmesi yönünde, mültecilerden sorumlu Süleyman Bey'e yeni talimatlar göndermiştir.

Sadrazam'ın mektubunun bir sureti ilişiktedir; bir diğer suretini de en kısa fırsatta Kütahya'ya göndermeyi düşünüyorum. Zira mültecilerin Süleyman Bey hakkında olumlu bir kanaat beyan etmeleri sebebiyle, söz konusu mektubun ellerinde bulunması, onun vazife anlayışına ve kendilerine yönelik iyi niyetine hitap etmelerini mümkün kılacaktır. Bu talimatların hakkıyla yerine getirilmesi hâlinde, mültecilerin gözaltında tutulma ve bulundukları yer dışında herhangi bir şikâyette bulunmaları için bir neden kalmayacağını kabul etmek gerekir.

Bu iki hususta yakın bir değişiklik ümidi vermemin mümkün olmadığından endişe ediyorum. Ancak Babıâli'ye karşı adalet gereği şu da belirtilmelidir ki, Kütahya şehri, Anadolu'ya seyahat etmiş olanların ifadelerine göre, yapılaşma ve konum bakımından aynı ülkedeki diğer Osmanlı şehirlerinden daha kötü değildir.

Serbest bırakılacakları zamana gelince, şunu ifadede serbestim ki, mülteciler hürriyetleri üzerindeki kısıtlamalara karşı protesto ederek tabiî vazife duygularını yerine getirdikten sonra, en yerinde hareket olarak, yaklaşan yaz mevsiminin sona ermesini sabırla beklemeleri ve ardından, siyasi durumun uygun bir hâl alması hâlinde, serbest bırakılmaları yönündeki taleplerini iletmeleri olacaktır.

Macaristan ve Transilvanya'da mevcut sükûnet görünümü devam ederse, Majestelerinin Hükümeti'nin ve belki de Fransa Hükümeti'nin, mültecilerin talebini desteklemekten ve bunu olumlu bir değerlendirme için içtenlikle tavsiye etmekten kaçınmayacağını ümit ederim.

Amerika Birleşik Devletleri'nin hâlen onları kabul etmeye ve kendilerine bir miktar arazi tahsis etmeye istekli olduğuna inanmak için sebepler mevcuttur.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 1, Ek

Kütahya'daki hizmeti hakkında Sadrazam tarafından Süleyman Bey'e gönderilen mektubun özeti

(Çeviri)

16 Cemaziyelâhir 1266 (30 Nisan 1850)

Elde edilen yeni bilgilere göre, himayeniz altındaki mülteciler için seçilmiş olan odalar son derece dardır; bazı ordu kumandanları tek bir odada birlikte kalmaya mecbur bırakılmıştır. Bu ve diğer sebeplerle, mülteciler ziyadesiyle rahatsız olmakta ve sıkıntı çekmektedirler. Bu nedenle, gerekli iskân kurallarını ihlal etmeksizin, onların rahatını mümkün olduğunca artırmaya gayret ediniz.

Bu, tıpkı Kont Batthyani için yaptığınız gibi, ileri gelenler için daha geniş evler kiralamak; M. Kossuth ile aynı grupta bulunanlar için, istedikleri gibi kullanabilecekleri bir masa koymak suretiyle bulundukları mekânı daha müsait hâle getirmek; barakaların yanına daha fazla oda eklemek; uygun bir yere bir mutfak yaptırarak M. Kossuth'un özel hizmetçisi için daha uygun bir vazife alanı oluşturmak; ve nihayet, güvenlik tedbirleri eşliğinde, yürüyüş yapmaları için daha geniş bir alan tahsis ederek sağlanabilir.

Görüşmeler esnasında gerekli tedbirleri alarak, onların dışarıdan zarar görmesini veya zarar vermesini önleyecek şekilde davranınız. Yukarıda belirtilen hususlar, vazifeye dair adaletli değerlendirmelerinize göre icra edilecek ve sizi daha fazla talimata gerek bırakmaksızın harekete geçmeye yetkili kılacaktır.

Eğer ihtiyaç duyulan eşya ve diğer zarurî gereçler İstanbul'dan gönderilmek zorunda olursa, bunları derhâl talep ediniz. Size gönderilecek olanları tertipli bir şekilde teslim aldıktan sonra gerekli işlemleri uygulayınız.

Bazı Hırvatların kılık değiştirerek oraya geldikleri, ya da gelmek üzere oldukları yönünde yeniden haber alınmıştır. Bu kimseler tanınmayabilirler. Bu sebeple, mültecilere karşı kötü niyet taşıyabilecekleri düşünüldüğünden, olup bitenlere karşı son derece dikkatli olmanız gerekmektedir.

(İmza) Mustafa Reşid

No. 2

Viscount Palmerston'dan Sir Stratford Canning'e

(No. 159)

Dışişleri Bakanlığı, 31 Mayıs 1850

Efendim,

4 Mayıs tarihli ve 137 numaralı yazınızı, Kütahya'daki Macar mültecilerin durumuna ilişkin olarak aldım. Majestelerinin Hükümeti'nin, bu mülteciler lehine Babıâli'ye yapmış olduğunuz girişimleri onayladığını size bildirmek isterim.

Sizden, Osmanlı Nazırları nezdinde bu konuda ısrar etmeye devam etmenizi rica ederim. Zira Osmanlı Hükümeti, bu mültecilerin özgürlüklerini kısıtlama ve belirli bir süre Osmanlı topraklarında kalmalarını sağlama yükümlülüğünü üstlenmiş olduğundan, Sultan'ın şerefine yaraşır şekilde onların kişisel güvenliklerinin temin edilmesi, rahat etmeleri için her türlü kolaylığın sağlanması ve bu esaret durumunun mümkün olan en insancıl koşullarda sürdürülmesi gerekir.

Ayrıca, Kütahya'nın ikliminin gerçekten sağlıksız olduğu yönündeki bilgiler doğruysa, bu kişilerin ikameti için başka bir yer seçilmesi uygun olacaktır.

Saygılarımla,

(İmza) Palmerston

No. 3

Viscount Palmerston'dan Sir Stratford Canning'e

(No. 192)

Dışişleri Bakanlığı, 13 Temmuz 1850

Efendim,

Bay Kossuth ve Kütahya'da alıkonulmuş diğer Macar mülteciler tarafından bana gönderilen, 18 Nisan tarihli bir dilekçenin bir kopyasını Yüce Katınıza iletiyorum. Bu dilekçe, ne zaman serbest bırakılabileceklerine dair beklentilerine ilişkindir.

Bu nedenle sizden, Osmanlı Hükümeti'ne bu mültecilerin serbest bırakılma sürelerinin hangi yılın sonunda dolacağını sormanızı; ayrıca Osmanlı Hükümeti'nin, Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti tarafından yapılan bu kişileri kabul etme ve kendilerine Amerika'da toprak tahsis etme teklifinden yararlanmayı düşünüp düşünmediğini öğrenmenizi istiyorum.

Saygılarımla,

(İmza) Palmerston

No. 3, Ek

M. Kossuth ve diğerlerinin Viscount Palmerston'a mektubu

Kütahya, 18 Nisan 1850

Efendim,

Dünya kamuoyunun, sizi kamu özgürlüğünün en sadık dostu ve ulusal hakların, barbar despotizmin saldırılarına karşı en tavizsiz savunucusu olarak görmeye alışık olduğunu bildiğimizden, bizler -aşağıda imzası bulunanlar- Majestelerinin Parlamentosu'nda ülkemizin talihsiz davasının dile getirildiği konuşmayı okuduğumuzda şaşırmadık; aksine, büyük bir memnuniyet ve minnettarlıkla karşıladık.

Bize karşı gösterdiği yüce ve asil hissiyat sebebiyle İngiliz Milletine ne kadar müteşekkir olsak azdır; bu tutumu harekete geçiren içgüdü ne kadar yüce ise, dileğimiz odur ki İngiltere bundan böyle de daima sizin tarafınızdan kamuoyuna ifade edilenler kadar asil ve yüksek duygulara sahip devlet adamları tarafından idare edilsin. Bizlere yönelik haksız ve insafsız muamelenin uzun sürmeyeceği yönündeki teminatı da kamuoyuna bu suretle vermiş bulunuyorsunuz.

Bu haberin bizi kendi durumumuz açısından sevindirmesinin ötesinde, ülkemizin kaderi ve "Mülteciler Meselesi"nin çözümü konusunda sergilediğiniz duygular ve görüşler için çok daha derin bir minnettarlık duyuyoruz. Zira yalnızca bu meselelerin çözümü, bizlere kişisel güvenlik umudu ve talihsiz milletimize gelecekteki bir teselli kaynağı sağlayabilir.

Efendim, siz, geçmişteki tartışmalar sırasında tatmin olmadığınızı, ancak Sultan'ın bu insanları himayesine kendi iradesiyle kabul etmiş olması nedeniyle verdiği sözü tutmak zorunda bulunduğunu ifade ettiniz.

Bu ilke temelinde, biz aşağıda imzası bulunanların alıkonulması da fiilen gerçekleştirilmiştir. Babıâli'ye yaptığımız itirazlarda, bu uygulamanın uluslararası hukukun ve Majesteleri Sultan'ın bize gösterdiği iyi niyetin açık bir ihlali olduğunu güçlü biçimde protesto ettik. Ancak Sultan'ın "misafirleri" sıfatıyla, kimse farkına varmadan, alıkonulacağımız yere sevk edildik. Üstelik, yalnızca Bursa'ya yerleştirilen ve her türlü özgürlükten yararlanan Babıâli'nin kendi tebaasından kişilere kıyasla çok daha katı şartlarda tutuluyoruz. Bizim maruz kaldığımız denetim, her yönüyle bir esaret hali oluşturmakta olup, "alıkoyma" kavramının genel anlamıyla hiçbir şekilde bağdaşmamaktadır.

Efendim, adalet ve insanlık duygularınız size şunu söyleyecektir: Bu tür bir esaret hali hem uluslararası hem de bireysel hakların ihlalidir. Bu haksızlık yalnızca bize değil, gelecekte aynı şekilde zorbalığın kurbanı olacak herkese de yöneltilmiş bir haksızlıktır. Bu durum, Babıâli'nin şerefini lekelemekte; Sultan'ın başlangıçta bize karşı sergilediği asil davranışla kazandığı itibarı yok etmektedir. Zira Babıâli, kendi vicdanına aykırı biçimde hareket ederek, güçlü devletlerin baskılarına boyun eğmekte; bu nedenle yalnızca zayıflıkla suçlanmakla kalmamakta, bağımsız bir güç olma vasfını da fiilen yitirmektedir.

Davaya bu denli ilgi göstermiş olan dünya kamuoyu, sizin bize verdiğiniz güvencenin tam anlamıyla yerine getirilmediği sürece asla tatmin olmayacaktır.

Bize öyle geliyor ki, Majesteleri Sultan'ın sözüne sadık kalarak Babıâli şimdi artık acılarımıza son verebilir ve istemeden bulaştığı bu utanç verici duruma nihayet bir son getirebilir. Bu amaca ulaşması için Avusturya'nın kendisi bile dolaylı biçimde bir fırsat yaratmıştır.

Babıâli, gözaltı süremizi bir yılla sınırlamak ve bazı koşullar belirlemek istediğinde, bu hususu Avusturya Hükümeti'ne bir nota ile bildirmişti. Ancak Avusturya, yaklaşık üç ay boyunca buna yanıt vermeyi bile reddetmiş, bu küçümseyici tavrıyla yalnızca Babıâli'yi derinden incitmekle kalmamış, aynı zamanda onun bu konuda üstlendiği tüm yükümlülüklerden geri çekilme hakkını da fiilen tanımış oluyordu.

Babıâli'nin, süresiz olarak sürüp giden bu duruma bir son verme hakkı çok daha büyüktür. Zira Babıâli, kendi taahhüt ettiği yükümlülüğün gereğini çoktan yerine getirmiştir; buna karşın karşı taraf ne bir teşekkür göstermiştir ne de herhangi bir yükümlülük üstlenmiştir. Dahası, Babıâli -ki kendi onuruna ve medeni dünyanın sempatisine aykırı olduğunu bilerek- bu anlaşmayı gönülsüzce ve yalnızca verdiği sözü tutma iyi niyetini göstermek amacıyla yapmıştır. Ancak bu, en iyi ihtimalle, belirli bir süre için ve koşullu bir bağlayıcılıkla gerçekleşmiştir.

Tarihte bir tarafın yükümlülüklerini sonsuza dek yerine getirmeyi sürdürdüğü, diğer tarafın ise bu yükümlülükleri küçümseyerek reddettiği başka bir örnek bulunmamaktadır.

Gerçekten de kısa bir süre önce, İstanbul'daki Avusturya elçisinin Babıâli ile ilişkilerini yeniden sürdürmeye başladığı ve Babıâli'nin tekliflerine geç bir yanıt verdiği bize bildirilmiştir. Ancak bu durum, Avusturya'nın uzun ve inatçı sessizliğinin doğurduğu haksızlığı ortadan kaldırmadığı gibi, Babıâli'ye tanınmış olan hareket serbestisini de azaltmaz.

Bize ayrıca bildirildiğine göre, Avusturya Hükümeti Babıâli'nin koşullarını kabul etse bile, tutukluluk süremizin sona erme zamanını tamamen Babıâli'nin karar ve iradesine bırakmaktadır.

Dolayısıyla, Babıâli'nin önünde artık hiçbir engel kalmamıştır. Verdiği sözü yerine getirmiş ve bizleri sekiz aydır topraklarında barındırmıştır. Şimdi, onurunu ve saygınlığını korumak için, bu onur kırıcı duruma son verebilir. Eğer Efendimiz, bu konunun bir karara bağlanmasını arzu ederse, bunu ya bizleri tamamen serbest bırakmak suretiyle ya da kurtuluşumuz için belirli bir süre tayin ederek yapabilir. Alternatif olarak, Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti'nin cömert teklifini kabul edip, bizi o ülkeye misafir olarak göndermesi de mümkündür.

Ancak, Osmanlı'nın bu duruma sessiz kalması veya fiilî onay vermesi ihtimali, ileride daha büyük bir sorun yaratacaktır. Çünkü bu sessizlik, "alıkonulmamızın" nihai olarak çözüme kavuştuğu şeklinde yanlış bir izlenim doğurabilir. Bu nedenle, Efendimizin dostane arabuluculuğuna ve Majestelerinin Hükümeti'nin dostane etkisine başvurmayı, böylece Babıâli'nin özgürlüğümüzü ilan etmesini talep etmeyi bir görev biliyoruz.

İngiltere ve Avusturya'nın dostane arabuluculuklarıyla, Osmanlı Hükümeti'nin bu alıkonulma sürecine son vermesi, yalnızca bizim değil, Osmanlı İmparatorluğu'nun da onurunu koruyacaktır. Çünkü Sultan, kendi iradesiyle ülkesine sığınan bu misafirleri cezalandırmak yerine, adalet ve insanlık adına onların özgürlüğünü iade etmiş olacaktır.

Bizler, Efendimizin yardımını en içten duygularla diliyor ve böyle bir adımın yalnızca Osmanlı Devleti'nin şerefine hizmet edeceğine inanıyoruz.

Bunlar, Yüce Efendimizin dikkatine arz etmeyi rica ettiğimiz mütevazı dileklerimizdir. Adalet ve uluslararası hukuk ilkelerine dayanmakta olup, bizim durumumuzda bu ilkeler zaten açıkça ihlal edilmiştir. Aynı zamanda, kamuoyunun oybirliğiyle dile getirdiği vicdani kanaate dayanmaktadırlar; sizin dile getirdiğiniz duygularla tamamen örtüşmektedirler ve yalnızca sizin güçlü tavsiyeniz ve müdahaleniz sayesinde yerine getirilebileceklerine inanıyoruz.

Bu dilekler özellikle bizim şahıslarımızı ilgilendiriyor olsa da bizler ayrıca Yüce Efendimizin talihsiz ülkemiz için güçlü korumasını da niyaz ediyoruz. Avusturya despotizminin kin dolu darbeleri altında yere serilmiş olan, fakat asla eski mevkiini ve eski haklarını unutmayacak Macaristan için. Avusturya ne yaparsa yapsın, tüm bu olup bitenlerden sonra "Birleşik Avusturya" Avrupa dengesinde daima güçsüz bir imparatorluk olarak kalacaktır; çünkü Avusturya, Macaristan'a yaptığı zulümlerin doğurduğu utancı unutturmadan, ya da büyüyen öfke ve umutsuzluğu kökünden söküp atmadan, Avrupa'daki eski itibarını yeniden kazanamayacaktır.

Avusturya'nın kalbine saplanmış olan bu kin ve zulüm, her Macar'ın kalbinde derin bir yara açmıştır ve bu yara, tıpkı Avusturya'nın kendi tebaası olan Slav halkları üzerinde egemenliğini sürdürememesi gibi, asla tamamen iyileşmeyecektir. Bugün Macaristan, Rusya'nın değil ama Rusya-Avusturya'nın ortak despotizmi altında en derin biçimde ezilmiş bir ulus hâline gelmiştir.

Efendim, bilgelik, insanlık, adalet duygunuz ve Avrupa dengesini yeniden tesis etme arzunuz, Macaristan'ın düşüşüyle sarsılmış olan Avrupa'da, talihsiz ülkemizin yeniden hak ettiği konuma getirilmesini sizin yüksek ilginize layık ciddi bir mesele hâline getirmektedir.

Tanrı, bu uğurda yürüttüğünüz çabalarda Yüce Efendimize yardım etsin ve sizi Britanya İmparatorluğu'nun dış işlerinde rehberlik etmeye devam etsin.

(İmza) L. Kossuth, Kont Casimir Batthyani, Adolphe Gyurmann, Alexandre Arbóth, Yüzbaşı Lázár Mészáros, Kont J. Vysoczki, General Constantin Matczynski, Binbaşı Jules Przymejski, Albay Stanislaus Briganti, Teğmen Stanislas Cholecki.

No. 4

Sir Stratford Canning'den Lord Viscount Palmerston'a (17 Ağustos'ta alındı)

(No. 236)

Tarabya, 5 Ağustos 1850

Efendim,

Yüce Efendimizin talimatlarına uygun olarak, Ali Paşa'ya Kütahya'da halen alıkonulmakta olan Macar mültecilerin serbest bırakılması ve bunların Amerika Birleşik Devletleri'ne gönderilmelerine ilişkin Babıâli'nin niyetleri hakkında bazı sorular yönelttim.

Osmanlı Hariciye Nazırı'nın bu sorulara ilişkin görüşü, Mösyö Pisani'ye hitaben gönderdiği ve ekte sunduğum raporda yer almaktadır. Ekselanslarının beyanındaki iki veya üç nokta açıklamaya muhtaç olmakla birlikte, genel yanıt beni şaşırtmamıştır. Edindiğim izlenime göre Babıâli, duygusal olarak gönülsüz olsa da makul bir bağımsız tutum benimsemekte ciddi bir zorlukla karşılaşacaktır.

Ramazan ve Bayram nedeniyle bu hafta içinde herhangi bir sonuç alma olasılığı bulunmadığından, konuyu tatiller sona erdikten sonra yeniden gündeme getirmeyi planlıyorum. Girişimlerimin sonucunu Yüce Efendiliğinize bildireceğimden emin olabilirsiniz.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 4, Ek

M. E. Pisani'den Sir Stratford Canning'e

Pera, 3 Ağustos 1850

Efendim,

31 Temmuz tarihli talimatınıza uyarak, Babıâli'nin Kossuth ve arkadaşlarının Kütahya'daki alıkonulma sürelerini ne zaman sona erdirmeyi düşündüğünü sormam istenmişti. Bu talimatı tamamen okudum ve Ali Paşa'ya ilettim. Ekselansları bana, Avusturyalılara göre mültecilerin bir yıllık alıkonulma süresinin, mültecilerin Türkiye'ye geliş tarihinden değil, iki hükümet arasında diplomatik notaların değişimi tarihinden itibaren başladığını belirtmemi istedi. Söz konusu notanın içeriğine göre Babıâli, iki hükümet arasında önceden bir mutabakat sağlanmadıkça, bu kişiler hakkında tek taraflı bir karar almamayı taahhüt etmiştir.

Babıâli, Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti'nin Kütahya'daki mültecileri kabul etme teklifinden memnuniyetle yararlanmak istemektedir; ancak bu adımı atmadan önce Avusturya Hükümeti ile bir anlaşmaya varması gerekmektedir. Bu nedenle, Ali Paşa, Sadrazam'a başvurarak, Majestelerinin arzusunu öğrenmek ve bu konuda gerekli girişimlerde bulunabilmek amacıyla Sultan'ın huzuruna çıkmasını rica edecektir. Paşa ayrıca, bu meseleyi adil ve kesin bir sonuca ulaştırmak için İstanbul'daki Avusturya temsilcisiyle gerekli temasların kurulacağını da belirtmiştir. Ancak, Ali Paşa, Majestelerinin Hükümeti'nin iş birliği olmaksızın Babıâli'nin tek başına bir sonuç elde edemeyeceğini düşünmektedir. Bu nedenle, Ekselansınızın uygun görmesi hâlinde, Majestelerinin Viyana'daki Temsilcisi aracılığıyla Avusturya Hükümeti nezdinde yapılacak bir girişimin, sorunun hızlı biçimde çözülmesine katkı sağlayacağını ummaktadır. Bu meseleye yönelik böylesine dostane bir ilgi, Majestelerinin Hükümeti'nin Babıâli'ye gösterdiği yakınlığın yeni bir nişanesi olacak ve hiç kuşkusuz Ali Paşa, Babıâli kadar bu talihsiz mültecilerin özgürlüklerine kavuşmalarını arzuladığını gösterecektir.

Saygılarımla,

(İmza) E. Pisani

No. 5

Viscount Palmerston'dan Bay Magenis'e

(No. 57)

Dışişleri Bakanlığı, 27 Ağustos 1850

Efendim,

Türk Hükümeti'nin, şu anda Osmanlı topraklarında bulunan Macar mültecilerin alıkonulmasından kaynaklanan sorumluluk ve yükümlülükten en kısa zamanda kurtulmak istediğini Avusturya Hükümeti'ne bildirmenizi istiyorum. Ancak Babıâli, bunu mümkünse Avusturya Hükümeti ile uyum içinde yapmayı arzu etmektedir. Söz konusu mülteciler Osmanlı'da bir yılı doldurmuş olduklarından ve Macaristan'da da sükûnet yeniden sağlandığından, Babıâli'nin artık Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti'nin teklifinden yararlanarak, bu mültecilerin Kuzey Amerika'ya kabul edilmelerini ve orada kendilerine toprak tahsis edilmesini sağlama zamanı gelmiş görünmektedir. Eğer Avusturya Hükümeti de Majestelerinin Hükümeti ile aynı görüşte olursa, bu hususta bir bildirimin Türk Hükümeti'ne iletilmesi, Sultan tarafından hiç şüphesiz Majestelerinin Hükümeti'nin dostane bir teşebbüsü olarak değerlendirilecektir.

Saygılarımla,

(İmza) Palmerston

No. 6

Viscount Palmerston'dan Sir Stratford Canning'e

(No. 243)

Dışişleri Bakanlığı, 28 Ağustos 1850

Efendim,

5 Ağustos tarihli 236 numaralı yazınızda ve ekinde yer alan, Kütahya'da alıkonulmuş Macar mülteciler konusunda Babıâli'nin niyetlerine ilişkin ifadeler üzerine, Viyana'daki Majestelerinin Elçisi'ne gönderdiğim bir yazışmanın bir kopyasını Ekselansınıza bilgi olarak sunuyorum.

Saygılarımla,

(İmza) Palmerston

No. 7

Sir Stratford Canning'den Lord Viscount Palmerston'a (30 Ağustos'ta alındı)

(Ayrı)

Tarabya, 20 Temmuz 1850

Efendim,

General Dembinski, Kütahya'daki talihsiz meslektaşlarına katılmaya ikna edilmiştir. Ali Paşa, Avusturya Hükümeti'nin General'in vatandaşlığı üzerindeki iddiasını gecikmeksizin kanıtlayamadığı sürece, onun Osmanlı topraklarından serbestçe geçişine izin verilmesi gerektiği yönündeki görüşüme katılmıştır. Bununla birlikte Ali Paşa, General'in bu karara uymaya esasen kendi telkinleri sonucunda razı olduğunu da itiraf etmiştir.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 8

Sir Stratford Canning'den Lord Viscount Palmerston'a (2 Eylül'de alındı)

(No. 253)

Tarabya, 19 Ağustos 1850

Efendim,

Ali Paşa'ya, Yüce Efendimizin talimatları doğrultusunda yönelttiğim sorulara Babıâli'nin Kütahya'daki Macar mültecileri ne zaman serbest bırakmaya hazır olacağı hususunda henüz kesin bir yanıt alamamış olmakla birlikte, Osmanlı Nazırı'nın dilinin genel olarak yakın bir tarihte olumlu bir adım atılması yönünde olduğunu memnuniyetle bildirebilirim.

Ekselanslarının ifadesindeki bu iyimser tonun derecesini gösterebilmek amacıyla, Mösyö Pisani'nin 13 Ağustos tarihli raporundan bir alıntıyı ekte sunuyorum.

Ayrıca, Efendimizin dileklerini desteklemek ve Osmanlı Nazırları nezdinde mülteciler lehine daha olumlu bir değerlendirme sağlamak amacıyla, tercümanıma verdiğim talimatın bir kopyasını da ekte iletiyorum. Bu yöntem, mültecilerin durumuna ilişkin temel gerekçeleri yeniden gündeme getirmeye yöneliktir; özellikle Bay Kossuth'un iddiaları doğrultusunda, mevcut alıkonulma hâlinin kısa sürede sona erdirilmesi talebine dayanmaktadır.

Bu arada Ali Paşa'dan gizli bir mesaj aldım. Paşa, Avusturya Hükümeti'nin genel olarak mültecilerin serbest bırakılmasına karşı isteksiz olmadığını, ancak bu konudaki en büyük çekincelerinin Bay Kossuth'a ilişkin olduğunu belirtmiştir. Kossuth, Avusturyalılar tarafından devrimci faaliyetlerine devam etmekle suçlanmakta; bazı ele geçirilmiş mektuplarda da ülkesindeki devrimci girişimlerle bağını sürdürdüğü öne sürülmektedir.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 8, Ek 1

M. F. Pisani'den Sir Stratford Canning'e

13 Ağustos 1850

Ali Paşa bana bu sabah Bay Klezl'in kendisini ziyaret ettiğini ve Prens Schwarzenberg'den gelen bir telgrafı kendisine ilettiğini söyledi. Bu telgrafta, Avusturya Sarayı'nın Paris ve Londra'dan, Babıâli'nin Bay Kossuth ve arkadaşlarını Eylül ayında serbest bırakmaya niyetli olduğu yönünde haberler aldığı bildiriliyordu. Ayrıca, bu kişilerin Paris ve Londra'ya gidecekleri de duyulmuştu. Eğer bu doğruysa, Avusturya, mültecilerin Avusturya devletlerinin huzurunu bozacak entrikalara karışmalarını engellemek için Babıâli'nin bu karardan vazgeçmesini arzu ediyordu.

Ali Paşa, Bay Klezl'e, Babıâli'nin verdiği sözlere sadık kalacağını ve mültecileri Eylül ayında serbest bırakma yönünde kesin bir karar almadığını söyledi. Bununla birlikte, Babıâli'nin hem maddi harcamalar hem de idari sıkıntılar açısından kendisine büyük yük olan bu kadar çok mülteciden kurtulmak istediğini belirtti. Paşa ayrıca, bu durumun iki hükümet arasında bir tür soğukluk yarattığını da ekledi. Babıâli'nin kanaatine göre, Avusturya topraklarında sükûnetin tamamen tesis edilmesiyle, artık mültecilerin serbest bırakılmasının zamanı gelmişti. Bu nedenle, Bay Klezl'den bu düşünceleri Avusturya Sarayı'na iletmesini rica etti.

No. 8, Ek- 2

Sir Stratford Canning'den M. F. Pisani'ye

Tarabya, 14 Ağustos 1850.

Efendim,

Ali Paşa'nın, Kütahya'da tutulan Macar mültecilerinin serbest bırakılmasına ilişkin olarak Avusturya Maslahatgüzarına verdiğini bildirdiğiniz cevap, Babıâli'nin Majestelerinin Hükümetinin beklentilerine uygun hareket edeceğine dair umutlarımı güçlendirmektedir; zira Babıâli, bu konuyu tamamen benim tavsiyelerimin ruhuna uygun biçimde ele alıyor görünmekte ve komşu ve dost bir ülkeye (Avusturya) haklı bir şikâyet sebebi verecek her türlü davranıştan kaçınmayı arzu etmektedir. Aynı zamanda, böyle bir adımın hayata geçirilmesi, kendisini ağır bir suçlama, öfke ve sıkıntı yükünden kurtaracağı için, insaniyet ve adalete dair önemli bir görevi de yerine getirmiş olacaktır.

Mültecilerin ilk olarak Osmanlı'ya sığındıkları tarihten bu yana, onların mevcut gözaltı yerlerine gelişlerinin üzerinden birkaç ay geçti. Bu sırada pek çok kişi Osmanlı Sultanı'nın himayesine tereddütsüz bir güven duyarak kendilerini teslim etmiştir. Hayatlarını, cömert bir kararlılıkla kendilerini kurtaranlara borçlu olan bu kişiler, bir dizi yoksunluk ve rahatsızlığın ardından acı bir hayal kırıklığına uğramış; belki de durumlarından kaynaklanan birtakım ayrılmaz sıkıntılar nedeniyle, az ya da çok tahammülü güç ızdıraplara maruz kalmışlardır. Babıâli, hiçbir şekilde onları kendi isteğiyle gözaltında tutmak istememekte, sadece özgürlüklerini çok kısa bir süre için bile olsa kısıtlama zorunluluğunu ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır; Avrupa'nın onlara karşı duyduğu sempatiyi azaltabilecek bir gerekçeye mahal vermemeyi arzu etmektedir.

Babıâli, onların talihsizliklerine duyduğu merhameti daha fazla göstermek istemektedir. Avusturya ile iş birliği yaptıkları gerekçesiyle Avusturyalılar tarafından suçlanan kişilerin

arzularına ve görüşlerine karşı duyarsız kalamaz. Sultan'ın onları yaklaşan bir tehlikeden kurtaran koruması, büyük bir etki yaratmıştır. Mülteciler tarafından dile getirilen içten duygular, aylar süren teslimiyet ve katlanma sonrasında, Babıâli'nin en iyi duygularını daha da harekete geçirmektedir. Bu durum, önceki değerlendirmelerin tamamını daha güçlü bir hâle getirmekte ve mültecilerin mevcut durumda maruz kaldığı çeşitli kötülükleri ve adaletsizlikleri daha net göstermektedir; bu zararların artık hiçbir zorunluluk tarafından haklı gösterilemeyeceği açıktır. Bu zorunluluğun eskiden bir dereceye kadar mevcut olduğu düşünülebilse bile, artık ne Avusturya'ya ne de başka bir devlete karşı açıkça gösterilmiş herhangi bir siyasi ihtiyat gerekçesiyle doğrulanamaz. Macaristan ve Transilvanya'daki son kampanya sona erdiğinden bu yana, Avusturya'nın düzeni yeniden tesis eden politikası daha da güçlenmiş, Macaristan'daki direniş dağılmış ve Viyana'dak imparatorluk yönetimi, sıkı yönetim uygulamalarıyla imparatorluk içindeki düzeni pekiştirme konusunda başarı göstermiştir.

Bu şartlar altında Babıâli'nin artık eski alışılmış gerekçelere sığınması mümkün değildir. Avusturya'nın rızasının açıkça verilmemiş olması veya iskân uygulamasının Viyana tarafından önceki dönemlerde olumlu karşılanmış olması gibi hususlar, artık sürdürülmeye değer gerekçeler sunmamaktadır. Avusturya Hükümeti'nin niyetinin, mültecilerin mevcut tevkif durumunu devam ettirmek yönünde olmadığı artık tarafımdan doğrulanmıştır; çünkü Avusturya Kabinesi'nin Viyana'da, Babıâli'nin makul bir uyum çerçevesinde göstereceği bir merhamet örneğine karşı çıkmayacağına dair güçlü işaretler vardır.

Mesele gerçekte bundan ibaret olduğuna göre, Osmanlı Hükümeti'nin ihtiyatlı ve aynı zamanda duyarlı bir kararla hareket edeceğine dair ciddi bir beklenti mevcuttur. Mültecilerin bağımsızlık mücadelesindeki rolü ne olursa olsun, insanlık ve şeref, onların uğradığı haksız sıkıntıların devam ettirilmesinin artık hiçbir gerekçeye dayanamayacağını göstermektedir; özellikle de bu sıkıntıların kısa süre içinde sona erebileceği ve onlara birkaç hafta içinde özgürlük bahşedilebileceği bir ortam mevcutken.

Bu gecikmenin ailelerini ciddi şekilde, hatta belki ölümcül derecede etkilemesi mümkündür; zira özgürlüklerinin Eylül ayının sonuna kadar ertelenmesi, mevsimin kötüleşmesiyle birlikte, Kütahya'da yaklaşan bir kışın tehlikeleri veya sarp dağ yolları üzerinden yapılacak uzun bir yolculuk gibi ciddi mahsurları da beraberinde getirecektir. Böyle bir yolculuğun yaz aylarında bile ne kadar güç olduğu ortadadır; kış koşulları altında ise felaketle sonuçlanması işten bile değildir. Bu talihsiz mülteciler kolaylıkla bu yeni sıkıntılardan ve gereksiz tehlikelerden kurtarılabilirler. Bu bakımdan onların kaderi tamamen Türk Hükümetinin elindedir. Babıâli'nin ileri görüşlü yöneticilerinin, Avrupa kamuoyunun tepkisini çekecek şekilde mültecilerin sıkıntılarını ve kendi zorluklarını gereksiz yere uzatma sorumluluğunu üstlenmek istemeyecekleri şüphesizdir.

Bu talimatı Ali Paşa'y kelimesi kelimesine okuyacağınız en uygun fırsatı değerlendiriniz; ayrıca bir suretini gizlilik içinde Ekselanslarının eline bırakınız. Bu talimatın Türkçeye tercüme edilerek sadece Sadrazam ve diğer nazırlara değil, aynı zamanda bizzat Sultan Hazretlerine de sunulması için gerekli girişimlerde bulunulacaktır.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 9

Bay Magenis'ten Lord Viscount Palmerston'a (13 Eylül'de alındı)

(No. 82)

Viyana, 6 Eylül 1850

Efendim,

Prens Schwarzenberg'i, Majestelerinin Hükümeti'nin görüşleri hakkında bilgilendirmenin en uygun yolu olarak, Babıâli'nin şu anda Osmanlı topraklarında bulunan Macar mültecilerin alıkonulmasından kaynaklanan sorumluluk ve masraflardan bir an önce kurtulma arzusunu iletmek olduğunu düşündüm. Bu nedenle, 27 Ağustos tarihli ve 57 numaralı yazınızı Prens'e bizzat ilettim. Dün kendisiyle yaptığım görüşmede, Yüce Efendimizin mültecilerin durumu hakkındaki talimatlarını aldığımı, bu talimatın mahiyetini tam olarak anlayabilmesi için söz konusu yazışmayı kendisine sunduğumu belirttim.

Prens, birkaç satır okuduktan sonra yazışmanın içeriğini fark ederek kâğıdı masanın üzerine bıraktı ve şu sözleri söyledi: "Bunu okumayacağım; çünkü bu, bizi ilgilendirmeyen bir konudur. Bu mesele yalnızca Osmanlı ile ilgilidir; İngiltere'yi hiçbir şekilde bağlamaz."

Ben de kendisine, İngiltere'nin bu konuda sahip olduğu görüşün İstanbul'da ciddi bir ağırlığı olduğunu, Babıâli'nin müttefiki olarak meseleyi yakından takip ettiğimizi ve Babıâli'nin bu konuda Avusturya ile bir uzlaşmaya varmaya istekli bulunduğunu hatırlattım. Ayrıca, Avusturya'nın sağduyuya kulak vermesinin iki taraf için de yararlı olacağını söyleyerek, Yüce Efendimizin yazışmasını okuması yönünde ısrar ettim.

Tüm çabalarım sonuçsuz kaldı. Prens Schwarzenberg'e, Yüce Efendimizin yazısının büyük kısmını sözlü olarak aktardım; ancak kendisinden yine aynı yanıtı aldım: Macar mültecilerin alıkonulması, yalnızca Babıâli ile Avusturya arasında bir meseledir. İngiltere'nin Hükümeti'ne bu konuda söyleyecek hiçbir şeyim yok.

Kendisiyle görüşmem sırasında, İngiltere'nin bu konuda etkili bir nüfuza sahip olabileceğini kabul etti; ancak İngiltere'nin Babıâli üzerindeki etkisinin abartıldığını düşündüğünü, yine de İngiliz Hükümeti'nin bu meselede iyi niyetli hareket ettiğine inandığını söyledi.

Kendisine, İngiltere'nin bu meseleyi insani bir mesele olarak ele aldığını, mültecilerin durumunun hafifletilmesi için çabaladığını, Babıâli'yi de aynı doğrultuda teşvik ettiğimizi belirttim. Prens ise, Babıâli'nin mültecileri koruma konusundaki ısrarının, İngiltere'nin etkisinden çok, Osmanlı Hükümeti'nin kendi başına aldığı bir tutum olduğunu iddia etti.

Sonuçta, Prens Schwarzenberg'in görüşleri değişmedi. Bu konunun münhasıran Osmanlı'yı ilgilendirdiğini tekrarladı ve bir tartışmanın hiçbir fayda getirmeyeceğini söyledi.

Prens Schwarzenberg'in bu konudaki öfkesini artırmamak adına görüşmemi sonlandırdım.

Bu mesele hakkında M. Musurus ile de bazı görüşmeler yaptım. Kendisi, mevcut görevinden alınarak yakında İstanbul'a geri döneceği için, son dönemde Prens Schwarzenberg ile Macar mülteciler konusunda hiçbir temasının olmadığını belirtti. Bu konuyu Prens'e açtığında, soğuk

bir tavırla karşılandığını ve görüşmelerde kötü niyetle suçlandığını söyledi. Ayrıca, uzun süredir Prens'le görüşme talebi konusunda zorluklar yaşadığını da ekledi.

M. Musurus, bana, elindeki talimatların etkisizliğinden dolayı bu görevi yerine getirmekte zorlandığını, ayrıca Babıâli'nin tutumunun sonuç getirmeyeceğini düşündüğünü belirtti. Ben ise, kendisine hareket alanımın kısıtlı olduğunu, Lordluğunuzun talimatlarını harfiyen uygulamakla yükümlü bulunduğumu ve olumsuz izlenimlerden çekinmeksizin görevi yerine getirmem gerektiğini söyledim.

M. Musurus, ayrıca Prens Schwarzenberg'in, Türk Hükümeti'nin teklif ettiği son öneriyi -mültecilerin yıl sonuna kadar alıkonulmasını- kabul etmeyeceğini de bildirdi. Sultan'ın Avusturya ve Rusya imparatorlarına yazdığı mektuplarda, diplomatik görüşmeler sırasında, mültecilerin serbest bırakılmaması yönünde bir taahhütte bulunduğunu öğrendim. Bu nedenle, Avusturya ve Rusya elçiliklerinin artık İstanbul'daki diplomatik temaslarda daha katı bir tutum sergiledikleri anlaşılıyor.

M. Musurus, Sultan'ın Rus Çarı'na yazdığı mektupta, "Macar mültecilerin sürekli olarak alıkonulacağı" sözü verdiğini; Avusturya İmparatoru'na yazdığı mektupta ise, onların yalnızca Osmanlı topraklarında bulundukları sürece serbest bırakılmayacaklarını, çünkü bu durumun Avusturya'nın huzurunu tehdit edebileceğini belirttiğini aktardı.

Prens Schwarzenberg'in konuşmalarından ve M. Musurus'un sözlerinden açıkça anlaşılıyor ki, Avusturya Hükümeti mültecilerin serbest bırakılmasını önlemek için tüm nüfuzunu kullanacaktır. Prens Schwarzenberg, kısa süre önce yapılan özel bir görüşmede, Macar kontesi Kont Batthyány'nin kız kardeşiyle evli olan bir Avusturyalı asilzade aracılığıyla, Kossuth'un Kütahya'dan ayrılmasına izin verilmemesi yönünde bir girişimde bulunmuştur.

Saygılarımla,

(İmza) Arthur C. Magenis

No. 10

Lord Viscount Palmerston'dan Sir Stratford Canning'e

Dışişleri Bakanlığı, 14 Eylül 1850

(No. 248)

Efendim,

Sizden ricam, Babıâli ile Avusturya Hükümeti arasındaki yazışmalar sonucunda General Dembinski'nin tabiiyeti hakkında neyin tespit edildiğini Osmanlı Hükümeti'nden öğrenmenizdir.

Saygılarımla,

(İmza) Palmerston

No. 11

Lord Viscount Palmerston'dan Sir Stratford Canning'e

Dışişleri Bakanlığı, 21 Eylül 1850

(No. 254)

Efendim,

19 Ağustos tarihli, 253 numaralı raporunuzu aldım. Bu raporda, Babıâli ile yaptığınız görüşmeleri ve Kütahya'daki Macar mültecilerin alıkonulmalarının devamına ilişkin değerlendirmelerinizi aktarıyorsunuz. Majestelerinin Hükümeti, Babıâli'ye gönderdiğiniz ve bir kopyası raporunuzda yer alan kapsamlı ve ikna edici açıklamayı tamamen onaylamaktadır. Bu belge, mültecilerin kışın kötü hava koşulları başlamadan önce serbest bırakılmaları gerektiğini gösteren nedenleri fazlasıyla yeterli biçimde ortaya koymuştur.

Ancak Babıâli, Kossuth ile diğer Macar mülteciler arasında herhangi bir ayrım yaparak, diğer tarafların kişisel kin ve öfkesine alet olmaktan kaçınmalıdır. Aksi hâlde, böyle bir tutum Avusturya Hükümeti'nin Macaristan'daki sükûneti yeniden tesis etme çabalarına karşı bir nezaketsizlik olarak değerlendirilebilir. Çünkü bir ülkenin iç huzurunun, Osmanlı'da bir kişinin alıkonulmasına veya başka bir ülkeye gönderilmesine bağlı olduğunu varsaymak, Avusturya için dahi abes bir düşüncedir.

Ayrıca şu da hatırlanmalıdır ki, yaşanan felaketler Macar önderleri arasında her zamanki gibi siyasi ve askerî başarısızlığın ardından anlaşmazlıklar yaratmıştır. Bu nedenle, Kossuth'un diğer liderler üzerindeki etkisi, Avusturya Hükümeti'nin iddia ettiğinden çok daha azdır.

Saygılarımla,

(İmza) Palmerston

No. 12

Bay Magenis'ten Lord Viscount Palmerston'a (23 Eylül'de alındı)

(No. 87)

Viyana, 11 Eylül 1850

Efendim,

M. Musurus'tan öğrendiğime göre, kendisinin Prens Schwarzenberg ile yaptığı son görüşmede benim Yüksek Prens Hazretleriyle Babıâli'nin, Türkiye'deki Macar mültecilerin sorumluluğu ve masrafından kurtulma isteği üzerine yaptığım görüşmeden sonra Prens, aramızda geçenleri oldukça ayrıntılı biçimde sormuştur. M. Musurus'a, bu konuda İstanbul'dan yeni bir talimat alıp almadığını sormuş; olumsuz yanıt alınca da uzun süredir hiçbir yazışma gelmediğini belirtmiştir.

Prens Schwarzenberg daha sonra, iki ülke arasındaki ilişkilerin yeniden tesis edilmesini "karşılıklı iyi niyetin bir göstergesi" olarak değerlendirdiğini, Macaristan'da düzen ve sükûnetin yeniden sağlandığını düşündüğünü, dolayısıyla mültecilerin bakımının artık Türkiye'nin değil, ABD'nin sorumluluğuna geçmesi gerektiğini söyledi. Ayrıca M. Musurus'a,

bu düşüncelerini Babıâli'ye bildirmesini ve Türk Hükümeti'nin bundan sonraki politikasını bu ölçütle belirlemesini istedi.

M. Musurus ise, Macar mülteciler konusunda yeni bir talimat almamış olduğunu kabul etmekle birlikte, Prens Schwarzenberg'in artık Osmanlı Hükümeti'nin bu yükten kurtulmak istediğini anlaması gerektiğini ifade etti. Bunun üzerine Prens, Musurus'a, görüşmeyi hükümetine rapor edeceğine söz verdi.

Saygılarımla,

(İmza) Arthur C. Magenis

No. 13

Lord Viscount Palmerston'dan Bay Magenis'e

Dışişleri Bakanlığı, 23 Eylül 1850

(No. 73)

Efendim,

6 Eylül tarihli, 82 numaralı raporunuza atıfla Prens Schwarzenberg ile, şu anda Osmanlı topraklarında bulunan Macar mültecilerin alıkonulması meselesine ilişkin yaptığınız görüşmenin içeriğini bildiren yazınız üzerine Majestelerinin Hükümeti'nin, bu görüşme sırasında benimsediğiniz üslubu tamamen onayladığını bildiririm.

Saygılarımla,

(İmza) Palmerston

No. 14

Bay Magenis'ten Lord Viscount Palmerston'a (12 Ekim'de alındı)

(No. 105)

Viyana, 2 Ekim 1850

Efendim,

M. Musurus, bugün bana, 21 Eylül tarihli bir yazışmayı iletti. Bu yazı, Babıâli'yi Kütahya'da tutulan Macar mültecilerin bakımından doğan masraf ve sorumluluktan kurtarma yönünde, 6 Eylül tarihli talimatlarınıza uygun olarak attığım adımlar hakkında Dışişleri Bakanı'ndan aldığı cevabı içermektedir.

Ali Efendi, bu yazışmada, Osmanlı Hükümeti'nin bu sorumluluktan kurtulma arzusunu hiçbir zaman gizlemediğini ve bunu defalarca Avusturya maslahatgüzarı Bay de Klezl'e bildirdiğini belirtmektedir. Osmanlı Hükümeti, bu mesele kendilerine Dışişleri Bakanları aracılığıyla sorulduğunda, mültecilerden kurtulma isteğini her defasında açıkça ifade etmiştir.

Ali Efendi ayrıca, Babıâli'nin iyi niyetinin, Avusturya Hükümeti'nin son notasında belirtilen koşullar yerine getirilmediği sürece, Macar mültecilerden tamamen kurtulmasına engel teşkil ettiğini eklemiştir. Bu nedenle, nihai bir karar alınmadan önce, Avusturya'nın bu konuda kendi

tutumunu netleştirmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Osmanlı Hariciye Nazırı ayrıca, Prens Schwarzenberg'in bu tatsız ve uzun süren meselede nihayet makul bir anlayış göstereceği yönündeki güvenini dile getirmiştir. Yazısını, Babıâli'nin bu konudaki tüm taahhütlerini eksiksiz yerine getireceğini beyan ederek sonlandırmıştır.

Saygılarımla,

(İmza) Arthur C. Magenis

No. 15

Bay Magenis'ten Lord Viscount Palmerston'a (15 Ekim'de alındı)

(No. 114)

Viyana, 8 Ekim 1850

Efendim,

M. Musurus, Prens Schwarzenberg ile yaptığı görüşmenin sonucunu gizli olarak bana aktarma nezaketini göstermiştir. Görüşme, 21 Eylül tarihli Ali Paşa'nın yazısının Prens'e iletilmesi vesilesiyle yapılmıştır. Bu yazı, Kütahya'da alıkonulan Macar mültecilerin uzun süredir devam eden iskânından doğan masraf ve sorumluluktan Babıâli'nin bir an önce kurtulma arzusuna ilişkindir. Bu konunun özünü, 2 Ekim tarihli 105 numaralı raporumda Yüce Lordluğunuza bildirmiştim.

Prens Schwarzenberg, Ali Paşa'nın M. Musurus'a gönderdiği yazıda yer alan ve Osmanlı Hükümeti'nin mültecilerden kurtulma isteğini yabancı devletlerin temsilcilerinden hiçbir zaman gizlemediğini belirten ifadeden rahatsızlık duymuştur. Prens, Avusturya Hükümeti'nin mültecilerin serbest bırakılmasına ancak belirli koşullar altında rıza gösterebileceğini, bunun zamanının henüz gelmediğini söylemiştir. Prens, ayrıntılara girmeden, Macaristan'daki halkın durumu hakkında şu şekilde konuşmuştur: O ülkenin köylüleri arasında Kossuth'un tahvillerinden milyonlarcası gizlenmiş durumda; eğer Kossuth serbest bırakılırsa, mevcut Macar Hükümeti'ni devirmek için bu tahvillerin bedelini ödeyeceğini vaat ederek onları ayaklanmaya teşvik edecektir. Bu tür vaatlerle halkın kolaylıkla kışkırtılabileceğini, bastırılsa bile böyle bir ayaklanmanın birçok cana mal olabileceğini, dolayısıyla mültecilerin alıkonulmasının "zulüm değil, insani bir tedbir" olduğunu iddia etmiştir.

Prens ayrıca, iki hükümet arasında yeni sıkıntılara yol açmak yerine, Babıâli'nin Avusturya'ya dostane davranacağını ve tehlikeli olarak görülen mültecileri alıkoyarak iyi niyet göstereceğini ileri sürmüştür. Ayrıca, Avusturya Hükümeti'nin bazı mültecileri "daha az tehlikeli" olarak değerlendirdiğini, dolayısıyla kısmi bir serbest bırakma durumunda dahi diğerlerinin alıkonulmaya devam etmesi gerektiğini ima etmiştir.

Bu görüşmeden açıkça anlaşılan şudur ki, mevcut Avusturya Hükümeti Türkiye'deki Macar mültecilerin serbest bırakılmasına rıza göstermeyecektir. Görünüşe göre Babıâli'nin de bu konuda herhangi bir ön mutabakat olmadan kendi başına cesurca bir karar alması oldukça şüphelidir.

Saygılarımla,

(İmza) Arthur C. Magenis

No. 16

Sir Stratford Canning'den Lord Viscount Palmerston'a (19 Ekim'de alındı)

(No. 306)

Tarabya, 4 Ekim 1850

Efendim,

Bu vesileyle, Kütahya'daki Macar mültecilerin alıkonulmasına ilişkin dört belgenin kopyalarını Yüce Lordluğunuza iletme fırsatını değerlendiriyorum. Bunlardan biri, Osmanlı'nın Viyana'daki elçisinden gelen bir yazışmadır; bir diğeri, Ali Paşa'nın o elçiye yanıt olarak kaleme aldığı talimattır; kalan iki belge ise, tarafımdan Mösyö Pisani'ye gönderilmiş ve Ali Paşa'ya iletilmiş olan yazılardır.

Babıâli henüz mültecilerin serbest bırakılmasına ilişkin kesin bir karar vermemiştir. M. Kossuth'un bu yıl içinde Osmanlı'dan ayrılmasına izin verileceğine dair çok az bir umut taşımaktayım. Ancak, kış mevsimi yaklaşırken ailesiyle birlikte Bursa'ya taşınmasına izin verilmesi olasılığı daha kuvvetlidir. Ayrıca, Avusturya Hükümeti'nin Kont Batthyány ve bazı diğerlerinin serbest bırakılmasına rıza göstermeye eğilimli olduğu yönünde bir kanaat yayılmış durumdadır.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 16, Ek-1

M. Musurus'tan Ali Paşa'ya

Viyana, 10 Eylül 1850

Efendim,

Bay Magenis, İngiltere'nin geçici tam yetkili elçisi, bana Lord Palmerston'un 27 Ağustos tarihli bir yazısını okumuştur. Bu yazı yaklaşık olarak şu ifadeleri içermekteydi:

"Babıâli'nin, Macar mültecilerin kendi topraklarında tutulmasından kaynaklanan sorumluluk ve yükümlülükten kurtulmak istediğini Avusturya Hükümeti'ne bildirmenizi rica ediyorum. Babıâli, Avusturya Hükümeti'nin rızası alınmak kaydıyla, bunun mümkün olan en kısa sürede gerçekleşmesini arzu etmektedir. Mültecilerin Osmanlı topraklarında bulunmalarından bu yana bir yıl geçtiğine göre ve Macaristan'da huzur yeniden tesis edildiğine göre, artık Babıâli'nin Amerika Birleşik Devletleri tarafından yapılan teklife başvurmasının zamanı gelmiştir".

Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti, bu mültecileri kendi topraklarına kabul etmeye ve orada koloniler halinde yerleşmelerine izin vermeye hazırdır. Eğer Avusturya Hükümeti de İngiltere'nin bu görüşünü paylaşırsa, bu doğrultuda Viyana Kabinesi'nden Babıâli'ye gönderilecek bir bildirim hem Majestelerinin Hükümeti hem de Sultan tarafından Avusturya Sarayı'nın dostane niyetlerinin bir göstergesi olarak kabul edilecektir.

Bu yazının okunmasından sonra, Bay Magenis bana, aynı yönde talimat alıp almadığımı sormuş; ben de henüz sizden bu konuda bir emir almadığımı belirterek olumsuz cevap verdim.

Üç gün sonra Bay Magenis'ten, Prens Schwarzenberg'in Lord Palmerston'un söz konusu yazısının aslını aldığını ve birkaç gün sonra, İngiltere'nin bu meseleye karışma hakkını tanımadığını ileri sürerek geri gönderdiğini öğrendim. Prens, bunun Babıâli ile Avusturya arasındaki bir konu olduğunu, İngiltere'nin müdahil olamayacağını, Bay Magenis'in gözleminde olduğu gibi, Lord Palmerston'un mektubunun muhtemelen Londra'daki Babıâli temsilcisinin girişimi üzerine gönderilmiş olabileceğini söyledi. Prens, bu görüşe katılmadığını belirterek yazıyı okumayı reddetmiş, İngiltere'nin bu meseleye karışma hakkı olmadığını ileri sürmüştür.

Prensi sık sık ziyaret ettiğim için, postanın hareketinden bir gün önce yeniden yanına gittim. Oturduğumuzda bana, Bay Magenis ile arasında geçenleri detaylı biçimde anlattı. İki hükümet arasındaki ilişkilerin yeniden dostane bir hal aldığını, bu durumda üçüncü bir gücün müdahalesinin "yararsız ve uygunsuz" olacağını ekledi. Prens, İngiltere'nin bu konudaki girişiminin, bizzat Babıâli'nin talebi üzerine yapılmış olamayacağını da iddia etti.

Ben de kendisine, bu konuda sizin tarafınızdan da henüz herhangi bir talimat almadığımı, ancak Babıâli'nin yükümlülüklerinden kurtulmak isteğini uzun süredir açıkça beyan ettiğini belirttim. Bunun üzerine Prens, konunun onun için önem taşımadığını, Avusturya Hükümeti'nin çıkarlarının artık tehlikede olmadığını ve mevcut dostane ilişkilerin sürdürülmesini istediğini ifade etti.

Ancak şunu da ekledi: Babıâli'nin bu meseleyi fazla aceleyle yeniden gündeme getirmesi, kendisini zor bir durumda bırakmıştır; buna rağmen, İngiltere Hükümeti'nin iyi niyetli çabalarının Avusturya tarafından olumsuz yorumlanmaması gerektiğini de söyledi.

Prens, ayrıca, Kossuth'un Amerika'ya gitme olasılığının, Avusturya Hükümeti'nin kaygılarını yeniden artırabileceğini belirtti; ancak Ali Paşa'nın 21 Ağustos tarihli yazısının içeriğini öğrendikten sonra, Osmanlı Hükümeti'nin konuyu dostane bir biçimde çözüme kavuşturma niyetinde olduğuna ikna olduğunu ifade etti.

Son olarak, İngiltere Hükümeti'nin samimi dostluğuna güveninin tam olduğunu, iki imparatorluk arasındaki yakın ilişkilerin bu meseleyle zedelenmeyeceğini söyledi.

Saygılarımla,

(İmza) C. Musurus

No. 16, Ek- 2

Ali Paşa'dan M. Musurus'a

İstanbul, 21 Eylül 1850

Efendim,

Viyana'dan gelen son postayla, 10 Eylül 1850 tarihli yazınızı aldım. Bu yazıda, Bay Magenis'in Avusturya İmparatorluğu Dışişleri Bakanlığı'na, Kütahya'daki mültecilerle ilgili olarak gönderdiği ileti hakkında Prens Schwarzenberg ile yaptığınız görüşmeden bahsetmektesiniz.

Efendim, bu mülteciler üzerinde yürütmek zorunda kaldığımız iskânın Babıâli'ye oldukça ağır bir sorumluluk ve yük getirdiğini biliyorsunuz; bu yüzden, Babıâli bu yükten mümkün olan en kısa sürede kurtulmayı içtenlikle arzulamaktadır.

Sultan'ın Hükümeti bu isteği gizlememektedir. Bu hususu sık sık Mösyö de Klezl'e bizzat ifade ettik; diğer devletlerin temsilcileri bize bu tutukluluk halinin ne zaman sona ereceğini sorduklarında da, aynı arzuyu defalarca dile getirdik. Ayrıca, mevcut zorluklara rağmen Babıâli'nin sadakatinin, Avusturya Hükümeti'nin son resmî notasındaki tüm koşullar yerine getirilmeden önce bu mültecilerden kurtulmasına izin vermediğini; eğer Avusturya artık bir karara varabilir veya bu meseleyi kapatabilirse, bundan memnuniyet duyacağımızı belirttik.

Böylesine sıkıntılı bir durumdan kurtulma isteğimiz o kadar doğaldır ki, bu konudaki meşru sabırsızlığımızı ayrıca belirtmeye gerek bile yoktur.

Bu vesileyle size, Prens Schwarzenberg'in nihayet yeni bir umut ışığı gösterip göstermediğini öğrenme yönündeki güçlü beklentimi bir kez daha ifade etmek isterim. Temennim, kendisinin iki imparatorluğu bu tatsız ve nahoş konudan kurtaracak bir çözüm bulmasıdır.

Babıâli'ye gelince, emin olabilirsiniz ki, Viyana Kabinesi'ne, son resmî notada üstlendiği tüm taahhütlere sadık kalacağını her zaman temin edecektir.

Saygılarımla,

(İmza) Ali

No. 16, Ek- 3

Sir Stratford Canning'den Mösyö M. F. Pisani'ye

Tarabya, 15 Eylül 1850

Efendim,

Kütahya'da alıkonulan Macar mülteciler konusundaki yazışmalar bağlamında, Ali Paşa'nın cevabını sizin bana bildirdiğiniz şekilde incelemem, konunun daha iyi anlaşılması için Ekselansına bazı ek değerlendirmeler sunmamı gerekli kılıyor.

Babıâli'nin üstlendiği iki koşuldan birinin tamamen yerine getirildiği konusunda hemfikiriz. Diğerine gelince, Paşa bu hususta tereddütlü konuşmuş görünmektedir. Onun düşüncesine göre Babıâli, Avusturya'nın rızasını almaya yalnızca "çalışmakla" değil, bu rızayı mutlaka "elde etmekle" de yükümlüymüş gibi bir anlam ortaya çıkmaktadır. Oysa Babıâli'nin notasından böyle bir anlam çıkarılamaz. Bu konuda sizin çevirdiğiniz nottaki ifadeye katılıyorum. Notta şöyle denmektedir: "Babıâli, Avusturya Hükümeti'ne kendi topraklarındaki mültecileri uzaklaştırma niyetini bildirecektir ve bu konuda onun onayını almaya çalışacaktır."

Bu ifadenin ne şekilde ortaya çıktığını kesin olarak tespit etmek zor olsa da nihayetinde benimle yapılan gizli bir mutabakatla son hâlini almıştır. Bu ibare, Babıâli'nin verebileceği en uç tavizi, yani Avusturya'nın rızasını talep etme arzusunu temsil eder. Ancak bundan ötesi yani rızayı bir ön şart olarak görme anlayışı hiçbir zaman kabul edilmemiştir.

Dolayısıyla, Avusturya Hükümeti'nin onayının elde edilmesi için çaba göstermek doğal olmakla birlikte, Babıâli'nin taahhüt ettiği koşulun halihazırda yerine getirildiği de söylenebilir. Bu durum hem Mösyö de Klezl'in açıklamaları hem de Prens Schwarzenberg'in tavrının yanı sıra Mösyö Musurus'un raporlarıyla da desteklenmektedir.

Her hâlükârda, Babıâli'nin bu taahhüdünü tamamen yerine getirdiği artık tartışmasızdır. Ali Paşa'nın bana hitaben yazdığı talimatla bu durum teyit edilmiştir. Babıâli, bu mültecileri hemen serbest bırakmak niyetinde olmasa da en azından Majestelerinin Hükümeti'ne, kış bastırmadan önce serbest bırakılacaklarına dair güvence vermesi beklenmektedir; Avusturya Kabinesi'nin tavrı ne olursa olsun.

Kütahya'ya kendi rızalarıyla gitmiş olan mültecilerle ilgili olarak, Babıâli'nin bu konuda şimdiye kadar uyguladığı sınırlamaları kaldıracağına dair bir teminat vermesi gerektiği kanaatindeyim.

Bu talimatın bir kopyasını Ali Paşa'ya verilecek şekilde hazırlayacaksınız. Ayrıca, henüz elinde yoksa, önceki yazışmanın da bir kopyasını kendisine sunacaksınız.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 16, Ek- 4

Sir Stratford Canning'den M. F. Pisani'ye

Tarabya, 23 Eylül 1850

Efendim,

Viyana'dan gelen ve Ali Paşa tarafından alınan asıl yazışmayı iade ederken, bu belgenin ve M. Musurus'a gönderilen cevabın bana iletilmesi dolayısıyla Ekselansına teşekkür etmenizi rica ederim.

Babıâli'nin Kütahya'daki mültecilere ilişkin görüşü ve bunların serbest bırakılmasına dair resmî açıklamanın Osmanlı'nın Viyana'daki temsilcisi aracılığıyla Prens Schwarzenberg'e daha önce bildirilmemiş olmasından üzüntü duymakla birlikte, bu son bildirimin doğal ve zorunlu sonucu olarak kısa sürede olumlu gelişmelerle takip edileceğine içtenlikle inanıyorum. Babıâli, mültecilerin alıkonulması konusunda yalnızca iki yükümlülük altına girmiştir: Birincisi, Macaristan'da huzurun yeniden sağlanmasıyla ilgilidir; ikincisi ise, Avusturya Hükümeti'ne bildirimde bulunmakla ilgilidir. Bu şartlar çerçevesinde, mültecilerin gözaltında tutulmasının geçici olacağı, sürenin sonunda ise Babıâli'nin serbest bırakma zamanını kendi takdirine göre belirleme hakkını saklı tuttuğu açıkça belirtilmiştir. Şimdi bu iki yükümlülüğün de yerine getirildiği ortadadır. Herkesçe malumdur ki, Macaristan'da sükûnet yeniden tesis edilmiştir. Aynı şekilde, Babıâli de Avusturya'ya haber verme taahhüdünü yerine getirmiştir. Dolayısıyla artık Babıâli için, Kont Stürmer'e gönderdiği son notasında yer alan vaadi tamamlamaktan başka bir şey kalmamıştır, yani mültecilerin Türkiye'den ayrılmalarına izin vermek. Bu vaat, her zaman sıkıntı, utanç ve diplomatik gerginliklerle birlikte gelen bir gözaltı sürecini sona erdirecektir. Bu sürecin uzaması ise yalnızca Babıâli'nin çıkarlarına zarar verecek ve artık hiçbir gerekçeye dayandırılamayacaktır.

Majestelerinin Hükümeti'nin bu üzücü meseleye dair görüşü Ali Paşa'nın ve muhtemelen meslektaşlarının zaten malumudur. Bu nedenle, Hükümetimiz, alınacak olumlu bir kararın adaletsizliği ortadan kaldıracağına ve mevcut sıkıntılara son vereceğine dair umudunu sürdürmektedir.

Elimde bulunan ekteki liste, tesadüfen elime geçmiş olup, bu listede Halep, Şam veya diğer yerlerde istekleriyle veya mecburen alıkonulan kişilerin isimleri yer almaktadır; yalnızca birkaçının Şumnu'da kalmasına izin verilmiştir.

Bu listeyi Ali Paşa'ya sunacak ve kendisinden, Babıâli'nin bu isimleri onaylayıp onaylamadığını ve hangi gerekçelerle hâlâ gözaltında tutulduklarını bildirmenizi isteyeceksiniz. Ayrıca, bu kişilere yönelik bu muamelenin, Avusturya'ya iki ay önce bildirilen serbest bırakma hakkının haksız biçimde ertelenmesi anlamına gelip gelmediğini de açıklığa kavuşturmanız gerekmektedir.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 17

Lord Viscount Palmerston'dan Sir Stratford Canning'e

(No. 277)

Dışişleri Bakanlığı, 23 Ekim 1851

Efendim,

4 Ekim tarihli 306 numaralı yazınızı, Kütahya'daki Macar mültecilerin alıkonulmasıyla ilgili yazışmaların suretlerini içeren raporunuzu aldım. Majestelerinin Hükümeti adına belirtmeliyim ki, Babıâli'ye yaptığınız bildirimleri ve bu meselede izlediğiniz yolu tamamen onaylıyoruz.

Saygılarımla,

(İmza) Palmerston

No. 18.

Sir Stratford Canning'den Vikont Palmerston'a (19 Kasım'da alındı)

(No. 326 Gizli)

Tarabya, 5 Kasım 1850.

Efendim,

Bu vesileyle, Viyana'daki Osmanlı elçisi tarafından Ali Paşa'ya hitaben gönderilen ve söz konusu Bakan tarafından bana gizli olarak iletilen bir tezkerenin suretini ekte sunmaktan yararlanıyorum. Bu tezkere, Kutahya'da tutulan mültecilerin serbest bırakılması yönündeki öneriyle ilgilidir.

Saygılarımla

(İmza) Stratford Canning

No. 18, Ek

M. Musurus'tan Ali Paşa'ya

Viyana, 8 Ekim 1850

Efendim,

Zat-ı Âlinizin 27 Eylül tarihli tezkeresini almamın ertesi günü, yani bu ayın 2'sinde, Britanya Kabinesi'nin Kütahya'daki mülteciler hakkındaki girişimi üzerine, Prens Schwarzenberg Hazretleri ile bir görüşme yaptım.

Kendisine söz konusu tezkereden bir okuma yaptım ve gereken açıklamaları ilave ederek gelişmeleri arz ettim.

Prens, Zat-ı Âlinizin, Babıâli'nin gözaltına son verme niyetine dair vermiş olduğu güvencelerden duyduğu memnuniyeti ifade etti; son resmî notasında belirtilen tüm koşulların tam olarak yerine getirileceğinden emin olduğunu bildirdi. Kendisine Osmanlı Devleti'nin yaptığı taahhütlere sadık kalacağından şüphe duymadığını söyledim. Ancak, Zat-ı Âlinizin tezkeresindeki ilgili kısmı okurken, Prens'in bir miktar şaşkınlık gösterdiğini fark ettim; zira kendisi, Babıâli'nin daha önce gözaltının süresine dair karar hakkının kendisinde saklı bulunduğunu ve hangi tarihte sona ereceğinin yalnızca Babıâli tarafından tayin edileceğini diğer devletlerin temsilcilerine açıkça bildirdiğini hatırlattı. Bu nedenle söz konusu şaşkınlığının, Zat-ı Âlinizin, iki devlet arasındaki ilişkileri bu güç ve nahoş mesele hakkında iyileştirme yönünde "yeni bir iyi niyet göstergesi" sunmaya çağıran paragrafta arttığını gördüm.

"Şunu kabul ediyorum," dedi bana, "bu kadar çok sayıda kişinin gözaltında tutulması Hükümetinizi zor durumda bırakıyor olabilir ve bu sıkıntıdan bir an önce kurtulmak istemeniz doğaldır. Ancak umarım ki, bu kadar çetin ve uzun müzakerelerin hâlâ çözüme kavuşmadığı bu meselede acele ederek durumu daha da alevlendirmeye çalışmazsınız. M. de Klezl'den, zat-ı âlinize ulaşmış olması gereken raporunu henüz aldım. Bu raporda, bazı kişilere gözaltının devam ettirilmesine dair daha önce verilen taahhüdü hatırlatıyor. Bu kişilerden bazılarının halen Kütahya'da olduğu, diğerlerinin de hâlâ izlenen yollardan Türkiye'ye dönme imkânı bulabileceği belirtiliyor. Zat-ı âlinizin beyanı gözaltının tamamen sona erdirilmesi mümkündür diyor olsa da size bildirildiği üzere, bizler de Başbakanımızın sözünde geçerlilik kazanmış olan bu hususta üzerimize düşeni yapmamız gerektiğini düşünüyoruz. Eğer bazı istisnai gözaltların devamı gerekiyorsa, bunların devam etmesi gerekir. Eğer içlerinden bazıları gözaltında kalmak istiyorsa, bu da dikkate alınmalıdır. Hem Avusturya hem de Babıâli adına daha fazla tatsızlığa yol açmadan, bütünüyle bu meseleye bir son verebiliriz." Prens'e arz ettiğim üzere, Ali Paşa Hazretleri'nin niyeti gözaltına tümden son vermektir; ancak bunun, Zat-ı Âliniz tarafından tayin edilecek uygun zamanda yapılacağı açıktır. Mültecilerin çeşitli durumları göz önüne alınarak yapılması gereken bu uygulamanın mahiyeti konusunda bana bildirilen hususlar şunlardır: Bazıları, özellikle de mal varlığı Türkiye'de bulunanlar, ailelerini yanlarına almadan gitmeyi kesinlikle reddetmektedir. Diğerleri ise, Avusturya ile yeniden irtibata geçerek sorumluluk altına girmekten kaçınmaktadır. Eğer mültecilerden bazıları halen Avusturya ile herhangi bir ilişkiye girmek istemiyorsa, bu durumda onların iadesi hiçbir fayda sağlamayacaktır. Bazılarının hâlâ Babıâli'nin himayesine ihtiyaç duyması mümkündür; bu nedenle hepsinin birden gönderilmesi uygun düşmeyecektir. Kossuth meselesine gelince: Prens'e göre,

Kossuth'un serbest bırakılması şu anda herhangi bir sakınca doğurmaksızın gerçekleştirilemez. Avusturya'nın mevcut durumu hakkında uzun bir tablo çizmem gerekmez; Kossuth'un tedavüle sürdüğü banknotların miktarının milyonlarca florine ulaştığını söylemem yeterlidir. Bu banknotların büyük bölümü hâlâ köylülerin elindedir ve Kossuth tarafından çıkarılan bu kâğıt paranın, Kossuth'un beklenmedik bir serbestliği hâlinde eski değerine kavuşması kuvvetle muhtemeldir. Bu da bir isyanı yeniden körükleyebilir. Yine Prens, Kossuth'un serbest bırakılmasının, onun önderlik ettiği ve Macar halkının bir kısmını kanuna aykırı davranışlara zorlayan hareketlere maddi anlamda yeni bir imkân sağlayacağı görüşündedir. Elbette ki mültecilerin durumu zordur. Ancak bu kişilerin hükümetlerine karşı uzun süre direniş göstermeleri ve ülkelerinde düzenin yeniden tesisi yolunda çıkarılan tedbirler, gözaltının bir süre daha uzamasını herkes için daha güvenli kılmaktadır. Bu nedenle gözaltının devamı hem insanlık gereğidir hem de tüm tarafların yararınadır. Vaktim dar olduğundan bu meseleyi daha da uzatamayacağım; zira birkaç saat içinde Vorarlberg üzerinden yola çıkmam ve İmparator'a katılmam gerekiyor. Size daha önce ifade ettiğim gerekçeleri yinelerim: son resmî notada belirtilen yükümlülükler gereği, Ali Paşa Hazretleri'nin sadakatle hareket edeceğine şüphe yoktur; Babıâli'nin iyi niyetli eğilimleri de buna uygundur.

Zat-ı Âlinize, Prens Schwarzenberg'e ilettiğim cevabın bir özetini arz ederken, kendisinden aldığım notta, birkaç açıklama dışında tarafıma aktarılan ifadelerde bir değişiklik yapılmamış olduğunu bildiririm.

Saygılarımla,

(İmza) C. Musurus

No. 19

Sir Stratford Canning'den Lord Viscount Palmerston'a (2 Aralık'ta alındı)

(No. 327)

Gizli

Tarabya, 9 Kasım 1850

Efendim,

Majestelerinin talimatlarına uygun olarak, Babıâli'ye Avusturya Hükümeti ile General Dembinski'nin tabiiyeti konusundaki görüşmelerin sonucuna ilişkin bilgi talebiyle başvurdum. Ali Paşa'dan aldığım yanıtta, meselenin hâlâ karara bağlanmadığını öğrendim. Yaptığım son başvuru, Reşid Paşa'nın da hazır bulunduğu bir görüşmede gerçekleşti. Tarafımdan dile getirilen memnuniyetsizliği duyan Reşid Paşa, konunun artık daha fazla geciktirilmeden sonuçlandırılması gerektiğini ima etti.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 20

Sir Stratford Canning'den Lord Viscount Palmerston'a (2 Aralık'ta alındı)

(No. 337)

Tarabya, 18 Kasım 1850

Efendim,

Kütahya'daki mülteciler adına gösterdiğim tüm çabalar şimdiye dek gözle görülür bir sonuç vermemiştir. Majestelerinin talimatlarına uygun olarak, Osmanlı nazırlarına Avusturya Hükümeti'nin onayını daha fazla beklememeleri ve Macaristan ile Transilvanya'da düzenin tamamen sağlanmasının Babıâli'ye verdiği hakkı kullanarak harekete geçmeleri yönünde baskı yaptım. Ancak açıkça görülmektedir ki, Babıâli bu kadar kararlı bir adım atmaya henüz hazır değildir. Ali Paşa, birkaç gün önce Viyana'ya büyükelçi olarak gönderilen Arif Efendi'nin, Avusturya Hükümeti üzerinde etkili bir izlenim yaratmak ve mültecilerin serbest bırakılmasına dair Osmanlı görüşünü savunmak üzere her türlü argümanla donatıldığını bana bildirmiştir. Prens Schwarzenberg'in olası bir ret cevabı durumunda Babıâli'nin nasıl bir yol izleyeceğini sorduğumda, Ekselansları böyle bir durum ortaya çıkarsa bunun dikkate alınacağını söylemekle yetindi. Bu arada mültecilerin Kütahya'dan daha ılıman bir iklime sahip Bursa'ya nakledilmesi meselesi de henüz hükümet tarafından karara bağlanmamıştır. Bu konuda yaptığım ısrarlı girişimler yalnızca olumsuz bir kararın ertelenmesine yol açmış, erken gelen kış mevsimi de meseleyi Prens Schwarzenberg'in arzusu doğrultusunda askıya almıştır.

General Dembinski'nin serbest bırakılması bile, her bakımdan açık ve tartışılmaz bir adalet meselesi olmasına rağmen, Avusturya elçiliğinin talebi üzerine ertelenmiştir. Konuya ilişkin son yazışmama cevaben Ali Paşa, Avusturya Hükümetinden talimat almak bahanesiyle üç haftalık ek bir erteleme istediğini bildirmiştir. M. Pisani'ye, Osmanlı nazırını bu belirsiz erteleme sürecine razı olmaktan vazgeçirmesi yönünde bir kez daha girişimde bulunması talimatını verdim; ancak bu konuda başarıya ulaşma umudum oldukça zayıftır.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 21

Viscount Palmerston'dan Sir Stratford Canning'e

(No. 315)

Dışişleri Bakanlığı, 11 Aralık 1850

Efendim,

Majestelerinin Hükümeti'nin, 18 Kasım tarihli (No. 337) raporunuzda bildirdiğiniz şekilde Kütahya'daki Macar mültecilerin gözaltında tutulmasına ilişkin izlediğiniz yolu onayladığını Ekselansınıza bildirmek isterim.

Saygılarımla,

(İmza) Palmerston

No. 22

Sir Stratford Canning'den Viscount Palmerston'a (19 Aralık'ta alındı)

(No. 365)

Tarabya, 5 Aralık 1850

Efendim,

General Dembinski'nin gözaltı durumu hakkında Ali Paşa tarafından hâlâ tatmin edici bir cevap verilmemiştir. Avusturya Hükümeti'nin dayanağı olmayan bir iddiadan bu kadar uzun süre faydalanmasına izin verilmesinin ne kadar zayıf ve adaletsiz olduğu yönündeki sürekli soru ve değerlendirmelerim, maalesef Babıâli'nin Prens Schwarzenberg'e yeni bir hoşnutsuzluk konusu teşkil edecek herhangi bir adım atmaktaki isteksizliğini aşamamıştır. Bunca gecikme ve oyalamalar karşısında yorulmuş bulunmaktayım. Bu sebeple M. Pisani'ye, düşüncelerimi Ali Paşa'ya hiçbir çekince olmaksızın ifade etmesini ve temsil girişimlerimin başarısızlığını Lordluğunuza bildireceğimi söylemesini emrettim.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 23

Lord Viscount Palmerston'dan Sir Stratford Canning'e

(No. 1)

Dışişleri Bakanlığı, 2 Ocak 1851

Efendim,

5 Aralık tarihli No. 365 sayılı raporunuzda aktardığınız üzere, General Dembinski'nin alıkonulmasına ilişkin sorularınıza Babıâli'nin cevap vermekteki gecikmesi nedeniyle yürütmüş olduğunuz yöntemin, Majestelerinin Hükûmeti tarafından onaylandığını size bildirme görevim vardır.

Saygılarımla,

(İmza) Palmerston

No. 24

Sir Stratford Canning'den Viscount Palmerston'a (20 Ocak'ta alındı)

(No. 3)

İstanbul, 4 Ocak 1851

Efendim,

Ali Paşa, bugün M. Frederick Pisani aracılığıyla bana haber göndererek, Avusturya Maslahatgüzarına resmen bildirdiğini ifade etmiştir: Eğer şu anda gelmesi gereken Viyana postası yahut gelecek haftanın postası, General Dembinski hakkında Avusturya Kabinesi'nin uzun

zamandır beklenen cevabını getirmezse, Babıâli söz konusu subayın gecikmeksizin ve tercih edeceği her ülkeye gitmesine izin verecektir.

Saygılarımla

(İmza) Stratford Canning

No. 25

Sir Stratford Canning'den Viscount Palmerston'a (3 Şubat'ta alındı)

(No. 16)

İstanbul, 15 Ocak 1851

Efendim,

Türk nazırlarının nihayet General Dembinski'yi daha fazla gecikmeksizin serbest bırakmaya karar verdiklerine inanmak için sebebim var. Ali Paşa, Viyana'dan beklenen cevap son Avusturya postasıyla gelmediği takdirde, Babıâli'nin kararının daha fazla ertelenmeyeceğine dair bana söz vermişti. Üç gün önce ulaşan postada da bu cevap yoktu; bu nedenle kendisine verdiği sözü yerine getirmesi için başvurdum. Bugün verdiği cevapta bana, Babıâli'nin General'in derhal serbest bırakılması için Sultan'ın iradesine başvuracağını bildirdi ve bu hükümetin şimdiye kadarki uygulamalarına bakılırsa, meselenin artık arzularımıza uygun şekilde çözüleceği kanaatindeyim.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 26

Viscount Palmerston'dan Sir Stratford Canning'e

(No. 35)

Dışişleri Bakanlığı, 7 Şubat 1851

Efendim,

Majestelerinin Hükümeti'nin çeşitli kesimlerden, Asya'da (Anadolu'da) şu anda gözaltında bulunan Bay Kossuth ve arkadaşlarının serbest bırakılmasını sağlamak üzere Majestelerinin Hükümeti'nin arabuluculuğuna başvurulmasını talep eden muhtıralar aldığını Ekselanslarına bildirmek zorundayım; ve Ekselanslarını bu durumu Osmanlı Hükümeti'nin dikkatine sunmaları için talimat vermek durumundayım; zira bu durum, bu ülke halkının söz konusu muhtıraların ele aldığı meseleye duyduğu derin ve yaygın ilginin bir kanıtıdır. Ekselanslarınız aynı zamanda şunu da gözlemlemelidir ki, geçen yıl Sultan'ı, Leh ve Macar mültecilerle ilgili kendisinden talep edilen şartlara uymama yönünde desteklemek amacıyla Majestelerinin Hükümeti'ne Britanya Milleti tarafından güçlü ve samimi bir destek sağlanmıştı; ancak bu destek, Sultan'ın, Britanya tarafından gerektiği şekilde desteklendiği takdirde, bu mültecilere ilişkin meselede tamamen bağımsız bir tutum sergileyeceği izlenimine dayanıyordu. Osmanlı Hükümeti'nin hatırlaması gereken husus şudur ki, Büyük Britanya, Osmanlı İmparatorluğu'na

ancak ve ancak Britanya Hükümeti'nin kamuoyu desteğini arkasında bulundurduğu ölçüde etkili bir biçimde destek olabilir.

Saygılarımla,

(İmza) Palmerston

No. 27

Sir Stratford Canning'den Viscount Palmerston'a (8 Şubat'ta alındı)

(No. 24)

İstanbul, 20 Ocak 1851

Efendim,

Cenova'ya ait bir gemi, içinde 270 Leh mülteciyle birlikte ve Babıâli'nin masraflarını üstlenmesiyle kiralanmış olarak, şu anda Konstantinopolis limanından ayrılmaktadır. Bu talihsiz yolcular, Amerika Birleşik Devletleri'ne gitmek üzere daha sonra Liverpool'a doğru bir seyahati planlamış olduklarından, doğrudan nihai varış noktalarına ulaşacak imkândan yoksun bulunmaları sebebiyle burada mola vermek zorunda kalmışlardır. Ali Paşa'dan öğrendiğime göre, bu göçmenlerin 240'ı Babıâli'den yol masraflarını karşılamak için yeterli miktarda para almış ve İngiltere kıyılarına ulaştıklarında bir aylık geçimlerini sağlayacak kadar ikmal bırakılmıştır. Ayrıca Amerika Birleşik Devletleri'ne giriş için Amerikan pasaportu da kendilerine sağlanmıştır. Kalan 32 kişi ise benzer miktarda yardımı kısmen Babıâli'nden, kısmen başka bir kaynaktan almıştır. Bunlar, Şumnu'dan Sultan'ın topraklarında bir koloni kurmak amacıyla gelmiş ve ülkeden ayrılmış olan birçok Macar'ın yerine geçmek üzere gemiye binmişlerdir.

Bu 30 Macar ile aynı milletten olan diğer 36 kişi hâlihazırda burada bulunmaktadır ve Bay Kossuth'un tavsiyesine kulak vererek rehberlik istemektedir. Onlar da İngiltere'ye giden Oriental buharlı posta gemisine binmek üzeredir. Her ne kadar kendileri lehinde yaptığım tüm girişimlere rağmen, Babıâli onları göndermeye karar vermiştir; fakat aynı zamanda yolculuk masraflarını karşılamak üzere kendilerine para vermiş ve Liverpool'a vardıklarında ilk ihtiyaçlarını karşılayacak desteği sağlamıştır.

Bu zavallı göçmenlerin durumunu, derin bir merhamet duygusu duymadan değerlendirmek herhangi biri için güç olacaktır ve kanaatimce, bu konuda Türk nazırlarının da hesap vermesi gereken hususlar vardır. Her ne kadar yardım görmeden bırakılmadıkları doğru olsa da bazen mantıksız ve sabırsız beklentiler göstermişlerdir. Ancak ilk günden bugüne pek çok gereksiz sıkıntıya katlanmışlardır ve Osmanlı İmparatorluğu'ndan gerçekleşmiş bu son göçleri, Babıâli'yi zahmetli bir sıkıntıdan kurtarmakla beraber, onları muhtemelen verimsiz bir teşebbüste boşa çaba sarf etmekten alıkoysa da, en değerli umutları için bir ölüm darbesi ve Kossuth'un Kütahya'daki ikametine acı bir ağırlaşması olarak etki gösterecektir.

Onlar adına kullanabileceğim tek araç ikna idi ve her ne kadar bunu daha etkili biçimde kullanmam muhtemelen mümkün olmasa da eğer bu ülkede bir tarım kolonisi kurmaya yönelik kaynaklarının gerçekliğine daha sağlam biçimde kanaat getirebilmiş olsaydım ve -ki kendilerine bunlara güvenmeleri gerektiği aşırı iyimser bir biçimde telkin edilmiş gibi görünmektedir- bu yardımcı imkânlar hakkında daha olumlu bir düşünceye sahip olsaydım, bu aracı çok daha

büyük bir memnuniyetle kullanmış olurdum. Hâlihazırdaki durumla birlikte, benim başarım yalnızca, Babıâli'nin başlangıçta vermeye niyetli olduğundan biraz daha fazla miktarda paranın onların yolculuğu ve sonrasındaki geçimleri için tahsisini sağlamaktan ibaret kalmıştır.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 28

Sir Stratford Canning'den Viscount Palmerston'a (19 Şubat'ta alındı)

(No. 37)

İstanbul, 4 Şubat 1851

Efendim,

Majestelerinin Hükümetinin, Macaristan'ın en seçkin mültecilerini bu kadar uzun süre etkilemiş olan ve siyasi zorunluluk bakımından son derece tartışmalı bulunan bu uygulamanın sona erdirilmesine duyduğu canlı ilgiden haberdar olarak, Sultan'ın Viyana'daki Büyükelçisi'nin Prens Schwarzenberg ile yürüttüğü görüşmeler konusunda cevap aldığı anda meseleyi yeniden ele alacaklarına dair daha önce verdikleri sözü Osmanlı Nazırlarına defalarca hatırlattım. Bu konuyu sürdürmekteki ısrarım, tamamen aynı gerekçelere dayanmaktadır. Ali Paşa'dan yalnızca dört gün önce, bir gecikme nedeni olarak Prens'in şahsen varlığına duyulan gerekliliği tekrar eden bir yanıt aldım. Ekselansının son gelişinden bu yana yalnızca on gün geçtiğinin farkındayım; fakat Prens Viyana'dan ayrılmadan önce Schwarzenberg'in talimatlarını yerine getirmeden ayrılmış olmasının memnuniyetsizlik doğurduğunu biliyorum. Ayrıca, bu talimatların geri dönüşünün, beklenen raporu getirmesi muhtemel olan Avusturya postasıyla yakın tarihlerde gelmesinin beklendiğini de ekledi.

General Dembinski'ye ilişkin cevaba gelince; Kütahya'ya serbest bırakılma emrinin gönderilmediğini öğrenmek beni hem hayrete düşürdü hem de üzdü zira onun serbest bırakılmasının on beş gün daha gecikmesi beklenemezdi ve daha uzun süre ertelenmesi ise akla bile gelmezdi. Bu durumun Ali Paşa'da uyandırdığı duyguları kendisinden saklamadım ve bugün kendisinden aldığım teminata göre, General Dembinski'nin serbest bırakılmasına dair emrin Kütahya'ya iletildiğini bizzat görmedikçe bu meseleyi tamamlanmış saymayacağım.

Saygılarımla

(İmza) Stratford Canning

No. 29

Sir Stratford Canning'den Viscount Palmerston'a (10 Mart'ta alındı)

(No. 50 Gizli)

İstanbul, 19 Şubat 1851

Efendim,

Kütahya'daki mültecilerin serbest bırakılmasına ilişkin olarak M. de Klezl tarafından Babıâli'ye sunulan notanın bir kopyasını, Lordluğunuzun bilgisine sunmak üzere ekte takdim etmekten onur duyuyorum. Bu belgeyi Ali Paşa'dan gizli olarak temin ettim.

Ayrıca, aynı konuya ilişkin olarak Frederick Pisani Bey'e tarafımdan gönderilmiş bir talimatın bir kopyasını ve söz konusu beyefendinin Ali Paşa'nın cevabına dair raporunu da birlikte sunuyorum.

Ali Paşa'nın gizli olarak bildirdiğine göre, Prens Schwarzenberg, Sultan'ın Viyana'daki Büyükelçisi Arif Efendi'nin mültecilerin durumuna dair daha tatmin edici bir cevap elde etme girişimlerine sert bir şekilde karşılık vermiştir. Prensin, Ekselansını susturduğu, ona yalnızca daha önce Konstantinopolis'e yazdığını ve bu konuda artık hiçbir şey işitmek istemediğini kesin bir ifadeyle belirttiği anlaşılmaktadır. Bu ani ve küstah davranış, Babıâli üzerinde hoş olmayan bir etki yaratmıştır.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 29, Ek- 1

M. de Klezl'den Ali Paşa'ya

İstanbul, 9 Şubat 1851

Majesteleri Avusturya İmparatoru'nun Babıâli nezdindeki Maslahatgüzarı sıfatıyla imza sahibi ben, Ekselansları Hariciye Nazırı Ali Paşa'yı, Majesteleri Sultan'ın, Babıâli'nin Kütahya'da tutulan Macar isyancılarının bazı liderlerine karşı üstlendiği yükümlülüklerin yerine getirilmesini mümkün olduğunca kolaylaştırma isteğiyle, bu mültecilerin büyük bir kısmının Osmanlı topraklarından ayrılmasına izin vermeye hazır olduğu hususunda bilgilendirmekten derin bir memnuniyet duymaktayım.

Ekli liste No. 1, halen Kütahya'da tutulmakta olan tüm mültecilerin isimlerini ihtiva etmektedir; yani isyanın liderleri ile bunları kendi rızalarıyla takip eden şahısları.

Liste No. 2 ise, bu son listede yer almayan ve dolayısıyla tutulmaya devam edecek olan mültecileri göstermektedir. Dolayısıyla, ilk listede adı geçen tüm mülteciler: Osmanlı topraklarından, ikamet ettikleri yerlerden ayrılmak şartıyla serbestçe çıkabileceklerdir; Kendilerine, biri Malta olmak üzere, diğer iki ülkeye gitme izni verilecektir.

Babıâli, bu kararın, daha önce hükümetim tarafından iletilmiş yazılı güvencelere uygun olarak, iki devlet arasında kararlaştırılmış ve gerekli görülen diplomatik nezaket çerçevesinde alınmış olduğunu kabul edebilir. Böylelikle, hükümetimin Kütahya mültecilerinin koşullarının

sonlandırılması veya hafifletilmesi konusundaki ısrarlı taleplerine olumlu karşılık verilmiş olmaktadır.

İskan tedbirlerinin bundan böyle yalnızca sekiz lider ile onların maiyetinden dokuz kişiye uygulanacak olması nedeniyle, Avusturya Hükümeti, Babıâli'nin kendisinden gelen bu yeni dostluk ve iyi niyet göstergesini takdir ederek, söz konusu meseleye ilişkin tedbirlerin aynı titizlikle sürdürülmesini isteyeceğine dair haklı bir umut beslemektedir; zira Kütahya'da gözaltında tutulması gereken mültecilerin sayısının azlığı, Yüce Babıâli için bu tedbirleri kat kat daha az güç ve zahmetli hâle getirmektedir.

İki komşu imparatorluğu memnuniyet verici biçimde birleştiren samimi dostluk bağlarını daha da kuvvetlendirmekten başka bir amaca hizmet edemeyecek böylesi bir bildirimin aracı olmaktan duyduğum memnuniyeti ifade ederken, imza sahibi aşağıdakileri arz eder.

Saygılarımla,

(İmza) Ed. De Klezl

No. 29, Ek-2

Kütahya'daki Mülteciler Listesi

1. Liste: Kütahya'da gözaltında bulunan Macar ve Lehistanlı İsyancılar.

Gözaltındaki liderlerin ve onlara gönüllü olarak eşlik edenlerin isimleri:

1. Louis Kossuth: Madame Kossuth, Daniel Tharz, Louis Frater, Étienne Kinizcy, Emeric Timari, Jean Kalapsa, Paul Gracheneck, François Nazsmann, Ladislas Beresneczy, Guillaume Weigl, Martin Koszta, Joseph Seredy, Louis Torok, Edouard Biro, Charles Laszlo, Edouard Loradi, François Kappner, Gideon Acs, Emeric Ezech, Gustave Wagner, Spaozek Wagner, Üç seyis.

2. Casimir Batthyani; Madame Batthyani, Mihalovics, Altı hizmetkâr.

3. Lazari Meszaros; Katona, Aschbach.

4. Maurice Perczel; Madame Perczel, Nalasz, Peretzky.

5. Nicolas Perczel, Bir hizmetkâr.

6. Adolphe Gyurmann; Madame Gyurmann, Bir hizmetkâr.

7. Dembinsky; Chotchuisky, Lavoisky, Navitsovits, Bir hizmetkâr.

8. Mateczinsky; Szezepauski.

9. Przemysky; Bir hizmetkâr.

10. Szolosy; Bir hizmetkâr.

11. Wysocki; Lissakowski, Kossak, Bir hizmetkâr.

12. Stanislaus Briganti.

13. Chojceki.

14. Alexandre Arboth; İki hizmetkâr.

15. Étienne Kovacz, Eski Papaz.

16. Joseph Fokner.

17. Emanuel Luley.

18. Meiranodsky.

19. Butharni.

20. Tschoznirky.

21. Tchorzonitzky.

22. Grohowalsky.

23. Pleszinsky.

No. 29, Ek-3

Kütahya'da Kalmaya Devam Edecek Mültecilerin Listesi

2. Liste: Kütahya'da Kalmaya Devam Etmesi Gereken Macar Ayaklanmasının Önderleri

1. Louis Kossuth, beraberinde: Madame Kossuth, Daniel Thasz, Jean Kalapsza, François Naszmann, Gustave Wagner, Ladislas Berezenzcy, Gédlon Aez,

2. Casimir Batthyani, beraberinde Madame Batthyani,

3. Maurice Perczel,

4. Nicolas Perczel,

5. Wysocki,

6. Alexandre Arboth,

7. Adolphe Gyurmann, beraberinde Madame Gyurmann,

8. Emmanuel Luley.

No. 29, Ek- 4

Sir Stratford Canning'den M. F. Pisani'ye

İngiliz Elçiliği, 13 Şubat 1851

Efendim,

Kütahya'daki mültecilere ilişkin mesajıma Ali Paşa'nın verdiği cevabı içeren raporunuzdan memnuniyetle öğrenmiş bulunuyorum ki, Babıâli bu konuda Avusturya'nın görüşünü benimsemeye niyetli değildir. Samimiyetle umut ederim ki Osmanlı Hükümeti, kutsallığı ve adalet duygusu itibarıyla bu sonucun doğurduğu beklentilere ilaveten, kendi kanaat ve gerçek menfaatlerine göre hareket edecek cesarete sahiptir. Babıâli, zaten Avrupa'ya karşı üstlendiği yükümlülüklerin çoğunu yerine getirmiştir ve Avusturya'nın kendisine yönelttiği taahhüdün de gereğini yerine getirmeye kararlıdır. Ancak, bunu yaparken, söz konusu devletlerin saatlerce

süren tehditkâr baskıları altında ya da görünürde mevcut bir tehlike nedeniyle hareket ediyor görünmemelidir. Bunu yapmakla Babıâli, yalnızca Avrupa'nın gözündeki konumunu değil, aynı zamanda kendi haysiyetini de koruyacak; gecikmeli dahi olsa adil ve insani olan bir kararı benimseyerek, bu konuyla bağlantılı koşulların talep ettiği hakkaniyeti sağlayacaktır.

Hazırlıkların ertelenmesi, mültecilerin iyileştirilmesi amacıyla öngörülen koşullara eklenen bir süreyi, bu kimselerin zaman zaman karmaşık şekillerde gizlenmiş ya da doğrudan doğruya ortaya konmuş bazı haksız muameleler nedeniyle karşılaştıkları sıkıntı ve aşağılanmayı artırmaktadır.

Sultan ve nazırları, işi tamamen üzerlerinden atmak istercesine, yalnızca tüm grubun bir defada serbest bırakılması için hazır olduklarını belirtmişlerdir. Böylelikle, girişilen işin insani, şerefli ve tarafsız niteliğinden daha fazlasını yapmanın mümkün olmadığını ifade etmektedirler. Avusturya'dan gelecek olan iyi niyetli ve dostça bir açıklama dışında, daha fazla bir gecikmeyi gerektirecek hiçbir şey bulunmamaktadır.

Ali Paşa'nın Majestelerinin Hükümeti'nin memnuniyetini sağlayacak tam bir güvence vermesini dilerim.

Bu talimatı Ali Paşa'ya okuyacak, kendisinden, bu konudaki hislerimi hem Sultan'a hem de meslektaşlarına iletmesini isteyeceksiniz.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Cannİng

No. 29, Ek- 5

M. F. Pisani'den Sir Stratford Canning'e

Pera, 13 Şubat 1851

Sayın Büyükelçi,

Bugün tarihli, Kütahya'daki mültecilere ilişkin talimatınızı kelimesi kelimesine okuyup Ali Paşa'ya açıklama yaptığımı Ekselanslarınıza bildirme şerefine sahibim.

Ali Paşa yeniden, Avusturya tarafından talep edilen ayrımın uygun olmayacağı yönündeki özel görüşünü ifade etti; ancak, dedi, bu konuda şu anda olumlu herhangi bir şey söyleyemem; çünkü bu ciddi meseleyi görüşmek üzere Meclis henüz toplanmış değildir. Bu arada, Bakan'a, Canning'in bu vesileyle ifade ettiği duyguları Sultan'a ve meslektaşlarına iletmekte gecikmeyeceğimi temin ettim.

Saygılarımla,

(İmza) F. Pısani

No. 30.

Sir Stratford Canning'den Viscount Palmerston'a (10 Mart'ta alındı)

(No. 51)

İstanbul, 19 Şubat 1851

Efendim,

Avusturya Hükümeti, Kütahya'da tutulmakta olan mültecilerin büyük çoğunluğunun derhal serbest bırakılmasına dair rızasını Babıâli'ye bildirmiştir. Sekiz kişi aralarında, M. Kossuth ve Kont Batthyani de bulunmaktadır, bu serbest bırakma kapsamının dışında tutulmaktadır, ayrıca onlara ilk başta gönüllü olarak katılan ve o zamandan beri aynı gözaltı şartlarına tabi olan belirli sayıda kişi de bu istisnaya dahildir. Diğerlerinin serbest bırakılmasına bazı koşullar bağlanmıştır ve General Dembinski'nin, Sultan'ın topraklarından ayrılmadan önce buraya (İstanbul'a) gelmesine izin verilmemesi şartı dahi ileri sürülmektedir.

Babıâli, söz konusu grubun tamamını, Viyana'ya başka bir nihai başvuru yapılmaksızın ve daha fazla gecikme olmaksızın serbest bırakma hakkını uygulamaya kararlı görünmekle birlikte, bu yönde hareket etmekte tereddüt etmektedir.

Ali Paşa'ya vermiş olduğum tavsiye, Lordluğunuzun tahmin edebileceği üzere, oldukça açıktır. Babıâli'nin, ilan ettiği ilkelere uygun hareket ederek, mültecilerin bir kısmını diğerlerinden ayıran ve böylece geri kalanların ileride serbest bırakılmasını zorlaştıran bir düzenlemeye taraf olmayı reddetmesi, bu suretle kendi onurunu korumasıdır. Konseyin bu ikinci grubun serbest bırakılması hakkında bir karara varıp varmadığını henüz öğrenmiş değilim. Ancak Ali Paşa'nın ifadelerinden anlaşıldığı kadarıyla, M. de Klezl tarafından sunulan nota üzerine yazılı bir cevap verilmesi muhtemeldir; General Dembinski'nin Avusturya Maslahatgüzarının muvafakatiyle buraya gelmesine izin verilecektir; serbest bırakılacak kişiler, Avusturya'nın onayıyla gönderilecek; geri kalanların ise imparatorluğun dört bir yanına seyahat etmelerine imkân tanımak için yalnızca kısa süreli bir gecikmeyle tutulacakları anlaşılmaktadır. Ayrıca, Viyana'ya yapılacak yeni bir başvuru da Avusturya Hükümetinin dileklerine dostane bir nezaket göstergesi olarak yapılacaktır.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 31

Viscount Palmerston'dan Sir Stratford Canning'e

(No. 72)

Dışişleri Bakanlığı, 15 Mart 1851

Efendim,

19 Şubat tarihli Ekselanslarının 51 numaralı raporunu aldım. Bu rapordan, Avusturya Hükümeti'nin Kütahya'daki Macar mültecilerinin belirli bir kısmının derhal serbest bırakılmasına razı olduğu, ancak geri kalanlarının bir süre daha alıkonulmasını talep ettiği anlaşılmaktadır.

Bu vesileyle Ekselanslarınıza bildirmeliyim ki, Majestelerinin Hükümeti, Babıâli'ye bu konuda Avusturya Hükümeti'ne ilişkin olarak yapmış olduğunuz bildirimi ve bu hususta ki tutumunuzu tamamen onaylamaktadır.

Sultan, Macar mültecilerinin Osmanlı İmparatorluğu'nda tutulması yönündeki taahhüdünü, Avusturya İmparatoru'na karşı, Macaristan'da huzur yeniden tesis edilinceye kadar yerine getirmiş olduğuna göre, bundan böyle bir yabancı güç adına zindancı konumuna düşmesi, bağımsız bir hükümdarın vakarına uygun olmayacaktır. Böyle bir durumda kalmasını gerektirecek hiçbir koşulun da artık sürdürülmesi düşünülemez.

Saygılarımla,

(Signed) Palmerston

No. 32

Sir Stratford Canning'den Viscount Palmerston'a (26 Mart'ta alındı)

(No. 60)

İstanbul, 6 Mart 1851

Efendim,

Babıâli, Kütahya'daki mültecilere ilişkin olarak henüz hiçbir kesin karar vermiş değildir. Konuya dair yakında bir Meclis toplanacaktır. Onların derhal serbest bırakılmaları yönünde en güçlü girişimlerde bulundum. Konuyla ilgili Sayın Pisani'ye gönderdiğim asli talimatın bir nüshası ilişikte sunulmuştur; bu talimatı Sadrazam'a bizzat sunarak orada ortaya konan argümanları Ali Paşa'ya da ilettim ve yüksek makamlara sevk edilmesini sağladım. Bununla birlikte, Avusturya Sefareti'nin ısrarlı ve yıldırıcı şikâyetlerinin o derece etkili olmasından ve en adil ile insani olan bu tedbirin ki bunun ivedilikle uygulanmasını büyük bir gayretle tavsiye etmiştim, ertelenmesine yol açmasından endişe duyuyorum. Mösyö de Klezl, birkaç gün önce Sultan'ın eniştesi ve şu sıralar en yakın sırdaşı olan Topçu Seraskeri ile uzun bir görüşme yapmıştır, ziyaretinin amacının Fethi Ahmet Paşa aracılığıyla Majestelerinin zihninde kötü bir izlenim uyandırarak Bay Kossuth ve talihsizlik içindeki arkadaşları aleyhine bir kanaat oluşturmak olduğu makul biçimde varsayılabilir. Avusturya'nın güçlenen konumu ve talihsizlik içindekilerin tarafında bulunanların bir kısmının ihtiyatsız davranışları, Kütahya'dakilerle ilgili olarak Babıâli'nin kararını sürdürme güçlüğünü artırmaktadır.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Cannıng

No. 32, Ek 1

Sir Stratford Canning'den M. F. Pisani'ye

İngiliz Elçiliği, 21 Şubat 1851

Efendim,

Ali Paşa'nın Kütahya'daki mültecilere ilişkin olarak M. de Klezl'in notasına verdiği cevabın taslağını büyük bir dikkatle okuduğumu zaten biliyorsunuz; bu taslakta yer alan düşünce bütünlüğünü, tam anlamıyla onaylamaya değer bulduğumu da belirtmiştim. Bu talihsiz kişilerle ilgili olarak Ekselansının bana sözlü olarak ilettiği bilgiler, Avusturya'nın muvafakatini elde etmeye olan gayet doğal isteğine rağmen, adalet duygusu ile kendi haysiyet ve menfaatlerine dair bir anlayışın, Babıâli'yi onların ülkesinden ayrılmasına izin vermeye yönelteceği ümidini taşımama imkân vermektedir. Gecikmenin artık daha da uzamayacağını umuyorum.

İnkâr edilemez ki Babıâli'nin kendisi de yerinde bir biçimde kabul etmektedir ki, artık bu kişilerin Türkiye'deki gözaltı hâlinin sürdürülmesini gerektirecek hiçbir yükümlülüğü kalmamıştır. Viyana'ya yapılacak yeni bir başvuruyu gerektirecek tek makul gerekçe, nezaket ve uluslararası saygı olabilir. Türk Konseyi, komşu bir imparatorluğa karşı özenli bir nezaket göstergesi dışında, bu fikri ayakta tutacak bir neden görememektedir. O hâlde nasıl olur da bu derece gereksiz ve sonuçsuz bir önlem, bu kadar güçlü itiraza rağmen savunulabilir? Babıâli'ye şu sorulabilir: Adaletin açık yükümlülüklerini göz ardı edip, komşu bir devletin tatmin duygusuna mı hizmet edecektir? Viyana Kabinesi bu konuda zaten onlara nazikane takdirlerini iletmemiş midir? Babıâli'nin temkinli davranışı, dost devletlerin önerileri ve bu önerilerle birlikte gelen tavsiyeler, mültecilere karşı akıllıca, insancıl ve onurlu bir davranış tarzını gerekli kılmıyor mu?

Görünüşe bakılırsa Babıâli, komşuluk ilişkilerinin gerektirdiği iyi niyet bağlarına kendisini bağlı saymış ve aslında resmen üstlenmediği bir yükümlülüğü titizlikle ve tamamıyla yerine getirmeye çalışmıştır. Bu görevi büyük bir dikkat ve özveriyle yerine getirmiş; tavsiye edilen kişilerin sıkıntılarına ortak olmuş, onlara insaniyet duygusu ile yaklaşmıştır. Hangi ölçüde daha fazla özveride bulunduğu açıktır: Zira kendisine duydukları güven nedeniyle, yüksek bir tehlikeyi göğüsleyip kendi yanına sığınan bu kişiler, hiç beklenmedik bir zamanda ve büyük bir baskıyla, Babıâli'yi sözde verilmiş bir sözü yerine getirmeye zorlamışlardır, oysa bu tazyik, çok daha önce başkaları tarafından karşılanmıştı.

Bu güçlü gerekçeler, haklı bir cevabın yokluğunda dahi etkileyicidir; Viyana'ya yapılacak yeni başvurunun doğuracağı muhtemel sıkıntılarla birlikte düşünüldüğünde, daha da kuvvet kazanmaktadır. Ayrıca, Babıâli'nin gereksiz bir gecikmeye razı olmasının, tüm dünyanın gözünde haksızlıkla suçlanabileceği düşünülmelidir, zira böyle bir durumda Babıâli, haksız ve gereksiz bir adımı tekrar edecektir.

Bu nedenle, meselenin gerçek hâliyle ele alındığında ve her türlü yanıltıcı görünümden arındırıldığında, Ali Paşa'nın cevabının son kısmında yer alan düşünceleri gerçekleştireceğine dair kuvvetli bir umut besliyorum. Kararını, yalnızca kendi çıkarlarıyla uyumlu olarak ve daha net bir ifadeyle vermesi hâlinde, Hükümetinizi tehlikeye atmadan, komşu bir gücün tepkisini çekmeksizin hareket etmiş olacak; böylece hem insaniyet hem adalet adına büyük bir iyilik yapacak ve aynı zamanda dost bir hükümet ile milletin memnuniyet hissini artıracaktır.

Bu mesele hakkında İngiltere'nin bir ucundan diğer ucuna dek hâkim olan düşünceler iyi bilinmektedir; Ekselansının bu düşünceleri dikkatle değerlendirmesi için kendisine tavsiyede bulunmayı ihmal etmeyeceksiniz. Kendisine bu talimatın içeriğini açıklayacak ve bir nüshasını eline bırakacaksınız.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 33

Sir Stratford Canning'den Viscount Palmerston'a (26 Mart'ta alındı)

(No. 63 Gizli)

İstanbul, 6 Mart 1851

Efendim,

Ali Paşa'ya, Kütahya'daki mülteciler meselesi hakkında Avusturya Maslahatgüzarı tarafından gönderilmiş resmî bir notanın bir kopyasını ekte sunuyorum. Bu notayı bana gizli bir şekilde iletmiş olması nedeniyle Osmanlı Devleti Hariciye Nezareti'ne minnettarım; zira bu belge, Avusturya Kabinesi'nin Kossuth ve onun yakın taraftarlarının tutulmaya devam edilmesine ne derece önem atfettiğini açık biçimde göstermektedir.

General Dembinski'nin gelişinden şikâyet ederken bile, Avusturyalı Dragoman Ali Paşa'ya, bu durumun tüm sorumluluğunu Ekselanslarının üzerine yıktığını söylemiştir. Osmanlı Nazırının buna uygun bir vakar ve kararlılıkla karşılık verdiği anlaşılmaktadır; yine de bu konuşmanın Paşa üzerinde nahoş bir etki bıraktığı görülmektedir.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 33, Ek

M. de Klezl'den Ali Paşa'ya

İstanbul, 27 Şubat 1851

Aşağıda imzası bulunan, Avusturya İmparatoru Majestelerinin Osmanlı Devleti nezdindeki Maslahatgüzarı, bu vesileyle Majesteleri Sultan'ın Hariciye Nazırı Ekselansları Ali Paşa'ya aşağıdaki açıklamayı iletme onuruna sahiptir:

Kütahya'da bu şehirde tutulmakta olan herhangi bir mültecinin, İmparatorluk Hükümeti'nin önceden rızası olmaksızın ve Şumnu'daki mültecilerin Kütahya'ya naklinde uygulanmış olan usul ve tedbirler olmadan Kütahya'dan ayrılması, söz konusu mültecilerin alıkonulmasına ilişkin düzenlemeye yönelik bir ihlal olarak kabul edilecektir. Bu tarz bir ihlal, iki imparatorluk arasındaki ilişkilere ciddi biçimde zarar verebilecek mahiyette bir olay olarak değerlendirilecektir.

Saygılarımla,

(İmza) Ed. De Klezl

No. 34

Sir Stratford Canning'den Viscount Palmerston'a (26 Mart'ta alındı)

(No. 64)

İstanbul, 6 Mart 1851

Efendim,

Daha önceki yazışmalarımda, İngiltere'ye gitmek üzere birkaç hafta önce yola çıkan Lehistanlılarla birlikte İngiltere'ye doğru hareket hazırlıkları yaptıklarını belirttiğim Macar mülteciler hâlâ buradalar ve Ali Paşa'dan öğrendiğime göre, Babıâli onların bir an önce ayrılmasını teşvik etmeyi niyet etmektedir. Şu ana kadar burada kalmalarına göz yumulmuş olmasının nedeni, M. Kossuth'un ki kendisini hâlen reisleri olarak görmeye devam etmektedirler, talimatlarını almalarına zaman tanımaktır. Bu ülkede onları "kolonist" olarak iskân etme planı, kendileri tarafından terk edilmemiş olsa bile, uygulanamaz bulunmuş görünmektedir.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 35

Sir Stratford Canning'den Viscount Palmerston'a (26 Mart'ta alındı)

(No. 66)

İstanbul, 6 Mart 1851

Efendim,

General Dembinski birkaç gün önce Kutahya'dan buraya geldi. Fransa'ya gidecektir ve ay sonundan sonra bu ülkede kalmasına izin verileceğini sanmıyorum. Avusturya Elçiliği, kendisine hiçbir şekilde Konstantinopolis'i ziyaret etmesine izin verilmemesinden sürekli şikâyet etmektedir. Aynı zamanda Babıâli'nin hizmetine sürekli olarak alınması için bir düzenleme yapılabileceği umudunu taşımaktadır. Bu konuda kendisine bazı beklentiler verilmiş olabilir; ancak Avusturya'nın etkisinin hâlâ yoğun biçimde sürdüğü kuşkusuzdur. Bu etkinin belirtilerinden biri, Osmanlı Nazırlarının kendisini burada bir ziyaretçi olarak kabul etmeye hâlâ isteksiz davranmalarıdır.

Bana burada anlattığına göre, kendisi ile Kossuth, Kutahya'daki gözaltı süresi boyunca birbirlerinden ayrı tutulmuşlardır. Bu ayrılık, Kossuth'un Macaristan'ın son Başkanının karakterine duyduğu güvensizlikten kaynaklanmış görünmektedir. General Dembinski ayrıca, Macar kuvvetlerinin komutasında bulunduğu sırada Rus ordusunun bazı subaylarıyla gizli bir temas kurulduğunu; bu subayların, savaşta başarı elde etmesi hâlinde, birliklerini destek vermek üzere kendisiyle iş birliğine hazırlıklı olduklarını ifade ettiklerini söylemiştir. Bu olağanüstü olay beni oldukça şaşırtmıştır; fakat General, bu bilgiyi güçlü bir şekilde doğrulamıştır. General Dembinski'nin bu ifadesi, Rus ordusunun gerçekte İmparator'un şahsına ve hizmetine ne kadar az bağlılık duyduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Saygılarımla,

(İmza) stratford canning

No. 36

Sir Stratford Canning'den Viscount Palmerston'a (1 Nisan'da alındı)

(No. 89)

İstanbul, 18 Mart 1851

Efendim,

Kütahya'daki mültecilerle ilgili olarak Meclis bir karar almıştır. Bakanlığa sunulan üç teklifften biri benimsenmiştir; bu teklif, tüm mültecilerin serbest bırakılmasını karara bağlamakta, bu kararın Avusturya Maslahatgüzarına derhal bildirilmesini ve Viyana Sarayı'na son bir bildirimin iletilmesi için en fazla otuz günlük bir gecikme öngörmektedir.

Bu mültecilerin kurtuluşunu sağlamak için bu resmî prosedür olmaksızın dahi gücüm yettiğince her şeyi yaptım ve fazla bir başarı umudu bulunmamasına rağmen, Babıâli'nin onlar lehine aldığı kesin kararın derhal uygulanmasını sağlamak için hâlâ çabalamaktayım.

Bu konuyla ilgili olarak Bay Pisani'ye gönderdiğim son talimatın bir sureti ilişiktedir. Bunu incelediğinizde, Ekselanslarının yazışmalarından ve bana iletilen muhtıralardan en iyi şekilde yararlandığımı göreceksiniz.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 36, Ek

Sir Stratford Canning'den M. F. Pisani'ye.

Pera, 15 Mart 1851

Efendim,

Kütahya'daki mültecilere ilişkin olarak, yakın zamanda Vikont Palmerston'dan aldığım ve içeriğini daha önce Ali Paşa'ya zaten ilettiğiniz talimatın bir bölümünü burada ekliyorum.

Bu alıntıyı Ekselanslarının eline sunarken, İngiltere, İskoçya ve Galler'in pek çok kasabasından Lordluğuna gönderilen muhtıraların ifadelerinin, çok daha sert bir dil kullanılmasını haklı çıkaracak nitelikte olduğunu göreceksiniz. Babıâli'den saklanmamalıdır ki, Türk Hükümeti'nin başka bir gücün ilk anda ölümden korunarak Sultan tarafından bu kadar asilane bir şekilde himaye edilen ve kabul edilen, ardından da Majestelerinin ülkesi tarafından sağlam ve cömert ilkeler çerçevesinde kurtarılan bu talihsiz bireylerin zindan bekçisi rolünü bu kadar uzun süre sürdürmesine izin vermesinde gösterdiği zafiyet, İngiltere'deki kamuoyunu derinden etkilemiştir. Bu misafirperverlik ve kurtarma, İngiliz halkının evrensel takdir ve hayranlığını kazanmıştır. Babıâli'nin bu önemli durum karşısında en ciddi siyasi çıkarları göz önüne alarak ciddi bir değerlendirme yapmasını kuvvetle tavsiye ediyorum. Bu çıkarlar, en ağır sonuçlara gebe bir görüş değişikliğini gerektirmektedir. Babıâli'nin herhangi bir gerçek zorunluluk olmaksızın Kütahya'da alıkonan tüm mültecileri serbest bırakarak adalet ve insanlık görevini

tamamlama konusunda artık daha fazla gecikmeyeceğine dair kuvvetli ümidimi ve beklentimi yineliyorum.

Bu talimatı Ali Paşa'ya iletecek ve bir kopyasını Ekselanslarına bırakacaksınız.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 37.

Viskont Palmerston'dan Sir Stratford Canning'e

(No. 85)

Dışişleri Bakanlığı, 7 Nisan 1851

Efendim,

6 Mart tarihli 66 numaralı yazınıza atıfla, General Dembinski'nin kendisine Rus ordusu subayları tarafından Macaristan'daki son harekât sırasında yapılan bildirim hakkındaki ifadesinin, bu bildirimin General Dembinski'ye bir alay maksadıyla gönderilmediği sürece, oldukça ihtimal dışı göründüğünü Ekselanslarınıza belirtmek zorundayım.

Saygılarımla,

(İmza) Palmerston

No. 38.

Viskont Palmerston'dan Sir Stratford Canning'e

(No. 95)

Dışişleri Bakanlığı, 7 Nisan 1851

Efendim,

Majestelerinin Hükümeti'nin, 18 Mart tarihli 89 numaralı yazınızda aktardığınız üzere, Kütahya'da hâlâ alıkonmuş bulunan Macar mültecilerin serbest bırakılmasını hızlandırma yönündeki sürekli çabalarınızı onayladığını Ekselanslarınıza bildirmek isterim.

Saygılarımla,

(İmza) Palmerston

No. 39.

Sir Stratford Canning'den Viscount Palmerston'a (27 Nisan'da alındı)

(No. 111 Gizli)

İstanbul, 5 Nisan 1851

Efendim,

Babıâli nezdinde, Kütahya'daki Macar mültecileri lehinde, Lordluğunuzun son talimatına uygun biçimde benzer girişimlerde bulunması için Fransız Bakanı'nı başarılı bir şekilde teşvik

ettikten ve tüm diğer ikna yollarını tükettikten sonra, konuyla ilgili olarak bizzat Sultan'ın kendisine doğrudan başvurma fırsatını değerlendirdim. Meclisin aldığı karar, her bakımdan görüşümüze uygun olmakla birlikte, Viyana'ya yeniden bir başvuru yapılması hususu Majestelerinin elinde bulunduğundan ve Osmanlı Devleti Hariciye Nazırı da bu durumu olağanüstü derecede uzayan gecikmeyi mazur göstermek için kullandığından, bu adım atılması daha da gerekli hale gelmişti. Bu sabah Ali Paşa'dan, erkekçe size Fransızcaya çevrilmiş şekli ilişik olarak gönderilen Osmanlı muhtırasını aldım. Asıl metin Sultan'ın kendi el yazısıyla hazırlanmıştır ve bugün sabah saraydan bana bununla ilgili özel bir mesaj ulaştırılmıştır.

Durum umutsuz değildir ancak karşılaştığım zorluk, tahmin ettiğimden daha büyüktür. Sadrazam ile yaptığım görüşmelerden ne sonuç çıkarsa çıksın, Sultan'ın görüşlerini Lordluğunuza tamamen gizlilik içinde iletmenin yerinde olacağını düşünüyorum, böylece bu meselede mücadele etmek zorunda olduğum güçlüğün gerçek mahiyetini öğrenmiş olacaksınız.

Hizmetinizdeyim,

(İmza) Stratford Canning

No. 39, Ek

Sultanın Macar Mültecilerine İlişkin Muhtırası

İngiltere ve Fransa Büyükelçilikleri tarafından sunulan gözlemler ile Babıâli'nin, Avusturya Hükümeti'nin Kütahya'da alıkoyduğu mültecileri daha erken bir tarihte serbest bırakmayı reddetmesi konusundaki görüşü tamamen insanlık kuralına uygundur.

Herkes bilir ki bu kural, Majestelerinin nezdinde son derece kutsal ve önemlidir; Fransa Hükümeti'nin ve özellikle bu meselenin başlangıcından beri Büyük Britanya'nın göstermiş olduğu yardım ve destek, kendileri tarafından daima takdir edilmiştir. Bundan dolayı Majesteleri Sultan, onların dileklerinin gerçekleşmesini içtenlikle istemektedir.

Ancak Avusturya'nın alıkoymaya devam etmek istediği kişiler, Macaristan'daki olaylarda rol alan kimseler arasında en iyi bilinenlerdir; bunların arasında, neredeyse mutlak bir otorite iddiasında bulunmuş olan ve doğal olarak Majesteleri Avusturya İmparatoru'nun karşıtı sayılan Bay Kossuth da vardır.

Dolayısıyla, mesele böyle olduğundan ve adı geçen beyefendilerin Avrupa'ya gönderilmesi Avusturya'nın isteğine tamamen aykırı olduğundan, bu durum iki tarafın arzularını tatmin edebilecek bir çözüm oluşturmaz; bunun yalnızca hükümdarlar arasında bir güvensizlik yaratması değil, aynı zamanda Avusturya'nın, Bosna, Hersek ve Kleck ile Suterina limanları gibi iki imparatorluk arasında hâlihazırda tartışmalı olan meselelerde zorluk çıkarmasına da yol açması beklenir. Bu konularda hâlen bir uzlaşma sağlanmamıştır.

Bunlara ek olarak, Bosna'da henüz tam olarak sağlanamamış olan huzur ortamının bozulmasına ve Vidin eyaletinde ise yeni yerleşmeye başlamış bulunan sükûnetin yeniden karışıklığa sürüklenmesine yol açabilecek heyecanlar ve sorunlar meydana gelebilir.

Bu koşullar endişe yaratmaya müsaittir ve Babıâli'nin doğal görevi olan halkın huzurunu koruma yükümlülüğünü güçlü şekilde hatırlatmaktadır. İngiltere ve Fransa Büyükelçilikleri, şimdiye kadar hizmet ettikleri amaç doğrultusunda Babıâli'ye bağlılık ve dostluk örneği

göstermişlerdir; Babıâli de bu dostluğu takdir etmektedir. Fakat mültecilerin Avrupa'ya gönderilmesinden doğabilecek sıkıntılar Avusturya'yı değil, yalnızca Babıâli'yi etkileyecek; bu da Babıâli'nin doğal olmayan bir durumdan zarar görmesine sebep olacaktır.

Öncelikle Yüce Sultan'ın bu konuda aydınlatılması ve özellikle hükümdarların birbirleriyle ilişkisinde gereken ihtimamın nasıl korunacağı açıklanmalıdır. Bu noktada Sultan'ın verdiği cevap, konu tüm yönleriyle Babıâli'de incelenene kadar kesin bir hüküm teşkil etmeyecektir.

Daha önce Büyükelçiyle yapılan görüşmede ifade edildiği üzere, Babıâli, bir kısmının yollar boyunca karşılaşacakları zorlukları göz önünde bulundurarak, mültecilerin dört bir yana seyahat etmelerine engel olmayacaktır. Ancak Babıâli, onların Avrupa'ya gönderilmesini destekleyemez. Bunun yerine, daha önce de belirtildiği gibi, yönetiminin daha kolay olduğu yerlere örneğin Anadolu içlerine gönderilmelerini tercih etmektedir.

Majesteleri Sultan, bu konuyu Büyükelçi ile bir kez daha görüşecek ve ekselanslarının uygun göreceği şekilde, bu mesele hakkındaki önceki beyanlarının yeniden derinlemesine incelenmesini sağlayacaktır.

No 40

Sir Stratford Canning'den Viscount Palmerston'a (3 Mayıs'ta alındı)

(No. 118 Gizli)

İstanbul, 17 Nisan 1851

Efendim,

Kütahya'da tutulan Macar mültecilerin serbest bırakıldığını duyurmak hâlâ benim yetkim dahilinde değil. Görünüşe göre Sultan, bu meseleyi bizzat kendi eline almıştır. Son kurye ile Yüce Lordluğunuza gönderdiğim gizli muhtıra, Majestelerinin bu konudaki düşüncelerini ortaya koymaktadır. Avusturya İmparatoru'na duyduğu kişisel saygı ve bazı bekleyen meselelerin doğurabileceği rahatsızlıklara ilişkin endişeler, kendisinin bu inatçı tutumunun görünür gerekçeleridir. Birkaç gün önce bu muhtıraya verdiğim cevabı gönderdim ve bunun bir kopyası, Yüce Lordluğunuzun bilgisine sunulmak üzere ilişikte yer almaktadır. Ne Babıâli'den ne de Saray'dan bana başka bir bildirim ulaşmıştır. Dün beni ziyarete gelen General Aupick, mültecilerin serbest bırakılması yönünde ikna için elindeki tüm imkânları kullandığını, ancak hükümetine bildirilen kararın yani mültecilerin salıverilmesinin kış mevsiminin yaklaşmasına kadar erteleneceğinin değişmediğini söyledi. Kendisi, Sultan'ın muhtırasındaki gerekçelere aşina olduğunu ifade etti; ancak belgenin aslını görüp görmediğini söyleyemem. Bana iletiği bilgiler, hükümetine yapılan bildirimi, Babıâli'nin yazılı beyanlarının güvenilmezliğine dair bir kanaatten ziyade, Majesteleri Sultan'ın doğrudan bir irade beyanı şeklinde yorumlamaktadır. General, başarı ihtimalimizi büyük ölçüde, Avusturya maslahatgüzarının mevcut koşullar altında Kossuth'un serbest bırakılmasını hükümeti için kabul edilemez bir durum ve İmparator'a kişisel bir hakaret olarak sunmasına bağladı. Bu tür bir nota verildi mi, verilmedi mi, bunu bilmiyorum; fakat kesin olan şudur ki Avusturya heyetinin bu meselede gösterdiği çaba olağanüstüdür ve neredeyse tüm diplomatik söylemleri tazyik, adalet, insanlık ve onur ilkelerine yapılan göndermelerle doludur. Yine de daha önce belirttiğim gibi, Sultan kendi

düşüncelerini bana iletmediği sürece bir sonuç duyuramayacağım. Bu, en kötü ihtimalle, altı aylık bir erteleme anlamına gelecektir.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 40, Ek

Sultan'ın Muhtırası Hakkında Sir Stratford Canning'in Gözlemleri

Avusturya Sarayı'nın Kütahya'daki mültecilerin serbest bırakılmasını hâlâ ertelemeyi arzu etmesine yol açabilecek gerekçeleri etraflıca düşündükten sonra, Sultan'ın bana duyduğu güvenin gerektirdiği tüm samimiyetle görüşümü takdim ederim.

Böylesi değerlendirmelere hafifçe ya da üzerinde yeterince düşünülmeden geçiştirmek hem doğru olmaz hem de uygun düşmez; bilakis bunlar, İmparatorluğun menfaati açısından ciddi biçimde tartılması gereken hususlardır. Majestelerinin düşündüğü çeşitli endişelerin karşısında, önem bakımından hiçbir şekilde daha geri olmayan başka hususlar da bulunmaktadır ve bunların doğru biçimde değerlendirilmesi kanaatime göre kesin ve nihai bir sonuca ulaşmak için elzemdir.

Majesteleri, insanlık gerekçelerine olduğu kadar devlet menfaatlerine de adilâne bir değer atfeden bir hükümdar olarak, özellikle en değerli ve en emin müşavirlerinin tavsiyelerine başvurmada tereddüt etmeyecektir. Özgür ve hareketli bir kalp, önce ahlâkın gerektirdiklerini kavrama yönünde çaba gösterir; ardından da sağduyunun temkinli yolu üzerinde kendini güçlendirmeyi öğrenir. Gelecekte daha büyük tehlikelerle karşılaşmanın artık pek mümkün olmadığını açıkça görebildiği ölçüde, bir insan kendi inancına daha kolaylıkla sahip olabilir.

Majestelerinin karşı karşıya olduğunu düşündüğü sebepler, daimî bir tereddüt için yeterli ağırlığa sahip değildir; bunların sayısı azdır.

Birincisi, Avusturya İmparatoru'nun Bay Kossuth'un serbest bırakılmasını nasıl karşılayabileceğine ilişkindir.

İkincisi, Avusturya ile Türkiye arasındaki dostluk ve iyi niyeti kökünden sarsabilecek, Bosna ve Hersek'in sınırlarında bazı farklılıkların ortaya çıkabileceği yönündeki bir kanıya dayanmaktadır.

Üçüncüsü ise, Avusturya'ya Bulgaristan'da karışıklık çıkarması için bir bahane sunulabileceği endişesine dayanmaktadır.

İki hükümdar arasında karşılıklı olarak gözetilen saygı ve müstakillik esasının inkârı mümkün değildir; ne var ki bu nezaketlerin tabiî hudutları dahilinde kalması arzu olunur. Bu nezaketler şahsi ricaya dönüştüğü ve bilhassa şeref ile adaletin sınırlarını zorladığı zaman, bunları gösteren tarafa son derece hassas birtakım fedakârlıkları yükler ve onu daha yüksek bir nüfuzun tesiri altına sokar. Halbuki Babıâli'nin, kendi salahiyet sahasına girmeyen yabancıların menfaatlerini gözetmek ve onların talep ettikleri işleri görmek gibi bir mükellefiyeti yoktur. Şeref, Babıâli'ye ne yabancı bir devletin intikam endişelerine hizmet etmeyi ne de kendi kanaatleri ile himayesine tevdi edilmiş biçarelerin esenliği pahasına bu devleti hoşnut etmeyi emreder.

Adalet ve şeref, aynı şekilde, mültecilerin huzur ve güvenliğinin ihlâline de mâni olur; zira bunların serbest bırakılmasında aranan yegâne şart, bilvesile tamamen yerine getirilmiştir.

Müzakereler yönünden Babıâli'nin, kendisine ait iyi niyeti bertaraf etmediğini ve kâfi derecede delil bulunmadıkça menşei kendisine ait olmayan bir isnadı tetkike girişmeyeceğini varsaymak icap eder. Babıâli'nin göstermesi gereken hürmet, ortak aklın kabul ettiği ölçüde bir nezakete dayanır; bu nezaket, kuvvet iddiasından ziyade zayıflığın muhafazasına meyillidir. Avusturya Divanı'nın ise hukuk, ahidnâme ve cari teamüllere riayet ederek bir infial hâline yol açmayacağı ümit olunur. Bulgaristan halkı arasında veya Bosna veyahut Hersek'te birtakım hoşnutsuzluk belirtileri vuku bulsa dahi, Babıâli'nin vezirleri böyle ihtimalleri önceden takdir etmekten âciz değildir. Avrupa'da Babıâli'nin dostları da haksız bir cezalandırma talebine karşı Babıâli'ye mütehammil davranmaktan geri durmayacaktır.

Babıâli'nin talep ettiği adalet, yalnızca haksız tutuklamaya dair isnadın beyanı ve bu isnadı teyit eden esbabın ortaya konulmasından ibarettir; mezkûr hususun başka bir ciheti yoktur. Bu mesele hakkında nihai hüküm verme salahiyeti Babıâli'ye aittir. Bu hususta kanaatim ise, Babıâli'ye daha önce gönderdiğim tahriratımda tafsilatıyla arz edilmiş bulunmaktadır.

No. 41

Sir Stratford Canning'den Vikont Palmerston'a (3 Mayıs'ta alındı)

(No. 119)

İstanbul, 17 Nisan 1851

Efendim,

Amerikan Maslahatgüzarı, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı tarafından, Macar mültecileri Amerika'ya götürmek üzere Akdeniz filosuna bağlı yelkenli gemilerden birinde kendilerine bir geçiş imkânı sunması için talimatlandırıldığını bana bildirmiştir. Bu teklifi Ali Paşa'ya iletiğini söylemektedir; ancak M. Kossuth ve arkadaşlarının, eğer bunu yapma serbestisine sahip olsalar, böyle bir tekliften yararlanmak isteyip istemeyeceklerini bilmediğini de eklemiştir. Kabul edildiğinde ve Amerika Birleşik Devletleri'ne gerçek ve doğrudan bir yolculuk anlamına geldiği varsayıldığında, bu teklif Sultan'ın onların derhâl serbest bırakılmasına yönelik itirazlarını büyük ölçüde zayıflatacaktır.

Ne yazık ki, bu itirazların -ne kadar yersiz olurlarsa olsunla- ortadan kaldırılmasındaki güçlük, zaman zaman M. Kossuth'un ve ona en yakın olanların sergilediği ihtiyatsız davranışlar yüzünden artmaktadır. Avusturya'nın ajanları, hiç kuşkusuz en ufak huzursuzluk belirtisini veya sabırsızlık jestini, uzak dostları Avrupa'nın demokrasi yanlılarıyla yeniden bağlantı kurma niyeti olarak yorumlamaya hazırdırlar.

Bu konuda bana ulaşan özel bilgi doğruysa, Mazzini'nin adamları yakın zamanda Kütahya'ya giderken yolda yakalanmış ve Avusturyalı casusların şüphelerini besleyecek belgeler ele geçirilmiştir.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 42

Vikont Palmerston'dan Sir Stratford Canning'e

(No. 117)

Dışişleri Bakanlığı, 12 Mayıs 1851

Efendim,

Majestelerinin Hükümeti'nin, Macar mültecilerinin devam eden tutulmasıyla ilgili olarak Babıâli'ye göndermiş olduğunuz son derece yetkin muhtırayı bütünüyle onayladığını Ekselansınıza bildirmek zorundayım. Söz konusu muhtıranın bir kopyası, 17 Nisan tarihli 118 numaralı yazışmanızda yer almaktadır.

Saygılarımla,

(İmza) Palmerston

No. 43

Sir Stratford Canning'den Vikont Palmerston'a (19 Mayıs'ta alındı)

(No. 135)

İstanbul, 25 Nisan 1851

Efendim,

Kütahya'daki mülteciler konusunda Sultan'ın kararını birkaç gün bekledikten sonra, üç gün önce gizli olarak Saray-ı Hümâyun'a bir mesaj gönderdim ve Majestelerinin, kendisine sunma şerefine nail olduğum değerlendirmelerden memnun kaldığını umduğumu belirttim; ayrıca nihai kararını öğrenmeyi rica ettim.

Sultan, mesajımı aldıktan sonra, tebliği götüren kişiye ertesi gün geri dönmesini emretmiş ve ertesi gün lütfedip gönderdiği cevap üzerine, Sadrazam ile görüşmesinden sonra bu kararın derhal Babıâli'ye iletilmesini emrettiğini, ayrıca memnun kalacağımı düşündüğünü tarafıma bildirtti.

Babıâli'den öğrendiğime göre Sultan, tüm mültecilerin 1 Eylül günü serbest bırakılmasına karar vermiştir ve bu yöndeki karar, hemen ardından Avusturya Maslahatgüzarına gönderilecek resmî bir nota ile kendisine bildirilecektir.

Bu karar, memnun etmese de, daha erken bir tarihin belirlenmiş olmasını daha çok arzulardım; özellikle de Bay Kossuth'un ve yakın arkadaşlarının durumları göz önünde bulundurulduğunda. Bununla birlikte, Ekselansınızın ve Majestelerinin Hükümeti'nin, Viyana Sarayı'na verilecek yanıtta, bir süredir alınan tedbirlerin tamamen insani bir nitelik taşıdığını ve Majestelerinin, zahmet çektikleri yaz ayları boyunca mültecilerin tutulmaya devam edilmesine ilişkin açık bir taahhütte bulunmadığını özellikle belirteceğini ümit etmek isterim.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 44

Sir Stratford Canning'den Viscount Palmerston'a (19 Mayıs'ta alındı)

(No. 139)

İstanbul, 30 Nisan 1851

Efendim,

Babıâli'nin, Avusturya Maslahatgüzarı tarafından Şubat ayında sunulan ve Kütahya'da bulunan en seçkin Macar mültecilerinin süresiz olarak daha uzun bir süre alıkonulmasını talep eden nota üzerine verdiği resmî cevap, birkaç gün önce Mösyö de Klezl'e iletilmiştir. İçerdiği karardan Lordluğunuzu daha önce haberdar etmiştim ve Ali Paşa'dan bunun bir kopyasını almış bulunduğumdan, Majestelerinin Hükümeti'nin daha kapsamlı şekilde bilgilendirilmesi için şimdi tercümesini takdim etme şerefine sahibim.

Birleşik Krallık halkının ve Hükümeti'nin bu talihsiz mültecilerin durumuna duyduğu insani ilgi göz önüne alındığında, Sultan'ın itibarının ve imparatorluğunun geleceğinin Babıâli'nin bu mültecilere karşı tutumuyla ne kadar yakından ilişkili olduğunu dikkate alarak, Lordluğunuzun, onların 1 Eylül tarihine kadar tutulmaya devam edeceklerini duyduğunda yaşayacağı hayal kırıklığını ancak tahmin edebilirim. Bu gereksiz ölçüde sert uygulamadan kaynaklanacak hoşnutsuzluk, korkarım ki, sadece tekrarlanan ve ısrarlı ivedi taleplerimin küçük etkisinden değil, aynı zamanda Türk Hükümeti üzerinde bu süreçte yapılan telkinlerin ve uyarıların yarattığı baskıdan da kaynaklanacaktır. Ayrıca Fransız Bakanı'nın iş birliği ve Amerikan elçisinin zamanında sunduğu bilgiler de bu görüşü güçlendirmiş görünmektedir. Bu durumun, içinde bulunduğumuz siyasi koşullar nedeniyle beni, adaleti ve insaniyeti haklı gerekçelerle talep etmeye yetkili kılmadığına öteden beri üzülmekteyim; zira bu adalet ve insaniyet ilkelerini, hem Kütahya'da dört ay boyunca süren ağır şartları onaylamayan, hem de Babıâli'nin mültecilerin tamamını belirli bir tarihte serbest bırakma yönündeki sözünü yerine getirmesini bekleyen kamuoyu adına talep ediyordum. Bu yükümlülüğün tarihi, her türlü koşuldan bağımsız olarak 1 Eylül olarak belirlenmiştir.

Macar mültecilerinin serbest bırakılmasına ilişkin koşullar üzerinde Avusturya Hükümeti'nin daha fazla ısrarının, daha önce sahip oldukları fırsatın kaybedilerek daha ileri tarihlere ertelenmesinin kendileri açısından da daha az arzu edilir olabileceğini düşünmek mümkündür. Bu nedenle, Avusturya'nın bu konudaki tutumunu bir an önce açıkça ilan etmeye teşvik edilmesinin yararlı olacağını tahmin ediyorum; zira mültecilerin serbest bırakılması yönünde en küçük bir ümit ışığının bile, Lordluğunuzun dikkatine ve dostane girişimlerine değer olacağına tamamen eminim.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 44, Ek

Ali Paşa'nın M. de Klezl'e Mektubu

26 Nisan 1851

Efendim,

9 Şubat tarihli notanızı almış bulunuyorum. Bu notada, Kütahya'da bulunan bazı yabancı mültecilerin memleketlerinden ayrılmalarına İmparatorluk Sarayı'nın muvafakat ettiği bildirilmektedir. İmparatorluk Sarayı, Babıâli'nin bizzat üstlenmiş bulunduğu güçlüklerin tamamını yakından görmekte ve bu mültecileri gereği gibi muhafaza etmek hususunda şimdiye kadar üzerine aldığı sorumluluğu hakkıyla yerine getirdiğini takdir etmektedir. Babıâli, iyi niyetine gerçek ve resmî bir delil teşkil etmek; taahhütlerini yerine getirme hususundaki kararlılığını açıkça göstermek; ayrıca iki devlet arasındaki dostluk bağlarını ve komşuluk münasebetlerini daha da kuvvetlendirmek amacıyla bu mültecilerin muhafazasını şimdiye kadar olduğu gibi dikkatle sürdürmüştür.

Bununla birlikte, bu mesele ilk ortaya çıktığında Maslahatgüzar Beyefendi'ye arz ettiğim gerekçeler sebebiyle, Babıâli o vakit bu serbestiyete muvafakat edememiştir. Zira bir taraftan Kütahya'daki mültecilerin mevcudiyetinin uzun zamandır Babıâli için ağır bir külfet hâline gelmiş olması; diğer taraftan da -son beyanınızda da zikrettiğiniz üzere- bu mültecilerden bazılarının artık serbest bırakılmaya elverişli bir duruma gelmiş bulunmaları, meseleye farklı bir mahiyet kazandırmıştır. Avusturya Sarayı'nın, bu mültecilerin özgürlüğe kavuşturulmasını mümkün kılacak kolaylıkların sağlanmasına yardımcı olacağı konusundaki inanç, Babıâli'ye kendi kararını verirken itimat telkin etmiştir.

Mültecilerin bulundukları bölgede asayişin yeniden tesis edilmesiyle birlikte, Babıâli'nin o dönemde karşı karşıya bulunduğu tehlikeler bütünüyle ortadan kalkmıştır. Ancak Babıâli'nin bu mültecileri himâyesi altına aldığı sırada deruhte ettiği vecibeler ve gösterdiği itidal göz önünde bulundurulduğunda, her türlü müşkülâta rağmen bu himâyeyi gereği gibi yürütmeye çalıştığı teslim edilmelidir. Gerek mevcut hâl gerek Avrupa devletlerinin Babıâli'ye olan itimat ve muhabbeti, Babıâli'nin takip ettiği tedbirli hareket tarzının doğruluğunu açıkça göstermektedir.

Babıâli, öteden beri riayet ettiği prensipler uyarınca ve özellikle mevcut vaziyetin icap ettirdiği hassasiyet sebebiyle, mültecilerin güvenliği için gerekli tedbirleri almaktan geri durmamıştır. Avusturya'nın, mültecilerin serbest bırakılmasına dair yeni bir talepte bulunmasının sebeplerini tam olarak tayin etmek kolay değilse de Babıâli iki devlet arasındaki dostluğu güçlendirmek maksadıyla bu talebi olumlu karşılamaktan memnuniyet duymaktadır. Devlet-i Âliyye ile dostluk münasebeti bulunan devletler, Babıâli'nin tam bir serbestlikle vereceği kararlara riayet edildiği sürece, her türlü kolaylığı Babıâli'den görmeye devam edeceklerdir. Avusturya'nın da bu mütekabil jestlere kendi arzusu ile iştirak etmesi, iki devlet arasındaki dostluk rabıtalarını daha da kuvvetlendirecektir.

Nitekim tecrübe, daha sonradan bu prensibin Babıâli için öngördüğü mahzurları ve güçlükleri ortaya çıkarmış ve doğrulamıştır. Hamdolsun ki, Macaristan'da sükûnet bir süredir yeniden tesis edilmiş sayılabilir; buna binaen, daha önce ileri sürülen zaruret ortadan kalkmıştır. Bu

hâl, Majestelerinin Viyana'daki nazırlarına ve sizin aracılığınızla Osmanlı Sefaretine birçok defa bildirilmiş, tarafınızdan Viyana Kabinesi'ne Kütahya'da bulunan mültecilerin ülkeden ayrılmaları için vaktin artık geldiği beyan edilmiştir. Bu maksatla onların hareketine muvafakat elde edilmeye çalışılmış; ancak Avusturya Hükümeti'nden olumlu bir cevap alınamamıştır. Hâlbuki Babıâli, o mültecilerin muhafazasına dair üstlendiği taahhüdü tamamen yerine getirmiştir ve mesele artık onun elini bağlayan hiçbir unsur taşımamaktadır; bu bakımdan içinde bulunduğu müşkül vaziyet daha fazla devam edemez.

Bununla beraber Babıâli, İmparatorluk Sarayı'na beslediği samimi hürmet ve sadakate dayanan kadirşinas bir ihtirama ve her iki devlet arasındaki dostluğun yüksek değerine daima riayet ederek, Avusturya Kabinesi'nin sadakat ve adaletine güven duyduğu için, şimdiye kadar mesele hakkında icraya geçmekten imtina etmiş ve niyetini yalnızca bildirmekle yetinmiştir. Babıâli, durumu açıklayan bir tahriratı İmparatorluk Sarayı'na takdim etmiş ve mültecilerin yerlerinden ayrılabilmeleri için gerekli hazırlıkların yapılmasını rica etmiştir. Aynı zamanda Viyana Sefiri vasıtasıyla sarf ettiği bu ricayı tekrarlayarak, mültecilerin yolculuğu için zaruri tertibatın alınmasını teminen onların Devlet-i Âliyye'den ayrılacakları güzergâhın bir an evvel bildirilmesini istemiştir. Avusturya Kabinesi'nin de bu meseleye dair sergilediği tutumun, her iki devlet arasındaki dostluğun yüksek kıymeti ile uyumlu olacağı ümit edilmiştir. Ne var ki Efendim, ilan buyurduğunuz üzere, Kütahya'daki mültecilerin neredeyse tamamı -birkaç kişi dışında- gelecek eylül ayının ilk günlerinde, yeni stile göre, Devlet-i Âliyye'nin sınırlarını yabancı devletlerin uyruğu olarak terk etmek arzularını beyan etmişlerdir.

Siz de takdir edersiniz ki, bu haber Babıâli'ye, tereddüt içinde bulunduğu hassas konumdan çıkabilmesi için pek büyük bir kolaylık sağlamaktadır. Babıâli, Macaristan'ın meşru ve zaruret eseri olarak kabul ettiği iç meselelerinden uzaklaştırılması gereken bu mültecileri muhafaza ederken, her zaman incelikli bir dikkat göstermiştir. Şimdi ise, iki devlet arasındaki dostluk bağlarının daha da kuvvetlenmesine hizmet edecek yeni bir fırsat doğmaktadır. Babıâli, yalnızca mevcut durumun yarattığı yükümlülükleri ifa etmekle kalmayıp aynı zamanda dostluk ilişkilerinin gelişmesine de katkıda bulunmak arzusundadır. Söz konusu mülteciler, yalnızca birkaç kişi istisna edilmek kaydıyla, Eylül başında Devlet-i Âliyye'den ayrılacaklarından, artık mesele, Babıâli'nin serbestçe tasarrufta bulunabileceği bir hâl almıştır.

Bu münasebetle ifade edeyim ki, Devlet-i Âliyye ile İmparatorluk Sarayı arasında uzun süredir hüküm süren samimi dostluk nispetinin, bu vesileyle daha da takviye edileceğine duyduğum ümit tamdır. Bu meseleye dair gösterdiğiniz nezaket ve aracılığınız, Babıâli tarafından memnuniyetle karşılanmaktadır. Bildirdiğiniz üzere mültecilerin Osmanlı topraklarından ayrılmaları için lüzumlu tedbirlerin kabul edilmiş olması bağlamında, bu kimselerin gerek Devlet-i Âliyye'de maruz kaldıkları muhafazaya karşı, gerekse Majesteleri Sultan'ın kendilerine gösterdiği himaye karşısında duydukları minnettarlığı takdirle işitiyorum.

Saygılarımla,

(İmza) Ali

No. 45

Viscount Palmerston'dan Sir Stratford Canning'e

(No. 130.)

Dışişleri Bakanlığı, 24 Mayıs 1851

Efendim,

Babıâli'nin, kalan Macar mültecilerin gelecek eylül ayının ilk günlerinde serbest bırakılmasına dair taahhüdü -ki 25 geçen ay tarihli 135 numaralı yazınızda bildirilmiştir- sadakatle yerine getirilirse, her ne kadar bu taahhüt Sultan'ın haysiyet ve istiklâline lâyık olanın gerisinde kalmakta ve İngiliz Hükûmeti ile milletinin haklı beklentilerine tam anlamıyla karşılık vermemekte ise de yine de bir uzlaşma olarak kabul edilebilir.

Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti'nin, bu mültecilerin Amerika'ya nakledilmesi için Sultan'a bir Amerikan gemisi tahsis etmeyi teklif ettiği anlaşılmaktadır; ancak mültecilerin Amerika'ya gitmeye istekli olmadıkları da bilinmektedir. Bununla beraber, Sultan'ın bu kişilerin serbest bırakılması yönündeki niyetinin uygulanmasını kolaylaştırmak maksadıyla, İngiliz Hükümeti'nin bir gemi tahsis ederek Macarların Osmanlı'daki kalkış noktalarından Malta'ya kadar götürülmesini sağlama teklifi, onların daha sonra başka bir yere gidecekleri düzenli posta vapuruna yetişmelerini mümkün kılabilecektir. Ekselanslarınıza, Babıâli'ye böyle bir teklifte bulunma salahiyeti verilmiştir.

Saygılarımla,

(İmza) Palmerston

No. 46

Viscount Palmerston'dan Sir Stratford Canning'e

(No. 135)

Dışişleri Bakanlığı, 27 Mayıs 1851

Efendim,

Majestelerinin Hükümeti'nin bilgisine sunulmak üzere, Londra Şehri Belediye Başkanı, Belediye Meclis Üyeleri ve Umumi Meclis'in, Kütahya'da tutulan Kossuth ve arkadaşlarının devam eden hapsedilme durumuna ilişkin olarak, toplu halde yaptıkları oturumda kabul edilen bir kararın suretini ekte iletiyorum. Bu kararın, İngiliz Milletinin bu konudaki kamuoyu hissiyatının bir göstergesi olarak, Babıâli'ye iletilmesi konusunda Ekselanslarınızı bilgilendirmek mecburiyetindeyim.

Ayrıca, Umumi Meclis adına bana gönderilen bu karar metnine ilişkin olarak kendilerine ilettiğim yanıtın da bir suretini ekliyorum.

Saygılarımla,

(İmza) Palmerston

No. 46, Ek 1

Londra Umumi Meclisi'nden Viscount Palmerston'a

Guildhall, 23 Mayıs 1851

Efendim,

Londra Şehri Belediye Meclisi'nin talimatı üzerine, dün Belediye Başkanı, Belediye Meclis Üyeleri oybirliğiyle kabul edilen kararın suretini Ekselanslarınıza iletmek onurunu taşımaktayım.

Saygılarımla,

(İmza) Henry Alworth Merewether

No. 46, Ek 2

Belediye Genel Meclisi Kararı

Musgrove, Belediye Başkanı

Londra Şehri'nin Guildhall Odası'nda, 22 Mayıs 1851 Perşembe günü yapılan bir Meclis toplantısı yapılmıştır.

Oybirliğiyle şu karar alınmıştır:

Bu Meclis, Kossuth ve Kütahya Kalesi'nde tutulan arkadaşlarının durumuna derin bir sempati duymaktadır ve Majestelerinin Hükümeti'nin, bu şerefli esirlerin özgürlüğünü teşvik etmek üzere, Babıâli nezdinde dostane girişimlerde bulunmasının Lord Palmerston'un görev anlayışıyla uyumlu olacağını içtenlikle ümit etmektedir.

(İmza) Merewether

No. 46, Ek 3

Bay Addington'dan Bay Serjeant Merewether'e

Dışişleri Bakanlığı, 27 Mayıs 1851

Efendim,

Sayın Viscount Palmerston tarafından, 23 Mayıs tarihli mektubunuzun alınmış olduğunu bildirmeniz ve bir önceki gün, Londra Belediye Başkanı, Belediye Meclis Üyeleri ve Avam Kamarası'nın, Ortak Konsey olarak toplanmış oldukları oturumda oybirliğiyle kabul edilen kararın bir suretini eklemiş olmanız dolayısıyla, teşekkür etmem için görevlendirildim. Söz konusu kararda, Kossuth ve Kütahya Kalesi'nde tutuklu bulunan yoldaşlarına karşı duyulan derin sempati ifade edilmekte, ayrıca Lord Palmerston'un, bu seçkin tutsakların serbest bırakılmasını teşvik etmek üzere Babıâli nezdindeki dostane girişimlerini göreviyle bağdaştırmasının ümit edildiği belirtilmektedir.

Viscount Palmerston benden, Belediye Başkanı, Belediye Meclis Üyeleri ve Avam Kamarası'na şunu bildirmenizi istemektedir: Majestelerinin Hükûmeti, söz konusu Macarların Türkiye'deki mevcut esaretlerinden kurtarılmalarını sağlamak üzere, Osmanlı Hükûmeti ile

yürütmekte oldukları dostane girişimleri hem sürdürmüş hem de sürdürmeye devam etmektedir ve Majestelerinin Hükûmeti, bu çabaların yakında olumlu bir sonuç vereceği umudunu taşımaktadır.

Saygılarımla,

(İmza) H. U. Addington

No. 47

Sir Stratford Canning'in Viscount Palmerston'a (2 Haziran'da alındı)

(No. 175)

İstanbul, 17 Mayıs 1851

Efendim,

Avusturya Hükûmeti tarafından serbest bırakılmasına izin verilen ve bu izinden faydalanmak isteyen Kütahya'daki mültecilerden bir kısmı, artık gözaltında bulundukları yerden Çanakkale'ye doğru yola çıkmış olup, burada kendileri için kısa süre önce gönderilen Osmanlı Devleti'ne ait bir buharlı gemiden aynı türde bir İngiliz ticaret gemisine aktarılacaklardır. Bir süre önce Leh birliklerinden ayrılıp aynı istikamete daha önce hareket etmiş olan bir grup Macar da şimdi Kütahya'dan gelen mültecilerle birlikte yolculuk edecektir. Birkaç İtalyan'ın da bu sayıya eklendiğini düşünüyorum; toplam sayı yüzü aşmaktadır.

Bu talihsiz mültecilere Osmanlı Hükûmeti tarafından yalnızca İngiliz limanına kadar yolculuk masraflarını karşılamaya yetecek kadar bir ödenek sağlanmaktadır; başlangıçtaki niyetleri ise onları, aynı buharlı gemiyle taşınan bir grup İtalyan göçmeni gibi, zorla İngiliz limanına sevk etmekti.

Bu planlar doğrultusunda, limana başvurarak mültecilerin ya Amerika Birleşik Devletleri'ne gönderilmesini -ki orada güvenli bir şekilde indirilecekler ve mevcut ödeneklerinin bir kısmı oraya varana kadar yeterli olacaktı- ya da onlara İngiltere'den bir ödenek gönderilmesini istedim; böylece Amerika'ya gitme niyetlerini sürdürebileceklerdi. Ayrıca İngiltere'nin bu kişilerin İngiltere'ye taşınması için herhangi bir masraf üstlenmesine de en kesin ifadelerle karşı çıktım.

Bu son konuya ilişkin çabalarım tamamen sonuçsuz kaldı; polis tarafından gözaltına alınan mülteciler serbest bırakıldı ve onlara, ülkeyi fırsat buldukça terk edebilecekleri bildirildi. Bu bağlamda elde edebildiğim tek sonuç, Kütahya'dan yapılan genel masraflara çok küçük bir artış yapılması ve Fuad Efendi'nin, daha önce yapılan harcamaların karşılanması için Osmanlı Hazinesi'nden verilen ödeneğin tamamen tüketildiğini bildirmesiydi.

Bu koşullar altında, zorla sevk işleminin herhangi bir aşamasına katılmaktan başka bir şey yapamazdım. İngiltere sahillerinin, durumları bu kadar büyük bir merhametle tavsiye edilen herhangi bir kişiye kapatılması yönünde bir yetkim yok.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 48

Sir Stratford Canning'den Vikont Palmerston'a (9 Haziran'da alındı)

(No. 183)

İstanbul, 24 Mayıs 1851

Efendim,

Mülteciler konusuna dair son raporumu Henüz yeni sizin lordluğunuza yazmıştım ki, Babıâli tarafından Leh mültecilerin işleriyle ilgilenmesine izin verilen Kont Kosciélski'den bir bilgi aldım. Bu bilgiye göre, Kütahya'dan gelen Lehliler, Mudanya Körfezi'nde, Gemlik denilen küçük bir limanda, Babıâli tarafından onlar için hazırlanmış olan buharlı gemiye binmeyi reddetmişlerdir. Kont'un aktardığına göre, kendilerine Kütahya'da Türk Komiseri tarafından yanıltıcı bilgiler verildiğini iddia etmişler ve varış yerleri ile muhtemel kabul koşulları hakkında daha açık bir bildirim yapılmadan gemiye binmeye hazır olmadıklarını belirtmişlerdir.

Bu konularda Ali Paşa'dan açıklama elde etmeye çalışmışlar; Paşa ise hâlen Bursa kaplıcalarındadır.

Ekselanslarının cevabı, benim ilk anda İngiltere ile yapılması gereken düzenlemenin bir tarafıymışım gibi bir anlam doğurduğu için, bu konuda tam bir açıklama yapılmasının gerekli olduğunu düşündüm ve bu zavallı mültecilerin menfaatleri doğrultusunda Babıâli'ye yeniden başvurmak için oluşan fırsatı değerlendirdim.

Yürüttüğüm girişimlerin yöntemi ve sonuçları, sizin lordluğunuza en iyi şekilde iletilebilmesi amacıyla, tercümana verilmiş talimatlarımın bir suretinin ve onun vermiş olduğu raporların tarafınıza iletilmesiyle aktarılmış olacaktır. Bu belgeler, lordluğunuzun incelemesi için ilişiktedir. Şu an için, Babıâli'nin Kont Kosciélski'ye ilettiği nihai talimatları bilmediğimi söyleyebilirim; zira, bana iletildiği kadarıyla, Gemlik'te bulunan Lehlilerin tamamı bu talimatları öğrenmeyi beklemektedir.

İngiltere'ye yapılması öngörülen bu yolculuk konusunda daha kararlı bir tavır takınmayı kendime uygun görmüş olmamakla birlikte, mülteciler İngiltere'ye ulaştıkları takdirde, Majesterinin Hükümeti'nin onlara, çok ağır durumları göz önüne alındığında, mümkün olan her türlü yardım ve desteği göstereceğini temin ederim.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Cannıng

No. 48, Ek 1

Sir Stratford Canning'den M. S. Pisani'ye

Pera, 20 Mayıs 1851

Efendim,

Mülteciler konusunda -Leh, Macar veya İtalyan olsun- ve Babıâli'nin düzenlemeleri uyarınca bu ülkeden İngiltere'ye ya da diğer yabancı memleketlere gitmekte olan kimseler hakkında, Fuad Efendi ile açık bir görüşme yapmam artık zorunlu hâle gelmiştir.

Avusturya Hükûmetinin muvafakatiyle kısa süre önce Kütahya'dan ayrılan yaklaşık elli kişinin -ki bunların yaklaşık yirmisi ağırlıklı olarak Lehistanlıdır- Gemlik'ten ayrılacak olan vapura binmeyi reddettikleri bana bildirildi. Bunların talihsiz yoldaşlarının bir kısmı daha önce Kütahya'dan ayrılarak Çanakkale kıyılarına gitmek için Babıâli tarafından gönderilen vapura binmişlerdi. Söz konusu vapura binmeyi reddedenler, Kütahya'daki Babıâli yetkilisi Süleyman Bey tarafından aldatıldıkları gerekçesiyle bu kararı aldıklarını beyan etmişler ve bu nedenle, gidecekleri yer ve geçimlerini temin imkânları hakkında daha kesin bilgi verilinceye kadar vapura binmeyi haklı olarak reddettiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca yetersiz girişimler yüzünden kendilerine yeterli yardım yapılmadığından şikâyet ettikleri ve güven kazanmak için onlara, İngiltere'ye sevkiyat düzeniyle ilgili olarak Babıâli adına hareket ettiğim ve İngiltere'deki misafirperver kabul için kefalette bulunduğum söylenmiş görünmektedir.

Şimdi, konuya ilişkin olarak beni ilgilendiren hususlara gelince, durum şöyledir: Bu ayın başlarında, Ali Paşa'nın mesajıyla bana bildirildiğine göre, Kütahya'dan ayrılacak olan Macar mültecilerden ellisi Gemlik'te buluşmak üzere gönderilecek ve daha sonra iki grup İngiliz bir ticaret gemisi ile İngiltere kıyılarından birine nakledilecek; buradan İngiltere içinde bir noktaya gidebilecek, Fransa'ya gitmeyi veya başka bir yere gitmeyi seçebileceklerdi. Ayrıca, Babıâli'nin sadece seyahat masraflarını karşılayacağı bana eklendi.

Bu mesaja verdiğim yanıtta, İngiltere'ye nakil planı açısından bir itirazım olmadığını açıkça belirttim. Ancak pasaportların dağıtılmasıyla herhangi bir şekilde bu nakli desteklemediğimi ve yalnızca, gemiye binmeye gönüllü olan mültecilere, gerekli olmadığı hâlde, Amerika Birleşik Devletleri'ne gitmeleri gerektiğinde orada daha fazla imkân ve destek bulabileceklerini düşündüğümü belirttim. ABD'ye gönderilmeleri gerekirse, orada daha fazla imkân elde edebileceklerini söyledim.

Daha sonra öğrendim ki güvenlik güçleri, aralarında çoğu İtalyan olan bir grup mülteciyi tutuklamış ve onları diğerleriyle beraber İngiltere'ye gitmeye zorlamak amacıyla bunu yapmıştı. Bu işleme sert bir şekilde karşı çıktım ve Babıâli'nin bu uygulamadan vazgeçmemesi hâlinde görevimi tüm gücümle yerine getirmek zorunda kalacağımı Fuat Efendi'ye bildirdim.

Yaptığım bu uyarıların sonucu olarak bana resmî kanaldan iletilen bilgi şuydu: Babıâli bu zorlayıcı uygulamadan vazgeçmiştir, Tutuklanan kişiler serbest bırakılmıştır, Kütahya'daki mültecilere ve onlarla gönüllü gelenlere yaklaşan yolculuklarında kullanılmak üzere kişi başı 100 kuruşluk ek bir ödenek sağlanmıştır.

Bu, bana bildirilen doğru açıklamadır ve benim bu süreçte üstlendiğim rolü özetlemektedir.

Artık bu mültecilerin İngiltere'ye veya başka bir ülkeye gitmeleri konusunda daha farklı davranamazdım. İngiltere kıyıları, genel olarak, tüm yabancılara açıktır. Oraya yerleşenlerin dürüst yaşaması ve mevcut yasalara uyması beklenir. Bu konuyla ilgili genel talimatlarım çerçevesinde, İngiltere'de mültecilerin kabulü veya ağırlanmasına dair herhangi bir güvence vermeye yetkili değilim.

Babıâli'ye gelince; bir yandan mültecileri ülkesinden çıkarma hakkına sahip, diğer yandan onları Kütahya'da tutmakla onların geçimini sağlama zorunluluğunu da yüklenmiştir. Bu nedenle Babıâli, onları yeni yerleşecekleri ülkeye ulaşıncaya kadar misafir etmekten sorumludur.

Diplomatik koşullar beni bu konuda ısrar etmeye sevk etmiştir ve bunu birçok kez açıkça belirttim. Zorlayıcı yöntemlerle mültecileri İngiltere'ye göndermeye yönelik teşebbüs, buna karşı çıkmam için bana hak vermiştir ve bu hakkımı da başarıyla kullandım.

Şimdi üzerinde durulması gereken esas konu, özellikle Gemlik'te kaderlerini bekleyen talihsiz Leh mültecilerdir. Kendilerine güvence verilmediği için ve Babıâli'nin bu konudaki politikası yeterince açıklanmadığı için, onların durumu özellikle acildir. Bu nedenle onların durumunu daha liberal bir değerlendirmeye sunmanızı, İngiltere'ye gönderilmeleri planına karşı ısrarcı olmanızı ve bu meseleyi Majestelerinin Hükümeti adına yazılı olarak çözümlemenizi tavsiye ederim. Önceki gözlemlerimden sapmaksızın, Türk makamlarının bana bıraktığı olumsuz izlenimlerin, Avusturya elçiliğinin baskılarının veya Babıâli'nin Kütahya'da uyguladığı zorlamanın etkisi altında olduğunu belirtmek zorundayım.

Efendim, Fuat Efendi ile yapacağınız görüşmede, Türk makamlarının açıklamaları veya davranışları bildirilenlerle çelişiyorsa, bunu bana bildiriniz. Babıâli'nin mültecileri Gemlik'te zorla İngiltere'ye göndermeye çalıştığı yönündeki şikâyetlerin, Türk yetkililer tarafından tamamen iyi niyetli olduğu varsayılsa bile, onların talihsiz durumdaki mülteciler üzerinde yarattığı olumsuz etkinin benim iki ülkedeki görevimi daha hassas hâle getirdiğini açıkça belirtiniz. Benim kanaatimce, bu mültecilerin bu ülkeden ayrılıp başka bir yere gitmeleri için nezaket, iyilik ve merhametle muamele edilmesi gerekmektedir.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Cannıng

No. 48, Ek 2

M. S. Pisani'nin Sir Stratford Canning'e

Pera, 20 Mayıs 1851

Efendim,

Bugün tarihli talimatınızı kelimesi kelimesine Fuad Efendi'ye okuduğumu bildirme şerefine sahibim ve kendisinin bana cevap olarak ifade etmemi istediği husus şudur: Sizin Yüce Ekselansınız ile Babıâli arasında, son dönemde İngiltere'ye gitmek üzere gemiye binen veya Gemlik'ten ayrılmayı reddeden mülteciler hakkında gerçekleşenler konusunda yaptığınız açıklamadan daha doğru bir beyan olamaz.

Fuad Efendi şunu belirtmemi rica ediyor: Mültecilerin, Kütahya'daki Babıâli yetkilisi Süleyman Bey'den şikâyet etmeye hakları yoktur; zira kendileri Bursa üzerinden Gemlik'e geçerken, talimat üzerine böyle davranmış ve bu şekilde hareket ederek diğer makamların kendisini kınamasını önlemeyi amaçlamıştır. Gemlik'teki mültecilerin esas rahatsızlığı, Kütahya'dan getirilenlerle birlikte aynı Türk buharlı gemisine bindirilmek istenmelerinden kaynaklanmıştır. İstanbul'a gönderilmek için o gemiye bindirilenlerle aynı gemide bulunmanın, kendi rütbe ve haysiyetlerine uygun olmadığını iddia etmişlerdir.

Babıâli, Fuad Efendi aracılığıyla şunu duyurmuştur: Bu mültecilerin, mülteci sıfatıyla ülkede kalmalarına izin verilemez; zira Babıâli, Avusturyalıların tutarsızlığından dolayı, artık kendisinin "mültecilerin gardiyanı" konumuna düşmesine daha fazla müsaade edemeyeceğini açıkla-

mıştır. Bu nedenle, Babıâli söz konusu kişilerin derhâl Osmanlı topraklarından çıkarılmasında ısrar etmektedir. Kendilerine daha önce bildirildiği üzere ister Leh ister Macar ister İtalyan olsun, Kütahya'daki diğer mülteciler gibi, eğer İngiltere'ye gönderilmek üzere sağlanan son İngiliz vapuruna binmeyi kabul etmezlerse, mevcut fırsatı kaçırmış olacaklardır. Yine de Babıâli güvence vermektedir ki, Gemlik'teki mültecilere başka vesilelerle de ülkeyi terk etme imkânı sağlanacaktır; fakat o zamana kadar, söz konusu mülteciler geçimlerini sağlayacakları başka bir ülkeye götürülene dek Türklere ait tahsisatla besleneceklerdir. Ayrıca, Babıâli bundan sonra sadece, Avusturya elçiliğinin başvuruları üzerine bu kişilerin, bir daha Osmanlı topraklarına geri dönmemek ve Rusya sınırına yaklaşmamak şartıyla, İngiltere, Fransa veya başka bir ülkeye gidişlerine izin verecektir; bu süre zarfında kendileri Türk makamlarının denetimi altında kalmaya devam edeceklerdir. Yüce Ekselansınızın bilmesini istediğim diğer hususlar şunlardır: Fuad Efendi, mültecilerin statüsü hakkındaki görüşlerinizi dün tamamen öğrendikten sonra, bugün sabah Gemlik'e hareket etmek üzere hazırlık yapmaktadır. Fuad Efendi ile birlikte Babıâli'nin özel bir temsilcisi de Gemlik'e gidecek ve yapılacak görüşmelere katılacaktır. Mültecilerin İstanbul'a dönüşlerine Avusturyalıların itiraz etmesi nedeniyle, Babıâli bu kişileri yalnızca Türkiye dışına gönderme niyetindedir.

Fuad Efendi yarın Kont Kosciëlski ile görüşecek ve kendisine Babıâli'nin bu konudaki kararlılığını bildirecektir. Mültecilerin serbest hareket hakları yalnızca, Osmanlı topraklarından ayrılmayı seçtikleri anda geçerli olacaktır.

Saygılarımla,

(İmza) Stephen Pisani

No. 48, Ek 3

M. S. Pisani'nin Sir Stratford Canning'e

Pera, 21 Mayıs 1851

Efendim,

Şerefle arz ederim ki Fuad Efendi, Ekselanslarını bilgilendirmek üzere bana, Kont Koscielski'nin bu sabah kendisini ziyaret ettiğini ve şu hususlarda mutabakata vardıklarını bildirdi. Affa başvurmaya eğilimli olan mülteciler Gemlik'te kalacak ve Avusturya elçisinin vereceği cevabı bekleyeceklerdir; geri kalanlar ise, kendilerine yabancı bir ülkeye nakilleri için başka bir düzenleme yapılıncaya kadar oraya dönmek istediklerini beyan ettiklerinden, Kütahya'ya geri gönderileceklerdir. Gemlik'in sağlığa zararlı bir yer olması ve mültecilerin sağlıklarına zarar verebilecek nitelikte görülmesi sebebiyle Fuad Efendi bu karara özellikle onay vermiştir.

Saygılarımla,

(İmza) St. Pisani

No. 49

Viscount Palmerston'dan Sir Stratford Canning'e

(No. 148.)

Dışişleri Bakanlığı, 11 Haziran 1851

Efendim,

Majestelerinin Hükümeti'nin, Kütahya'dan Gemlik'e varan Leh mültecilere ilişkin olarak, 24 Mayıs tarihli 183 numaralı yazınızda bildirdiğiniz işlemlerinizi onayladığını Ekselanslarınıza bildirmek zorundayım.

Saygılarımla,

(İmza) Palmerston

No. 50

Viscount Palmerston'dan Sir Stratford Canning'e

(No. 150.)

Dışişleri Bakanlığı, 12 Haziran 1851

Efendim,

Leeds'in Belediye Başkanı, Belediye Meclis Üyeleri ve Yurttaşları tarafından gönderilen ve Majesteleri Hükümeti'nden, Kossuth ve arkadaşlarının derhal serbest bırakılmasını sağlamak üzere Babıâli nezdindeki nüfuzunu ivedilikle ve kararlılıkla kullanmasını talep eden bir dilekçenin bir suretini Ekselansınıza iletmekteyim ve her zamanki usule uygun olarak bu dilekçeyi Osmanlı Hükümeti'ne bildirmeniz için size talimat veriyorum.

Aynı zamanda Ekselansınız, size gönderdiğim bu ve benzeri dilekçelerin, Osmanlı Hükümeti'ne şu hususu bildirmeniz yönündeki talimatımın ciddiyetten uzak bir temele dayanmadığını gösterdiğini ifade edecektir: Türkiye'deki bu Macarların haksız yere alıkonulması, geçen yıl Majesteleri Hükümeti'nin Padişah'a çok önemli ve etkili destek sağlamasını mümkün kılan İngiliz ulusunun sempatisini hızla yok etmektedir.

Geçen yıl Padişah'ın bağımsızlığını korumasına yardımcı olmak üzere bir İngiliz filosu gönderildiğinde, Avusturya ve Rusya'nın İstanbul'daki temsilcilerinin tehditlerine rağmen, İngilizlerin Padişah'ın Hükümeti'ne gösterdiği asil ve cömert destek; Sultan'ın bu destek doğrultusunda üstlendiği yükümlülükleri sadakatle yerine getireceği inancına dayanıyordu. Ne var ki Osmanlı topraklarına girmiş olan Macar ve Leh mültecilerin hâlen alıkonulması, bu beklentinin en acı verici şekilde boşa çıkmasına yol açmıştır.

Ancak Majesteleri Hükümeti'nin geçen yıl Avusturya Büyükelçisi'ne, bu mülteciler konusunda Babıâli üzerindeki baskısını azaltmasını sağlamak amacıyla sarf ettiği sözlere Babıâli'nin tamamen riayet etmiş olmasına rağmen, Macar ve Leh mültecilerin mevcut durumu göz önünde bulundurulduğunda, ileride İngilizlerin Babıâli'nin Büyük Britanya'nın manevi ve maddi desteğine yönelik herhangi bir talebine daha az sempatiyle yaklaşması şaşırtıcı olmayacaktır.

Saygılarımla,

(İmza) Palmerston

No. 50, Ek

Leeds Kent Konseyi'nden Viscount Palmerston'a

Town Clerk's Office, Leeds, 30 Mayıs 1851

Efendim,

Dün yapılan toplantıda meclis tarafından kabul edilen bir karar doğrultusunda, Ekselanslarınıza bu şehrin Belediye Başkanı, Belediye Meclis Üyeleri ve Yurttaşları tarafından sunulan bir dilekçeyi takdim etmek şerefine nailim. Söz konusu dilekçede, Kossuth ve arkadaşlarının hâlen Kütahya Kalesi'nde tutulu bulunmaları sebebiyle, Babıâli nezdinde nüfuzunuzu derhal ve kararlılıkla kullanarak onların acilen serbest bırakılmasının sağlanması rica edilmektedir.

Saygılarımla,

(İmza) Jas. Wardell

No. 50, Ek 2

Leeds Belediye Meclisi'nin Dilekçesi

Majestelerinin Dışişleri Bakanı, Saygıdeğer Lord Vikont Palmerston'a;

York Kontluğu'na bağlı Leeds beldesinin Belediye Başkanı, Belediye Meclis Üyeleri ve Yurttaşları, 29 Mayıs 1851 Perşembe günü yapılan Meclis toplantısında,

Saygıyla arz ederler ki,

Şu anda Kütahya Kalesi'nde tutulu bulunan Kossuth ve arkadaşlarının derhâl serbest bırakılmasını sağlamak üzere, Ekselanslarınızın Babıâli nezdinde nüfuzunu ivedilikle ve kararlılıkla kullanması tensip buyurulmalıdır.

(İmza) George Goodman, Belediye Başkanı

No. 51

Sir Stratford Canning'den Viscount Palmerston'a (19 Haziran'da alındı)

(No. 192)

Tarabya, 5 Haziran 1851

Efendim,

Gemlik'teki Leh mültecilerle ilgili olarak Babıâli'nin kararını bildiren bir belgeyi buraya ekliyorum. Bu kararın kendilerine tebliğ edilmesine verilen karşılık, mültecilerin Padişah'a hitaben kaleme aldıkları ve ekte sunulan arzuhallerinde ifade edilmektedir. Bu kadar ölçüsüz derecede minnettarlık ve memnuniyet gösteren ifadeleri okumak, onların adına girişimlerde bulunmamı artık gereksiz kılmaktadır.

Öte yandan, Kütahya'daki Bay Kossuth ve geride kalan arkadaşları, son zamanlarda maruz kaldıkları muameleden büyük bir memnuniyetsizlik duymaktadır. Babıâli'nin Avusturya ajanlarının durumlarını incelemesine ve kimlerin kalacağına ya da gideceğine karar vermesine izin verme biçiminden şikâyet etmeye hakları olduğunu düşünüyorum.

Bu konudaki görüşlerimi Sadrazam'dan gizlemiş değilim. Ne var ki kendisine, talihsiz mültecilere yapılan gereksiz sıkıntılar yüzünden duyduğunuz hoşnutsuzluğu ve bu hükümetin ve önde gelen bakanlarının böylesine ölçüsüz ve tutarsız bir boyun eğişle hareket ederek üstlendikleri utanç verici durumu aktarmak için kullandığım kesin kınama ifadeleri onlara ancak çok cılız bir teselli sunmaktadır.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 51, Ek 1

Gemlik'teki Leh Mültecilere Osmanlı Yetkilisinin Beyanı

Efendiler,

Babıâli tarafından size bildirmekle görevlendirildim ki, yirmi gün içinde emrinize bir buharlı gemi tahsis edilecektir. Bu gemi sizi Çanakkale Boğazı'na götürecek ve orada İngiltere'ye gitmek üzere bir İngiliz buharlı gemisine binmeniz gerekecektir. O noktaya kadar olan yolculuk masraflarınız Osmanlı Hükümeti tarafından karşılanacaktır. Sultan, küçük harcamalarınız için size belirli miktarlarda ihsanda bulunacaktır. Ayrıca, size bu ülke için Osmanlı pasaportları verileceğini de bildiririm.

Kabul buyurunuz.

No. 51, Ek 2

Gemlik'teki Leh Mültecilerinin Sultan'a Arzı

Efendim,

Gemlik, 29 Mayıs 1851

Bizler, Babıâli'nin misafirperver topraklarından ayrılmadan önce, sizlere en derin şükran ve minnettarlığımızı sunmadan buradan ayrılmayı kendimize yakıştıramayız. Sultan, bize sığınak ve koruma bahşetmiştir; düşmanlarımızın iademizi talep eden bütün isteklerine karşı yalnızca Sultan karşı koymuştur. Özgürlüğümüzü yalnızca Sultan'a borçluyuz; zira ülkeyi Çanakkale'den geçerek terk edişimiz, Sultan'nın iradesi üzerine gerçekleşmektedir. Bu kararı benimsiyoruz; fakat Kütahya'da kalan talihsiz yoldaşlarımızın hâlen dört ay daha özgürlükten mahrum bırakılmış olmalarından duyduğumuz içten üzüntüyü saklamıyoruz. Bu nedenle, Efendim, şükranlarımızı yeniden kabul buyurmanızı, hürmetlerimizi kabul buyurmanızı niyaz ederiz ve sizden, arkamızda bıraktığımız dostlarımızı, bizlere sunduğunuz lütuf ve inayetle aynı derecede himaye buyurmanızı rica ederiz. Tanrı büyüktür ve Leh mülteciler üzerindeki himayeniz karşılığında size dua edecekleri gün gelecektir ve hatıranız Sultan'nın mülkünün sınırları içinde bulunduğumuz her anda zihnimizde yaşayacaktır.

(İmza) George Aulharg, General. Yżokowski, Albay. Jules Przyiemski, Albay. W. Tchomuki, Albay. Graachwantz, Binbaşı. S. Korzelinski, Binbaşı. Blessmiski, Binbaşı. Matczynski, Binbaşı. Neviadomski, Binbaşı. Zaborski, Teğmen. Hoszek Leonard, Yüzbaşı. Szezepauski, Teğmen. Bilamski. Bigranti. Boborvski.

Zawadski. Chocjecki Stanislaus. Pomogewski, Teğmen.

No. 52

Viscount Palmerston'dan Sir Stratford Canning'e

(No. 158.)

Dışişleri Bakanlığı, 24 Haziran 1851

Efendim,

Majestelerinin Hükümeti'nin, 17 Mayıs tarihli 175 numaralı tezkerede bildirdiğiniz üzere ister kendi rızalarıyla ister istemeyerek Osmanlı topraklarını terk etmeye hazırlanan çeşitli mültecilere ilişkin olarak izlemiş olduğunuz yolu tamamen onayladığını Ekselansınıza bildirmekle şeref duyarım.

Ancak Fuad Efendi tarafından yapılan ve Osmanlı Hazinesi'nin mevcut durumu ile mülteciler adına Babıâli'nin hâlihazırda üstlendiği büyük masrafların, Türk Hükümeti'nin onların yolculukları sırasında ve varış yerlerinde ihtiyaçlarını karşılamak hususunda daha cömert davranmasını engellediği yönündeki beyanına gelince; şunu belirtmek isterim ki Babıâli, eğer başlangıçta Majestelerinin Hükümeti'nin tavsiyesine uymuş ve mültecileri vakit kaybetmeksizin Osmanlı toprakları dışına göndermiş olsaydı, bu çeşitli mülteciler adına şimdiye kadar üstlenmiş olduğu büyük giderlerin önemli bir kısmından kaçınmış olacaktı.

Saygılarımla,

(İmza) Palmerston

No. 53

Sir Stratford Canning'den Viscount Palmerston'a (7 Temmuz'da alındı)

(No. 204)

Tarabya, 19 Haziran 1851

Efendim,

Babıâli, yaklaşık 150 Leh ve Macar mülteciyi "Euxine" adlı buharlı gemiyle İngiltere'ye göndermek üzere Oriental Şirketi'nin acentesiyle gerekli düzenlemeleri yapmıştır. Söz konusu gemi bu öğleden sonra İngiltere'ye hareket edecektir.

Benzer mahiyetteki önceki durumlarda olduğu gibi, Babıâli'nin bu işlemlerine ne karşı çıkmayı ne de doğrudan katılmayı kendimde bir yetki olarak görmedim. Bir yandan, bu talihsiz kişilerin karaya çıkarılabileceği herhangi bir yerde beklenmedik bir yük oluşturulmasına yol açabilecek bir operasyonu tehlikeye atmak istemiyorum; öte yandan, onları İngiltere'ye sevk etmeye müdahale etme yetkim olmadığı gibi, Babıâli'nin niyetini mültecilerden gizlediği ve onlara açıklamadığı yönünde görünen bir planı engelleme eğilimim de yoktur.

Aynı zamanda, Babıâli'den, mültecilerin daha uzun bir yolculuk yapmaları gerektiği takdirde masraflarını karşılayabilecekleri yeterli miktarda harcırah temin edebilmek için yoğun çaba sarf ettim; ya da en azından kısa bir süre için kendi geçimlerini sağlayabilecek bir ödenek almalarını sağlamaya çalıştım. Bu doğrultuda, özellikle Ali Paşa'dan mültecilerin daha düşük maliyetli bir yelkenli gemiye bindirilmesi yönünde ricada bulundum; böylece buharla işleyen

gemi için ödenen ücretin üzerinde bir tasarruf sağlanabilecekti ve bu tasarruf söz konusu geçici iaşeye aktarılabilecekti. Ancak harcamanın "Euxine" gemisine ödenmesi gerektiğinde ısrar edildi ve verilen ödeneğin, yolculuk sırasında yapılması muhtemel masraflarla tükeneceği ifade edildi.

Elimde bulunan yardım imkânları şimdiye dek elimden gelen tüm gayretle en muhtaç olanlara tahsis edilmiştir; ancak bu sınırlı imkânlar, aşırı sıkıntı içindeki bu topluluğun genişliğine uygulandığında neredeyse aşılmaz bir zorluk teşkil etmiş ve resmî yetkiyle yönlendirilen bir hayır faaliyeti olarak neredeyse yetersiz kalmıştır.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 54

Sir Stratford Canning'den Viscount Palmerston'a (7 Temmuz'da alındı)

(No. 205)

Tarabya, 19 Haziran 1851

Efendim,

Avusturya Elçisinin, Babıâli'nin Kossuth ve diğer mültecileri gelecek Eylül ayında serbest bırakma niyetini öğrenmesi üzerine duyduğu hoşnutsuzluğu Ali Paşa'ya ilettiği son açıklamasına karşılık olarak, sizin Lordluğunuza memnuniyetle haber vermek isterim ki, Ekselansları (Ali Paşa) Sultan Hükümetinin, Viyana Kabinesi bu tedbire "katılsa da katılmasa da", belirtilen tarihte verilen sözün gereğini mutlaka yerine getireceğini beyan etmiştir.

Paşa ayrıca, mültecilerin Türk topraklarından ayrılmaya izin verildiklerinde varış yerlerine ilişkin herhangi bir kısıtlama uygulanmayacağını da bana bildirmiştir.

Bu nedenle, koşullar onların Malta'ya doğru hareket etmelerini arzu edilir kılacak olursa, Lordluğunuzun bu konudaki iznini dikkate alacağımı teyit ederim; zira bu iyiliği değerlendirmeleri mümkün olacaktır.

Londra Şehir Meclisinin, Kossuth ve arkadaşlarının durumuna ilişkin hislerini ifade eden kararını hem Sadrazam'a hem de Ali Paşa'ya iletmiş bulunuyorum. Bu kişilerin mültecilerin kaderine duydukları ilginin yoğunluğu, onların koruma altına aldıkları bu şahıslara yönelik insani amaçlara sadakatle bağlı olduklarını güçlü bir biçimde ortaya koymaktadır.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 55

Sir Stratford Canning'den Viscount Palmerston'a (9 Temmuz'da alındı)

(No. 209)

Tarabya, 24 Haziran 1851

Efendim,

Lordluğunuzun malumatı için işbu yazı ile iki belgeyi ilişikte sunuyorum. Bunlar, Babıâli ile Oriental Steam Company'nin temsilcisi arasında yapılan bir anlaşma uyarınca İngiltere'ye sevk olunan mültecilerin son kafilesine ilişkindir. Söz konusu mülteciler, 19'unda şirketin "Euxine" adlı vapuruna binmişlerdir ve bu hususta, Lordluğunuza gönderdiğim son tahriratta arz ettiğim açıklamalara ilave edecek bir şeyim bulunmamaktadır.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 55, Ek 1

Sir Stratford Canning'den M. S. Pisani'ye

Tarabya, 19 Haziran 1851

Efendim,

Babıâli ile Bay Hanson arasında, geriye kalan Macar mültecilerinin İngiltere'ye, Oriental Company'nin "Euxine" adlı vapuruyla nakline ilişkin düzenlemelerin yapıldığını ve bunların ülkede daha fazla kalamayacak durumda olmaları sebebiyle böyle bir karara varıldığını bildiren mektubunuzu almış bulunuyorum.

Ali Paşa'nın huzuruna çıkmakta vakit kaybetmeyecek ve Ekselanslarına, bu kişilerin daha önce belirttiğim şartlar dışında bir durumda sevk edilmelerine benim rızam olmadığını hatırlatacaksınız. Ayrıca kendisine, daha önce arz ettiğimden fazlasını talep etmediğimi; fakat kendilerini, Amerika'ya yahut bir başka varış noktasına, bir İngiliz limanına uğradıktan sonra yollarına devam etmelerini sağlayacak imkânlarla donatacak bir meblağ tahsis etmesini rica ettiğinizi de ileteceksiniz. Bu amacı karşılamak üzere her bir kişi için 500 kuruşluk ek bir ödeme yeterli olacaktır; ancak bu olağanüstü harcamanın toplam tutarı birkaç yüz İngiliz lirasını (bir Müşir Nişanı değerini) geçmeyecektir. Ali Paşa'ya daha önce açıklamış bulunuyorum ki, Majestelerinin Hükümetinin İngiliz hukuku uyarınca yabancıların İngiltere'ye kabulü hususundaki sınırsız müsamahası nedeniyle, bu mülteciler İngiltere'ye vardıklarında, Majestelerinin Hükümeti iki seçenekten biriyle karşı karşıya kalacaktır: ya bu mültecileri tamamen reddederek durumlarını daha da ağırlaştırmak; ya da onları kendi hesabına iaşe ve ibate etmek. Her iki durumda da mevcut şartlarda hazırlıksız olacağından dolayı, Babıâli'ye daha önce yüklenmiş olmayan bir masrafı üstlenmek durumunda kalacaktır.

Şahsen elimden geleni, acınası durumdaki bu insanlara yardım etmek için yaptım; fakat sınırlı imkânlarım dâhilinde bu yardımı bundan böyle de sürdüreceğimi ümit ediyorum. En fazla ihtiyaç içinde olan birkaçına yardım etmek benim için bir görev olacaktır; ama gücüm yetse dahi,

Devlet-i Âliyye'ye ait bir harcamanın yükünü kendi üzerime almakta tereddüt ederim; kaldı ki böylesi bir masraf, bir imparatorluk hükümetinin nazarında son derece cüz'i kalacaktır.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 55, Ek 2

M. S. Pisani'den Sir Stratford Canning'e

Pera, 19 Haziran 1851

Efendim,

Bugünün tarihli talimatınıza cevaben -ki bu talimat, Babıâli ile Bay Hanson arasında, geriye kalan Macar göçmenlerinin İngiltere'ye Peninsula şirketine ait vapurla nakline dair yapılan düzenlemelere ilişkindir- bugün sözü edilen vapura binecek olan göçmenlerle ilgili olarak, talimatınızın tamamını okuduğum Ali Paşa'nın bana şu hususları ifade ettiğini arz etmek şerefine nailim. Bu mültecilerin sevki için mevcut şartların, Lordluğunuzun önceki açıklamalarından tamamen farklı olduğunu; dolayısıyla, bu yolculuk için yapılacak masrafların karşılanmasında sizin herhangi bir katkıda bulunmanızın söz konusu olmadığının açıkça anlaşıldığını belirtmiştir.

Ali Paşa devamla şunu ifade etti: Bugün İngiltere'ye veya Amerika Birleşik Devletleri'ne hareket eden 100 göçmen, Babıâli tarafından alıkonulan mülteciler sınıfına dâhil değildir; bunlar sıradan askerlerdir ve çoğu işçidir, kendi iradeleriyle burada kalmışlardır ve Babıâli'ye herhangi bir taleple bağlı değillerdir. Babıâli'nin kendilerine yardım etmesine vesile olan husus ise devamında şudur: Bu kişiler, İngiltere'ye gitme niyetlerini beyan eden bir dilekçeyi Babıâli'ye sunmuş ve Sultan'ın kendilerine İngiltere'ye gitmeleri için gerekli imkânları tanımasını talep etmişlerdir. Bu dilekçe Majesteleri'ne arz edilmiş ve Majesteleri de kendilerine ücretsiz yolculuk hakkı verilmesini buyurmuş; ayrıca kişi başına 150 kuruşluk bir ödenek tahsis edilmesini de emretmiştir. Sonuç olarak Ali Paşa, Sultan'ın cömertliği ve merhameti ile kendilerine verilen bu sınırlı ödenekten sonra, mevcut mâlî sıkıntılar sebebiyle konuyu daha fazla genişletmeye yetkili olmadığını ifade etmektedir. Bununla birlikte, mültecilerin çoğunun, burada kaldıkları süre zarfında çalışarak 500 ile 600 kuruş arasında para kazanmış olduklarını da güvenceyle belirtmektedir.

Saygılarımla,

(İmza) St. Pisani

No. 56

Bay Magenis'ten Vikont Palmerston'a (4 Ağustos'ta alındı)

(No. 141)

Viyana, 29 Temmuz 1851

Efendim,

Yakın zamanda İstanbul'a Orta Elçi (Büyükelçi seviyesinin bir altı) olarak tayin edilen Kont Rechberg'in hareketi ertelenmiştir ve kendisine gönderilen ve Avusturya'nın İstanbul'daki Maslahatgüzarına, Kütahya'daki Macar mültecilerinin 1 Eylül'de serbest bırakılması meselesine dair gönderilen talimata bir cevap alınmadan görevine başlamayacağına inanmam için yeterli sebebim vardır, şayet gerçekten de hareketinin niteliği bu cevaba bağlı değilse. Prens Schwarzenberg ile yaptığım görüşmelerde Macar mültecilerinden hiç bahsetmekten özellikle kaçındım; zira bu konunun zikredilmesi Ekselanslarını rahatsız edecektir ve çözümü, buradan ziyade İstanbul'da daha başarılı biçimde sağlanabilir.

Bununla birlikte, 1 Eylül'de mültecilerin serbest bırakılması kararının geri dönülmez biçimde alındığını varsayarak, bu hususa Kont Rechberg ile yaptığım konuşmada değindim ve kendisini, böylelikle rahatsız edici bir tartışmadan kurtulacak olması sebebiyle tebrik ettim.

Kont Rechberg, böyle bir kararın alındığını kabul edeceğini söylemedi; fakat bu Hükümetin, "hükümetlere karşı suç işlemiş mülteciler"den ziyade yalnızca "savaş esirleri" gibi muamele görmesi gereken Macar mülteciler karşısında Babıâli'nin taahhütlerini yerine getirmesinde ısrarcı olacağını belirtti.

Konunun tarafımca daha fazla gündeme getirilmesini gerektirecek herhangi bir sebep görmediğim için, bu meseleyi daha ileri götürmedim. Bununla birlikte, Kont, yalnızca genel bir değerlendirme mahiyetinde olmak üzere şu açıklamalarda bulundu: Kendisine göre, mültecilerin 1 Eylül'de serbest bırakılmalarına engel bir durum yoktur; fakat bu kişilerin serbest bırakılmasının, kendi iradeleriyle Avusturya'ya dönmeleri anlamına gelmeyeceğini söyledi.

Ekselanslarının bildiği üzere, Kont'un kanaati şu şekildedir: Bu mülteciler, ilk etapta kendi istekleriyle Osmanlı Devleti'ne sığınmış olmaktan; eğer uygun görülürse Avusturya'ya iade edilmekten, ya da iade edilmedikleri durumda ise Osmanlı Devleti'nin bu kişiler üzerindeki kontrolünü sürdürmekten başka bir sonuç beklememelidirler. Buna ilaveten, Kossuth gibi bir kişinin İngiltere'de kalmasının, onun görüşüne göre, hiçbir kalıcı başarı veya siyasi ağırlık sağlayamayacağını da ifade etti.

Saygılarımla,

(İmza) Arthur C. Magenis

No. 57

Sir Stratford Canning'den Vikont Palmerston'a (9 Ağustos'ta alındı)

(No. 233 Gizli)

Tarabya, 24 Temmuz 1851

Efendim,

Avusturya Hükümeti, Babıâli'nin 1 Eylül'de Kossuth'u serbest bırakma yönündeki beyan edilmiş niyetine karşı yeni bir protesto göndermiştir. Bu bildirimi, Prens Schwarzenberg'den bu konuda yakın zamanda aldığı raporu Ali Paşa'ya okuyan Mösyö de Klezl iletmiştir. İlişik olarak M. Pisani'nin, Osmanlı Nâzırı'nın bu konudaki mesajına dair raporunun bir suretini gönderiyorum. Lordluğunuz, Paşa'nın ifadelerinin oldukça tatmin edici olduğunu, her ne kadar Konsey'in görüşüne danışma sözüyle sona erse de göreceksiniz. Bu başvurunun sadece şeklen yapılmış bir teamül olduğunu ve Paşa'nın herhangi bir ihtimali riske atmamak adına, M. Pisani'ye kısa bir talimat gönderip, bu talimatın bir nüshasını Ali Paşa'ya bırakmasını istediğini düşünüyorum. Bu mektubun bir kopyası da Lordluğunuza sunulan bilgilere ek olarak ilişiktedir.

Benim kanaatim odur ki, olağanüstü ve beklenmedik hiçbir şey Sultan'ın sözünü yerine getirme kararlılığını sarsamayacaktır; bu kanaatim, Sadrazam'ın özel güvenceleri ile Fransız elçisinin aynı doğrultudaki beyanlarıyla da desteklenmektedir.

Ayrıca Mösyö de Lavalette'in 1 Eylül'de Kütahya'daki bütün Macar mültecilerinin serbest bırakılmasının güvence altına alınmasına içtenlikle gayret ettiğine memnuniyetle işaret ediyorum ve bu konuda, Babıâli nezdinde son günlerde aldığı bilgilere dayanarak, Osmanlı nazırlarının bu meseleyi esasen bizimle aynı şekilde değerlendirdikleri yönünde bir inanca vardığını bildirmek isterim.

Bu meselede beklenebilecek zarurî güçlükler meydana geldiği takdirde, Ekselanslarının samimi iş birliğine güveneceğimi belirtmeliyim.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 57, Ek 1

M. S. Pisani'nin Sir Stratford Canning'e

Pera, 19 Temmuz 1851

Sayın Büyükelçim,

Avusturya Maslahatgüzarının, Kossuth hakkında Ali Paşa'ya şahsen yaptığı bir bildirimi Ekselansınıza arz etme şerefine nail oldum. Bu bildirimi, Paşa'nın kendisinden bizzat dinledim.

Birkaç gün önce Mösyö Klezl, Prens Schwarzenberg'den Ekselansınıza iletilmek üzere bir nota getirmişti; bu notaya, Babıâli'nin Macar mültecilerinin 1 Eylül'de serbest bırakılmasına dair aldığı kararın gerekçelerine ilişkin bir cevap verilmişti. Nota, özetle, Avusturya Hükümetinin, mültecilerin Babıâli tarafından korunmuş olduğunu ve Babıâli'nin bu kişilerin

muhafazası altındayken hiçbir tehlikeye maruz kalmadıklarını teslim ettiğini; fakat Avusturya Kabinesi'nin, söz konusu kararın uygulanmasının Avrupa'da bir kargaşa yaratma ihtimalinden dolayı bu serbest bırakılmanın zamanının henüz gelmediğine inandığını bildiriyordu. Ali Paşa'nın yanıtı buna karşılık olarak verilmiş olup, gecikmesinden dolayı üzüntü duyduğunu ve verilen kararın geri alınamayacağını belirtmekten ibaretti.

Dün yapılan görüşmede Mösyö Klezl, Ali Paşa'ya, Prens Schwarzenberg'in Mösyö de Floret'e verdiği cevabı ayrıntılarıyla aktardığını söyledi. Bu açıklama özetle şöyleydi: Prens, Ali Paşa'ya iletilen cevabın tamamen yetersiz bulunduğunu; Babıâli'nin samimi bir girişimde bulunmadığını, bu meselenin yeniden gözden geçirilmesini ve Avusturya'nın Viyana Büyükelçisi Aşir Efendi aracılığıyla Paşa'nın bu konuyu yeniden ele almasını istediğini ifade ediyordu. Ayrıca Prens Schwarzenberg, mültecilerin Kütahya'dan salıverilmelerinin, iki imparatorluk arasındaki dostluğun gerektirdiği düzende yürütülmesini arzu ettiğini belirtiyordu.

Bu noktada Mösyö Klezl, Prens'in düşüncelerini şöyle özetledi: Bir hükümetin, böyle bir meselede kesin bir karar almasının ardından, bunun doğuracağı ağır sonuçlara katlanmak zorunda kaldığını ve Kossuth'u memnun etmek söz konusu olduğunda, ona serbestlik tanımak, İngiltere'ye gitmesine izin vermek ve Babıâli'nin şimdi yapmayı umduğu şeyi gerçekleştirmek gibi adımların atılmasının, Avusturya tarafından talep edilen davranışla çeliştiğini söyledi. Babıâli'nin iki imparatorluk arasındaki ilişkileri düzeltmek istiyorsa, Prens'e göre iki yoldan biri izlenebilirdi: Ya alınan kararı uygulamaktan vazgeçmek ya da kararın uygulanmasını yeni Orta Elçi'nin gelişine kadar ertelemek. Bu yeni temsilci, kendisine ulaşan talimatlara göre Babıâli ile doğrudan görüşecek ve Paşa'ya verilecek cevap, onun kanaatine göre şekillenecekti. Mösyö Klezl, Babıâli'nin ne tür bir karşı tedbir alacağını öğrenmek için büyük merak içinde olduğunu ekledi.

Ali Paşa ise, Avusturya Hükümetinin samimi duygularıyla hareket ettiğini ifade ederek teşekkürlerini sunduktan sonra, Mösyö Klezl'e şu değerlendirmeyi yapmıştır: Babıâli'nin Avusturya'ya karşı hiçbir taahhüdü olmadığını; Macaristan'daki durumun yeniden sükûnete kavuştuğunu; Avusturya'nın çabalarıyla Avrupa'da siyasi istikrarın yeniden tesis edildiğini; mevcut şartların, mültecilerin serbest bırakılmasına engel oluşturmadığını; ve Avrupa'daki büyük güçlerin tamamının, devletler arası ilişkilerde barışın hâkim olması için gayret sarf ettiğini söylemiştir. Paşa, Floret tarafından iletilen bildirimin içeriğinin belirsiz olduğunu; verilen sürenin çok dar olduğunu, dolayısıyla alelacele verilmiş bir kararın beklenen sonucu doğurmayacağını; yeni Orta Elçi'nin gelişinden önce bu meselenin kısa bir süre bekletilmesinin uygun olabileceğini belirtmiştir. Son olarak, Avusturya Maslahatgüzarının kendisine sunduğu bildirim hakkında Sultan'ın diğer bakanlarıyla henüz hiçbir istişare yapmadığını; ancak olumlu bir yanıt beklemediğini de sözlerine eklemiştir.

Saygılarımla,

(İmza) F. Pisani

No. 57, Ek 2

Sir Stratford Canning'den M. F. Pisani'ye

Tarabya, 21 Temmuz 1851

Efendim,

Ali Paşa'nın, Kossuth'un yaklaşan serbest bırakılmasına ilişkin olarak ilettiği açıklamayı içeren raporunuzu öğrenirken duyduğum kaygı, bu konudaki kesintisiz ısrarıyla Prens Schwarzenberg'in Babıâli'nin kararlılığına karşı çıkmasına duyduğum üzüntü ile ancak karşılaştırılabilir. Buna karşın, aynı meselede Ekselansları tarafından verilen kesin ve adil cevabın Avusturya Maslahatgüzarı tarafından memnuniyetle karşılanmış olmasından duyduğum memnuniyet de büyüktür. Sultanın sözüne sadık kalması ve adalet duygusu gereği, daha önce üstlenilen angajmandan sapmasının doğru olmayacağı açıktır; zira böyle bir sapma, aydın bir hükümdardan beklenen şeref ve haysiyet ilkeleriyle asla bağdaşmaz. Bununla birlikte, mevcut yükümlülüklerin ve Babıâli'nin karşı karşıya bulunduğu siyasi koşulların ağırlığı, Majestelerinin sorumlu bakanının tüm içtenliğiyle ifade ettiği gibi, Osmanlı Hükümeti'nin icap eden davranışını etkileyebilecek niteliktedir. Kendisini bu sıkıntılı anda cesaretlendiren ve Botsford'un uğruna mücadele ettiği insanlık ve bağımsızlık davasını bu kadar etkili biçimde doğrulayan güçlerin sadakatle desteği, Osmanlı'nın sürekli çıkarları açısından büyük değer taşımaktadır.

Ali Paşa'nın açıklamalarından Viskont Palmerston'a birçok dilekçe sunulduğu ve bunların büyük kısmının Kossuth'un derhal serbest bırakılmasını istediği anlaşılmaktadır. Hatta şehrin önde gelen kurumlarından olan Londra Belediye Meclisi'nin de bu hususta dilekçe sunduğu bilinmektedir. Bu dilekçelerin, Britanya halkının duygularını temsil ettiğini ve bu duyguların hem Sultan'ın onurunu hem de Kossuth ve arkadaşlarının korunmasıyla bağlantılı insanlık ilkelerini yakından ilgilendirdiğini ifade etmek görevimdir. Lord Palmerston'un, Londra Belediye Meclisi'nin kararlılığına ilişkin bilgisinden ve bu taleplerin adil niteliğinden yola çıkarak, Babıâli'ye yönelik ısrarlı bir talepte bulunması, İngiltere'nin kamuoyunda da destek görmektedir. Bu nedenle, Sultan'ın Hükümetine duyulan güven temelinde, Babıâli'nin samimiyeti konusunda sizde herhangi bir tereddüt uyandırabilecek bir noktada durmuyor, yalnızca bu talimatın bir kopyasını gizlilik içinde Ali Paşa'nın eline bırakmanızı rica ediyorum.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 58

Viscount Palmerston'dan Sir Stratford Canning'e

(No. 213)

Dışişleri Bakanlığı, 14 Ağustos 1851

Efendim,

24 Temmuz tarihli 233 numaralı tahriratınızı, Avusturya Hükümetinin Babıâli'ye, Kütahya'daki mültecilerin 1 Eylül'de serbest bırakılması yönündeki teklif hakkında sunduğu yeni protestoya ilişkin olarak almış bulunuyorum ve Ekselansınıza, Babıâli'ye şu hususu bildirmeniz

talimatını vermek durumundayım: Majesteleri'nin Hükümeti, Osmanlı Hükümetini, kendisine yapmış olduğu beyanla bağlı kabul etmektedir ve Majesteleri'nin Hükümeti, Parlamento'ya da bildirmiş olduğu üzere, bu Macar mültecilerin 1 Eylül günü serbest bırakılması gerektiği kanaatindedir.

Saygılarımla,

(İmza) Palmerston

No. 59

Sir Stratford Canning'den Viscount Palmerston'a (18 Ağustos'ta alındı)

(No. 243)

Tarabya, 5 Ağustos 1851

Efendim,

Avusturya Heyeti, Kossuth ile arkadaşlarının gelecek ayın 1'inde serbest bırakılmasını engellemek amacıyla Babıâli üzerinde yoğun baskı kurmaktadır. Mösyö de Klezl bu maksatla bir protesto sunmuştur. Ben, Sultan'ın iyi niyetine tam bir güvenle hareket etmeye devam ediyorum ve bu ilkeye açıkça bağlı kalmanın en doğrusu olduğuna inanıyorum. Bununla birlikte, gerçekte Babıâli'yi verdiği söze bağlı tutabilecek hiçbir unsuru ihmal etmemeye gayret ettiğimi belirtmeliyim.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 60

Sir Stratford Canning'den Viscount Palmerston'a (6 Eylül'de alındı)

(No. 251)

Tarabya, 20 Ağustos 1851

Efendim,

Babıâli'nin, Kütahya'daki mültecileri gelecek 1 Eylül'de serbest bırakmak yönündeki ilan edilmiş niyetine sadık kaldığını bildirmekten büyük memnuniyet duyuyorum. Avusturya Maslahatgüzarı, kendi hükümetinin talimatı uyarınca, bu karara karşı tüm etkisini kullanarak güçlü bir protesto sunmuştur. Bu protestoyu içeren resmî yazışmanın bir nüshası, Yüce Lordluğunuzun bilgisine sunulmak üzere ilişikte takdim edilmektedir.

Babıâli, önceki kararını teyit eden bir cevap vermiştir ve Mösyö de Klezl'in bütün çabaları sonuçsuz kalmıştır. Bu yazışmaların nüshaları size bir iki gün içinde ulaştırılacaktır ve elime ulaşır ulaşmaz da ilk fırsatta Yüce Lordluğunuza göndermeyi görev bilirim.

Rusya, bu meselede Avusturya Kabinesi'ni desteklemek için herhangi bir girişimde bulunmamıştır.

Yüce Lordluğunuzun talimatlarına uygun olarak, kalan mülteciler için, Amerika Birleşik Devletleri'ne veya başka bir ülkeye seyahat etmeleri hâlinde bir İngiliz buharlı gemisinin Babıâli tarafından kullanıma tahsis edilmesini teklif ettim. Babıâli, durumu anlayışla karşılamakla birlikte, Amerika hükümetine de bu amaçla başvurulması gerektiğini ifade etmiştir. Bu nedenle, Amerika hükümetinin bu konudaki cevabını almadan Sir William Parker'a yazmayacağım.

Saygılarımla,

(Signed) Stratford Canning

No. 60, Ek

M. de Klezl'den Ali Paşa'ya

Büyükdere, 29 Temmuz 1851

Efendim,

Avusturya İmparatoru Majestelerinin Babıâli nezdindeki Maslahatgüzarı olarak, sadrazam hazretlerine ve Hariciye Nazırı Ekselanslarına, Kossuth ile Kütahya'daki en tehlikeli yandaşlarının tutukluluklarının uzatılmasına ilişkin olarak İmparatorluk Kabinesi'nden son günlerde almış olduğum talimat çerçevesinde görevimi yerine getirmeyi vazife bildim.

Söz konusu bakanlar, kendilerinin de bu işle meşgul olmaları hasebiyle, Viyana'daki İmparatorluk yönetiminin bu meseleye verdiği yüksek önemi ve Babıâli'den bu konuda ortak bir karar alınmadıkça tutukluluk tedbirinin sona ermeyeceği yönündeki kanaatini tam olarak idrak etmiş durumdadır.

Gerek Reşid Paşa hazretleri gerekse Ekselansları Âli Paşa, Maslahatgüzar'a, konunun henüz Babıâli'de müzakere edilmediğini, ancak Sultan Hazretlerinin iradesinin tecelli ettiği anda meseleye dair kararın gecikmeksizin alınacağını ifade etmişlerdir.

Herhangi bir resmî kaynaktan talimat almadığını beyan eden Maslahatgüzar, yalnızca İstanbul'da Kossuth ve yandaşlarının durumuna ilişkin olarak yapılan bazı açıklamalar üzerine hareket etmektedir. Bu açıklamalar ise ne Konsolosluğumuz ne de Avusturya Hükümeti için bağlayıcı değildir; çünkü bu görüşler, yalnızca bazı Türk memurlarının şahsi kanaatlerini yansıtmaktadır.

Kossuth ile beraber Kütahya'da tutulan Macar mültecilerin affına ilişkin olup olmadığına dair hiçbir bilgi ulaşmayan imzasız bir mektup, bu konudaki belirsizliği daha da artırmıştır. Bu mektup, Macaristan'daki durumun uygun görülmesi halinde affın gündeme alınabileceğini, fakat buna rağmen daha az tehlikeli olarak görülen Leh mültecilerin serbest bırakılmasının bile hâlâ risk taşıdığını ifade etmektedir.

Bu yüzden, meselenin ağırlığına geçmeden önce, Osmanlı Hariciye Nezaretine, söz konusu meselenin gerçek çerçevede değerlendirilmesine imkân verecek bazı hatırlatmalarda bulunmayı gerekli görüyorum.

Bu bağlamda, Macar isyanının Osmanlı topraklarına sığınmasıyla başlayan ve bugün Avusturya Hükümetinin Babıâli'den tereddütsüz bir karar beklemesi için yeterli gerekçeyi oluşturan bütün gelişmelere burada ayrıca girmek istemiyorum. Aynı şekilde, iki devlet

arasındaki antlaşmaların ruhu ve maddesi uyarınca, Avusturya'nın kendi tebaası olan mücrim ve mütecaviz kimselerin Osmanlı'ya sığınmaları halinde iadesini talep hakkı bulunduğunu tekrar etmenin de gereksiz olduğuna inanıyorum.

Sultan Hazretlerinin özel komisyonu aracılığıyla, Macar mültecilerin iadesini kapsayan antlaşmaların ruhunun dayanağının hukuk olduğuna dair açıklaması, esasen açıkça anlaşılmaktadır. Ayrıca, 26 Şevval 1265 (17 Eylül 1849) tarihli Sultan'ın İmparatora yazdığı mektup ve aynı dönemde Viyana'daki Osmanlı elçisi ile Avusturya Dışişleri Bakanlığı arasındaki yazışmalar, söz konusu antlaşmalardaki hükümleri açıkça teyit eder niteliktedir.

İmparatorluk Prensi Schwarzenberg'in 19 Mart 1850 tarihli ve eski Orta Elçi M. Kont de Stürmer aracılığıyla Ali Paşa'ya iletilmesi emredilen talimatı da bu hükümleri teyit etmektedir. 23 Cemaziyelevvel 1266 (6 Nisan 1850) tarihli Babıâli notası ise, anılan talimatın ruhuna uygun biçimde, Babıâli'nin mültecilerin iadesi meselesini görüşmeye hazır olduğunu ifade etmektedir.

Bu süreçte ne Prens Schwarzenberg ne de Babıâli yeni bir Orta Elçi atanmasına ilişkin kararı geciktirecek başka bir ihtimali akıllarına getirmemiştir.

Bununla birlikte, Osmanlı tarafı, M. Klezl'in sunduğu bir başka resmî belgeyi daha görmezden gelmiş ve sorumluluk üstlenmeyerek Kossuth'un ve en yakın yandaşlarının serbest bırakılmasına yönelik hiçbir ciddi niyet taşımadığını ortaya koymuştur. Bu tavır, Sultan Hazretlerinin kendi sözü ve daha önce hükümetinin beyanlarıyla çelişmektedir.

Sayın Klezl, ertesi gün Âli Paşa ile tekrar görüşmüş; fakat Paşa, önceki akşam Reşid Paşa ile yaptığı görüşmeyi esas alarak, Kütahya'daki tutukluluk halinin kaldırılmasına ilişkin hiçbir adım atılmayacağını beyan etmiştir.

Paşa, Macar mültecilerin Osmanlı topraklarında bulunmasının iç güvenlik açısından büyük tehlike arz ettiğini, kırsal bölgelerin hâlâ siyasi çalkantılar içinde olduğunu ve tedbirli davranılması gerektiğini söylemiştir. Ancak, uygun zamanın gelmesi halinde Babıâli'nin Kossuth ve yandaşlarının serbest bırakılmasını Sultan'a arz etmekte tereddüt etmeyeceğini de eklemiştir.

Buna rağmen Babıâli, çeşitli bahaneler ileri sürerek İmparatorluk Kabinesi ile yaptığı mutabakatlara riayet etmemekte ısrar etmektedir. Hatta bu ısrar, Kossuth ve maiyetinin Avrupa'da sebep olabileceği tehlikeleri göz ardı ederek, onları affedip İngiltere'ye göndermek gibi son derece sakıncalı bir tercihe kapı aralamaktadır.

Sayın Klezl'in Babıâli'ye görevi gereği ilettiği memorandumdan anlaşılmaktadır ki, Babıâli, Avusturya hükümetinin üzerinde titizlikle durduğu bu hayati meselede, Avusturya'nın dostluk ve itimadına layık bir karşılık vermekten uzaklaşmaktadır.

Kossuth ve taraftarlarının burada tutulması, yalnızca Avusturya'nın iç huzuru bakımından değil, aynı zamanda iki ülke arasındaki iyi ilişkilerin muhafazası açısından da elzemdir. Dolayısıyla Babıâli'nin mevcut tutumu, iki devlet arasındaki dostluğu zedelemektedir.

Saygılarımla,

(Signed) Ed. De Klezl

No. 61

Sir Stratford Canning'den Viscount Palmerston'a (9 Eylül'de alındı)

(No. 258)

Tarabya, 25 Ağustos 1851

Efendim,

Kütahya'daki Macar mültecilerin serbest bırakılmasına ilişkin olarak, Âli Paşa'nın Avusturya Maslahatgüzarına hitaben kaleme aldığı cevabî notanın bir suretini, ki bunun bir nüshası zaten Lordluğunuza gönderilmişti ve ayrıca Osmanlı Nazırının cevabını alması üzerine M. de Klezl tarafından Babıâli'ye sunulan bir çeşit protesto metnini buraya ekleme şerefine nailim.

Babıâli'nin daha önce verdiği taahhüdü yerine getirme ve meselenin başında ilan ettiği ilkelere uygun davranma yönündeki kararlılığını gösteren bu yeni delilin, Majestelerinin Hükümeti tarafından ve özellikle de Lordluğunuz tarafından memnuniyetle karşılanacağına inanıyorum; her ne kadar bu memnuniyet tamamen tereddütsüz bir tatmin duygusuyla karışık olmasa da.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 61, Ek 1

Ali Paşa'dan M. de Klezl'e

(Tercüme)

19 Şevval 1267 (16 Ağustos 1851)

Padişah Hazretleri, sözlü bildiriminizin yanı sıra 29 Temmuz tarihli resmî notanızın içeriğini de tamamen öğrenmiş bulunmaktadır; söz konusu notada, Yüce İmparatorluk Sarayı'nın, Padişah Hazretleri topraklarından gelecek 1 Eylül'de Kütahya'da bulunan Macar mültecilerinin uzaklaştırılması yönünde alınmış kararı kabul edemeyeceğini ifade etmektesiniz.

Babıâli ile Avusturya Hükümeti arasındaki dostluk yapısı asırlardır devam eden karşılıklı yardımlaşma ile pekişmiştir; bu dostluk sadece Sultan'ın haysiyetine değil, aynı zamanda komşuluk ilişkilerinden doğan karşılıklı çıkarlara dayanan bir ilişki olarak herkesin bildiği üzere büyük bir öneme sahiptir. Bu nedenle, bu memnun edici sonuçlara götüren çabalara şimdiden teşekkür etmek gerekir. Bu konuda ortak bir kanaatin henüz tam olarak oluşmamış olması, bağlayıcı bir kararın beklenmesine yol açmıştır; ancak bu münasebetle ileri sürülen fikir ayrılıklarının bir kısmının mahiyeti üzerinde görüş birliği bulunduğunu da eklemek gerekir.

Gerçekten de Yüce İmparatorluğun Nazırları, Babıâli'nin bu mültecilerin gereksiz yere uzun süre alıkonulduğuna dair çeşitli vesilelerle dile getirdiği tereddütleri tam bir samimiyetle göz önünde bulundurmuşlar; Babıâli'nin çabalarının gerçek ve inkâr edilmez olduğu kabul edilmiştir. Bu çabaların, mültecilerin bekleme süresinin azalmasına hizmet ettiği düşünülmektedir. Ancak, bu mültecilerin serbest bırakılmasının, Devlet-i Âliyye'nin barışına ve iç düzenine uygun bir zamanda gerçekleşmesi gerektiği de açıktır. Bu nedenle, Babıâli, ortak amaca ulaşma gayretiyle gerekli olan tüm çabaları göstermiş; fakat kendi iç düzenini ve güvenliğini tehlikeye atmamak için belli bir tarihe kadar uygulamanın ertelenmesini uygun görmüştür.

Eski antlaşmalara gelince ve Padişah Hazretleri'nin Majesteleri İmparator'a gönderdiği mektupta ifade edilen taahhütlere ilişkin güvence konusuna gelince:

Daha önce de Yüce İmparatorluk Hükümeti ile uzun uzadıya görüşüldüğü üzere, bahse konu antlaşmaların hangi hükümlerinin uygulanabilir olduğu hususu açıklığa kavuşturulmuştur. Birkaç ay önce (7 Nisan 1850 tarihli) Devlet-i Âliyye tarafından Viyana'daki elçiliğe gönderilen resmî nota da bu meseleye ışık tutmaktadır. Söz konusu nota açıkça şunu ifade etmektedir: Macar mültecilerinin Osmanlı topraklarından uzaklaştırılması, ancak Macaristan'da düzenin yeniden sağlanmasından sonra mümkün olacaktır ve uygulamaya geçmeden evvel Avusturya Hükümeti'nin bu yönde rızasının alınması gerekmektedir.

Bugün ise –Tanrı'ya şükür– hem resmen hem sözlü olarak birçok kez ifade edildiği gibi Macaristan'da uzun süredir tam bir huzur ve sükûn hüküm sürmektedir. İmparator'un emirleri tüm Macaristan'da olduğu gibi İmparatorluğun diğer bölgelerinde de itaatle uygulanmıştır. Varsayalım ki, kötü niyetli bazı kimseler hâlâ bulunsun; bunların mevcudiyeti Osmanlı Devleti açısından artık bir sakınca teşkil etmemektedir, zira kamu düzeni bozulmaksızın bu kişiler ülkelerine dönebilecek hâle gelmişlerdir.

Eğer Babıâli, mültecileri alıkoymaya devam etseydi, bu durum Avusturya'ya karşı iyi niyet eksikliği olarak yorumlanabilirdi; ancak mevcut şartlar altında artık sebep ortadan kalkmış olup, Babıâli bu mültecileri geri göndermeye hazır olması Avusturya'ya karşı dostluk ve sadakatinin en açık kanıtıdır.

Siz de pekâlâ bilirsiniz ki, Babıâli'nin bu hususta kararı, hiçbir yabancı gücün etkisiyle değil, yalnızca Avusturya ile komşuluk ilişkileri, dostluk ve karşılıklı iyi niyet esasınca alındı. Babıâli'nin tüm arzusu, bu zor durumda her iki taraf için de faydalı olacak bir sonuç elde etmektir.

Yeni atanan Avusturya temsilcisi geldiğinde, Osmanlı Nazırları kendisine de Yüce Sultan'ın Avusturya ile dostluğundan ne kadar memnun olduğunu, Avusturya'nın yaptığı samimi açıklamaları nasıl takdir ettiğini ve Devlet-i Âliyye'nin Avrupa'daki mevcut koşullar bağlamında bu dostluğu daha da pekiştirmeyi arzuladığını belirteceklerdir.

Özetle; Babıâli'nin mültecileri 1 Eylül'de göndermeye karar vermiş olmasının nedeni, uzun süreli alıkoymanın artık yarardan çok zarar getirecek olmasıdır. Babıâli'de hüküm süren anlayış şudur: Avusturya'nın, düzenin yeniden sağlandığını bildirmesiyle birlikte, mülteciler artık ülkelerine dönebilecek bir durumdadır ve bu da Babıâli'nin onlara daha fazla himaye sağlamasını gereksiz kılmaktadır.

Bu karar, Babıâli'nin kendi iç düzeninin selameti açısından olduğu kadar Avusturya ile ilişkiler açısından da zorunlu görülmüştür. Şimdi tek dileğim, Padişah Hazretleri'nin talimatıyla size ilettiğim bu kararın, Avusturya Hükümeti tarafından da en kısa sürede olumlu bir karşılık bulmasıdır.

Saygılarımla,

(İmza) Ali

No. 61, Ek 2

M. de Klezl'den Ali Paşa'ya

Büyükdere, 18 Ağustos 1851

Majestelerinin Avusturya İmparatoru'nun Babıâli nezdindeki Maslahatgüzarı sıfatıyla imzası bulunan ben, Ekselansınız Yüce Sultan'ın Hariciye Nazırı tarafından 19 Şevval (16 Ağustos) tarihli resmî notayla bildirilmiş olan hususu yani Osmanlı Hükümeti'nin, halen Kütahya'da tutulan Kossuth ve diğer Macar mültecilerini gelecek 1 Eylül'de serbest bırakmakta ısrar ettiğini öğrenmiş bulunuyorum. Bu karar, İmparatorluk Avusturya Hükümeti'ni onların tutukluluk hâlinin uzatılmasını talep etmeye sevk eden son derece ciddi gerekçeler dikkate alınmaksızın alındı.

Ben, aşağıda imzası bulunan, söz konusu notayı İmparatorluk Kabinesi'ne iletme görevimi yerine getirirken, aynı zamanda bu ayın 29'unda siz Ali Paşa'ya takdim etme onuruna nail olduğum notada yer alan protestoyu da yenilemek zorundayım. Bununla birlikte Babıâli'ye tekrar bildirmeyi görev sayarım ki, Avusturya İmparatorluk Hükümeti'nin açık rızası olmaksızın söz konusu mültecilerin serbest bırakılmasından doğabilecek tüm sonuçlardan Osmanlı Hükümeti sorumlu olacaktır.

(İmza) Ed. De Klezl

No. 62

Viscount Palmerston'dan Sir Stratford Canning'e

(No. 232)

Dışişleri Bakanlığı, 13 Eylül 1851

Efendim,

Majestelerinin Hükümeti'nin memnuniyetini, Babıâli'nin Kütahya'daki mültecileri 1 Eylül'de serbest bırakma yönündeki ilan edilmiş kararına sadakatle uymuş olmasına ilişkin olarak, Ekselansınızın Babıâli'ye iletmesini bildirmekle görevlendirildiniz.

Saygılarımla,

(İmza) Palmerston

No. 63

Sir Stratford Canning'den Viscount Palmerston'a (18 Eylül'de alındı)

(No. 264)

Tarabya, 5 Eylül 1851

Efendim,

Babıâli, Kütahya'daki mültecilere ilişkin verdiği sözü yerine getirmiştir. Mülteciler, 1 Eylül günü tutukluluk yerlerinden ayrılmışlardır. Kont Casimir Batthyani şu anda Bursa'dadır. Kontes ise buradadır. Kossuth ve arkadaşları ise biniş noktalarına doğru yoldadır. Çanakkale'de, birkaç gün önce Amerika Birleşik Devletleri Bakanı Bay Marsh ile birlikte buraya gelen Amerikan

firkateyni Mississippiye alınacaklardır. Bu gemi, görünüşe göre ilk olarak bir depo veya buluşma noktası olarak kullanılacak olan Spetzia Körfezi'ne doğru yola çıkacaktır; buranın Amerikan filosu için bir ikmal veya toplanma yeri olduğu anlaşılmaktadır.

Babıâli'nin Malta'ya nakilleri için emrime verdiği buharlı gemi teklifi kabul edilmemiştir. Kont Batthyani, General Perczel ve iki başka subay, Majesteleri'nin bayrağı altında bir yolculuk için pasaport talep etmişlerdir; ancak bunlardan ikisi Malta'ya, diğerleri ise İngiltere'ye gitmek istemektedir. Başvuru sayısı az olduğundan ve Amiral de bu amaçla filosundan bir gemi ayırmaya hazır görünmediğinden, Majesteleri'nin herhangi bir buharlı gemisini bu iş için görevlendirmeden, Malta'ya gitmeyi kabul edecek olanlara uygun bir imkân sağlamayı öneriyorum.

Zahmetli bu işin sonunda Ekselanslarınıza temin etmem gereksizdir ki, Macaristan ve Lehistan'dan gelen bu talihsiz mültecilere elimden gelen yardımı sunmak ve mevcut durumun doğurduğu sıkıntılar içinde olabildiğince rahatlatmak için, çok sınırlı imkânlarıma rağmen her türlü çabayı sarf ettim.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Canning

No. 64

Sir Stratford Canning'den Viscount Palmerston'a (18 Eylül'de alındı)

(No. 268)

Tarabya, 7 Eylül 1851

Efendim,

Ali Paşa ile, yakın zamanda Kütahya'da bulunan Macar mültecileri konusunda yaptığım ek görüşmeler, tüm grup içinde yalnızca bir subay ile eşinin, Majestelerinin Hükümeti tarafından Malta'ya İngiliz bayrağı altında ücretsiz yolculuk teklifimden yararlanabilecek durumda olduklarını ortaya koymaktadır. General Perczel ve eşi, gözaltında tutulmaları beklenen kişiler olup burada ima ettiklerim onlardır. Kendileri şimdi Bursa'dadır. Diğerleri ise, bu ülkede bulundukları süre boyunca birbirlerinden ayrılmalarına izin verilmemiştir ve İngiltere'ye ulaşma ümidiyle Mississippi gemisine binenler, ki bana bildirildiğine göre Cebelitarık'ta karaya çıkma fırsatı elde edeceklerdir, bu istisnayı oluşturmaktadır. Amerikalılar, Kossuth ve arkadaşlarını İstanbul'da gemilerine almak istemişlerdi; ancak Osmanlı Hükümeti, bir bayraktan diğerine geçişin mutlaka Çanakkale'de yapılmasında ısrar etmiştir.

Bu olayın son perdesinde hem Fransızların hem de Amerikalıların bir çeşit gösteri çabası sergiledikleri görülmektedir. Osmanlı Nazırları ise geleneksel incelikleriyle, bu nümayişi Majestelerinin Hükümeti'nin mültecilere sağladığı etkili destekle karşıt bir konuma yerleştirmişlerdir. Anlaşıldığı üzere Bay Kossuth, Amerika'da kabulünü güvence altına aldıktan sonra, birkaç ay sonra İngiltere'yi ziyaret etmeyi tasarlamaktadır. Bu grubun tamamını ilgilendiren müşterek talihsizlik, aralarında kısmi bir görüş ayrılığı doğmasını önleyecek bir etki göstermemiştir.

Saygılarımla,

(Signed) Stratford Canning

No. 65

Viscount Palmerston'dan Sir Stratford Canning'e

(No. 240)

Dışişleri Bakanlığı, 24 Eylül 1851

Efendim,

Bu ayın 5'inde göndermiş olduğunuz, Kütahya'da tutulan Macar mültecilerinin bu ayın 1'inde serbest bırakıldığını bildiren No. 264 sayılı yazınızı aldım ve bu sonucun gerçekleşmesi nedeniyle Majestelerinin Hükümeti'nin duyduğu içten memnuniyeti Babıâli'ye iletmeniz için sizi görevlendirmem gerekmektedir. Zira bu durum, hem ciddi sakıncalar doğurmaya müsait bir halin sona ermesi hem de devamı halinde Babıâli'yi giderek artan sıkıntılarla karşı karşıya bırakacak bir gidişatın önlenmesi anlamına gelmektedir.

Ayrıca, bu sonucun ortaya çıkmasına yönelik başarılı çabalarınızdan ötürü Majestelerinin Hükümeti'nin onayını da size bildirmeliyim.

Saygılarımla,

(İmza) Palmerston

No. 66

Sir Stratford Canning'den Viscount Palmerston'a (29 Eylül'de alındı)

(No. 272)

Tarabya, 10 Eylül 1851

Efendim,

Dün gece Ali Paşa'dan bir mesaj aldım. Bu mesajda, Kossuth ve arkadaşlarının Çanakkale'ye doğru yola çıktıkları ve orada kendilerini beklemekte olan Amerikan buharlı fırkateyni Mississippi'ye binecekleri bildiriliyordu. Tek istisnalar, sağlık durumunun kötülüğü sebebiyle Bursa'da bulunan Kont Batthyani ile eşinin hastalığı dolayısıyla orada kalan General Perczel olmuştur.

Başlıca mültecilerden ve özellikle de Kossuth'tan aldığım teşekkür ifadeleri son derece içtendir.

Bu vesileyle, bu kişilere Kütahya'da bulundukları süre boyunca gösterilen özenli ilgiye karşılık duyulan memnuniyetten de bahsetmeliyim. Bu ilginin kaynağı, başından sonuna dek yalnızca insani duygular olup, ekselanslarının talimatlarına tamamen uygun biçimde gösterilmiştir.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Cannıng

No. 67

Sir Stratford Canning'den Viscount Palmerston'a (9 Ekim'de alındı)

(No. 286)

Tarabya, 23 Eylül 1851

Efendim,

Ali Paşa'dan, 19'unda Avusturya Maslahatgüzarı tarafından kendisine gönderilmiş olan sözlü ve resmî bir mesajın bana bildirildiğini öğrendim. Mesajın içeriği şu şekildedir:

"Macar mültecileri meselesinde, Babıâli kendi çıkarlarını gözeterek hareket etmiş olup, verdiği taahhütleri yerine getirmiştir ve Avusturya sarayının da bundan böyle Babıâli ile olan ilişkilerinde kendi çıkarlarını gözeterek hareket edeceğini artık söylemenin zamanı gelmiştir."

Bu beyan, Prens Schwarzenberg'in Babıâli'nin mültecileri serbest bırakma yönündeki değişmez kararını öğrenmesi üzerine verdiği son yanıt olarak değerlendirilecek olursa, artık Viyana'ya yapılacak başka bir başvurunun Babıâli açısından pek bir anlam ifade etmeyeceği anlaşılmaktadır. Bu durumun, hükümetin önde gelen üyeleri tarafından da aynı şekilde algılandığı görülmektedir.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Cannıng

No. 68

Sir Stratford Canning'den Viscount Palmerston'a (31 Ekim'de alındı)

(No. 310)

Tarabya, 17 Ekim 1851

Efendim,

Majestelerinin Hükümeti'nin, Babıâli'nin Kütahya'daki Macar mültecilerini serbest bırakma taahhüdünü zamanında yerine getirmesinden duyduğu memnuniyete ilişkin talimatınızı, ekselanslarının Ali Paşa'ya iletilmesi üzere açık ve tam biçimde bildirmem emredilmişti. Ekselansları bana, Babıâli'nin Majesteleri Hükümeti tarafından ifade edilen memnuniyeti fazlasıyla paylaştığını iletmemi söyledi.

Saygılarımla,

(İmza) Stratford Cannıng

Ek 2: The National Archives (UK), British Foreign Office, (FO 424/6, 1-68), 5 May 1852, Belgeleri.

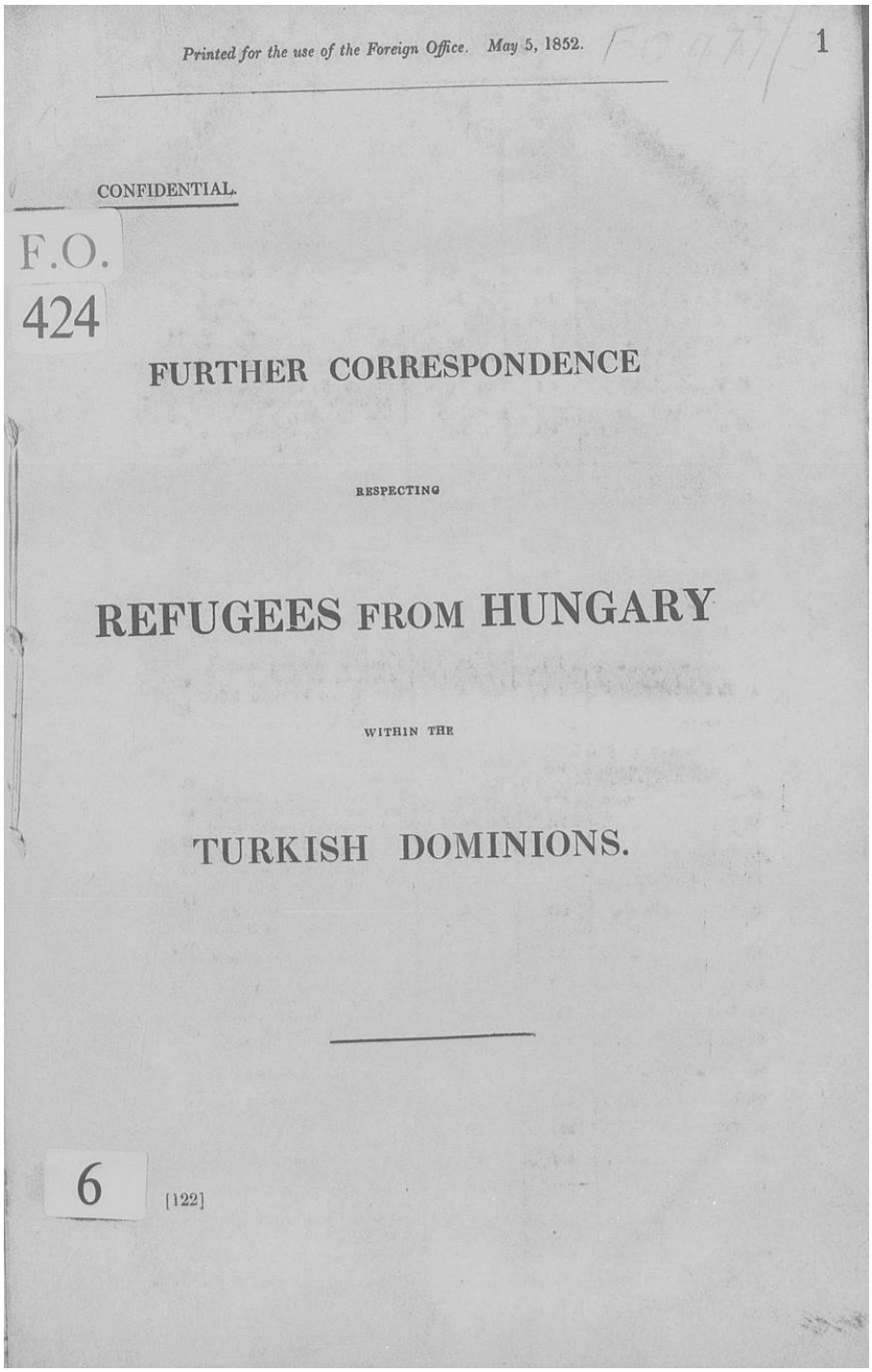

Printed for the use of the Foreign Office. May 5, 1852. 1

CONFIDENTIAL.

F.O.
424

FURTHER CORRESPONDENCE

RESPECTING

REFUGEES FROM HUNGARY

WITHIN THE

TURKISH DOMINIONS.

6

[122]

Further Correspondence respecting Refugees from Hungary within the Turkish Dominions.

No. 1.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received May 27.)

(No. 137.)

My Lord, *Constantinople, May 4, 1850.*

I HAVE had some further communications with the Turkish Ministers on the subject of the Hungarian refugees at Kutahia.

Letters addressed to me by Count Batthyani and M. Kossuth complain of the unnecessary inconveniences and restraints to which they have had to submit since their arrival at that place, which they describe as desolate and unhealthy.

I have also received from M. Kossuth a long memorial, or protest, complaining of his detention in the Sultan's dominions, on principles deduced from the Law of Nations, and the Porte's arbitrary conduct towards him and his companions in misfortune, beyond the extent of her engagements towards Austria.

Without entering into the question of how far these grounds of complaint are valid, I have made them known in full to the Grand Vizier, and recommended strongly that while the detention continues, the Porte should allow their involuntary guests every degree of comfort and liberty consistent with a state, not of imprisonment, but of simple surveillance.

His Highness has not consented to place them on a footing with the Wallachian emigrants at Brussa, pleading the necessity of fulfilling the Porte's engagement, understood to be binding on her, though not formally accepted by the Cabinet of Vienna; but he has issued fresh orders to Suleiman Bey, the superintendent of the refugees, directing him to meet their wishes and to consult their convenience in every reasonable manner. A copy of the Grand Vizier's letter is inclosed herewith, and I propose to forward another copy of it to Kutahia by the earliest opportunity, conceiving that as the refugees have expressed a favourable opinion of Suleiman Bey, the possession of the letter will enable them to appeal to his sense of duty, as well as to his good feelings in their favour. I think it must be admitted that if the injunctions of the letter be fairly carried into effect, the refugees will have nothing to complain of beyond the detention and the locality.

I fear it is not possible for me to hold out any immediate prospect of a change in either of these respects. In justice to the Porte, however, it must be observed that the town of Kutahia, in point of building and situation, according to those who have travelled in Asia Minor, is not worse than other Turkish towns in the same country. With respect to the time of liberation, I am free to say that the refugees having satisfied their natural sense of duty, in protesting against the restraints on their liberty, would act most advisedly if they were to await with patience the close of the approaching summer, and then avail themselves of any favourable circumstances in the political aspect of affairs to solicit their

liberation. I should hope that if the present appearances of tranquillity be maintained in Hungary and Transylvania, Her Majesty's Government and perhaps the Government of France would not then object to support their claim and to recommend it warmly to favourable consideration.

There is reason to believe that the United States of America are still disposed to receive them and to place a grant of land at their disposal.

I have, &c.

(Signed) STRATFORD CANNING.

Inclosure in No. 1.

Substance of a Letter from the Grand Vizier to Suleiman Bey, on service at Kutahia.

(Translation.) 16 *Djemazi-ul-Akhir*, 1266. (*April* 30, 1850.)

ACCORDING to fresh accounts received, the rooms which have been chosen for the refugees under your care are exceedingly small, and some of the Generals are obliged to lodge together in a single room. For this, and for some other reasons, they are very much annoyed and uncomfortable. You will therefore, without contravening the necessary measures of surveillance, endeavour as much as you can to afford them more comfort; and this might be done by hiring for the chiefs, as you did for Count Batthyani, some convenient houses to accommodate them; by treating them with regard to their table just in the way they like; by adding some more rooms to the apartment of M. Kossuth, should some of them leave the barracks; and by building a kitchen in a suitable place for the private use of M. Kossuth; and finally, by allowing them some more latitude in their walks, observing in the meantime the necessary precautions; endeavouring however as much as possible to prevent their being aware of it. All the above-stated measures will of course put them at ease. You are therefore to take into due consideration, according to your well-known judgment, all that is said above, and act in consequence without further delay.

Should any furniture and other necessary conveniences require to be sent from hence, you are requested to let us know immediately. You will at the same time watch them in a proper manner.

It has been again reported of late, that some Croats, disguised in such a manner as not to be recognized, left, or are about to go, to Kutahia, with very bad intentions against the refugees, and therefore you must be excessively attentive to what is going about.

(Signed) MUSTAFA RESHID.

No. 2.

Viscount Palmerston to Sir Stratford Canning.

(No. 159.)

Sir, *Foreign Office, May* 31, 1850.

I HAVE received your Excellency's despatch No. 137, of the 4th instant, respecting the condition of the Hungarian refugees at Kutahia; and I have to state to your Excellency, that Her Majesty's Government approve the representations which you have made to the Porte in their favour; and I have to instruct you to continue to press on the Turkish Ministers, that as the Turkish Government has undertaken to restrain the liberty of these exiles, and to compel them to remain for a certain time in the Turkish territory, they are bound, in regard to the honour of the Sultan, to take care of the personal safety of these exiles, and to afford them every accommodation and comfort consistent with the enforcement of detention.

It seems also that if the climate of Kutahia is really unhealthy, some other place ought to be chosen for the residence of these persons.

I am, &c.

(Signed) PALMERSTON.

No. 3.

Viscount Palmerston to Sir Stratford Canning.

(No. 192.)

Sir, *Foreign Office, July* 13, 1850.

I TRANSMIT to your Excellency a copy of a memorial dated the 18th of April, which has been addressed to me by M. Kossuth and other Hungarian refugees detained at Kutahia, respecting the period at which they may hope to be set at liberty; and I have to instruct your Excellency to inquire of the Turkish Government when the year at the end of which these refugees are to be released will expire; and whether the Turkish Government intends at that time to avail itself of the offer made by the Government of the United States to receive these persons and to give them lands in America?

I am, &c.

(Signed) PALMERSTON.

Inclosure in No. 3.

M. Kossuth and others to Viscount Palmerston.

My Lord, *Kutahia, April* 18, 1850.

ACCUSTOMED as the world is to see your Lordship as the stoutest friend of public liberty and the uncompromising defender of national rights against the encroachment of barbarous despotism and violence, we, Undersigned, have not been surprised, but most heartily cheered, on reading the speech you held on the occasion of our unfortunate country's cause being brought forward in Her Majesty's Parliament.

Thankful as we are to the noble and high-minded English Nation for the impulse that provoked it, we wish she may ever be led by statesmen who profess such noble and elevated sentiments as those by which you gave the assurance to the public, that the unjust and iniquitous treatment to which we have been exposed should not be of any long duration.

Welcome as this news is to us, as far as our own persons are concerned, still more grateful do we feel for the sentiments and views displayed on the fate of our country, and the settlement of the Refugee question, which alone give us the hope of personal security to ourselves and future relief to our unhappy countrymen.

Your Lordship has declared that you were not satisfied yourself with the settlement of yonder question, but that it could not be helped, because His Majesty the Sultan himself had made the offer of the *internement* spontaneously, and could not break his word.

It is on this principle also, that the *internement* of the Undersigned has actually been effectuated, and that our representations to the Sublime Porte, in which we strongly protested against this breach of international law and good faith towards us, [by which] we have been received and detained as His Majesty the Sultan's guests, remaining unnoticed, we were carried to the place destined for our *internement*, and are kept here not only much more strictly than the Sublime Porte's own subjects, for example, who are internated at Brussa, and who enjoy every degree of liberty, but we are kept under such surveillance as fully amounts to a state of captivity and is by no means implied in the general idea of an *internement*.

Your Lordship's feelings of justice and humanity will tell you by themselves that such a state of captivity is a breach of international and individual rights; a wrong not only inflicted upon us, but upon all those who should ever find themselves in the similar situation of being the victims of brute force and despotism; that it throws disgrace upon the Sublime Porte, who by this act loses all the merit and glory she gathered by her original behaviour towards us, and who in acting our gaoler against her own conviction merely to comply to the threats of some overweening Powers, incurs not only the blame of weakness, but actually loses her position as an independent Power; that public opinion

finally which has so strongly interested itself in our cause will never be appeased till the pledge which your Lordship has given be finally redeemed.

Yet it appears to us that now that the Sublime Porte has fulfilled the word of His Majesty the Sultan, it is fully in her power to put a term to our sufferings and to the disgraceful part which she has involuntarily been betrayed into assuming; and Austria herself has afforded her the means to this purpose.

For when the Sublime Porte wished to fix some conditions, and the term of our detention for one year in a note addressed to the Austrian Government, this latter did not even vouchsafe a reply for the space of nearly three months, by which contemptuous behaviour it not only deeply hurt the Sublime Porte, but gave it full right to recede even from the engagements which she has taken.

But much greater still is the right of the Sublime Porte to put a term to any proceedings to which, she having already fulfilled her part of the engagement, no acknowledgment has been shown on the other part; and moreover, she, the Sublime Porte herself, having been implicated into an act which she herself does not consider as a lawful one, which she knows to be degrading to herself, against her own interest, and contrived to make her lose the good opinion and sympathy of the civilized world; an act which she committed merely to show her good faith in keeping her promises, but even then only conditionally and for a certain space of time, and which act would at all events be unilateral and unprecedented, in so far as there is no example in history that one contracting party has thought itself obliged to fulfil its engagements to the infinite and without limits, while the other has not accepted the conditions under which they were assumed, or has eventually even rejected them with sullen contempt.

It is true that we have been informed that since and only of late, the Austrian Minister at Stamboul, on resuming his relations with the Porte, gave a tardive answer to her propositions. But this does not change the state of the question, nor take away the slight conferred by the long and obdurate silence of Austria.

And were it even so, we are apprized that Austria expresses her acquiescence to the conditions, and leaves the point of the duration of our deportment wholly to be settled by, and according to, the judgment and will of the Porte.

Nothing therefore stands in the way of the Sublime Porte why, having already fulfilled her engagement, and detained us ever since these last eight months in her dominions, and finally brought us to the place which had been fixed upon, should not resume her own independence and dignity, throw away the thraldom under which she suffers herself, and give the matter such a final settlement as your Lordship yourself has declared you would have desired, by either setting us free at once, and giving us full liberty to go wherever we like, on irrevocably fixing at least some close term for our deliverance; or accepting the offer made by the Government of the United States to deliver us up to the latter to be transported to America as guests of the nation of the United States.

But the very circumstance of a possible alliance between Austria and Turkey which may be contemplated, and to which the present acquiescence of Austria may be intended as a premeditation, makes it the more urgent for us that the question of our detainment may be finally settled without the least delay, and through the interference of your Lordship, because otherwise the friendly footing on which the two Powers of Austria and Turkey would be placed, would most probably only serve as an additional pretext for putting off our liberation. The very terms in which His Majesty the Sultan makes this depend from the view which he will take of our country being pacified, and our liberty harmless to Austria, would give most ample space for all sort of protestations on the part of Austria.

These are the humble wishes which we beg to submit to your Lordship's consideration. They are founded upon justice and the international right, which has already been violated in our instance; they are also founded on the unanimous voice of public opinion; they agree with the sentiments expressed by your Lordship, and we have no hope that they will be accomplished but by your Lordship's powerful advice and interference.

They regard our persons in particular, but we further entreat your Lordship's mighty protection for our unfortunate country, which lies prostrate under the vindictive blows of Austrian despotism, but will never be made to forget its former station and former rights. Austria may do what she likes; after all what has been done, United Austria will always be an impotent cypher in the balance of Europe, till she does not find the means either to make Hungary

forget the wrongs which have been inflicted upon her, or that she succeeds in tearing out the ever-growing sting of despair and exasperation which clings deep to the heart of every Hungarian, and which will never lose its venom till it has deeply plunged into the heart of Austria, or that the latter, which is not less possible, lay prostrate before her Slave subjects, as Hungary lies now before Russo-Austria.

Your Lordship's wisdom, your humanity, your feeling of justice, and the wish finally to re-establish the balance of Europe, so much shaken by the fall of Hungary, make it no doubt a grave matter of your consideration how our unhappy country is to be replaced in her becoming station.

May God Almighty help your Lordship in your endeavours, and keep you long for the guidance of the exterior affairs of the British Empire.

(Signed) L. KOSSUTH.
COUNT CASIMIR BATTHYANI.
ADOLPHE GYURMANN.
ALEXANDRE ARBOTH, *Lieutenant-Colonel.*
LAZAR MESZAROS, *Gral.*
J. VYSOCZKI, *General.*
CONSTANTIN MATCZYNSKI, *Major.*
JULES PRZYJEMSKI, *Colonel.*
STANISLAUS BRIGANTI, *Lieut.*
STANISLAS CHOJECKI.

No. 4.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received August 17.)

(No. 236.)

My Lord, *Therapia, August 5, 1850.*

AGREEABLY to your Lordship's instructions I have made inquiry of Aali Pasha as to the Porte's intentions respecting the release of the Hungarian refugees from their present detention at Kutahia, and their proposed conveyance to the United States of America.

The view taken of these questions by the Ottoman Minister for Foreign Affairs is recorded in the accompanying report addressed to me by M. E. Pisani. Though two or three points of his Excellency's statement require to be rectified or explained, I am not unprepared for the general purport of his reply, and I am under an impression that the Porte, however reluctantly as to its own feelings, will not be brought without very considerable difficulty to adopt a just and independent course.

Nothing further can be attempted with any chance of success during the present week, which is devoted to the observances of the Ramazan and Bairam. I propose to return to the subject as soon as the holidays are over, and your Lordship shall be duly informed of the result of my exertions.

I have, &c.
(Signed) STRATFORD CANNING.

Inclosure in No. 4.

M. E. Pisani to Sir Stratford Canning.

Sir, *Pera, August 3, 1850.*

IN obedience to your Excellency's instruction of the 31st ultimo, directing me to inquire when the Porte intended to terminate the detention of Kossuth and his companions at Kutahia, I have the honour to report that I have read the whole of the instruction to Aali Pasha, and his Excellency requested me to say, that according to the Austrians the year of detention of the refugees began from the moment of the exchange of the official notes between the two Governments, and not from the time of the arrival of the refugees in Turkey. That according to the tenour of the said note, the Porte is pledged to take no final

arrangement on their behalf "sans une entente préalable entre les deux Gouvernemens."

The Porte is ready and will be most happy to avail herself of the offer made by the Government of the United States of America to receive the refugees at Kutahia; but previous to her taking such a step she must come to an agreement with the Austrian Government. Aali Pasha will therefore see the Grand Vizier, and urge his Highness to wait upon the Sultan and take His Majesty's pleasure and will on the subject, in order to be enabled to make the necessary representations to the Austrian Representative here, and endeavour to bring the matter to a fair and speedy conclusion. He further requested me to submit to your Excellency's consideration, that the Porte by herself will not be able to succeed without the co-operation of Her Majesty's Government; consequently if you concur in the opinion that a representation to the Austrian Government through Her Majesty's Representative in Vienna will be of any weight in the prompt solution of the question, the Porte will feel obliged for such a mark of friendship on the part of Her Majesty's Government, which Aali Pasha has no doubt is as anxious as the Porte to see those unfortunate refugees at liberty.

I have, &c.
(Signed) E. PISANI.

No. 5.

Viscount Palmerston to Mr. Magenis.

(No. 57.)

Sir, *Foreign Office, August* 27, 1850.

I HAVE to instruct you to represent to the Austrian Government that the Turkish Government is desirous of freeing itself as soon as it can from the responsibility and burthen arising from the detention of the Hungarian refugees now in the Turkish dominions, but that the Porte would wish if possible to do so in accordance with the Austrian Government. But those refugees having now been a full year in Turkey, and tranquillity having been perfectly re-established in Hungary, the time seems to have arrived when the Porte might properly avail itself of the offer made by the Government of the United States to receive those refugees in North America and to provide them with grants of land as settlers in the United States. If the Austrian Government should take the same view of this matter which Her Majesty's Government hopes it will, a communication to that effect to the Turkish Government would no doubt be looked upon by the Sultan as a friendly proceeding on the part of His Imperial Majesty.

I am, &c.
(Signed) PALMERSTON.

No. 6.

Viscount Palmerston to Sir Stratford Canning.

(No. 243.)

Sir, *Foreign Office, August* 28, 1850.

I INCLOSE for your Excellency's information a copy of a despatch which I have addressed to Her Majesty's Minister at Vienna, in consequence of what is stated in your despatch No. 236 of the 5th instant, and its inclosure, respecting the wishes of the Porte in regard to the Hungarian refugees detained at Kutahia.

I am, &c.
(Signed) PALMERSTON.

No. 7.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received August 30.)

(Separate.)

My Lord, *Therapia, July 20, 1850.*

GENERAL DEMBINSKI has been persuaded to join his colleagues in misfortune at Kutahia. Aali Pasha acquiesced in my opinion that he ought to be allowed a free passage through the Ottoman Dominions, unless the Austrian Government could substantiate without further delay its claim to his allegiance. He confesses, nevertheless, that the General was principally induced by his persuasions to submit.

I have, &c.
(Signed) STRATFORD CANNING.

No. 8.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received September 2.)

(No. 253.)

My Lord, *Therapia, August 19, 1850.*

THOUGH I have not received any conclusive reply to the inquiries which I addressed to Aali Pasha in obedience to your Lordship's instructions, respecting the time at which the Porte would be prepared to release the Hungarian refugees from their detention at Kutahia, I have the satisfaction to state that the language of the Ottoman Minister is generally favourable to the adoption of an early term.

In explanation of the degree in which his Excellency's language may be so characterized, I have the honour to transmit herewith an extract of M. Pisani's report to me dated the 13th instant.

I also inclose in copy an instruction addressed to that interpreter by me with a view to its being communicated to Aali Pasha and his colleagues. I adopted this mode of seconding your Lordship's wishes with the additional view of recommending to favourable consideration, in a manner not likely to give umbrage, the principal grounds on which the refugees themselves, particularly by means of M. Kossuth, lay claim to an early termination of their present detention.

I have since been informed by a confidential message from Aali Pasha, that the Austrian Government is not disinclined to acquiesce in his views as to the greater proportion of the refugees; but that a strenuous resistance may be expected with regard to M. Kossuth, who is accused by the Austrians, on the very questionable faith of certain intercepted letters, to have continued his revolutionary attempts, notwithstanding the ruin of his cause in Hungary.

I have, &c.
(Signed) STRATFORD CANNING.

Inclosure 1 in No. 8.

M. F. Pisani to Sir Stratford Canning.

13 *Août*, 1850.

AALI PACHA m'a dit que M. Klezl est allé le voir ce matin, et qu'il lui a communiqué une dépêche du Prince Schwarzenberg. Cette dépêche porte que la Cour d'Autriche a appris de Paris et de Londres, que la Porte a l'intention de laisser partir M. Kossuth et ses compagnons à la fin de Septembre, pour qu'ils se rendent à Paris et à Londres; que si cela était vrai, la Porte aurait donné la main à des intrigues que ces réfugiés ne manqueraient pas d'ourdir contre la tranquillité des Etats Autrichiens.

Aali Pacha a dit à M. Klezl, que la Porte, fidèle à ses engagemens, n'a pas pris le parti de laisser partir les réfugiés au mois de Septembre, mais que la

Porte désire beaucoup qu'elle se débarrasse d'un tas de réfugiés qui lui causent tant de dépenses et tant d'embarras, et qui causent une espèce de froideur entre les deux Cours ; que la Porte est convaincue que la tranquillité dans les Etats d'Autriche est si bien établie, qu'il serait [temps] de songer à les laisser partir, et que, par conséquent, il priait M. le Chargé d'Affaires de faire connaître à sa Cour les sentimens de la Porte.

Inclosure 2 in No. 8.

Sir Stratford Canning to M. F. Pisani.

Sir, *Therapia, August* 14, 1850.

THE answer which you report Aali Pasha to have given to the Austrian Chargé d'Affaires respecting the liberation of the Hungarian refugees detained at Kutahia encourage me to hope that the Porte, far from opposing the expectations of Her Majesty's Government on that subject, enters fully into the spirit of my counsels thereon, and is only desirous of giving no just cause of complaint to a neighbouring and friendly Court; at the same time that she completes a great act of humanity and justice, the performance of which will relieve her from a heavy weight of obloquy, expense, and embarrassment.

Several months have elapsed since the arrival of the exiles at their present place of detention, and many more since they first took refuge in Turkey, and threw themselves with unhesitating confidence on the Sultan's protection. The lives which they owed to a generous determination have been weighed down and embittered by a succession of privations and annoyances which, though in some degree inseparable perhaps from their condition, are not the less difficult to bear, or painful to inflict. The Porte, far from having any motive of her own, either to punish or to detain them, has much reason to lament the necessity of restricting their freedom even for a short time, and a strong interest to sympathize with Europe in pity for their misfortunes. She cannot also be insensible to the wishes and opinions of those who co-operated with her in rescuing them from an imminent danger. The solemn, the affecting appeal made by the sufferers themselves, after months of submissive resignation, to the best feelings and interests of the Porte, comes powerfully in aid of the preceding considerations, and places in strong relief the numerous evils, whether immediate or contingent, to which the Porte is more and more exposed by the prolonged detention of the refugees, and the increased injustice of a measure which nothing short of imperative necessity could excuse.

In whatever degree that necessity may be thought to have existed at one time, it is no longer borne out by any express obligation towards Austria or any other foreign Power. The tranquillity which followed on the conclusive events of the last campaign in Hungary and Transylvania, instead of being again disturbed, has gathered so much strength with the lapse of time, that the Court of Vienna has avowedly mitigated the rigour of its policy, and manifested its confidence in the stability of order throughout that portion of its empire by a signal and praiseworthy display of clemency. The Porte has therefore nothing whatever to restrain it on this score; and with respect to any previous intimation of assent from Austria, or positive term of detention, the Porte is notoriously free from every engagement but that of apprizing the Austrian Government of its intention to discontinue a restraint no longer justified by necessity, and of thereby affording the Cabinet of Vienna an opportunity of displaying still further its clemency by a seasonable concurrence.

Such being the real state of the case, it is earnestly hoped that the Turkish Government will act with becoming consistency, and that the end of their long struggle in the cause of Ottoman independence, honour, and humanity, will be in keeping with its glorious commencement. For this purpose it would be extremely desirable that a resolution should be at once taken not to wait more than a few weeks. The health and safety of the refugees and their families may be seriously, perhaps even fatally, compromised by the postponement of their liberation beyond the close of September. When the fine season breaks up, a winter's detention at Kutahia, or a long journey over mountainous tracks, bad enough even in summer, will present a disastrous alternative. The

unfortunate exiles may be easily spared this additional vexation and superfluous danger. Their fate is in this respect entirely in the hands of the Turkish Government, and it cannot be doubted that the enlightened directors of the Porte's counsels will nobly, as well as prudently, avoid the responsibility of braving European opinion by an unwarrantable prolongation of their sufferings and its own embarrassments.

You will take the earliest opportunity to read this instruction *verbatim* to Aali Pasha, and you will leave a copy of it, confidentially, in his Excellency's hands, with a view to its being translated into Turkish, and submitted not only to the Grand Vizier and other members of the Cabinet, but also to His Majesty the Sultan himself.

I have, &c.
(Signed) STRATFORD CANNING.

No. 9.

Mr. Magenis to Viscount Palmerston.—(Received September 13.)

(No. 82.)

My Lord, *Vienna, September* 6, 1850.

I THOUGHT that the best mode of putting Prince Schwarzenberg in possession of the views of Her Majesty's Government with regard to the desire felt by the Turkish Government to be relieved as soon as it can from the responsibility and expense arising from the detention of the Hungarian refugees now in the Turkish Dominions, was to put into his hands your Lordship's despatch No. 57 of the 27th ultimo on this subject. I accordingly told his Highness in my interview with him yesterday, that I had received an instruction from your Lordship respecting the Hungarian refugees, the nature of which he would fully understand by the perusal of the despatch which I then put into his hands.

His Highness after having read a few lines and perceived the nature of your Lordship's instructions to me, threw the despatch down on the table at which we were sitting, and said. "I will not read this: it relates to a subject on which we will only treat directly with Turkey and which in no respect regards England."

I answered that he must be aware of the weight which the opinion of Great Britain upon any subject was likely to have at Constantinople; that we took an interest in the question at issue as the ally of the Porte, and probably at the request of the Turkish Government; and that as the latter was anxious to come to an understanding in accordance with the Austrian Government, I thought it would be for the advantage of Austria to listen to reason, and I again pressed his Highness to read your Lordship's despatch.

My endeavours having proved unavailing, I read to Prince Schwarzenberg the greater part of your Lordship's despatch; but I only obtained from him the same answer, that the detention of the Hungarian refugees was a question which the Austrian Government would treat directly with the Porte, and respecting which he had nothing to say to Her Majesty's Government.

In reply to my observations before reading to him the despatch, his Highness admitted the influence which the opinion of Great Britain was likely to have with the Turkish Government, but expressed doubts as to the correctness of my surmise that we interested ourselves in this question and had taken this step at the request of the Porte. He rejoined that he had received no communication from the Turkish Government which could induce him to think that my supposition was correct; on the contrary, he thought that it was the sympathy which we had all along shown for the Hungarian refugees which induced us to interfere.

Feeling that nothing I could say was likely to produce any effect upon Prince Schwarzenberg, whose manner had evidently changed since I had introduced this question, and that he stuck to the argument behind which he had intrenched himself, namely, that this was a question which he was not called upon to discuss with Great Britain, I deemed it altogether useless to prolong a discussion which it was evident could lead to no beneficial result and

might increase the angry feelings of his Highness on this subject, and I accordingly took my leave.

I had some conversation with M. Musurus, the Turkish Minister at this Court, on this subject the day before I saw Prince Schwarzenberg. I learnt from M. Musurus, who is about to be removed from his present post and to return to Constantinople, that he has had no communication of late with Prince Schwarzenberg on the subject of the Hungarian refugees. He informed me that whenever he has touched upon that subject with his Highness, he has been most ungraciously received and been met with the reproach of bad faith, &c., and that he had experienced difficulty in obtaining interviews with the Prince for some time afterwards. M. Musurus appeared to me to regret the instructions which I had received, both on account of the influence which they were likely to have on his own position as well as the want of result which was likely to attend them. I told him however that no discretion was left me on this subject, and I must carry out your Lordship's instructions without any regard to the unfavourable impressions which they might produce.

M. Musurus further informed me that Prince Schwarzenberg would not listen to the last offer which the Turkish Government had made, to engage to keep the Hungarian refugees until the end of this year; and I learned from him that the Sultan in the autograph letters which he had addressed to the Emperors of Austria and Russia, during the interruption of diplomatic intercourse on the part of the Missions of those countries at Constantinople, had made promises from which he may now experience difficulty in getting free, as all the influence of those Courts will probably be exerted to bind the Sultan by the terms of his letter.

M. Musurus said that the Sultan in his letter to the Emperor of Russia promised to detain the Hungarian refugees "toujours et continuellement;" and that in that to the Emperor of Austria to keep them in the interior of his dominions ("de les interner") so long as they could by their presence endanger the peace or tranquillity of his States.

I can hardly doubt from Prince Schwarzenberg's tone to me as well as from what M. Musurus tells me, that this Government will use every influence to prevent the liberation of the Hungarian refugees; and I happen to know that Prince Schwarzenberg, upon a late occasion, refused to listen to an application made to him by a sister of Count Casimir Batthyani, who is married to an Austrian nobleman, to allow that gentleman to be removed from Kutahia to, I believe, Brussa.

I have, &c.
(Signed) ARTHUR C. MAGENIS.

No. 10.

Viscount Palmerston to Sir Stratford Canning.

(No. 248.)

Sir, *Foreign Office, September* 14, 1850.

I HAVE to instruct your Excellency to ascertain from the Turkish Government what has been established by the communications between the Porte and the Austrian Government, as to the nationality of General Dembinski.

I am, &c.
(Signed) PALMERSTON.

No. 11.

Viscount Palmerston to Sir Stratford Canning.

(No. 254.)

Sir, *Foreign Office, September* 21, 1850.

I HAVE received your Excellency's despatch No. 253, of the 19th of August, reporting your communications with the Turkish Government on the subject of the continued detention of the Hungarian refugees at Kutahia; and I

have to acquaint you that Her Majesty's Government entirely approve the able, comprehensive and conclusive statement made by you in the memorandum which you sent to the Porte, and of which a copy is inclosed in your despatch, and which leaves me nothing to add to the considerations stated therein by you as reasons why these refugees should be set free before the bad weather of winter begins.

But the Porte would be lending itself very unworthily to the personal resentments of other parties, if it were to make any distinction between Kossuth and the other Hungarian exiles. It would moreover be paying a bad compliment to the measures taken by the Austrian Government for the restoration of tranquillity in Hungary, to suppose that the alternative of quiet or disturbance in that country could depend upon the detention of one man in Turkey, or his departure from thence to some other country.

It ought moreover to be recollected that adversity has produced in the Hungarian leaders the usual effect of political and military failure, and that great dissensions have arisen among them; so that the influence of Kossuth over the other leaders is far less than the Austrian Government endeavour to represent it.

I am, &c.
(Signed) PALMERSTON.

No. 12.

Mr. Magenis to Viscount Palmerston.—(Received September 23.)

(No. 87.)

My Lord, *Vienna, September 11, 1850.*

I LEARN from M. Musurus that in an interview which he has had with Prince Schwarzenberg subsequent to my conversation with his Highness relative to the desire of the Porte to be relieved from the responsibility and expense of maintaining the Hungarian refugees now in Turkey, the Prince informed him very exactly of what had passed between us. He inquired from M. Musurus if he had lately received any instructions on this subject, and being answered in the negative, he added that neither had he heard anything from Constantinople.

Prince Schwarzenberg then said that diplomatic relations having been re-established between the two countries, he had regarded it as the expression of a mutual desire to be well together; that order and tranquillity were hardly re-established in Hungary, and that he could not answer for their maintenance; that the Hungarian refugees even if sent to the United States would not remain there but return to Europe; and he requested M. Musurus to inform his Court that he should regard the future conduct of the Porte with regard to these refugees as the test by which he should measure their desire to be well or ill with Austria.

M. Musurus stated that although he admitted that he had received no recent instructions respecting the Hungarian refugees, Prince Schwarzenberg must feel that his Government was most anxious to be relieved from the expense and responsibility attendant on their confinement, and promised his Highness to report to his Government the conversation which he had had with him.

I have, &c.
(Signed) ARTHUR C. MAGENIS.

No. 13.

Viscount Palmerston to Mr. Magenis.

(No. 73.)

Sir, *Foreign Office, September* 23, 1850.

WITH reference to your despatch No. 82, of the 6th instant, reporting the substance of a conversation which you had had with Prince Schwarzenberg relative to the detention of the Hungarian refugees now in the Turkish Dominions, I have to inform you that Her Majesty's Government approve the language held by you on this occasion.

I am, &c.
(Signed) PALMERSTON.

No. 14.

Mr. Magenis to Viscount Palmerston.—(Received October 12.)

(No. 105.)

My Lord, *Vienna, October* 2, 1850.

M. MUSURUS has obligingly communicated to me this day a despatch which he has received from the Turkish Minister for Foreign Affairs, dated the 21st ultimo, in reply to his report of the steps which I had taken in conformity with your Lordship's directions, on the 6th September, to relieve the Sublime Porte from the expense and responsibility attending the continued maintenance of the Hungarian refugees at present detained in the Turkish Dominions.

Aali Effendi declares in this despatch, that the Turkish Government have never made any mystery of their desire to be relieved from this responsibility; that they have often mentioned it to the Austrian Chargé d'Affaires, M. de Klezl, and have manifested the same desire whenever inquiries have been addressed to them by the Representatives of the Foreign Powers; adding, however, that the good faith of the Sublime Porte did not allow them to get rid of the Hungarian refugees before the conditions of its last official note had been fulfilled; and that they should be charmed if Austria would herself decide, or could be decided, to come to an understanding on this subject.

The Turkish Minister for Foreign Affairs says that he avails himself of this opportunity to express the confident hope that Prince Schwarzenberg will concur with them in putting an end to this embarrassing and disagreeable question (épineuse et désagréable), and concludes by declaring that the Porte will faithfully discharge the engagements on this subject which she has contracted.

I have, &c.
(Signed) ARTHUR C. MAGENIS.

No. 15.

Mr. Magenis to Viscount Palmerston.—(Received October 15.)

(No. 114.)

My Lord, *Vienna, October* 8, 1850.

M. MUSURUS has been good enough to acquaint me confidentially with the result of his conversation with Prince Schwarzenberg on communicating to his Highness Aali Pasha's despatch of the 21st ultimo, respecting the desire of the Porte to be relieved as soon as possible from the responsibility and expense attending the prolonged detention of the Hungarian refugees at present at Kutahia, the substance of which I had the honour to report to your Lordship in my despatch No. 105, of the 2nd instant.

Prince Schwarzenberg appeared displeased at the paragraph in Aali Pasha's despatch to M. Musurus which states that the Turkish Government had never

made a mystery to the Representatives of foreign Powers, of their desire to get rid of the Hungarian refugees. His Highness observed that the moment was not yet come when the Austrian Government could consent to their being set at liberty; and that without entering into minute particulars as to the state of Hungary, he would merely state that the peasantry of that country had concealed many millions of Kossuth's notes; and that a belief was prevalent that when he is set at liberty he will make an attempt to upset the present Government of Hungary, and would in the event of success restore their lost value to these hoarded notes. With such a means of exciting and raising the peasantry, disturbances might be easily created, and though they would certainly be quickly put down, they might nevertheless cost many lives, and therefore it was far from cruel and inhuman, as was said, to detain the refugees.

His Highness said that instead of causing embarrassments between the two Governments, the Porte would prove its neighbourly and kind feelings to Austria by detaining those whom the latter regarded as dangerous; and he hinted at the probability of their numbers being diminished by a selection of those whom the Austrian Government did not look upon as equally dangerous as the remaining portion.

It appears clear from this conversation, that this Government will not at present consent to the liberation of the Hungarian refugees now in Turkey, and it seems very doubtful whether the Porte will have the courage to set them at liberty without some previous understanding on the subject.

I have, &c.

(Signed) ARTHUR C. MAGENIS.

No. 16.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(*Received October* 19.)

(No. 306.)

My Lord, *Therapia, October* 4, 1850.

I AVAIL myself of the present opportunity to forward the copies inclosed herewith of four papers relating to the detention of the Hungarian refugees at Kutahia. One of them is a despatch from the Ottoman Envoy at Vienna; another is an instruction addressed in reply by Aali Pasha to that Minister; the remaining two papers are instructions addressed by me to M. Pisani and communicated to Aali Pasha.

The Porte has not yet taken any final decision respecting the liberation of the refugees. I entertain no sanguine hope that M. Kossuth will be allowed to leave Turkey in the course of this year. It is more probable that he will be permitted on the approach of winter to remove to Brussa with his family. An idea prevails that the Austrian Government is itself inclined to consent to the liberation of Count Batthyani and some others.

I am, &c.

(Signed) STRATFORD CANNING.

Inclosure 1 in No. 16.

M. Musurus to Aali Pasha.

Monseigneur, *Vienne*, 10 *Septembre*, 1850.

MR. MAGENIS, Ministre Plénipotentiaire par interim d'Angleterre, m'a donné lecture d'une dépêche de Lord Palmerston, datée du 27 Août, et conçue à peu près dans ces termes:

"Il vous invite à représenter au Gouvernement d'Autriche, que la Sublime Porte désire être délivrée de la responsabilité et de la charge que lui impose l'internement des Hongrois réfugiés dans ses Etats, mais qu'elle voudrait que cela fût, s'il était possible, d'accord avec le Gouvernement d'Autriche. Comme il s'est déjà écoulé un an depuis que ces réfugiés sont retenus sur le territoire Ottoman, et que la tranquillité se trouve rétablie en Hongrie, le temps est venu où la Sublime Porte peut se prévaloir de l'offre qui lui a été faite par les Etats

Unis de recevoir ces réfugiés sur leur territoire, où des terres leur seraient concédées pour s'y établir en qualité de colons. Si, comme il est à espérer, le Gouvernement d'Autriche partageait cet avis du Gouvernement Britannique, une communication adressée à cet effet par le Cabinet de Vienne à la Sublime Porte serait considérée par Sa Majesté le Sultan comme une preuve des dispositions amicales de la Cour d'Autriche."

Après la lecture de cette dépêche, Mr. Magenis m'ayant demandé si j'avais reçu moi-même des instructions de votre Excellence dans le même sens, je lui ai répondu négativement.

Trois jours plus tard j'ai appris de Mr. Magenis que M. le Prince de Schwarzenberg, à qui il avait remis l'original de la dépêche précitée de Lord Palmerston, pour en prendre lecture, en avait à peine parcouru quelques lignes qu'il la lui avait rendue, en alléguant qu'il ne reconnaissait pas à l'Angleterre le droit de s'immiscer dans une affaire qui ne concernait que la Sublime Porte et le Gouvernement d'Autriche ; que sur l'observation de Mr. Magenis, qu'il supposait que la dépêche de Lord Palmerston était sans doute la conséquence d'une démarche de la Sublime Porte auprès du Cabinet de Londres, le Prince avait répondu qu'il n'y croyait pas, et que Mr. Magenis ayant fini par lui lire toute la dépêche, le Prince avait persisté à se retrancher derrière l'allégation que l'Angleterre n'avait aucun droit de s'immiscer dans cette affaire.

Comme j'ai l'habitude de voir régulièrement le Prince, la veille du départ de la poste je me suis présenté hier chez lui. Dès que je me suis assis, il m'a rendu un compte détaillé de tout ce qui s'était passé entre lui et Mr. Magenis, en ajoutant que les relations entre les deux Gouvernemens ayant été reprises et continuant de devenir de plus en plus amicales, l'intervention d'une tierce Puissance était aussi superflue qu'inadmissible, qu'il ne pouvait jamais croire que la démarche de l'Angleterre eût été provoquée par la Sublime Porte elle-même, et que votre Excellence n'avait rien dit à ce sujet à M. Klezl.

J'ai répondu au Prince que je n'avais pas non plus reçu d'instructions de votre Excellence à cet égard, tout en lui faisant observer que la Sublime Porte devait sans doute désirer de voir cesser la responsabilité et la surveillance d'un si grand nombre d'individus, et qu'elle serait naturellement satisfaite si le Cabinet de Vienne lui annonçait l'acceptation de l'offre des Etats Unis.

Le Prince m'a répliqué qu'il savait bien que l'internement et la surveillance de ces individus n'était certes pas une chose agréable, mais qu'il lui paraissait impossible, qu'à peine les relations rétablies, la Sublime Porte voulût susciter des embarras à l'Autriche ; que la Hongrie était bien loin de jouir de la tranquillité désirable, malgré les efforts du Gouvernement pour atteindre ce but; qu'accepter l'offre des Etats Unis, ce serait consentir à la mise en liberté des réfugiés ; ce serait offrir à Kossuth l'occasion de se rendre à Londres ; qu'en un mot, le Gouvernement d'Autriche n'y consentirait point. Il m'a engagé, enfin, à répéter à votre Excellence ce qu'il m'avait déjà dit à une autre occasion, c'est-à-dire, que la conduite que la Sublime Porte suivrait à l'égard des réfugiés de Kutahia, serait la preuve la seule positive de ses sentimens d'amitié sincère envers l'Autriche, et la seule propre à resserrer de plus en plus et à cimenter les liens d'intimité qui doivent unir les deux empires.

Je suis, &c.
(Signé) C. MUSURUS.

Inclosure 2 in No. 16.

Aali Pasha to M. Musurus.

Monsieur, *Constantinople, le 21 Septembre*, 1850.

J'AI reçu par le dernier courrier de Vienne la dépêche que vous m'avez adressée en date du 10 Septembre, 1850, au sujet de la conversation que vous avez eue avec M. le Prince de Schwarzenberg sur une communication de Mr. Magenis au Ministère Impérial d'Autriche, concernant les internés de Kutahia.

Vous savez, Monsieur, que la surveillance que nous nous sommes engagés à exercer sur ces internés impose à la Sublime Porte une responsabilité et des charges assez lourdes, pour qu'elle désire ardemment de s'en débarrasser le plus tôt possible.

Le Gouvernement du Sultan ne fait point un mystère de ce désir ; nous en avons parlé souvent à M. de Klezl lui-même ; et toutes les fois que les Représentans des autres Puissances nous ont questionné sur l'époque où nous comptions mettre un terme à cet état de choses, nous leur avons manifesté le même désir. Nous avons ajouté en outre, que malgré les grandes difficultés de cette situation, la loyauté de la Sublime Porte ne lui permettait pas de s'en défaire avant d'avoir rempli toutes les conditions de sa dernière note officielle ; et que nous serions charmés si l'Autriche pouvait se déterminer, ou bien si l'on pouvait la déterminer à en finir dès à présent.

Chercher à se tirer d'une position pareille est tellement naturel, que nous n'avons pas même besoin d'articuler notre légitime impatience à cet égard.

Je profite donc de cette occasion pour exprimer de nouveau notre ferme espoir de voir M. le Prince de Schwarzenberg nous donner une nouvelle et éclatante preuve de sa bonne volonté en contribuant à dégager les relations des deux empires de cette épineuse et désagréable question.

Quant à la Sublime Porte, vous pouvez assurer le Cabinet de Vienne qu'elle sera toujours fidèle aux engagemens qu'elle a contractés par sa dite note officielle.

Veuillez, &c.
(Signé) AALI.

Inclosure 3 in No. 16.

Sir Stratford Canning to M. F. Pisani.

Sir, *Therapia, September* 15, 1850.

THE perusal of Aali Pasha's answer, as reported by you, to my last communication respecting the refugees from Hungary detained at Kutahia and elsewhere, induces me to add some further remarks for his Excellency's consideration.

We are agreed that of the two conditions to which the Porte has pledged itself, one is completely fulfilled. Of the other the Pasha appears to have spoken doubtingly. One would almost think that in his opinion the Porte was pledged not only to try to obtain the consent of Austria, but actually to obtain it, before the refugees were allowed to leave Turkey. To no such meaning of the Porte's note as this can I subscribe. The words of the note translated by you are as follows :—" Elle (la Sublime Porte) lui (à la Cour d'Autriche) fera connaître son intention (celle d'éloigner les réfugiés de ses Etats), et tâchera d'avoir son adhésion." It is impossible to forget what took place at the time respecting this phrase, which was finally adopted on a confidential understanding with me, as the extreme limit to which the Porte could possibly carry its concessions consistently with its firm intention of reserving to itself the right of deciding at what precise, and not distant period, the detention of the refugees should cease.

The Porte's only remaining obligation towards Austria on this subject is therefore an endeavour to procure the assent of that Government to its decision. It might fairly be said that this condition is already fulfilled by the communications to M. Klezl and a knowledge of Prince Schwarzenberg's answer to M. Musurus's statement of the Porte's sentiments. At all events there can be no question of its complete fulfilment by the communication of the instruction since addressed by Aali Pasha to that Minister; and if the Porte is not prepared to dismiss the refugees at once, I hope it will at least authorize me to assure Her Majesty's Government that they will be released before the winter sets in, whatever may be the answer of the Austrian Cabinet.

With respect to the refugees who went voluntarily to Kutahia, I cannot at all admit that the Porte has any right to involve them in the restraint to which the others have been hitherto subjected.

You will leave a copy of this instruction with Aali Pasha after explaining its contents to his Excellency, and you will also give in a copy of the preceding one if it be not already left with him.

I have, &c.
(Signed) STRATFORD CANNING.

16

Inclosure 4 in No. 16.

Sir Stratford Canning to M. F. Pisani.

Sir, *Therapia, September* 23, 1850.

IN returning the original despatch received by Aali Pasha from Vienna, you will thank his Excellency for the communication of that paper and of the answer addressed by him to M. Musurus.

Though regretting that a formal expression of the Porte's opinion and desire as to the refugees at Kutahia and their emancipation was not addressed sooner to Prince Schwarzenberg through the Ottoman Representative at Vienna, I entertain an earnest hope that the present declaration of the Porte's sentiments on that subject will soon be followed by its natural and necessary result.

The Porte has incurred only two obligations with respect to the detention of the refugees: one is relative to the restoration of tranquillity in Hungary; the other concerns the notice to be given to the Austrian Government. Under no circumstances was it meant that the detention should be more than temporary, and the Porte reserved to itself the right of determining when the detention should cease. Both obligations are now fulfilled. It is notorious that the tranquillity of Hungary is restored. It is equally clear that the Porte has redeemed its pledge of giving notice by trying to obtain the assent of Austria to the departure of the refugees from Turkey. It remains therefore for the Porte to complete the promise contained in its note to Count Stürmer, by putting an end to a detention which was always attended with embarrassment, vexation, and danger to its interests, and which, if it were prolonged after the only two conditions attached to it were fulfilled, would remain without necessity or justification.

The opinion of Her Majesty's Government on this painful question is already known to Aali Pasha, and I presume to his Excellency's colleagues also. It would on every account afford me the liveliest satisfaction to be authorized to announce to Viscount Palmerston the approaching cessation of a measure which cannot be unnecessarily prolonged without injustice and an increase of those evils and hazards which have never failed to accompany it.

Inclosed herewith is a list which has come incidentally into my possession, containing the names not only of the individuals originally and subsequently detained at Kutahia or placed at Aleppo, but also of many others who either accompanied voluntarily their relations and masters to the places of their detention, or were allowed to remain at Shumla.

You will show the list in question to Aali Pasha, and request his Excellency to inform you whether the Porte has consented, and on what grounds, to treat as detained persons, those who went of their own accord to the places of detention, by what appears to be an unwarrantable extension of the right conceded to Austria of presenting a second list within two months from the date or delivery of the Porte's official note.

I am, &c.
(Signed) STRATFORD CANNING.

No. 17.

Viscount Palmerston to Sir Stratford Canning.

(No. 277.)

Sir, *Foreign Office, October* 23, 1851.

I HAVE received your Excellency's despatch No. 306, of the 4th instant, containing copies of correspondence respecting the detention of the Hungarian refugees at Kutahia; and I have to state to you that Her Majesty's Government approve the communications which you have made to the Porte, and the course which you have pursued in this matter.

I am, &c.
(Signed) PALMERSTON.

No. 18.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received November 19.)

(No. 326. Confidential.)

My Lord, *Therapia, November 5, 1850.*

I AVAIL myself of this opportunity to forward herewith in copy a despatch addressed to Aali Pasha by the Turkish Envoy at Vienna, and communicated confidentially to me by the former of those Ministers. It relates to the proposed liberation of the refugees detained at Kutahia.

I have, &c.

(Signed) STRATFORD CANNING.

Inclosure in No 18.

M. Musurus to Aali Pasha.

Monseigneur, *Vienne, le 8 Octobre, 1850.*

LE lendemain de la réception de la dépêche que votre Excellence m'a fait l'honneur de m'adresser en date du $\frac{2}{21}$ Septembre, au sujet de la démarche du Cabinet Britannique concernant les internés de Kutahia, c'est-à-dire, le 2 de ce mois, j'ai eu une entrevue avec M. le Prince de Schwarzenberg.

Je lui ai donné lecture de cette dépêche, tout en accompagnant cette communication des développemens nécessaires.

Le Prince m'a exprimé sa satisfaction pour les assurances données par votre Excellence sur l'intention de la Sublime Porte de remplir avant la cessation de l'internement, toutes les conditions contenues dans sa dernière note officielle, et de rester fidèle aux engagemens qu'elle a contractés. Mais j'ai remarqué en lui un certain étonnement à la lecture de cette partie de la dépêche de votre Excellence où il est dit que la Porte a manifesté aux Représentans des autres Puissances qui l'avaient questionné sur l'époque où elle comptait mettre un terme à l'internement, combien elle serait charmée si l'Autriche pourrait se déterminer, ou bien si l'on pourrait la déterminer, à en finir dès à présent. Son étonnement a paru s'accroître quand il a lu le paragraphe où votre Excellence l'exhorte à nous donner une nouvelle preuve de sa bonne volonté en contribuant à dégager les relations de nos deux empires de cette épineuse et désagréable question.

"Je conçois bien," m'a-t-il dit, "que l'internement d'un si grand nombre d'individus doive gêner votre Gouvernement, et que vous soyiez impatiens de vous débarrasser d'un fardeau désagréable. Mais j'aime à croire que vous n'entendez pas raviver une question brûlante, à peine résolue après de longues et pénibles négociations. M. de Klezl, dont je viens de recevoir les rapports, a déjà fait connaître à vos Ministres notre intention de restreindre sous peu l'internement à certaines personnes, à condition que vous expulseriez tous les autres réfugiés qui se trouvent actuellement à Kutahia. Dès-lors, l'internement, appliqué à un petit nombre de personnes, réduira à rien la responsabilité et la charge dont vous vous plaignez. En gardant chez vous ce peu de réfugiés, vous ne faites que nous donner une preuve de vos dispositions amicales et de votre désir d'entretenir avec nous des rapports de bon voisinage. Nous-mêmes, nous vous avons rendu ce service à une autre époque, quand nous avons interné pendant des années quelques-uns de vos sujets rebelles, et nous sommes prêts à agir de même en toute autre occasion. Son Excellence Aali Pacha pense que la cessation de l'internement dégagerait les relations des deux empires d'une épineuse et désagréable question. Pour moi je suis convaincu du contraire. Par l'internement de nos ennemis les plus dangereux, vous nous obligez, et vous contribuez à rendre nos relations bien plus intimes et bien plus agréables, tandis que si vous pressiez la cessation de cette mesure vous provoqueriez une mésintelligence fâcheuse. Si nous tenons à ce que la Porte remplisse ses engagemens, c'est que nous en avons un besoin absolu. Le temps viendra sans doute où la mise en liberté

D

de Kossuth pourra s'effectuer sans inconvénient, mais à présent il ne saurait en être question. Il serait long de vous faire un tableau détaillé de l'état actuel de la Hongrie, il suffira de vous dire que des bank-notes de Kossuth, dont le montant s'élève à une somme énorme, de millions de florins, sont enfoncées dans la terre par les paysans, auxquels on a fait accroire que dans une nouvelle insurrection méditée par Kossuth, ce papier-monnaie recouvrerait son ancienne valeur. Il s'ensuit que tout ce qui tend à la mise en liberté de Kossuth électrise le peuple Hongrois, qui, à cause de ces bank-notes condamnées par une loi à être confisquées et brûlées, a un intérêt matériel à toute tentative de révolte. Certes, nous sommes assez forts pour réprimer une telle tentative, mais cela donnerait lieu à une effusion de sang, et reculerait le moment du rétablissement sur des bases solides de l'ordre et de la tranquillité. Ainsi la prolongation de l'internement est aujourd'hui commandée par l'humanité. Je n'ai pas le temps de m'étendre d'avantage sur cette question, parceque je suis sur le point de partir pour le Vorarlberg, où je dois rejoindre l'Empereur. Je me borne à vous répéter qu'une nécessité impérieuse nous force à insister sur le maintien des engagemens contractés par la dernière note officielle de son Altesse Aali Pacha, et que la loyauté avec laquelle la Porte remplira ses engagemens sera la preuve la plus manifeste de ses dispositions amicales, et la plus propre à consolider les relations d'intimité que nous désirons entretenir avec elle."

En soumettant à votre Excellence le résumé qui précède de la réponse de M. le Prince de Schwarzenberg au contenu de sa dépêche précitée, je juge superflu de rapporter ici quelques expliques que pendant notre entretien j'ai été dans le cas de faire au Prince, attendu qu'elles n'ont amené aucune modification dans sa persistance.

(Signé) C. MUSURUS.

No. 19.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received December 2.)

(No. 327.)

My Lord, *Therapia, November* 9, 1850.

AGREEABLY to your Lordship's instructions I have applied to the Porte for information as to the result of its discussions with Austria respecting the claims of that Power to General Dembinski's allegiance, and I have learnt in reply from Aali Pasha, that the question is still undecided. My last inquiry was addressed to his Excellency in the presence of Reshid Pasha, who on hearing the dissatisfaction which I expressed, intimated that the matter should be brought to a close without further delay.

I have, &c.

(Signed) STRATFORD CANNING.

No. 20.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received December 2.)

(No. 337.)

My Lord, *Therapia, November* 18, 1850.

ALL my exertions on behalf of the refugees at Kutahia have been hitherto attended with no visible success. Agreeably to your Lordship's instructions I have pressed the Turkish Ministers to wait no longer for the consent of the Austrian Government, and to act up to the right which the complete restoration of tranquillity in Hungary and Transylvania confers upon the Porte. It is evident, however, that the Porte is not yet prepared to take so determined a course. Aali Pasha assures me that Arif Effendi, who set out for Vienna a few days ago with the character of Ambassador to that Court, is instructed to use every argument calculated to make an effectual impression on the Austrian Government, and to obtain its assent to the proposed liberation of the exiles. When pressed to state the Porte's intention if Prince Schwarzenberg persists in

a refusal, his Excellency replied that the case, should it occur, would be taken into consideration. The question of transferring the refugees in the meantime from Kutahia to the milder situation of Brussa, has not yet been decided by the Cabinet. My repeated representations in that sense have had no other effect but to retard a negative decision and the winter which has reached us sooner than usual, appears to have settled the matter agreeably to Prince Schwarzenberg's wishes for the present.

Even the release of General Dembinski, though to all appearance a clear indisputable case of justice, is deferred at the pleasure of the Austrian Legation. In answer to my last remonstrance on the subject, Aali Pasha informs me that the Austrian Chargé d'Affaires has requested an additional delay of three weeks in the hope of receiving some instructions from his Court. I have directed M. Pisani to endeavour once more to dissuade the Turkish Minister from acquiescing in this course of indefinite postponement, but my hopes of success are by no means sanguine.

I have, &c.
(Signed) STRATFORD CANNING.

No. 21.

Viscount Palmerston to Sir Stratford Canning.

(No. 315.)

Sir, *Foreign Office, December* 11, 1850.

I HAVE to acquaint your Excellency that Her Majesty's Government approve of the course pursued by you as reported in your despatch No. 337 of the 18th ultimo, respecting the continued detention of the Hungarian refugees at Kutahia.

I am, &c.
(Signed) PALMERSTON.

No. 22.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received December 19.)

(No. 365.)

My Lord, *Therapia, December* 5, 1850.

NO satisfactory answer has yet been given to me by Aali Pasha on the subject of General Dembinski's detention. My repeated inquiries and remarks on the weakness and injustice of allowing the Austrian Government to reap so long the benefit of an unsupported pretension have not prevailed over the Porte's reluctance to afford any fresh matter of discontent to Prince Schwarzenberg. Wearied out by so many delays and subterfuges, I have directed M. Pisani to express my sentiments without reserve to Aali Pasha, and to inform him that I should report the failure of my representations to your Lordship.

I have, &c.
(Signed) STRATFORD CANNING.

No. 23.

Viscount Palmerston to Sir Stratford Canning.

(No. 1.)

Sir, *Foreign Office, January 2, 1851.*

I HAVE to acquaint you that Her Majesty's Government approve of the course which you have pursued, as reported in your despatch No. 365 of the 5th ultimo, in consequence of the delay of the Porte in returning an answer to your inquiries respecting the detention of General Dembinski.

I am, &c.

(Signed) PALMERSTON.

No. 24.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received January 20.)

(No. 3.)

My Lord, *Constantinople, January 4, 1851.*

AALI PASHA sent me word to-day by M. Frederick Pisani, that he had formally declared to the Austrian Chargé d'Affaires, that if the Vienna post which is now due, or that of the ensuing week, should not bring the long-expected answer of the Austrian Cabinet respecting General Dembinski, the Porte would allow that officer to leave its territory without further delay for whatever country he might prefer.

I have, &c.

(Signed) STRATFORD CANNING.

No. 25.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received February 3.)

(No. 16.)

My Lord, *Constantinople, January 15, 1851.*

I HAVE reason to believe that the Turkish Ministers have at length made up their minds to release General Dembinski without further delay. Aali Pasha pledged his word to me that if the answer expected from Vienna did not arrive by the last Austrian post, the decision of the Porte would be no longer deferred. The post which came in three days ago did not bring that answer, and I have therefore called upon his Excellency to redeem his pledge. He has assured me in his reply to-day, that the Porte is going to take the Sultan's pleasure for the immediate release of the General; and judging from the practice of this Government the matter will now be settled agreeably to our wishes.

I have, &c.

(Signed) STRATFORD CANNING.

No. 26.

Viscount Palmerston to Sir Stratford Canning.

(No. 35.)

Sir, *Foreign Office, February 7, 1851.*

I HAVE to acquaint your Excellency that Her Majesty's Government have received from various quarters memorials praying the interposition of Her Majesty's Government to obtain the release of M. Kossuth and his companions, now detained in Asia Minor; and I have to instruct your Excellency to bring this circumstance under the notice of the Turkish Government, as proving the

deep and general interest which is felt by the people of this country on the subject to which these memorials relate.

Your Excellency should at the same time observe that a general and hearty support was afforded by the British Nation to Her Majesty's Government in regard to the measures adopted last year to assist the Sultan in declining to comply with the demands which were made upon him with respect to the Polish and Hungarian refugees; but that support was founded upon the impression that the Sultan, if duly assisted by Great Britain, would act a thoroughly independent part in regard to those refugees.

The Turkish Government would do well to remember that Great Britain can act efficiently in support of the Turkish Empire only as far as the British Government may be backed by public opinion in this country.

I am, &c.

(Signed) PALMERSTON.

No. 27.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(*Received February* 8.)

(No. 24.)

My Lord, *Constantinople, January* 20, 1851.

A GENOESE ship having 270 Polish refugees on board and chartered at the Porte's expense, is now leaving the harbour of Constantinople for that of Liverpool, where its unfortunate inmates, though having in view a further voyage to the United States of America, are obliged to touch in consequence of not having the means of direct conveyance to their final place of destination. I learn from Aali Pasha that 240 of these emigrants have received from the Porte a sufficient sum of money to defray the expenses of their voyage, and to leave them in possession of a month's subsistence after reaching the coast of England. They are also provided with an American passport for the United States. The remaining 32 received a similar amount of assistance, partly from the Porte and partly from another source. They went on board to replace as many Hungarians who had come with the residue of the emigration from Shumla, and wished to form a colony in the Sultan's dominions.

These 30 Hungarians with 36 others of the same nation collected here, and looking to M. Kossuth for advice and guidance, are now also on the point of embarking for England in the Oriental steam-packet, the Porte having ordered them away, notwithstanding my representations in their favour, and having at the same time supplied them with money to defray the expenses of their passage, and to provide for their personal wants on first arriving at Liverpool.

It would be difficult for any one to contemplate the fate of these poor emigrants without a strong feeling of compassion, and in my humble judgment, the Turkish Ministers have much to answer for on their account. They have not it is true been left without assistance, and they have sometimes manifested unreasonable and impatient expectations. But they have had to undergo from first to last a most unnecessary degree of vexation; and their present removal from Turkey, though relieving the Porte from an irksome embarrassment and probably sparing them much fruitless labour in an unprofitable enterprise, must operate as a deathblow to their dearest hopes and a painful aggravation of Kossuth's exile.

The only arm which I could use on their behalf was that of persuasion, and although I could not probably have used it with more effect, I should have used it with more satisfaction if I had been more firmly convinced of the reality of their resources for establishing an agricultural colony in this country, and had reason to entertain a better opinion of those auxiliary means on which they had been led, rather too sanguinely I fear, to rely. As it is, my success has been limited to obtaining a somewhat larger amount of money for their voyage and subsequent subsistence than the Porte was at first inclined to allow.

I have, &c.

(Signed) STRATFORD CANNING.

P.S.—I learn this moment by a message from the Porte, that the embarkation of the Hungarian emigrants is suspended till the departure of the next Oriental steam-packet. S. C.

No. 28.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received February 19.)

(No. 37.)

My Lord, *Constantinople, February* 4, 1851.

AWARE of the lively interest which Her Majesty's Government benevolently take in the cessation of that very questionable act of political necessity which has so long detained the most illustrious of the exiles of Hungary at Kutahia, I have repeatedly reminded the Turkish Ministers of their promise to reconsider the question as soon as the Sultan's Ambassador at Vienna should report the issue of his communications with Prince Schwarzenberg on that subject. It is with sentiments of unfeigned concern that I continue to receive from Aali Pasha a repetition of the same motive for delay. Only four days have elapsed since his Excellency sent me word that the Ambassador, owing to Prince Schwarzenberg's absence from Vienna, had not hitherto succeeded in fulfilling his instructions with respect to the refugees. He added, however, that the next Austrian post was likely to bring the expected report.

With respect to General Dembinski I have been surprised and mortified to learn that the order for his liberation had not been dispatched to Kutahia fifteen days after I had been led to expect that it would be no longer delayed. I have not concealed from Aali Pasha the feelings which this disappointment has naturally excited in my mind; and the satisfaction which I now derive from his assurance that the order for General Dembinski's release will be forthwith transmitted to Kutahia will not be complete until I hear that the order has been actually carried into effect. I have, &c.

(Signed) STRATFORD CANNING.

No. 29.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received March 10.)

(No. 50. Confidential.)

My Lord, *Constantinople, February* 19, 1851.

I HAVE the honour to inclose herewith for your Lordship's information, a copy of the note presented by M. de Klezl to the Porte respecting the liberation of the refugees at Kutahia. I obtained it confidentially from Aali Pasha.

I also transmit herewith in copy an instruction addressed by me on that subject to Mr. Frederick Pisani, together with that gentleman's report of Aali Pasha's reply to his communication of its contents.

I am informed by Aali Pasha in confidence, that Prince Schwarzenberg repelled with harshness the attempts of Arif Effendi, the Sultan's Ambassador at Vienna, to obtain a more satisfactory decision respecting the refugees. It appears that the Prince silenced his Excellency by a peremptory declaration that he had already written to Constantinople, and would listen to nothing more upon the subject. This abrupt and haughty proceeding has created an unpleasant impression at the Porte. I have, &c.

(Signed) STRATFORD CANNING.

Inclosure 1 in No. 29.

M. de Klezl to Aali Pasha.

Constantinople, 9 *Février*, 1851.

C'EST avec une satisfaction bien vive que le Soussigné, Chargé d'Affaires de Sa Majesté l'Empereur d'Autriche près la Sublime Porte, a l'honneur d'informer son Excellence Aali Pacha, Ministre des Affaires Etrangères de Sa Majesté le

Sultan, que le Cabinet Impérial, animé du désir de faciliter autant que possible au Governement Ottoman l'exécution des engagemens qu'il a contractés relativement aux chefs de l'insurrection Hongroise internés à Kutahia, a résolu de donner son assentiment à ce que la plus grande partie de ces réfugiés puisse quitter le sol Ottoman.

La liste ci-jointe sub No. 1 renferme les noms de tous les réfugiés actuellement internés à Kutahia, à savoir, ceux des chefs de l'insurrection et des individus qui les ont suivi volontairement.

La liste No. 2 désigne les réfugiés qui devront continuer de rester internés.

Par conséquent, tous ceux dont les noms ne figurent point dans cette dernière liste pourront quitter le lieu d'internement, à condition: 1. Qu'ils seront éloignés tous, sans exception, des Etats Ottomans. 2. Qu'il ne sera permis à aucun d'eux d'y jamais retourner.

La Porte jugera peut-être à propos de s'en assurer moyennant des engagemens écrits qu'elle se ferait délivrer par eux; mais en tout cas le Gouvernement Impérial insiste sur les deux conditions sus-énoncées, ainsi qu'il trouve nécessaire que les mêmes précautions et formalités soient observées comme lors de la translation des réfugiés de Choumla, soit aux lieux d'internement, soit à Malte.

Les mesures de surveillance n'ayant, d'après cela, à être appliquées dorénavant qu'à huit chefs et neuf personnes de leur suite, le Gouvernement d'Autriche est fondé à espérer que la Porte, appréciant ce nouveau témoignage d'amitié et de bienveillance de sa part, voudra bien ordonner que les mesures en question soient maintenues avec d'autant plus de rigueur, que l'exiguité du nombre des réfugiés, dont l'internement à Kutahia devra continuer, rend ces mesures infiniment moins difficiles et onéreuses pour la Sublime Porte.

En se félicitant d'être l'organe d'une communication qui ne pourra que contribuer à resserrer de plus en plus les liens de sincère amitié qui unissent si heureusement les deux empires voisins, le Soussigné saisit, &c.

(Signé) ED. DE KLEZL.

Inclosure 2 in No. 29.

List of Refugees at Kutahia.

1. LISTE des Insurgés Hongrois et Polonais qui se trouvent internés à Kutahia.

Noms des Chefs internés et de leurs compagnons volontaires:—

1. Louis Kossuth . .	Madame Kossuth.
	Daniel Tharz.
	Louis Frater.
	Etienne Kiniczy.
	Emeric Timari.
	Jean Kalapsa.
	Paul Grachenek.
	François Naszmann.
	Ladislas Bersenezcy.
	Guillaume Weigl.
	Martin Koszta,
	Joseph Seredy.
	Louis Torok.
	Edouard Biro.
	Charles Laszlo.
	Edouard Loradi.
	François Kappner.
	Gideon Acs.
	Emeric Ezeh.
	Gustave Wagner.
	Spaozek Wagner.
	Trois palefreniers.

2. Casimir Batthyani . .	Madame Batthyani.
	Mihalovics.
	Six domestiques.
3. Lazari Meszaros . .	Katona.
	Aschbach.
4. Maurice Perczel . .	Madame Perczel.
	Nalasz.
	Peretzky.
5. Nicolas Perczel . .	Un domestique.
6. Adolphe Gyurmann .	Madame Gyurmann.
	Un domestique.
7. Dembinsky . . .	Chotchiusky.
	Lavoisky.
	Navitsovits.
	Un domestique
8. Matczinsky . . .	Szezepauski.
9. Przyemsky . . .	Un domestique.
10. Szolossy . . .	Un domestique.
11. Wysocki . . .	Lissakowski.
	Kossak.
	Un domestique.

12. Stanislaus Briganti.
13. Chojecki.
14. Alexandre Arboth . . Deux domestiques.
15. Etienne Kovacz (ci-devant curé).
16. Joseph Fokner.
17. Emanuel Luley.
18. Meiriadomsky.
19. Butharni.
20. Tschornizky.
21. Lo.
22. Grohowalsky.
23. Plesznisky.

Inclosure 3 in No. 29.

List of Refugees to remain at Kutahia.

2. LISTE des Chefs de l'insurrection Hongroise qui devront continuer de rester internés à Kutahia :—

1. Louis Kossuth, avec .	Madame Kossuth.
	Daniel Thasz,
	Jean Kalapsza.
	François Naszmann.
	Gustave Wagner.
	Ladislas Berezenzcy.
	Gédéon Aez.

2. Casimir Batthyani, avec Madame Batthyani.
3. Maurice Perczel.
4. Nicolas Perczel.
5. Wysocki.
6. Alexandre Arboth.
7. Adolphe Gyurmann, avec Madame Gyurmann.
8. Emmanuel Luley.

Inclosure 4 in No. 29.

Sir Stratford Canning to M. F. Pisani.

Sir, *British Palace, February* 13, 1851.

I AM happy to learn from your report of Aali Pasha's answer to my message respecting the refugees at Kutahia, that the Porte is not disposed to accept the Austrian view of that subject. I sincerely hope that the Turkish Government, in addition to this result of its sagacity and sense of justice, will have the firmness to act according to its convictions and true interests. It has already more than fulfilled its engagements towards Austria. It remains for it to redeem the pledge which it gave at the same time to Europe, and more especially to those Powers which stood by it in the hour of menace and apparent danger. By so doing the Porte will not only perform an act of justice which, however tardy, will do it credit in the eyes of Europe; but it will best consult its dignity and lay a just claim to the lasting gratitude of those concerned.

The proposed separation of the refugees, and the conditions attached to the liberation of some of them, however disguised under specious terms, are in truth and reality fresh acts of injustice towards the refugees, and of humiliation to the Porte.

The Sultan and his Ministers have only to release the whole party at once, as in right they are entitled and in justice bound to do. A proceeding so just, humane, and honourable would not expose them to any well-founded complaints from Austria, while it would entitle them to the approval and cordial sympathy of all Christendom.

I venture to hope that Aali Pasha will enable you to give me a full assurance to this effect for the satisfaction of Her Majesty's Government.

You will read this instruction to Aali Pasha, requesting him to convey the expression of my sentiments to the Sultan as well as to his colleagues.

I am, &c.

(Signed) STRATFORD CANNING.

Inclosure 5 in No. 29.

M. F. Pisani to Sir Stratford Canning.

M. l'Ambassadeur, *Péra, ce* 13 *Février*, 1851.

J'AI l'honneur d'informer votre Excellence que j'ai lu et expliqué mot à mot à Aali Pacha votre instruction en date de ce jour, relativement aux réfugiés de Kutahia.

Aali Pacha a de nouveau exprimé son opinion particulière que la séparation demandée par l'Autriche ne serait pas convenable; "mais," dit-il, "je ne suis pas encore à même de rien dire de positif à cet égard qu'au préalable le Conseil n'ait discuté cette grave question. En attendant, j'assure," ajouta le Ministre, "que je ne manquerai pas de faire connaître et au Sultan et à mes collègues, les sentimens que Mr. Canning exprime à cette occasion."

J'ai, &c.

(Signé) F. PISANI.

No. 30.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received March 10.)

(No. 51.)

My Lord, *Constantinople, February* 19, 1851.

THE Austrian Government has signified to the Porte its assent to the immediate liberation of a large majority of the refugees detained at Kutahia. Eight persons, includ ng M. Kossuth and Count Batthyani, are excepted, together with a certain number of those who volunteered to join them from the first, and

E

who have since partaken their detention. Certain conditions are attached to the liberation of the others, and it is even required that General Dembinski should not be allowed to come here before he leaves the Sultan's dominions.

The Porte is ready to assert its right to liberate the whole party without further delay, but hesitates as to acting in that sense without another and a final reference to Vienna.

The advice which I have given to Aali Pasha may be easily anticipated by your Lordship. It is simply that the Porte should act up to its declared principle, and do itself honour by declining to be a party to an arrangement which separates one part of the refugees from another, and increases the difficulty of releasing the latter part hereafter. I am not yet aware that the Council has come to a decision. Judging from the language of Aali Pasha it is probable that a written answer will be returned to the note presented by M. de Klezl, the Austrian Chargé d'Affaires, that General Dembinski will be allowed to come here; that the individuals to be liberated with Austria's assent will be sent out of the empire; and that the remainder will only be detained to allow time for a fresh reference to Vienna out of a friendly consideration for the wishes of the Austrian Government.

I have, &c.
(Signed) STRATFORD CANNING.

No. 31.

Viscount Palmerston to Sir Stratford Canning.

(No. 72.)

Sir, *Foreign Office, March* 15, 1851.

I HAVE received your Excellency's despatch No. 51 of the 19th of February, from which it appears that the Austrian Government has consented to the immediate release of a certain portion of the Hungarian refugees at Kutahia, but requires that the remainder of them should still be detained there; and I have to acquaint your Excellency that Her Majesty's Government approve the course pursued and the language held by you, as reported in your despatch, in regard to the communication recently made to the Porte on this matter by the Austrian Government.

The Sultan having performed his engagement towards the Emperor of Austria, which was to keep the Hungarian refugees in Turkey until tranquillity should be restored in Hungary, it would certainly not be consistent with his dignity as an independent Sovereign, to become the gaoler for a foreign Power, and to continue to act as such as long as it might please that foreign Power to require him to remain in that unbecoming condition.

I am, &c.
(Signed) PALMERSTON.

No. 32.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received March 26.)

(No. 60.)

My Lord, *Constantinople, March* 6, 1851.

THE Porte has not yet taken any final decision with respect to the refugees at Kutahia. A Council is shortly to be held on the subject. I have made the most strenuous representations in favour of their immediate release. My principal instruction upon the subject to Mr. Pisani is inclosed herewith in copy. I have seen the Grand Vizier and personally enforced upon his Highness the arguments employed in that paper, which has been left with Aali Pasha for communication to the higher authorities. I am apprehensive, however, that the urgent and intimidating remonstrances of the Austrian Legation will so far produce their effect as to cause a fresh postponement of the just and humane measure which I have so earnestly recommended. M. de Klezl had a long

conference some days ago with the Sultan's brother-in-law, and present prime confidant, the Grand Master of the Artillery; and it may fairly be presumed that the object of his visit was to make an impression through Fethi Ahmet Pasha on His Majesty's mind, to the prejudice of M. Kossuth and his companions in misfortune. The improved position of Austria, and some want of prudence on the side of those at Kutahia, increase the difficulty of sustaining the Porte's resolution.

I have, &c.
(Signed) STRATFORD CANNING.

Inclosure 1 in No. 32.

Sir Stratford Canning to M. F. Pisani.

Sir, *British Palace, February* 21, 1851.

YOU are already aware that I have read with deep interest the draft of Aali Pasha's reply to M. de Klezl's note respecting the refugees at Kutahia, and that I look upon the course of argument pursued in it, as fully deserving my cordial concurrence. The verbal communications which you have had with his Excellency respecting those unfortunate individuals, allow me to hope that notwithstanding his very natural desire to obtain the assent of Austria to their complete liberation, a sense of justice and of her own dignity and interest will finally determine the Porte to permit their departure from her dominions without further delay.

It cannot be denied, and the Porte's note judiciously avows, that there is no longer any obligation whatever to protract their detention in Turkey. The only conceivable motive for waiting to make a fresh reference to Vienna, is one of courtesy and international compliment. The Turkish Council could not for a moment entertain the idea except as a demonstration of punctilious regard for a neighbouring empire. But how is an act of mere formal civility, alike unnecessary and unprofitable, to be justified, when so many powerful objections stand in array against it? Is the Porte, it may be asked, at liberty to overlook the positive obligations of justice, in order to gratify a feeling of neighbourly politeness? Has not the Cabinet of Vienna already received ample testimonies of the Porte's deference on this subject? Is it not time for the Porte to consider the claims of its own dignity and of its credit in other countries, together with the recommendations of those friendly Powers, which have never ceased to counsel a wise, humane, and honourable course of conduct with respect to the refugees?

The Porte, it would seem, has thought itself bound by the ties of good neighbourhood, to fulfil with scrupulous exactness an incomplete engagement which was never formally contracted. She has fulfilled it with much cost and inconvenience to herself, at the expense of individuals recommended by their misfortunes and confiding in her humanity. How much more strongly then is she constrained to redeem in turn that other pledge which was virtually received from her hands by those who, at an alarming juncture, gave her the warmest proof of their sympathy and support?

These cogent reasons, which in truth admit of no solid answer, are further enforced by the manifest inutility of referring again to Vienna, and by the additional embarrassment which may easily result from an act of such needless supererogation. It cannot, moreover, be supposed that the Porte would volunteer without necessity to lay itself open in the sight of all Europe to a charge of wanton injustice?

Such being the real state of the case, when seen in its true light and stripped of every illusive colouring, I entertain a sanguine expectation that Aali Pasha will recognize the urgency of modifying the latter part of his note. He need not doubt that by placing its conclusion more entirely in harmony with the clear and able statement which precedes it, he will expose his Government to no just reproach on the part of any neighbouring Power, but, on the contrary, that he will at once release it from a vexatious and discreditable burthen, completing at the same time a great act of humanity, and affording a lively feeling of satisfaction to more than one friendly Government and nation.

The sentiments which prevail on this subject from one end of England to the other are well known, and you will not fail to recommend them to his Excellency's serious reflections, explaining to him the purport of the present instruction, and leaving a copy of it in his hands.

I am, &c.

(Signed) STRATFORD CANNING.

No. 33.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received March 26.)

(No. 63. Confidential.)

My Lord, *Constantinople, March 6, 1851.*

INCLOSED herewith is the copy of an official note addressed to Aali Pasha by the Austrian Chargé d'Affaires on the subject of the refugees at Kutahia. I am indebted to the Ottoman Secretary of State for the communication, in strict confidenee, of a remonstrance which shows how great a degree of importance the Austrian Cabinet attaches to the continued detention of Kossuth and his more immediate partisans.

Even when complaining of General Dembinski's arrival, the Austrian Dragoman declared to Aali Pasha that he threw the whole responsibility of that circumstance on his Excellency's shoulders. It appears that the Ottoman Minister replied with becoming spirit, but that an uncomfortable impression has nevertheless been left upon his mind.

I have, &c.

(Signed) STRATFORD CANNING.

Inclosure in No. 33.

M. de Klezl to Aali Pasha.

Constantinople, le 27 Février, 1851.

LE Soussigné, Chargé d'Affaires de Sa Majesté l'Empereur d'Autriche près la Sublime Porte Ottomane, se voit dans le cas de faire à son Excellence Aali Pacha, Ministre des Affaires Etrangères de Sa Majesté le Sultan, la déclaration suivante :

Le départ de Kutahia de tout réfugié interné dans cette ville sans le consentement préalable du Gouvernement Impérial et sans les formalités et précautions qui ont été observées lors du transport de ces réfugiés de Choumla à Kutahia, devra être considéré comme une infraction à l'arrangement qui a été conclu au sujet de l'internement des dits réfugiés, et comme un fait de nature à porter la plus grave atteinte aux relations entre les deux empires.

Le Soussigné a l'honneur, &c. (Signé) ED. DE KLEZL.

No. 34.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received March 26.)

(No. 64.)

My Lord, *Constantinople, March 6, 1851.*

THE Hungarian refugees whom I mentioned to your Lordship in a former part of my correspondence as making preparations to embark with the Poles who sailed for England several weeks ago, are still here, and I learn from Aali Pasha that the Porte intends to encourage their early departure. Their stay has been hitherto connived at in order to give them time to take the orders of M. Kossuth, whom they continue apparently to consider as their chief. The plan of settling them in this country as colonists, if not abandoned by choice, would seem to have been found impracticable.

I have, &c.

(Signed) STRATFORD CANNING.

No. 35.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received March 26.)

(No. 66.)

My Lord, *Constantinople, March 6, 1851.*

GENERAL DEMBINSKI arrived here from Kutahia a few days ago. He is going to France, and will not I think be allowed to stay in this country beyond the end of the month. The Austrian Legation has complained vehemently of his being allowed to visit Constantinople at all. He came with the hope of making some arrangement for being constantly employed in the service of the Porte. Some prospect of the kind may possibly be held out to him; but the influence of Austria continues no doubt to be exerted against him, and amongst the symptoms of its being exerted with some degree of effect is the reluctance of the Turkish Ministers to receive him as a visitor.

He informed me in conversation that he and Kossuth had been strangers to each other during the whole period of his detention at Kutahia. This separation appeared to be a result of his want of confidence in the late Hungarian President's character for firmness, conduct, and ability. He further assured me that when he had the command of the Hungarian forces, a secret communication was made to him by the officers of the Russian army, purporting their readiness to co-operate with him as soon as he could succeed in winning a battle at their expense. My expression of surprise at so extraordinary an incident was followed by a strong affirmation of the fact on his part, and a distinct assurance of his belief that the Russian army only wants an opportunity to show how little it is really devoted to the Emperor's person and service.

I have, &c.

(Signed) STRATFORD CANNNING.

No. 36.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received April 1.)

(No. 89.)

My Lord, *Constantinople, March 18, 1851.*

THE Council has taken a decision respecting the refugees at Kutahia. Of three propositions submitted to the Ministry they have adopted one which resolves on the liberation of all the refugees, with an immediate declaration of that tenor to the Austrian Chargé d'Affaires, and a delay of thirty days at most for the conveyance of a last notification to the Court of Vienna.

I have done everything in my power to obtain the liberation of the refugees, even without this formality, and I am still endeavouring, though with no great prospect of success, to obtain an immediate execution of the Porte's definitive resolution in their favour.

Inclosed herewith is a copy of my last instruction to M. Pisani on this subject, and you will perceive on perusing it, that I have made full use of your Lordship's correspondence, and the memorials which accompanied it.

I have, &c.

(Signed) STRATFORD CANNING.

Inclosure in No. 36.

Sir Stratford Canning to M. F. Pisani.

Sir, *Pera, March 15, 1851.*

INCLOSED herewith is an extract of that instruction respecting the refugees at Kutahia which I lately received from Viscount Palmerston, and of which you have already communicated the substance to Aali Pasha.

In placing the extract in his Excellency's hands, you will observe that the terms of the memorials addressed to his Lordship on this subject from many of

the towns of England, Scotland, and Wales, would have authorized the use of much stronger language. It is not to be concealed from the Porte, that public opinion in England is deeply affected by the weakness which has been shown by the Turkish Government in consenting to continue so long to be the gaolers for another Power of those unfortunate individuals who in the first instance were protected so nobly by the Sultan, and whose rescue from death and reception in this country on principles no less sound than generous, procured for His Majesty the universal applause and admiration of the British people. I cannot too strongly recommend a serious attention to the important political interests concerned in a change of opinion pregnant with the gravest consequences, and to repeat my earnest hope and expectation that the Porte will no longer delay to complete its work of justice and humanity by the liberation of all the refugees detained without the least necessity at Kutahia.

You will read this instruction to Aali Pasha, and leave a copy of it with his Excellency.

I am, &c.
(Signed) STRATFORD CANNING.

No. 37.

Viscount Palmerston to Sir Stratford Canning.

(No. 85.)

Sir, *Foreign Office, April 7, 1851.*

WITH reference to your despatch No. 66, of the 6th of March, I have to observe to your Excellency that General Dembinski's statement as to the communication made to him by the officers of the Russian army during the late operations in Hungary seems to be very improbable, unless the communication was sent to General Dembinski as a taunt.

I am, &c.
(Signed) PALMERSTON.

No. 38.

Viscount Palmerston to Sir Stratford Canning.

(No. 95.)

Sir, *Foreign Office, April 7, 1851.*

I HAVE to acquaint your Excellency that Her Majesty's Government approve of your Excellency's continued endeavours, as reported in your despatch No. 89, of the 18th ultimo, to hasten the liberation of the Hungarian refugees still detained at Kutahia.

I am, &c.
(Signed) PALMERSTON.

No. 39.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received April 27.)

(No. 111. Most Confidential.)

My Lord, *Constantinople, April 5, 1851.*

AFTER exhausting all other means of persuasion, and successfully encouraging the French Minister to make representations similar to mine at the Porte, in favour of the Hungarian refugees at Kutahia, I availed myself of your Lordship's latest instruction on that subject to make a direct application to the Sultan himself. This step was the more necessary, as the Council's decision, favourable to our view in all respects but that of making a fresh reference to Vienna, was in His Majesty's hands, and the Ottoman Secretary of State made use of that circumstance to excuse a delay so unusually prolonged. I have this

moment received from Aali Pasha the Turkish memorandum, of which a translation in French by his Excellency is inclosed herewith. The original is drawn up in the Sultan's own writing, and a private message was sent from the Seraglio this morning to inform me of it.

The case is not hopeless, but the difficulty appears to be even greater than I had anticipated ; and whatever may come of my discussions with the Grand Vizier, I think it advisable to send the Sultan's remarks in strict confidence to your Lordship, who will learn therefrom the true nature of the difficulty with which I have to contend on this occasion.

I have, &c.
(Signed) STRATFORD CANNING.

Inclosure in No. 39.

Sultan's Memorandum respecting the Hungarian Refugees.

LES observations présentées par les Ambassades d'Angleterre et de France et l'opinion du Conseil des Ministres sur la mise en liberté un moment plus tôt de ceux des réfugiés que le Gouvernement Autrichien désire laisser à Kutahia sont complètement conformes à la règle de l'humanité.

Tout le monde sait que cette règle est sacrée et très importante auprès de Sa Majesté Impériale ; que l'assistance et l'appui qu'on a vus de la part du Gouvernement Français et surtout de la part de la Grande Bretagne dans le commencement de cette affaire, sont toujours appréciés par elle ; et qu'en conséquence notre Auguste Maître souhaite cordialement l'accomplissement de leur désir.

Mais les hommes dont l'Autriche met en avant la rétention sont les plus connus de ceux qui ont pris part aux événemens de Hongrie, et entre autres M. Kossuth, qui a prétendu presqu'à l'autorité suprême, doit naturellement avoir pour adversaire Sa Majesté l'Empereur d'Autriche lui-même.

Or, tel étant le cas, et l'expédition de ces Messieurs en Europe, contrairement aux vœux de l'autre partie, ne pouvant qu'affecter beaucoup ce Monarque, on aura non seulement manqué aux devoirs sacrés qui doivent naturellement exister entre Souverains, mais l'Autriche suscitera de grandes difficultés dans la question des limites de Bosnie, de l'Herzegovine, et dans l'affaire des ports de Kelec et de Suterina, questions qui sont litigieuses entre les deux empires et dont on négocie l'arrangement.

Outre cela, on peut créer par des excitations, des embarras dans la Province de Widdin, dont la tranquillité est à peine rétablie, et dans la Bosnie, dont l'organisation n'est pas encore achevée.

Ces considérations sont propres à inspirer de l'inquiétude, et qu'il est tout naturel que la Sublime Porte regarde aussi à ce qui concerne ses intérêts et sa tranquillité. Les Ambassades d'Angleterre et de France offriront-elles des assurances et des engagemens solides que cette affaire des réfugiés n'ira pas au point de gâter les relations de la Sublime Porte avec l'Autriche, et que les inconvéniens ci-dessus exposés n'en résulteront pas ?

Sa Majesté Impériale pense que ce point doit être d'abord éclairé, et surtout comme Mr. Canning désire véritablement le bien de l'Empire, on doit le consulter confidentiellement sur toutes les parties de cet objet.

Et la décision d'après laquelle on ne devra accorder à l'égard de ces hommes qui resteront en arrière que le tems nécessaire à l'arrivée de la réponse à la note qui sera adressée, pouvant être considérée comme étant un peu trop pressante pour l'Autriche, Sa Majesté Impériale pense aussi qu'il serait plus convenable d'allonger au moins un peu ce terme, et que pour ne donner au Gouvernement Autrichien aucune cause de plainte, de lui déclarer qu'on retiendra ces hommes sur le sol Ottoman jusqu'au mois de Novembre prochain, et qu'on ne pourra point aller au delà.

Sa Majesté Impériale ordonne de consulter sur ce point aussi M. l'Ambassadeur d'Angleterre et de lui en rapporter le résultat après qu'il aura été de nouveau délibéré et approfondi dans le Conseil.

No. 40.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received May 3.)

(No. 118. Confidential.)

My Lord, *Constantinople, April 17, 1851.*

IT is still out of my power to announce the liberation of the Hungarian refugees detained at Kutahia. The Sultan appears to have taken the question into his hands. The confidential memorandum which I forwarded to your Lordship by the last messenger exhibits His Majesty's ideas upon the subject. Personal consideration for the Emperor of Austria, and apprehensions of inconvenience with respect to some pending interests, are the apparent motives of his tenacity. I sent in my reply to the memorandum several days ago, and a copy of it is herewith inclosed for your Lordship's information. No further communication has been made to me either from the Porte or from the Seraglio. General Aupick, who called here yesterday, informed me that he had exhausted all his means of persuasion to obtain the release of the refugees, and that he had written to apprize his Government of the resolution apparently taken to continue their detention till the approach of winter. He was evidently acquainted with the arguments employed in the Sultan's memorandum, though I do not think he had seen the paper itself; and the information which he has conveyed to his Government appears to be rather an inference from the language of the Turkish Ministers than the result of a distinct official communication. He attributed our want of success principally to a note given in by the Austrian Chargé d'Affaires, who, according to his account, had stated that the liberation of Kossuth under present circumstances would be taken at Vienna as a personal insult to the Emperor. Whether such a note has or has not been presented, there can be no doubt that all the energies of the Austrian Legation are exerted to defeat our representations in the cause of honour, justice, and humanity. I will not, however, despair until the Sultan directs his final decision to be conveyed to me, which, taken at the worst, would after all be only a postponement of six months.

I have, &c.

(Signed) STRATFORD CANNING.

Inclosure in No. 40.

Observations of Sir Stratford Canning on the Sultan's Memorandum.

APRES avoir mûrement réfléchi sur les motifs qui pourraient encore faire retarder la mise en liberté des réfugiés que la Cour d'Autriche désire laisser à Kutahia, je soumets mon opinion avec toute la sincérité que m'impose la confiance dont le Sultan a daigné m'honorer.

Il serait aussi injuste que peu convenable de passer légèrement sur de pareilles considérations, qui méritent, au contraire, d'être pesées avec soin, dans l'intérêt de l'Empire. Opposées, pourtant, à ces considérations, s'en trouvent d'autres qui ne sont pas d'une moindre importance, et l'appréciation desquelles est indispensable pour arriver à une juste conclusion.

Sa Majesté Impériale a rendu justice d'elle-même aux motifs d'humanité et de reconnaissance qui engagent la Porte à suivre dans cette occasion les conseils de ses meilleurs amis Un cœur fécond en mouvemens généreux a d'abord apprécié leur convenance par rapport au passé; un esprit clairvoyant a dû se pénétrer facilement de leur portée relativement à l'avenir.

Les points qui ont été signalés comme devant justifier une certaine hésitation ne sont qu'au nombre de trois.

Le premier regarde l'inquiétude avec laquelle Sa Majesté l'Empereur d'Autriche pourrait envisager la libération de M. Kossuth.

Le second se rapporte aux négociations qui s'entament entre la Turquie et l'Autriche, dans la vue d'arranger quelques différends relatifs aux frontières de la Bosnie et de l'Herzegovine.

Le troisième se base sur l'appréhension de fournir à l'Autriche un motif pour susciter des troubles dans la Bulgarie.

On ne saurait mettre en doute les égards qui sont mutuellement convenables entre deux Monarques amis et indépendans ; mais il est à désirer que ces complaisances personnelles soient limitées à leur propre sphère. Dès qu'elles en sortent et surtout quand elles enfreignent les limites de l'honneur et de la justice, elles imposent à celui qui les fait un sacrifice d'autant plus sensible qu'il surpasse infiniment l'avantage qu'elles offrent au parti qui en est l'objet. Or, la justice défend à la Porte de punir sans nécessité des étrangers qui ne lui ont jamais fait de mal et qui ne relèvent nullement de son autorité. L'honneur lui fait une loi de ne pas servir la vengeance ou les craintes d'une Puissance étrangère, en dépit de ses propres convictions et aux dépens des malheureux qui se sont confiés à sa protection. La justice et l'honneur s'opposent également à ce que la libération des réfugiés, dont la seule condition était le rétablissement de la tranquillité en Hongrie, soit reculée, après que cette condition a été entièrement remplie.

Pour ce qui regarde les négociations, il faut supposer que la Porte ne cherche que ce qu'elle croit lui appartenir de bon droit, et dans ce cas elle devrait plutôt s'appliquer à en fournir des preuves suffisantes, qu'atténuer la force de ses prétentions par un acte de déférence qui n'a rien de commun avec elles, et qui pourrait bien être prise pour un aveu de leur faiblesse.

Quant à la dernière considération, il est permis d'espérer que le Cabinet de Vienne sait assez respecter le Dr..t des Gens et les obligations des traités, pour ne pas se livrer à des mouvemens de dépit qui pourraient entraîner des conséquences fâcheuses, si, malgré les principes généralement reconnus, il cherchait à susciter des troubles parmi les habitans de la Bulgarie, ou même à empiéter sur les véritables limites, soit de la Bosnie, soit de l'Herzegovine ; les moyens de tenir tête contre de tels emportemens ne manqueraient pas aux Ministres Ottomans. Il est de plus à prévoir que les sympathies de l'Europe et surtout de l'Angleterre ne resteraient pas insensibles aux réclamations du parti justement inquiété, et qu'elles se déclareraient en proportion de la gravité des circonstances et de la fermeté déployée par la Porte. Je crois devoir m'arrêter à ces considérations, qui s'appliquent exclusivement aux points ci-dessus énoncés. Pour ce qu'il y a de plus à l'appui de l'acte de clémence et de justice réclamé à tant de titres, je m'en rapporte aux communications que j'ai adressées antérieurement à la Porte.

No. 41.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received May 3.)

(No. 119.)

My Lord. *Constantinople, April 17, 1851.*

THE American Chargé d'Affaires has informed me that he is instructed by the President of the United States to offer the Hungarian refugees a passage to America in one of the sailing-vessels belonging to their Mediterranean squadron. He has communicated this offer, as he informs me, to Aali Pasha, but he does not appear to know whether M. Kossuth and his companions would be inclined to avail themselves of it, if they were at liberty to do so. Accepted by them and understood to mean a *bonâ-fide* voyage to the United States, this offer ought to diminish very considerably the Sultan's objections to their immediate liberation.

Unfortunately, the difficulty of removing these objections, however misplaced they may be, is increased by an occasional want of discretion on the part of M. Kossuth and his more immediate adherents. The agents of Austria are no doubt ready to turn the slightest movements of impatience and the most natural endeavour to communicate with distant friends into a plan for renewing the distractions of Europe ; but I fear at the same time, if the private information which has reached me be correct, that emissaries from Mazzini have found their way to Kutahia, and afforded materials of suspicion to the spies of Austria.

I have, &c.

(Signed) STRATFORD CANNING.

No. 42.

Viscount Palmerston to Sir Stratford Canning.

(No. 117.)

Sir, *Foreign Office, May* 12, 1851.

I HAVE to acquaint your Excellency that Her Majesty's Government entirely approve the very able memorandum which you have sent in to the Porte, respecting the continued detention of the Hungarian refugees, and a copy of which is inclosed in your despatch No. 118 of the 17th of April.

I am, &c.

(Signed) PALMERSTON.

No. 43.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received May 19.)

(No. 135.)

My Lord, *Constantinople, April* 25, 1851.

AFTER waiting several days for the Sultan's decision respecting the refugees at Kutahia, I sent three days ago confidentially to the Seraglio, expressing a hope that His Majesty had been satisfied with my reply to the reflections which he had done me the honour to communicate, and requesting to be made acquainted with His Majesty's final determination.

The Sultan, after receiving my message, commanded the bearer of it to return on the following day, and the answer which he then had the goodness to send me, after conferring with the Grand Vizier, was that his decision would be conveyed immediately to the Porte, and that he hoped I should be satisfied with its purport.

On referring to the Porte I learnt that the Sultan had determined to release the whole of the refugees on the 1st day of September next, and that his decision to that effect would be forthwith communicated by means of an official note to the Austrian Chargé d'Affaires.

It would undoubtedly have been more satisfactory to my feelings, and more creditable to the Turkish Government, if an earlier period had been assigned for the liberation of M. Kossuth and his companions in misfortune; but I trust nevertheless, that your Lordship and Her Majesty's Government will take into consideration the Sultan's delicate position with respect to the Court of Vienna, and find in the express engagement now contracted by His Majesty a sufficient compensation for the four summer months during which the detention of the refugees is still to be continued.

I have, &c.

(Signed) STRATFORD CANNING.

No. 44.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received May 19.)

(No. 139.)

My Lord, *Constantinople, April* 30, 1851.

THE Porte's official note in answer to that presented in February by the Austrian Chargé d'Affaires, requiring a further indefinite detention of the most distinguished of the Hungarian refugees at Kutahia, was at length sent in to M. de Klezl a few days ago. I have already apprized your Lordship of the decision which it contains; and having received a copy of it from Aali Pasha, I have now the honour to inclose it herewith in translation, for the more complete information of Her Majesty's Government.

Knowing the humane interest which the people and Government of the United Kingdom never cease to take in the fate of these unfortunate exiles, and

feeling how deeply the Sultan's honour and the prospects of his empire are connected with the Porte's conduct towards them, I cannot but anticipate your Lordship's disappointment on learning that they are still to be detained to the 1st of September, out of mere deference to the Cabinet of Vienna. The just dissatisfaction occasioned by this unnecessary act of rigour must, I fear, be aggravated by a sense of the little effect which my repeated and urgent representations appear to have produced on the Turkish Government, notwithstanding their knowledge of your Lordship's sentiments, the co-operation of the French Minister, and the seasonable offer made to them by the American Chargé d'Affaires. It is matter of lasting regret that the circumstances of the case did not authorize me to demand as a right that measure of justice and humanity which I solicited vainly on grounds even stronger in a moral and political point of view than those of right. My only consolations are that the four remaining months of the term of detention belong to a season which mitigates the privations of Kutahia, and that the Porte has now expressly and formally pledged itself to the liberation of all the refugees on a fixed day, irrespective of intervening contingencies or the consent of any other party; that day at the very latest being the 1st of September next (N.S.).

It is possible that the Austrian Government, now that every prospect and chance is lost of protracting still further the detention of the refugees, might be persuaded to consult its own credit by assenting generously to an earlier day of liberation; and I am convinced that the slenderest ground of hope in that respect would be sure to have the advantage of your Lordship's attention and friendly offices.

I have, &c.
(Signed) STRATFORD CANNING.

Inclosure in No. 44.

Aali Pasha to M. de Klezl.

(Traduction.) *Le 26 Avril*, 1851.

J'AI eu l'honneur de recevoir votre note en date du 9 Février dernier (N.S.), portant que la Cour Impériale a donnée son adhésion au départ pour des pays étrangers de quelques-uns des réfugiés qui se trouvent à Kutahia.

La Cour Impériale a vu elle-même, et elle connait parfaitement toutes les peines que la Sublime Porte s'est donnée, et toute la responsabilité qu'elle a assumée jusqu'à présent, à l'effet de garder convenablement les réfugiés en question, voulant donner par là une preuve réelle et solennelle de sa bonne foi et de sa constance à remplir ses engagemens, et de ses efforts incessans à augmenter et à resserrer de plus en plus les liens de l'amitié et les rapports de bon voisinage qui existent entre elle et l'Autriche.

Mais, comme vous le savez fort bien, M. le Chargé d'Affaires, lorsque cette question a été traitée, il y a eu des raisons qui ont obligé la Sublime Porte à ne pas consentir à ce que le terme qu'on avait imaginé d'établir pour le séjour des réfugiés à Kutahia dépassât un an; et il a été convenu de part et d'autre, comme dernier terme, que lorsque la tranquillité aura été rétablie en Hongrie, on donnera la liberté aux réfugiés; mais seulement, qu'avant de les relâcher, on en donnera avis à la Cour d'Autriche, et l'on tâchera de se procurer son adhésion.

En insistant alors sur ce que le rétablissement de la tranquillité fût l'époque de la mise en liberté des réfugiés, le motif pour la Porte d'y insister était le désir d'éviter les difficultés de toutes espèces inhérentes à la garde des réfugiés; et si la Sublime Porte a adopté temporairement la mesure d'éloigner des frontières et de garder les individus dont il s'agit, c'était parce qu'elle jugeait cette mesure comme étant alors évidemment et réellement nécessaire à l'Autriche, sauf à les mettre en liberté dès que leur détention ne serait plus vraiment nécessaire; et cela afin de se débarrasser d'un lourd fardeau; car le Gouvernement Ottoman prévoyait d'avance que tant que les réfugiés se trouvaient dans les Etats de Sa Hautesse, et sous la responsabilité de la Sublime Porte, ils feraient naître des discussions et donneraient lieu à des propos et à des soupçons capables de porter atteinte à cette étroite amitié qu'elle veut, comme il a été dit plus haut, resserrer encore davantage.

En effet, l'expérience a fait voir plus tard, et confirmer les inconvéniens et les difficultés que la Sublime Porte a prévus dès le principe.

Dieu soit loué, la tranquillité peut être considéré comme rétablie en Hongrie depuis quelque temps déjà, et, par conséquent, la nécessité dont on a parlé plus haut a cessé d'exister; et c'est pourquoi cet état de choses a été plusieurs fois représenté aux Ministres de Sa Majesté l'Empereur, et par l'intermédiaire de l'Ambassadeur Ottoman à Vienne, et par votre canal; on a déclaré au Cabinet de Vienne que le temps de faire partir des Etats de Sa Hautesse les réfugiés qui se trouvaient à Kutahia était enfin venu; et l'on a fait tout ce qu'on a pu pour obtenir son adhésion à leur départ, mais on n'a pas pu avoir une réponse favorable de la part du Gouvernement Autrichien. Or, la Sublime Porte a complètement rempli l'engagement qu'elle avait contracté. Il est clair qu'il ne reste plus rien qui lui lie les mains dans cette question, et la gêne de sa position est notoire et patente.

Guidée, cependant, par cette déférence toute particulière qu'elle a, et par l'amitié sincère qu'elle professe pour la Cour Impériale, et pleine de confiance dans la loyauté et dans la justice du Cabinet Autrichien, la Sublime Porte s'abstient de mettre immédiatement à exécution une mesure qu'elle a le droit d'exécuter; et elle prie encore une fois instamment et franchement la Cour Impériale de consentir à l'envoi collectivement et sans exception de tous les réfugiés à des pays étrangers, afin qu'elle extirpe ainsi le germe des complications et des contestations que les évènemens ont planté dans le champ de l'amitié des deux Gouvernemens, contre leur gré. La Sublime Porte a en même temps jugé à propos de faire partir pour des pays étrangers, à condition de ne pas retourner en Turquie, les individus nommés dans la liste qui accompagne votre note susdite, à l'exception de ceux, s'il y en a, parmi eux, qui voudraient demeurer à Kutahia avec leurs compagnons qui doivent rester en arrière; et de faire partir le premier du mois de Septembre prochain, N. S., pour des pays étrangers, comme les autres, ceux qui restent en arrière.

Comme il n'y a pas de doute que cette nouvelle preuve d'une amitié sincère, et que les explications données sur les inconvéniens et les difficultés ci-dessus signalés seront bien accueillies et appréciées par la Cour d'Autriche, je vous fais la présente communication par ordre de Sa Majesté le Sultan, et je saisis cette occasion, &c.

(Signé) AALI.

No. 45.

Viscount Palmerston to Sir Stratford Canning.

(No. 130.)

Sir, *Foreign Office, May 24, 1851.*

I HAVE to state to your Excellency that if the engagement of the Porte for the release of the remainder of the Hungarians on the 1st of September next, reported in your despatch No. 135, of the 25th ultimo, shall be faithfully kept, although it falls short of what is due to the dignity and independence of the Sultan, and does not answer to the just expectations of the British Government and Nation, yet nevertheless it may be accepted as a compromise.

It seems that the Government of the United States has offered to the Sultan an American ship of war to convey these exiles to the United States, but it is understood that they are unwilling to go to America. But if the execution of the Sultan's announced intention of setting these exiles free, would be rendered more easy by the offer of a British steamer to convey the Hungarians from their place of embarkation in Turkey to Malta, there to meet the regular packet by which they would go on elsewhere, your Excellency is authorized to make that offer to the Porte.

I am, &c.

(Signed) PALMERSTON.

No. 46.

Viscount Palmerston to Sir Stratford Canning.

(No. 135.)

Sir, *Foreign Office, May 27, 1851.*

I INCLOSE for your Excellency's information a copy of a resolution passed by the Lord Mayor, Aldermen and Commons of the City of London, in Common Council assembled, respecting the continued detention of Kossuth and his companions at Kutahia; and I have to instruct you to communicate this resolution to the Turkish Government as an evidence of the public feeling of the British Nation on this matter.

I add a copy of the answer which I have returned to the communication of this resolution made to me on behalf of the Common Council.

I am, &c.

(Signed) PALMERSTON.

Inclosure 1 in No. 46.

The Court of Common Council to Viscount Palmerston.

My Lord, *Guildhall, May 23, 1851.*

I HAVE the honour by direction of the Common Council of the City of London to transmit to your Lordship the inclosed copy of a Resolution carried yesterday unanimously by the Right Honourable the Lord Mayor, Aldermen, and Commons, in Common Council assembled.

I have, &c.

(Signed) HENRY ALWORTH MEREWETHER.

Inclosure 2 in No. 46.

Resolution of the Court of Common Council.

MUSGROVE, Mayor.

A Common Council holden in the Chamber of the Guildhall of the City of London, on Thursday, the 22nd day of May, 1851.

Resolved unanimously,

THAT this Court feels deep sympathy with Kossuth and his companions detained prisoners in the Fortress of Kutahia, and earnestly hopes that Lord Palmerston may deem it consistent with his duty to interpose his friendly offices with the Government of the Sublime Porte to promote the liberation of the illustrious captives.

(Signed) MEREWETHER.

Inclosure 3 in No. 46.

Mr. Addington to Mr. Serjeant Merewether.

Sir, *Foreign Office, May 27, 1851.*

I AM directed by Viscount Palmerston to acknowledge the receipt of your letter of the 23rd instant, inclosing a copy of a Resolution passed on the previous day, by the Right Honourable the Lord Mayor, Aldermen, and Commons, in Common Council assembled, expressing their deep sympathy with Kossuth and his companions detained prisoners in the Fortress of Kutahia, and their earnest hope that Lord Palmerston may deem it consistent with his duty to interpose his friendly offices with the Government of the Sublime Porte to promote the liberation of the illustrious captives.

Viscount Palmerston directs me to request that you will acquaint the Lord Mayor, Aldermen, and Commons, that Her Majesty's Government have been using and are continuing to use their good offices with the Turkish Government to obtain the release of these Hungarians from their present captivity in Turkey; and Her Majesty's Government trust that their endeavours may before long lead to a favourable result.

I am, &c.
(Signed) H. U. ADDINGTON.

No. 47.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received June 2.)

(No. 175.)

My Lord, *Constantinople, May 17, 1851.*

SUCH of the refugees at Kutahia as the Austrian Government has allowed to be released, and as were willing to avail themselves of the permission, are now on the way from their place of detention to the Dardanelles, where they will be transferred from the Turkish Government steamer, lately sent for them, to an English commercial vessel of the same kind. A certain number of Hungarians who separated themselves from the Polish detachment which embarked for the same destination some time ago, now take their passage with the refugees from Kutahia. A few Italians are I believe added to the number, which in its total, amounts to upwards of one hundred.

These unfortunate exiles are provided by the Turkish Government with little more than a bare sufficiency for defraying the expenses of their voyage to a British port; and the first intention was to embark by compulsion a number of Italian emigrants in the same steam-vessel with them.

Informed of these plans, I called upon the Porte either to send the emigrants direct to the United States of America, where they were sure to be well received and where they would arrive with some part of their allowance in hand, or to grant them an additional allowance, sufficient for pursuing their voyage thither from England. I also objected most peremptorily to the shipment of any portion of them for England by compulsory means.

My efforts on the latter point were completely successful; and those refugees who had been detained by order of the police were dismissed on an understanding that they would gradually leave the country as occasions offered. All that I could obtain on the former point was a very slight addition to the pecuniary allowance already assigned to them. Fuad Effendi pleaded the present state of the Turkish Treasury and the great expense which had been already incurred on behalf of the refugees.

Under these circumstances I could only abstain from taking any part in the intended measure of embarkation. I have no authority to close the shores of England against any individuals so strongly recommended to compassion by their condition.

I have, &c.
(Signed) STRATFORD CANNING.

No. 48.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received June 9.)

(No. 183.)

My Lord, *Constantinople, May 24, 1851.*

I HAD scarcely written my last despatch to your Lordship on the subject of the refugees, when I received information from Count Koscielski, who is allowed by the Porte to act in behalf of the Polish part of them, to the effect that the Poles who had arrived from Kutahia at a small port in the Gulf of Mondania, called Ghemlik, had refused to embark in the steam-vessel prepared for them by the Turkish Government. It appeared from his statement that they complained of having been deceived by the Turkish Commissioner at

Kutahia, and that they were unwilling to embark without having some clearer notice of their place of destination, and probable reception there. They had endeavoured to obtain explanation on these points from Aali Pasha, who is still at the Baths of Brussa.

His Excellency's answer having represented me as being a party to the arrangement under which they were to proceed, in the first instance at least, to England, I thought it necessary to have a full explanation on the subject with Fuad Effendi, and I availed myself of the opportunity to recommend afresh the interests of these unfortunate exiles to the favourable consideration of the Porte.

The manner in which I carried out these purposes, and the result attending my representations, may be best conveyed to your Lordship's knowledge by a communication of my instructions to the interpreter employed on the occasion, and of his reports in answer to them. These papers are inclosed herewith for your Lordship's information; and I have only to add for the present, that Count Koscielski has communicated, as I am informed by him, the Porte's definitive instructions to such of his countrymen as were waiting to know them at Ghemlik.

Although I have not felt myself at liberty to take a more decided part with respect to their proposed embarkation for England, I hope that your Lordship, in the event of their arriving there, will kindly obtain for them such countenance and assistance from Her Majesty's Government as their unmerited misfortunes recommend, and their truly disastrous situation appears to require.

I have, &c.

(Signed) STRATFORD CANNING.

Inclosure 1 in No. 48.

Sir Stratford Canning to M. S. Pisani.

Pera, May 20, 1851.

Sir,

IT is become necessary for me to have a clear explanation with Fuad Effendi on the subject of the refugees, whether Polish, Hungarian, or Italian, who are now leaving this country for England or other foreign countries, in virtue of the Porte's arrangements.

I am informed that of those individuals, in number about fifty, who have recently left Kutahia with the consent of the Austrian Government, about twenty, principally or entirely Poles, have refused to embark at Ghemlik, their late companions in misfortune having availed themselves of the steam-vessel sent thither by the Porte for their conveyance to the Dardanelles. It appears that the recusants complain of having been deceived by Suleiman Bey, the Porte's Commissioner at Kutahia, and on that account justify their refusal to embark without greater certainty as to their place of destination and means of subsistence. It further appears that ineffectual efforts have been made to regain their confidence, by stating that I am a party to the arrangement made for their conveyance to England, and that I have vouched for their hospitable reception there.

Now the facts of the case, in so far as I am concerned, are these. Early in this month, it was made known to me by a message from Aali Pasha, that about fifty Hungarians desirous of going away were to be sent to meet the refugees expected from Kutahia at Ghemlik, and that the two parties united were to be subsequently conveyed in an English merchant-steamer to some port in England, whence they might go, some to France and some elsewhere. It was added that the Porte would defray the expenses of the voyage and nothing further.

In reply to this message I expressed neither assent nor objection, in so far as the embarkation was concerned. I stated, however, that I was not prepared to sanction the measure by any delivery of passports; and I recommended an increase of the proposed allowance for the conveyance of the refugees, so as to enable them to go, if necessary, to the United States of America, where they would be sure to meet with a welcome, and more facilities in gaining their livelihood.

It came to my knowledge at a later period that the police had caused a

number of refugees, principally Italians, to be arrested, with the intention of compelling them to embark with the others for England. I lost no time in remonstrating earnestly against this proceeding, and I sent word to Fuad Effendi that if the Porte would not relinquish it, I should deem it my duty to oppose its execution by all the means in my power.

The results of my remonstrance, as communicated to me through the regular channel, was that the Porte desisted from the prosecution of its compulsory plan, that the persons already in arrest were liberated, and that a small additional sum of 100 piastres each was assigned to the refugees from Kutahia and their voluntary companions in the approaching voyage.

Such is the correct account of what was stated to me, and of the part which I took in these transactions.

I could not with honour or propriety act differently. The shores of England, generally speaking, are open to all foreigners. Those who land there to remain are expected to have the means of living honestly, and to conform to the existing laws and local regulations. I have no instructions calculated to interfere with this general view of the subject, none which authorize me to give assurance to the refugees of assistance or even of hospitable reception in England.

Looking to the Porte, it is evident that on the one side she has the right of dismissing the refugees at pleasure from her territory, and that on the other hand she has incurred the obligation of providing a passage and subsistence for such of them as were originally detained here by her orders until they can reach another country prepared to receive them hospitably.

Circumstances have authorized me to recommend in earnest language a generous performance of this duty, and I have done so repeatedly. The attempt to use compulsion with respect to embarking refugees for England in English vessels gave me a stronger right, and I used it with success.

What remains for me to do regards more particularly the unfortunate Polish exiles who are waiting for the decision of their fate at Ghemlik. Having no assurances to give them, and no right to dictate to the Porte its course respecting them, I can only recommend their case to a liberal consideration, and promise, should the plan of embarking them for England be persisted in, to write on their behalf to Her Majesty's Government, without presuming to answer for the success of my representations. I shall not however hesitate to declare the painful impressions made upon my mind by the conduct of the Turkish Agent at Kutahia, and of the Porte's own conduct in allowing the emissaries of Austria to exercise any kind of immediate control over the refugees detained there.

You will wait, Sir, without delay on Fuad Effendi; you will make his Excellency fully acquainted with the contents of this instruction; and you will refer him to Count Koscielski for the details of the proceedings to which I have referred. Count Koscielski, as you know, has long acted by mutual acquiescence between the Turkish authorities and the Polish refugees on behalf of the latter, and it is from him that I have received information of the occurrences at Kutahia and Ghemlik.

Fuad Effendi will no doubt inform you of anything which in his view may appear to contradict my statements or impressions as recorded above, and I hope he will put you in possession of the Porte's intentions with respect to the refugees at Ghemlik, after taking into friendly and serious consideration the powerful motives which suggest themselves for treating them not only with continued forbearance but with kindness and indulgence, whether they be allowed to remain in this country or be embarked for some foreign place of destination.

I am, &c.

(Signed) STRATFORD CANNING.

Inclosure 2 in No. 48.

M. S. Pisani to Sir Stratford Canning.

Sir, *Pera, May* 20, 1851.

I HAVE the honour to report that I read to Fuad Effendi, word for word, your Excellency's instruction of this date, and am requested to state in reply, that nothing could be more correct than your statement of what took place between

your Excellency and the Porte concerning the refugees who were lately embarked or destined to be embarked for England, and those who refused to leave Ghemlik.

Fuad Effendi begs to say that the refugees have no right to complain of Suleiman Bey, the Porte's Commissioner at Kutahia, who did not allow them to pass through Brussa on their way to Ghemlik, as he acted in virtue of instructions from his superiors. And this was done with a view to avoid further annoyance and embarrassment to the authorities there. The main objection of the refugees at Ghemlik to embark on board the Turkish steamer which was sent thither to convey them to the Dardanelles with those who were taken at Constantinople, is, he said, that it was inconsistent with their dignity to mix with people inferior to them in rank.

The Porte, proceeded Fuad Effendi, cannot with propriety allow these refugees to remain in the country without incurring responsibility and being accused of inconsistency by the Austrians, to whom she declared that she could no longer allow herself to be made the gaoler of refugees; he therefore informed me that the Porte insists upon their being dismissed from the Turkish Territory. Although it was made known to these as well as to the other refugees, whether Polish, Hungarian, or Italian, that if they did not avail themselves of the departure of the last English steamer for Southampton, they would lose the advantage of a free passage, yet he assures me that an exception will be made in favour of the refugees still at Ghemlik, on account of their position; and besides, they will continue to receive their allowances as heretofore, until another opportunity offers to convey them either to England, France, or anywhere else they should like to proceed to, and the expenses of the voyage will also be provided for by the Turkish Government. But for the time they remain at Ghemlik they will as a matter of course be under the surveillance of the local police. His Excellency moreover acquainted me that some of these refugees intended applying to the Austrian Legation for amnesty. If this account be correct, the Porte will have no objection to allowing them to come to Constantinople on their way to their destination, provided their request be favourably received by the Austrians.

Fuad Effendi is to see Count Koscielski to-morrow morning and apprize him of the Porte's decision. The Count intends leaving for Ghemlik after his interview with that Minister; and a person from the Porte is also to accompany him thither and report the result of their proceedings.

I have, &c.
(Signed) STEPHEN PISANI.

Inclosure 3 in No. 48.

M. S. Pisani to Sir Stratford Canning.

Sir, *Pera, May* 21, 1851.

I HAVE the honour to report that Fuad Effendi told me for your Excellency's information, that Count Koscielski called on him this morning, and they have settled that those of the refugees who are inclined to apply for amnesty will remain at Ghemlik and wait for the answer of the Austrian Chargé d'Affaires; and the rest are to go back to Kutahia, having expressed a wish to be allowed to return thither until some further arrangement can be made for their conveyance to some foreign country. Fuad Effendi assented to this, the more so as Ghemlik is an unwholesome place and might be injurious to their health.

I have, &c.
(Signed) ST. PISANI.

No. 49.

Viscount Palmerston to Sir Stratford Canning.

(No. 148.)

Sir, *Foreign Office, June* 11, 1851.

I HAVE to acquaint your Excellency that Her Majesty's Government approve of your proceedings in regard to the Polish refugees who had arrived at Ghemlik from Kutahia, as reported in your despatch No. 183 of the 24th of May.

I am, &c.
(Signed) PALMERSTON.

No. 50.

Viscount Palmerston to Sir Stratford Canning.

(No. 150.)

Sir, *Foreign Office, June* 12, 1851.

I TRANSMIT to your Excellency herewith a copy of a memorial from the Mayor, Aldermen, and Burgesses of Leeds, praying that Her Majesty's Government will promptly and energetically use their influence with the Government of the Sublime Porte to procure the immediate liberation of Kossuth and his companions; and I have to instruct your Excellency to communicate this memorial as usual to the Turkish Government.

Your Excellency will at the same time say that this and similar memorials of which I have sent you copies, prove that it is not on light grounds that I have instructed you to state to the Turkish Government that the unjust detention of these Hungarians in Turkey is tending rapidly to destroy in the minds of the British Nation those feelings of sympathy for the Sultan which enabled Her Majesty's Government to afford to His Highness in the course of last year such useful and effectual support.

The noble and generous support which the British Nation gave to His Highness' Government when a British squadron was sent last year to assist the Sultan in asserting his independence in despite of the threats of the Austrian and Russian Ministers at Constantinople, was founded upon the belief that the Sultan, so assisted, would act in regard to the matters in question, with perfect independence, and that he would be swayed by no considerations except a due regard for his own dignity, a proper observance of the duties of hospitality, and a faithful attention to those promises of protection which were made by the Sultan's officer to the Hungarians at the time when those refugees entered the Turkish Territory. But the long detention to which these men have been subjected has grievously disappointed the just expectations of the British Nation; and the Turkish Government must not be surprised if the altered feelings of the British Nation should render Her Majesty's Government unable on any future occasion of similar need, to answer in a manner satisfactory to the Porte, any similar appeal which the Porte might have to make for the moral and material assistance of Great Britain.

I am, &c.
(Signed) PALMERSTON.

Inclosure in No. 50.

The Leeds Town Council to Viscount Palmerston.

My Lord, *Town Clerk's Office, Leeds, May* 30, 1851.

IN pursuance of a resolution passed by the Council of this borough, at a meeting held yesterday, I have the honour to transmit to your Lordship a memorial from the Mayor, Aldermen, and Burgesses of this borough, praying that

your Lordship will be pleased promptly and energetically to use your influence with the Government of the Sublime Porte, to procure the immediate liberation of the illustrious Kossuth and his companions, at present confined in the fortress of Kutahia.

I have, &c.
(Signed) JAS. WARDELL.

Inclosure 2 in No. 50.

Memorial from the Leeds Town Council.

To the Right Honourable Lord Viscount Palmerston, Her Majesty's Secretary of State for the Foreign Department.

The Mayor, Aldermen, and Burgesses of the borough of Leeds, in the county of York, in Council assembled, on Thursday, the 29th day of May, 1851.

Humbly pray,

THAT your Lordship will be pleased promptly and energetically to use your influence with the Government of the Sublime Porte, to procure the immediate liberation of the illustrious Kossuth and his companions, at present confined in the fortress of Kutahia.

(Signed) GEORGE GOODMAN, *Mayor.*

No. 51.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received June 19.)

(No. 192.)

My Lord, *Therapia, June 5, 1851.*

I INCLOSE herewith a paper which states the Porte's decision with respect to the Polish refugees at Ghemlik. The result of its communication to them is expressed in the accompanying copy of their address to the Sultan. The perusal of such unbounded expressions of gratitude and satisfaction makes it idle for me to continue my exertions on their behalf.

On the other hand, M. Kossuth and his remaining companions at Kutahia are highly dissatisfied with the treatment which they have latterly experienced. They are entitled, I think, to complain of the manner in which Austrian agents were permitted by the Porte to inspect their situation and to determine the fate of those who were to go or to stay.

I have not concealed my sentiments on this subject from the Grand Vizier. But the expressions of unqualified reprobation which I employed in declaring them afford but a poor satisfaction for the unnecessary vexations which have been imposed on the unfortunate exiles, and the shame which this Government and its leading Ministers have incurred by acting with so much indelicate and inconsistent subserviency.

I have, &c.
(Signed) STRATFORD CANNING.

Inclosure 1 in No. 51.

The Turkish Commissioner to the Polish Refugees at Ghemlik.

Messieurs,

JE suis chargé par le Gouvernement Impérial de vous faire connaître que dans vingt jours d'ici il sera mis à votre disposition un bateau à vapeur, qui vous transportera aux Dardanelles, où vous devez vous embarquer sur un bateau à vapeur Anglais pour vous rendre en Angleterre. Vos frais de voyage jusque

là seront payés par le Gouvernement Impérial. Sa Majesté le Sultan vous fera gratification de certaines sommes pour vos menu dépenses. Je vous déclare en outre qu'il vous sera délivré des passeports Turcs pour ce pays.

Agréez, &c.

Inclosure 2 in No. 51.

The Polish Refugees at Ghemlik to the Sultan.

Sire, *Ghemlik*, 29 *Mai*, 1851.

NOUS ne pouvons quitter le sol hospitalier de la Sublime Porte avant de poser à vos pieds l'expression de toute notre gratitude et de toute notre reconnaissance. Votre Majesté nous a accordé asile et protection; votre Majesté seule s'est opposée aux exigences de nos ennemis, qui demandaient notre extradition. C'est enfin à votre Majesté seule que nous sommes redevables pour notre liberté; car c'est sa volonté qui a fait cesser notre internement et a assuré la liberté dans quatre mois à nos compagnons d'infortune qui sont restés à Kiutahia. Agréez donc, Sire, notre plus profonde reconnaissance, agréez nos regrets de ne pouvoir prouver par les faits notre grand désir de vous servir. Mais Dieu est grand, et le moment viendra où les Polonais pourront prouver qu'il se souviennent du bien dont ils ont joui dans l'empire de votre Majesté.

(Signé)

George Aulharga, *General.*	Zaborski, *Lieutenant.*
Yzckowski, *Colonel.*	Hoszek Leonard, *Capitaine.*
Le Colonel Jules Przyiemski.	Szezepauski, *Lieut.*
W. Tchornuki, *Colonel.*	Bilamski.
Grachawemski, *Major.*	Briganti.
S. Korzelimski, *Major.*	Boboryski.
Blessmiski, *Major.*	Zawadiski.
Matczynnski, *Major.*	Chojecki Stanislaus.
Neviadomski, *Major.*	Pomogewski, *Lieut.*

No. 52.

Viscount Palmerston to Sir Stratford Canning.

(No. 158.)

Sir, *Foreign Office, June* 24, 1851.

I HAVE to acquaint your Excellency that Her Majesty's Government approve the course which you have pursued, as reported in your despatch No. 175, of the 17th of May, in regard to the various refugees who either voluntarily or involuntarily were about to quit the Turkish Dominions.

With regard, however, to the statement made by Fuad Effendi, that the present state of the Turkish Treasury and the great expense which the Porte had already incurred on behalf of the refugees prevented the Turkish Government from providing more liberally than it has done for their wants during their voyage, and at their arrival at the place of their destination, I must observe that the Porte would have avoided a large portion of the expenses which it has incurred on account of these various refugees, if it had taken the advice of Her Majesty's Government in the outset, and had sent the refugees at once out of the Turkish Dominions.

I am, &c.

(Signed) PALMERSTON.

No. 53.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received July 7.)

(No. 204.)

My Lord, *Therapia, June* 19, 1851.

THE Porte has made arrangements with the agent of the Oriental Company for embarking about 150 Polish and Hungarian refugees in the "Euxine" steam-vessel, which starts this afternoon for England.

On this occasion, as on former ones of a similar description, I have not felt myself at liberty either to oppose, or to take any part in the Porte's proceedings. On the one side, I am unwilling to hazard the imposition of an unexpected burthen on any place where the unfortunate exiles may be landed; and on the other hand, I have neither authority to interdict their conveyance to England, nor inclination to obstruct the only path of relief which appears to remain unclosed to them.

I have at the same time exerted myself to obtain from the Porte a sufficient allowance for each of them to defray the expenses of a longer voyage, or to afford them some temporary means of subsistence after landing. I have endeavoured, in particular, to persuade Aali Pasha to embark them in a screw or sailing-vessel, and to apply any saving effected in the passage-money to their subsequent maintenance ashore. It was nevertheless determined that the whole batch should be shipped on board the "Euxine;" and I fear that the amount of their allowance will be expended during the voyage with the exception of two or three pounds for each individual.

What limited means of relief are at my disposal have been constantly applied to the diminution of immediate distress among the most needy; but their numbers and utter destitution present an almost insurmountable difficulty in the exercise of charity not authorized by official warrant.

I have, &c.

(Signed) STRATFORD CANNING.

No. 54.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received July 7.)

(No. 205.)

My Lord, *Therapia, June* 19, 1851.

I AM happy to inform your Lordship that in reply to the Austrian Chargé d'Affaires, who lately expressed to Aali Pasha the high dissatisfaction of his Government on learning the Porte's intention of releasing on the 1st of September next M. Kossuth and the other refugees remaining at Kutahia, his Excellency declared that the Sultan's Government would infallibly redeem their pledge at the expiration of the appointed term, whether the Cabinet of Vienna assented to the measure or not.

The Pasha has also informed me that no restriction will be placed upon the refugees as to the place of their destination, when they are at liberty to leave the Turkish Dominions.

I shall be careful to bear in mind your Lordship's permission as to their embarkation for Malta, should the circumstances be such as to make it desirable for them to take advantage of that kindness.

I have communicated to the Grand Vizier and Aali Pasha the resolution addressed to your Lordship by the Common Council of the City of London on behalf of the refugees. Their knowledge of the interest taken by that important assembly in the fate of M. Kossuth and his companions in exile cannot but strengthen their resolution to keep faith with the unfortunate objects of their protection.

I have, &c.

(Signed) STRATFORD CANNING.

No. 55.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received July 9.)

(No. 209.)

My Lord, *Therapia, June 24, 1851.*

INCLOSED herewith for your Lordship's information, are two papers relating to the last batch of refugees embarked for England by means of an agreement between the Porte and the Oriental Steam Company's Agent. They went on board the Company's steamer "Euxine" on the 19th instant; and I have nothing to state in addition to the explanations afforded in my last despatch to your Lordship on this subject.

I have, &c.

(Signed) STRATFORD CANNING.

Inclosure 1 in No. 55.

Sir Stratford Canning to M. S. Pisani.

Sir, *Therapia, June 19, 1851.*

I HAVE received your letter stating that arrangements have been made between the Porte and Mr. Hanson for the conveyance of the remaining Hungarian refugees to England in the Oriental Company's steam-ship "Euxine," in consequence of their inability to remain longer here.

You will lose no time in waiting on Aali Pasha and reminding his Excellency that I am no party to their embarkation under circumstances so different from what I had suggested, and requesting once more that he will relieve me by increasing the allowance for their passage, so far as to afford them the means of continuing their voyage to America or some other place of destination after touching in an English port. An addition of 500 piastres to each individual, would answer this purpose, and the whole amount of extra expense would not surpass the sum of a few hundred pounds—or the value of a Mushir's Nishan. I have already explained to Aali Pasha how unfair it is to take advantage of the boundless liberality of English law with respect to foreigners arriving in England, and how annoying it must be for Her Majesty's Government to be placed in the situation of either rejecting the exiles altogether; of burthening the place of their arrival with the expense of maintaining them; or of taking upon themselves a charge for which they are not prepared, and in the creation of which they have had no hand.

Individually I have done whatever was in my power for the relief of these unfortunate exiles, and I hope still to assist, according to my limited means, a few of those who are in the greatest state of need; but even if it were in my power, I should fear to offend the Porte by offering to share an expense which strictly belongs to her, and which after all must be trifling in the eyes of an Imperial Government.

Sincerely yours,

(Signed) STRATFORD CANNING.

Inclosure 2 in No. 55.

M. S. Pisani to Sir Stratford Canning.

Sir, *Pera, June 19, 1851.*

IN reply to your Excellency's instruction of this day's date, referring to the arrangements which have been made between the Porte and Mr. Hanson, for the conveyance of the remaining Hungarian emigrants to England by the Peninsular steamer to-day, I have the honour to report that Aali Pasha, to whom I read the whole of that instruction, states that as the circumstances under which the embarkation of these refugees takes place are totally different from what

your Excellency suggested, it is clearly understood that you are not, as a matter of course, engaged in any way to share the allowance for their passage.

But it must be borne in mind, continued Aali Pasha, that the 100 emigrants who leave this day for England on their way to the United States of America do not at all belong to the category of those who have been detained by the Porte; these are common soldiers, and most of them workmen, who stayed here of their own accord, and have no claim upon the Porte. What induced the Turkish Government to assist them in proceeding to their wished-for destination is this: they presented a memorial to the Porte entreating the Sultan to afford them the means of proceeding to England, where they had made up their minds to go. Their petition was submitted to His Majesty, who has been pleased to order that a free passage should be granted them, as also an allowance of 150 piastres to each. Consequently, Aali Pasha says, after this act of munificence and benevolence of the Sultan, and under the present financial embarrassments, he cannot take upon himself to return to the subject, and apply for a larger allowance. He assures me, however, that most of these refugees have got between 500 and 600 piastres of their own, which they have gained by their work during their stay here.

I have, &c.
(Signed) ST. PISANI.

No. 56.

Mr. Magenis to Viscount Palmerston —(Received August 4.)

(No. 141.)

My Lord, *Vienna, July 29, 1851.*

THE departure of Count Rechberg, the recently appointed Internuncio at Constantinople, has been postponed; and I have reason to believe that he will not set out for his post before an answer has been received to an instruction which has been sent to the Austrian Chargé d'Affaires at Constantinople on the subject of the release on the 1st of September of the Hungarian refugees at Kutahia, if indeed his departure be not dependent on the nature of that answer.

I have avoided making any allusion to the Hungarian refugees in my conversations with Prince Schwarzenberg; the mention of that subject is sure to irritate his Highness, and its solution can be more successfully pressed at Constantinople than here.

I have however alluded to it in conversation with Count Rechberg, assuming with him that the liberation of the refugees on the 1st of September was irrevocably decided on, and congratulating him that he would be spared its disagreeable discussion.

Count Rechberg never would admit that it was decided on, and said that this Government would insist on the Porte's fulfilling its engagements, and not releasing the Hungarian refugees "sans en convenir" with his Government.

It is unnecessary that I should repeat to your Lordship my reasons to prove that no such engagement existed on the part of the Porte; the Count persisted still that it did exist. He said, however, that the time was not distant when these refugees might be liberated without danger to Austria, and seemed to incline to the opinion that it would have been better had the Austrian Government never insisted on their detention; adding that a person like Kossuth could not, in his opinion, have any permanent success or weight in England.

I have, &c.
(Signed) ARTHUR C. MAGENIS.

No. 57.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(*Received August* 9.)

(No. 233. Confidential.)

My Lord, *Therapia, July* 24, 1851.

THE Austrian Government has addressed a fresh remonstrance to the Porte against its declared intention to liberate Kossuth on the 1st of September. The communication was made to Aali Pasha by M. de Klezl, who read to his Excellency a despatch which he had recently received upon the subject from Prince Schwarzenberg. Inclosed herewith in copy is M. Pisani's report of the Ottoman Minister's message to me. Your Lordship will observe that the Pasha's language is quite satisfactory, though it closes with a promise to take the opinion of the Council. This reference I conceive to be a mere formality; but not wishing to leave anything to chance, I drew up a short instruction to M. Pisani, and desired him to leave a copy of it with Aali Pasha. A copy of this paper is also inclosed herewith for your Lordship's information.

My own conviction is, that nothing short of some extraordinary and unexpected incident will shake the Sultan's resolution to abide by his promise, and this impression is confirmed by the private assurances of the Grand Vizier, as well to me as to the French Envoy.

I am happy to add that M. de Lavalette appears to be sincerely anxious to secure the liberation of all the Hungarian refugees from Kutahia at the appointed period, and I have reason to believe that he has held language on that subject to the Turkish Ministers essentially the same as mine.

In case of a necessity which is hardly to be anticipated, I should reckon with confidence on his Excellency's cordial co-operation.

I have, &c.

(Signed) STRATFORD CANNING.

Inclosure 1 in No. 57.

M. S. Pisani to Sir Stratford Canning.

M. l'Ambassadeur, *Péra*, 19 *Juillet*, 1851.

J'AI l'honneur de rendre compte à votre Excellence d'une communication que le Chargé d'Affaires d'Autriche a faite hier personnellement à Aali Pacha relativement à Kossuth. Je le tiens de la bouche même du Pacha.

M. Klezl a communiqué il y a quelque temps à son Excellence une dépêche du Prince Schwarzenberg; c'était une réponse à la note officielle par laquelle le Gouvernement de Sa Hautesse annonçait sa résolution de mettre les réfugiés Hongrois en liberté au temps qu'il avait fixé. La dépêche portait en substance, que le Gouvernement Autrichien aussi désirait épargner à la Porte les embarras inhérens à la détention et à la garde des réfugiés; mais que le Cabinet d'Autriche seul devait juger de l'époque à laquelle les réfugiés dont il s'agit peuvent être relâchés sans aucun danger pour les Etats Autrichiens; époque qui, une fois arrivée, serait annoncée par la Cour de Vienne à la Porte. La réponse d'Aali Pacha a été, en résumé, que la Porte ne pouvait pas revenir sur la résolution qu'elle avait prise.

Dans l'entrevue d'hier, M. Klezl a lu à Aali Pacha une autre dépêche qu'il avait reçue par la dernière poste en réponse à son rapport sur le résultat de la communication à Aali Pacha de la première dépêche de Prince Schwarzenberg.

Par la même poste Aali Pacha a reçu d'Arif Effendi, Ambassadeur à Vienne, quelques détails sur le langage que le Prince Schwarzenberg lui a tenu après la réception du dit rapport. M. Klezl a tenu hier le même langage. Il a dit, comme observations de sa Cour, qu'ancienne amie, et voisine de l'Empire Ottoman, l'Autriche s'attendait à recevoir de la Porte le service qu'elle lui demande; que la tranquillité n'est point, comme la Porte prétend, rétablie en Hongrie; que l'Europe est actuellement dans une crise; que l'effervescence règne généralement; que partout les esprits sont très-mal disposés; qu'une seule démarche irréfléchie dans une affaire aussi sérieuse que celle dont il est question, a

souvent traîné à sa suite des conséquences fatales pour un Gouvernement ; qu'il est vraiment étrange que lorsqu'il s'agit d'opter entre faire un plaisir à Kossuth, en lui donnant la liberté et le laissant aller en Angleterre, et faire ce que la Cour d'Autriche demande comme un devoir de l'amitié, la Porte se décide pour la première alternative ; que voulant remettre les relations des deux empires sur le même pied qu'auparavant, la Cour Impériale avait nommé dans ce but un nouvel Internonce, mais que son départ a été ajourné jusqu'à ce qu'elle apprenne quelle est la réponse de la Porte à la présente communication, afin qu'elle prenne en conséquence les mesures qu'elle aura jugées à propos. Enfin, M. Klezl a fortement recommandé à la Porte de réfléchir mûrement sur ce qu'elle va faire.

Aali Pacha, après avoir remercié le Gouvernement Autrichien pour les sentimens qui l'animaient en nommant un nouvel Internonce, a dit à M. Klezl, que la Porte a fidèlement rempli ses engagemens envers l'Autriche à l'égard des réfugiés ; que la tranquillité est rétablie en Hongrie ; que la Porte a fait des démarches nécessaires pour avoir l'adhésion du Gouvernement Autrichien ; qu'attendre pour donner la liberté aux détenus, que les esprits en Europe s'améliorent, et que tout symptôme de convulsions politiques disparaisse, c'est vouloir renvoyer la solution de la question à une époque non seulement très incertaine, mais encore extrêmement éloignée ; qu'il croit de son devoir de porter cette communication de M. le Chargé d'Affaires à la connaissance de ses collègues et du Sultan, mais qu'il ne peut absolument lui donner le moindre espoir d'une réponse favorable.

J'ai l'honneur, &c.
(Signé) F. PISANI.

Inclosure 2 in No. 57.

Sir Stratford Canning to M. F. Pisani.

Sir, *Therapia, July* 21, 1851.

THE concern which I have experienced in learning from your report of Aali Pasha's communication regarding M. Kossuth's approaching enlargement with what unabated perseverance Prince Schwarzenberg opposes the Porte's determination in that respect, is only to be equalled by the satisfaction which I have derived from the terms of his Excellency's firm and equitable answer to the Austrian Chargé d'Affaires. It is true that the Sultan's word is too deeply engaged to admit of any other reply without a departure from that line of justice and honour which must ever regulate the policy of so enlightened a Sovereign. But the promptitude and clearness with which the Porte's responsible Minister has declared the existing obligation, and its entire coincidence with the antecedent course and lasting interests of the Turkish Government, cannot fail of being duly appreciated by those Powers which stood by the Porte in its hour of alarm, and helped it so effectively to vindicate the cause of humanity and national independence.

The Porte is aware that numerous petitions have been presented to Viscount Palmerston with the view of procuring the immediate liberation of M. Kossuth. Though it was my duty to mention this fact to Aali Pasha, and to convey to his knowledge the terms in which the Common Council of the British Metropolis had expressed its just expectation, I have confined myself to a partial intimation of the lively interest felt upon this subject throughout England, in perfect reliance on the humanity and declared intention of the Sultan's Government. With a confirmed persuasion of the Porte's sincerity, I stop here now, and have only to desire that you will leave a copy of this instruction confidentially in Aali Pasha's hands.

I am, &c.
(Signed) STRATFORD CANNING.

No. 58.

Viscount Palmerston to Sir Stratford Canning.

(No. 213.)

Sir,

Foreign Office, August 14, 1851.

I HAVE received your Excellency's despatch No. 233, of the 24th of July, respecting the fresh remonstrance which the Austrian Government has addressed to the Porte against the proposed liberation of the refugees at Kutahia, on the 1st of September next; and I have to instruct your Excellency to state to the Porte that Her Majesty's Government hold the Turkish Government bound by the declaration which it has made to Her Majesty's Government, and which Her Majesty's Government have stated to Parliament, that these Hungarian refugees should be released on the 1st of September.

I am, &c.

(Signed) PALMERSTON.

No. 59.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received August 18.)

(No. 243.)

My Lord,

Therapia, August 5, 1851.

THE Austrian Legation is pressing hard upon the Porte to prevent the liberation of Kossuth and his companions on the 1st of next month. M. de Klezl has given in a protest for that purpose. I continue to rely with perfect confidence on the good faith of the Sultan, and I think it best to proceed frankly on that principle, though, in fact, I have endeavoured to omit nothing which may keep the Porte steady to its promise.

I have, &c.

(Signed) STRATFORD CANNING.

No. 60.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received September 6.)

(No. 251.)

My Lord,

Therapia, August 20, 1851.

I HAVE the greatest possible satisfaction in stating that the Porte holds good to its declared intention of liberating the refugees at Kutahia on the 1st of September next. The Austrian Chargé d'Affaires, acting under the instructions of his Court, has exerted himself to put its steadiness to the test. A copy of his official note, protesting against the intended measure, is forwarded herewith for your Lordship's information.

The Porte has replied, confirming its previous resolution, and M. de Klezl has rejoined to no purpose. Copies of this correspondence will be communicated to me in a day or two, and I shall avail myself of the earliest opportunity to forward them to your Lordship.

Russia has taken no part in support of the Austrian Cabinet on this occasion.

In obedience to your Lordship's instructions I have offered to place one of Her Majesty's steam-vessels at the disposal of the Porte for the conveyance to Malta of such of the refugees as may choose to profit by the offer. The Porte embarrassed by a similar proposal from the United States of America, has written to ascertain the wishes of the exiles themselves, and I am waiting to learn their answer before I write to Sir William Parker on the subject.

I have, &c.

(Signed) STRATFORD CANNING.

Inclosure in No. 60.

M. de Klezl to Aali Pasha.

Buyukdéré, 29 Juillet, 1841.

LE Soussigné, Chargé d'Affaires de Sa Majesté l'Empereur d'Autriche près la Sublime Porte Ottomane, s'est fait un devoir de s'acquitter envers son Altesse le Grand Vizir et son Excellence le Ministre des Affaires Etrangères, des ordres qu'il a reçus en dernier lieu du Cabinet Impérial, relativement à la prolongation de l'internement de Kossuth et de ses adhérens les plus dangereux à Kutahia. Ces Ministres ont dû se convaincre par la teneur des communications qu'il a été dans le cas de leur faire, de la haute importance que la Cour Impériale attache à cette question, et combien elle se considère en droit d'exiger de la Sublime Porte que la mesure de l'internement n'ait à cesser que d'un commun accord entre les deux Puissances.

Tant son Altesse Réchid Pacha que son Excellence Aali Pacha ont assuré au Soussigné que l'objet de la communication serait pris en considération par le Conseil des Ministres, et que le résultat des délibérations y relatives lui serait communiqué, après avoir été soumis à la sanction de Sa Majesté le Sultan.

Qu'elle n'a pas donc dû être sa surprise en apprenant d'une source certaine, que M. le Ministre des Affaires Etrangères venait d'assurer au Chef d'une Légation, que Kossuth et ses compagnons seraient mis en liberté au mois de Septembre prochain; assurance qui détermine ce diplomate à prendre une mesure relative au voyage des internés.

Cet incident n'ayant pas été contredit, pour le fond, par son Excellence Aali Pacha, le Soussigné se voit dans l'impérieuse nécessité de redoubler d'efforts pour empêcher la Sublime Porte de mettre à exécution un dessein auquel, sans doute, elle n'a pas mûrement réfléchi, et qu'elle abandonnera, le Soussigné se plait à l'espérer, quand elle aura pesé toutes les conséquences que son exécution devra entraîner.

Mais avant de s'appesantir sur ce grave sujet, il croit nécessaire de rappeler au Ministère Ottoman quelques circonstances dont l'appréciation est indispensable pour envisager la question sous son véritable point de vue.

Le Soussigné n'entrera pas dans un examen des faits qui ont précédé et accompagné la fuite des chefs de l'insurrection Hongroise sur le territoire Ottoman, bien qu'un semblable examen pût à lui-seul renfermer assez d'élémens de justification pour la demande formée aujourd'hui par le Gouvernement Impérial d'Autriche, et que la Sublime Porte devrait lui accorder sans hésitation.

Il juge pareillement superflu d'appuyer sur le sens et la portée de la stipulation des Traités en vigueur entre les deux Cours, et d'après laquelle les rebelles et les malfaiteurs, sujets de l'Autriche, qui voudraient se réfugier en Turquie, ne doivent pas y être reçus.

Sur la demande spéciale de Sa Majesté le Sultan, la Cour Impériale d'Autriche s'est désistée de son droit de demander l'extradition de ces réfugiés, quoique l'esprit des Traités l'y autorisât sans aucun doute; mais elle n'a pu qu'insister, à plus forte raison, sur les clauses subséquentes de l'Article XVIII du Traité de Belgrade, qui stipule: "Si ces rebelles pénétraient dans les Etats Ottomans, et s'y cachaient, la Sublime Porte devra les rechercher et les faire punir; enfin, quand même ces rebelles et malfaiteurs se montreraient répentans, et promettraient de s'amender, la Sublime Porte devra ne pas les en croire, mais les reléguer et les établir dans un endroit éloigné de la frontière."

Rien de plus clair et de plus précis que ces stipulations. Néanmoins, la Cour Impériale, toujours désireux de prouver les égards dont elle est animée envers la Sublime Porte, son ancienne amie et voisine, n'a pas voulu se prévaloir du droit incontestable qui en résulte, mais s'est montrée disposée à s'entendre avec le Divan sur un terme raisonnable à fixer pour l'internement des réfugiés.

Qu'a fait la Sublime Porte en retour d'un procédé aussi amical? Elle a opiniâtrement refusé de fixer un terme au delà d'une année, et a forcé ainsi la Cour Impériale à déclarer comme non-avenus les pourparlers qui avaient eu lieu sur la fixation d'une terme quelconque, et à reprendre simplement sa position sur les terrains des stipulations existantes qui ont été conclus antérieurement

entre les deux Etats, de la lettre autographe de Sa Majesté le Sultan à Sa Majesté l'Empereur en date du 26 Cheval, 1265 (17 Septembre, 1849), et des transactions qui à la même époque avaient eu lieu entre le Ministre Impérial des Affaires Etrangères et l'Envoyé Ottoman accrédité à Vienne, se réservant d'invoquer au besoin ces stipulations dans le sens strict et littéral de leur rédaction.

Tels sont les termes de la dépêche de son Altesse M. le Prince de Schwarzenberg, en date du 19 Mars, 1850, que le ci-devant Internonce, M. le Comte de Stürmer, a eu l'ordre de communiquer à son Excellence Aali Pacha.

La note même de la Sublime Porte, datée du 23 Djemazi-ul-evvel, 1266 (6 Avril, 1850), et qui sert de complément aux actes sus-mentionnés, que dit-elle? "Que la Sublime Porte, quand l'ordre sera raffermi en Hongrie, s'entendra amicalement avec la Cour Impériale, avant de mettre en liberté les individus en question, qu'elle lui fera connaître son intention à ce sujet, et tâchera d'obtenir son assentiment."

Il est évident, qu'après la promesse faite par Sa Majesté le Sultan lui-même, et la déclaration de l'Envoyé Ottoman, le sens de ces paroles ne pouvait être compris autrement par le Cabinet Impérial comme par quiconque les juge de bonne foi et avec impartialité, sinon que l'internement n'aura à cesser que d'un commun accord entre les deux Gouvernemens.

Le Soussigné a eu l'honneur à différentes reprises de s'expliquer envers les Ministres Ottomans sur ce point, de manière à ne laisser subsister aucun doute dans leur esprit, et son Altesse Rechid Pacha lui a assuré dans le courant de l'été dernier, "qu'il n'était pas dans l'intention de la Sublime Porte de mettre en liberté les réfugiés internés à Kutahia, sans l'assentiment du Cabinet Impérial."

Or, que se passe-t-il aujourd'hui? La Cour d'Autriche déclare que l'ordre en Hongrie n'est pas encore consolidé au point que l'élargissement de Kossuth puisse avoir lieu sans danger pour la paix publique dans ce royaume. Elle se reconnait à juste titre à elle-seule le droit de juger de l'état intérieur de ses provinces; mais elle assure encore une fois, que dès que le moment favorable sera venu, elle s'empressera de le faire connaître à la Sublime Porte, et ne s'opposera point à ce que la mesure de l'internement ait à cesser.

Cependant, la Sublime Porte en alléguant toutes sortes de prétextes, et en se basant sur une décision qui a été repoussée par le Cabinet Impérial ne veut tenir aucun compte des engagemens solennels qu'elle a contractés et des remonstrances si justes et si fondées qui lui sont faites, mais persiste dans son intention de donner la liberté à Kossuth et à ses plus dangereux adhérens, au moment même où Sa Majesté l'Empereur d'Autriche vient de donner à son auguste voisin un nouveau témoignage de son désir d'entretenir avec lui les meilleurs rapports d'amitié et de confiance, par la nomination de M. le Conseiller intime actuel, Comte de Rechberg, au poste d'Internonce à Constantinople.

Le Soussigné, par tous ces motifs, et voyant que la Sublime Porte est allée jusqu'à donner même, en quelque sorte, un commencement d'exécution à son projet de mettre en liberté les internés de Kutahia, doit formellement protester contre l'élargissement de Kossuth ou des autres individus désignés qui se trouvent internés en la dite ville, et renouvelle la déclaration qu'il a été dans le cas de remettre à la Sublime Porte le 27 Février dernier, à savoir: Que le départ de Kutahia de tout réfugié interné, sans le consentement préalable du Gouvernement Impérial d'Autriche, sera considéré par celui-ci comme une infraction de l'arrangement qui a été conclu au sujet de l'internement, et comme un fait de nature à porter la plus grave atteinte aux relations entre les deux pays.

La Sublime Porte ne pourra pas se dissimuler qu'en méconnaissant de la sorte ses obligations, et les principes d'une politique sage et prévoyante, en prouvant par un fait qui contrasterait si fort avec ses assurances, qu'elle a entièrement oublié tant de preuves de loyale amitié qui lui ont été données par la Cour Impériale, et qui remplissent nombreuses pages dans les annales de l'histoire, elle imposerait à cette Cour de pénibles nécessités résultant des doutes qu'elle devrait concevoir sur la sincérité de ses intentions; enfin, qu'une pareille conduite autoriserait pleinement la Cour Impériale à ne consulter, le cas échéant, que ses propres intérêts dans ses relations avec cet empire.

Le Soussigné, &c. (Signé) ED. DE KLEZL.

No. 61.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received September 9.)

(No. 258.)

My Lord, *Therapia, August 25, 1851.*

I HAVE the honour to forward herewith in copy a note addressed by Aali Pasha to the Austrian Chargé d'Affaires, in answer to his note respecting the release of the Hungarian refugees at Kutahia, of which a copy has already been transmitted to your Lordship, and also a kind of protest sent in by M. de Klezl to the Porte, on receiving the Ottoman Minister's reply.

This further evidence of the Porte's resolution to redeem the pledge which it had previously given, and to act up to the principles declared in the commencement of the question, will I trust be received by Her Majesty's Government, and by your Lordship in particular, with sentiments of cordial though not perhaps of unmixed satisfaction.

I have, &c.

(Signed) STRATFORD CANNING.

Inclosure 1 in No. 61.

Aali Pasha to M. de Klezl.

(Traduction.) 19 *Cheval*, 1267. (16 *Août*, 1851.)

SA Majesté le Sultan a pris pleine connaissance de vos communications verbales, ainsi que du sens de votre note officielle portant la date du 29 Juillet, par lesquelles vous représentez que l'illustre Cour Impériale ne peut accepter la résolution prise d'éloigner des Etats de Sa Hautesse, le 1er Septembre prochain (N.S.), les réfugiés Hongrois qui se trouvent à Kutahia.

L'édifice de l'amitié entre la Sublime Porte et la Cour d'Autriche se trouvant consolidé par plusieurs siècles, cette amitié est non-seulement tenue on ne peut plus en honneur par Sa Hautesse, mais à cause du voisinage, la Sublime Porte aussi n'a jamais, comme tout le monde sait, cessé d'apprécier l'avantage et l'importance de son maintien et de son accroissement, ni d'employer tous ses soins à obtenir cet heureux résultat. Il est par conséquent inutile de dire jusqu'à quel point elle a été peinée de la contrariété d'opinion qui a éclaté à l'égard d'une partie de cette question.

Je dirai seulement, que les Ministres de la Cour Impériale ayant reconnu, à plusieurs reprises et sans hésitation, les efforts francs et sincères que la Sublime Porte a fait jusqu'ici, efforts incontestables, pour garder les réfugiés dont il s'agit, cela aussi contribue à consoler la Sublime Porte, en pensant que vû leur constante équité, ils finiront par apprécier dûment le respect pour les traités et la droiture dont le Gouvernement de Sa Hautesse a fait preuve dans cette occasion aussi, et qu'ils écarteront les soupçons, dénués de fondement, qu'ils semblent avoir conçus de la contrariété d'opinions qui, comme on l'a dit plus haut, a surgi de cette question; car le Gouvernement Ottoman a rempli complètement les engagemens qu'il a pris dans cette question, et à présent, grâce à Dieu, comme la nécessité de garder les réfugiés a cessé, on ne saurait sans injustice, donner à la résolution de les faire partir de ce pays-ci, le sens d'une infraction aux Traités.

Venons maintenant aux anciens Traités, et aux assurances contenues dans la lettre que le Sultan a adressée à Sa Majesté l'Empereur, et que vous citez dans votre note.

Comme on a déjà longuement discuté avec le Gouvernement Impérial la question de savoir jusqu'à quel point les Traités susmentionnés sont applicables à cette occasion exceptionnelle, et que la promesse de garder les réfugiés soigneusement et de manière à ce qu'ils ne pussent nuire au Gouvernement Autrichien, a été complètement remplie et exécutée, il n'est pas nécessaire de parler de nouveau sur cela dans la présente note.

L'acte principal relatif à cette question, et qui renferme les engagemens de la Sublime Porte, est la note officielle qu'elle a remise à l'Internonciature

Impériale sous la date du 23 Djemazi-ul-evvel, 1266 (7 Avril, 1850); or, la première des conditions que la susdite note aussi renfermait, était l'éloignement des réfugiés des Etats Ottomans, au retour de la tranquillité en Hongrie; seulement avant de mettre cette mesure à exécution, la Sublime Porte devait tâcher d'obtenir à cet égard l'adhésion de la Cour d'Autriche.

A présent, grâce à Dieu, ainsi qu'on vous l'a déjà dit, et de vive voix et par écrit, la tranquillité est depuis longtemps rétablie en Hongrie; les ordres et les défenses de l'Empereur sont obéis et exécutés en Hongrie, comme dans les autres parties de l'Empire d'Autriche. Et quand même il s'y trouverait des hommes animés d'intentions séditieuses, comme ceux-ci sont dans l'impuissance absolue de résister aux forces de l'autorité légitime, et qu'il est de toute impossibilité, en quelque temps, en quelque pays, et dans quelque Gouvernement que ce soit, de se défaire entièrement de pareils hommes animés d'un mauvais esprit, on ne peut pas dire que pour cela la tranquillité n'est pas rétablie.

Si la Sublime Porte croyait qu'il y a une véritable nécessité, c'est-à-dire, si elle prévoyait que le renvoi des réfugiés d'ici pourrait en quelque manière être préjudiciable à l'Autriche, elle n'aurait pas hésité à continuer pour peu de temps encore, d'avoir les embarras et la responsabilité de leur garde; et il n'y a pas de plus grande preuve de la vérité de cette assertion, que son offre spontanée, offre faite dans l'origine de cette question, de garder les réfugiés.

Lorsque des intrigues séditieuses des réfugiés pouvaient exercer une influence funeste dans la Hongrie, la Sublime Porte a jugé que c'était un devoir sacré pour elle, comme Puissance voisine, de les garder comme il fallait, et de les empêcher d'intriguer. Il est donc clair, qu'après le service loyal qu'elle a reçu, la Cour Impériale d'Autriche ne voudra pas laisser la Sublime Porte dans une position peu favorable à l'accomplissement de ce qui est et sera toujours, sincèrement et réellement, le premier des vœux des deux parties, savoir: celui de resserrer les liens de leurs relations; position gênante et hérissée de toutes sortes de difficultés.

Comme à son arrivée à Constantinople, le Ministre verra lui-même combien Sa Majesté le Sultan est satisfait des traits d'amitié dont l'Autriche a de tout temps fait preuve, et particulièrement de la nomination récente d'un nouvel Internonce, et qu'il comprendra que le Gouvernement de Sa Hautesse n'a rien tant à cœur que de rendre encore plus intimes ses relations avec la Cour d'Autriche, il serait superflu d'entrer par anticipation en détail là-dessus.

En un mot, la résolution que la Sublime Porte a prise de faire partir les réfugiés de ses Etats, le 1er Septembre, provient uniquement de ce que leur détention ultérieure n'est en effet aucunement nécessaire; de ce que la Sublime Porte a rempli intégralement les engagemens qu'elle a pris dans un moment urgent; de ce que la Cour Impériale d'Autriche connait parfaitement les efforts que le Gouvernement de Sa Hautesse a dû faire pour obtenir son adhésion; et de ce que la Sublime Porte désire franchement sortir au plus tôt des complications qui naissent consécutivement et naturellement de l'état actuel de ses relations avec la Cour d'Autriche. C'est pourquoi elle a le ferme espoir que, pesant de nouveau avec la balance de la justice la présente communication amicale, votre Cour conviendra de la justesse des motifs qui dispensent la Sublime Porte de revenir sur la résolution qu'elle a prise comme ci-dessus, et c'est ce que je m'empresse par ordre de Sa Majesté Impériale de vous faire savoir.

Je saisis, &c.

Inclosure 2 in No. 61.

M. de Klezl to Aali Pasha.

Buyukdéré, le 18 *Août*, 1851.

C'EST avec le plus vif regret que le Soussigné, Chargé d'Affaires de Sa Majesté l'Empereur d'Autriche près la Sublime Porte Ottomane, a appris par la note officielle de son Excellence M. le Ministre des Affaires Etrangères de Sa Majesté le Sultan, en date 19 Cheval (16 Août), que le Gouvernement Ottoman persiste à vouloir mettre en liberté Kossuth et les autres réfugiés Hongrois actuellement internés à Kutahia dès le 1er Septembre prochain, sans avoir égard aux raisons si concluantes qui déterminent le Gouvernement Impérial d'Autriche à demander la prolongation de leur internement.

Le Soussigné, tout en se faisant un devoir de transmettre la dite note au Cabinet Impérial, doit renouveler la protestation contenue dans la note qu'il a eu l'honneur d'adresser à son Excellence Aali Pacha le 29 du mois dernier, et rendre en même tems la Sublime Porte, au nom du Gouvernement Impérial d'Autriche, responsable de toutes les conséquences que l'élargissement des réfugiés en question, sans l'assentiment de la Cour Impériale, pourra entraîner.

Le Soussigné, &c. (Signé) ED. DE KLEZL.

No. 62.

Viscount Palmerston to Sir Stratford Canning.

(No. 232.)

Sir, *Foreign Office, September* 13, 1851.

I HAVE to instruct your Excellency to express to the Porte the satisfaction of Her Majesty's Government at the steadiness with which the Porte has adhered to its announced determination to release the refugees at Kutahia on the 1st of September.

I am, &c.

(Signed) PALMERSTON.

No. 63.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received September 18.)

(No. 264.)

My Lord, *Therapia, September* 5, 1851.

THE Porte has redeemed its pledge with respect to the refugees at Kutahia. They left the place of their detention on the 1st instant. Count Casimir Batthyani is at Brussa. The Countess is here. Kossuth and his companions are on their way to the port of embarkation. At the Dardanelles they are to be received on board the American steam-frigate "Mississippi," which arrived here a few days ago with Mr. Marsh, the United States' Minister, and which is to go in the first instance to the Gulf of Spezzia, where it seems that the American squadron has either a depôt or a rendezvous.

The steamer which I placed at the disposal of the Porte for their conveyance to Malta has not been accepted. Count Batthyani, General Perczel, and two other officers have applied for a passage under Her Majesty's flag, the former to Malta, the others to England; but as the number of applicants is small, and the Admiral could ill spare a steamer from his squadron at this moment, I propose to offer those who would be content to go to Malta such accommodation as I can dispose of without detaching one of Her Majesty's steam-vessels on purpose.

It is unnecessary for me to assure your Lordship on this close of a most troublesome business, that I have endeavoured throughout to manifest as much attention and to afford as much relief to the unfortunate exiles from Hungary and Poland as the difficulties of the case and my very limited means would allow.

I have, &c.

(Signed) STRATFORD CANNING.

No. 64.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received September 18.)

(No. 268.)

My Lord, *Therapia, September* 7, 1851.

FURTHER communications with Aali Pasha on the subject of the Hungarian refugees who were lately at Kutahia, establish that only one officer and his wife out of the whole party are in a condition to avail themselves of my

offer of a free passage under the British flag to Malta. General Perczel and his lady, who is expecting to be confined, are the persons to whom I allude. They are now at Brussa. The others will not be allowed to separate from each other while they remain in this country; and those who embark in the "Mississippi" with the hope of getting to England, will, as I am informed, have an opportunity of landing at Gibraltar. The Americans wished to receive Kossuth and his companions on board at Constantinople, but the Government has insisted on their transfer from one flag to the other being effected at the Dardanelles.

There is some appearance of a display on the part of the French as well as of the Americans in this concluding part of the drama.

The Turkish Ministers with their usual sagacity have brought this ostentation into contrast with the effective support afforded to the refugees throughout by Her Majesty's Government. It appears that M. Kossuth has it in contemplation to secure his reception in America, and subsequently to visit England a few months later. A misfortune common to the whole party has not had the effect of preventing some partial disunion in its ranks.

I have, &c.

(Signed) STRATFORD CANNING.

No. 65.

Viscount Palmerston to Sir Stratford Canning.

(No. 240.)

Sir, *Foreign Office, September* 24, 1851.

I HAVE received your Excellency's despatch No. 264, of the 5th instant, in which you report that the Hungarian refugees detained at Kutahia were liberated on the 1st of this month; and I have to instruct your Excellency to express to the Porte the sincere gratification of Her Majesty's Government at the termination of a state of things which was liable to such serious objections, and the continuance of which would necessarily have exposed the Porte to increasing embarrassments.

I have also to signify to your Excellency the approval of Her Majesty's Government of your successful exertions in assisting to bring about this result.

I am, &c.

(Signed) PALMERSTON.

No. 66.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(Received September 29.)

(No. 272.)

My Lord, *Therapia, September* 10, 1851.

I RECEIVED last night a message from Aali Pasha to inform me that Kossuth and his companions had embarked for the Dardanelles, where the American steam-frigate "Mississippi" was in waiting for them. The only exceptions are Count Batthyani and General Perczel, who are detained at Brussa, the former by his own illness, the latter by his wife's.

I have received the strongest expressions of gratitude from the principal exiles and particularly from Kossuth.

I mention this circumstance here because the constant sympathy which I have shown to those unfortunate men on every proper occasion during their stay at Kutahia, originating as it did in feelings of humanity alone, is in perfect accordance with your Lordship's instructions.

I have, &c.

(Signed) STRATFORD CANNING.

No. 67.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(*Received October* 9.)

(No. 286.)

Therapia, September 23, 1851.

My Lord,

I WAS informed on the 19th instant by Aali Pasha, that the Austrian Chargé d'Affaires had sent to his Excellency a verbal and official message of the following purport:—

"Attendu que dans la question des réfugiés Hongrois, la Porte, manquant à ses engagemens, n'a agi qu'en consultant ses propres intérêts, la Cour d'Autriche de son côté aussi n'agira désormais qu'en consultant ses propres intérêts dans ses relations avec la Porte."

If this declaration is to be considered as Prince Schwarzenberg's final act on learning the Porte's unalterable determination to release the refugees without further reference to Vienna, the Turkish Government would seem to have little cause of apprehension, and such appears to be the impression entertained by its leading members.

I have, &c.

(Signed) STRATFORD CANNING.

No. 68.

Sir Stratford Canning to Viscount Palmerston.—(*Received October* 31.)

(No. 310.)

Therapia, October 17, 1851.

My Lord,

I DIRECTED your Lordship's instruction respecting the satisfaction derived by Her Majesty's Government from the punctuality with which the Porte had executed its promise of liberating the Hungarian refugees at Kutahia, to be communicated *in extenso* to Aali Pasha. His Excellency replied that the Turkish Government partook, and more than partook, of the satisfaction expressed by your Lordship on the part of Her Majesty's Government.

I have, &c.

(Signed) STRATFORD CANNING.